

КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПЕДАГОГІЧНЕ КРИВОРІЖЖЯ
педагогічний альманах

Засновано 2015 р.

Випуск № 4

Кривий Ріг
2018

УДК 37(477.63)

П 24

ISSN 2519-8424

Засновник і видавець:
Криворізький державний педагогічний університет

Видається з квітня 2015 року

Свідectво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Міністерства юстиції України
серія ДП № 2087 – 825Р від 12.03.2015 р.

Рекомендовано до друку
вченою радою Криворізького державного педагогічного університету
(Протокол № 8 від 15.03.2018 р.).

Головний редактор:
Дороніна Т. О., доктор педагогічних наук, професор, КДПУ.

Редакційна колегія:

Гаманюк В. А., доктор педагогічних наук, професор, КДПУ; *Мірошник З. М.*, доктор психологічних наук, професор, КДПУ; *Мишеніна Т. М.*, доктор педагогічних наук, доцент, КДПУ; *Волощук І. А.*, кандидат педагогічних наук, доцент, КДПУ; *Зеленкова Н. І.*, кандидат педагогічних наук, доцент, КДПУ; *Іванова В. В.*, кандидат педагогічних наук, доцент, КДПУ; *Щербина С. М.*, кандидат педагогічних наук, доцент, КДПУ; *Макаренко І. Є.*, кандидат педагогічних наук, доцент, КДПУ.

П 24

Педагогічне Криворіжжя : педагогічний альманах : зб. науково-методичних праць. – Кривий Ріг : ВЦ КДПУ; Айс Принт. – 2018. – Вип. 4. – 107 с.

У збірнику науково-методичних праць висвітлюються теоретичні та прикладні аспекти модернізації сучасної освіти; актуальні питання розвитку освіти та виховання в Україні.

УДК 37(477.63)

© Криворізький державний педагогічний університет, 2018
© Колектив авторів, 2018
© Іванова В. В. (упорядкування), 2018

З М І С Т

РОЗДІЛ 1

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ОСВІТИ

Бугаєва В. В.

Інклюзивна освіта: актуальні питання вітчизняної теорії та практики.....6

Волощук І. А., Грідіна О.О.

Тайм-менеджмент як умова формування успішного учня.....9

Волощук І. А., Дацька Н. І.

Позиція педагога як засіб подолання зневаги серед учнів.....11

Волощук І. А., Загородько П. В., Рубан В. Р.

Дослідження впливу комп'ютерних ігор на дітей.....13

Волощук І. А., Лисуненко А. В.

Проблеми розвитку, навчання й виховання обдарованих дітей.....15

Горазова К. А.

Дидактична гра як засіб формування пізнавального інтересу дошкільників.....17

Гура Т. О.

Специфіка кооперативного навчання як моделі організації навчальної діяльності.....19

Дороніна Т. О.

Педагогічні тренди початку ХХІ ст.: практичний аспект перспективного розвитку педагогіки.....22

Ланецька Ю. А.

Подолання дискримінації молодшого школяра в умовах сучасної школи.....24

Побоча Т. Д.

Розвиток емоційного інтелекту сучасного вчителя в умовах неперервної педагогічної освіти.....26

Селищева І. А.

Шкільна історична освіта у світлі Концепції «Нова українська школа».....28

Чупилко М. В.

Педагогічний моніторинг у навчально-виховному процесі: проблеми впровадження і перспективи.....30

Шепілев Д. С.

Педагогічний дизайн як професія майбутнього.....32

РОЗДІЛ 2

ІДЕЇ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ

Антоненко Л. С.

Від ідеї В. Сухомлинського про значення казки у формуванні особистості молодшого школяра до впровадження казкотерапії в практику роботи сучасної початкової школи.....34

Білоус О. С., Архіпова А. І.

Виховний потенціал казок В. Сухомлинського.....36

Білоус О. С., Каращук Є. О.

В. Сухомлинський у діалозі з сучасністю.....38

Лакшинська З. В.

Від ідеї В. Сухомлинського про збереження та зміцнення здоров'я молодших школярів до здоров'язбережувальних технологій у сучасній початковій школі.....40

Могуща В. В.

Проблеми виховання духовності в педагогічній спадщині В. Сухомлинського та сучасній українській сім'ї.....42

Мюллер М. І.

Формування громадянської компетентності молодших школярів: погляд на проблему крізь спадщину В. Сухомлинського.....45

РОЗДІЛ 3

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

Білоус О. С., Ізмайлова К. В.

Ділова гра як метод інтенсифікації навчальної діяльності.....47

Волошина Т. О., Дармошук Є. Ю.

Квест технологія як ефективний засіб соціалізації дітей дошкільного віку.....49

Дармошук Є. Ю., Яковлева О. М.

Впровадження англійської мови як складової процесу соціалізації дошкільників в середовищі сучасного закладу дошкільної освіти.....52

Дробніца І. П.

Педагогічні технології в сучасному загальноосвітньому закладі.....55

Мицик Л. В.

Розвиток пізнавальної активності учнів початкових класів на уроках інформатики.....58

Новікова В. Г.

Впровадження інтерактивних технологій навчання на уроках музичного мистецтва.....60

Саліш О. В.

Технологія ТРВЗ у дитячому садку.....62

Слюзко Т. Р.

Використання аналітичної геометрії при вивченні шкільного курсу стереометрії.....63

Щербина С. М., Микитенко М. В.

Використання інтерактивних методів навчання у процесі вивчення історії у ВНЗ I-II рівня акредитації.....66

РОЗДІЛ 4

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Бажан Л. В.

Формування ІКТ-компетентностей на уроках інформатики під час вивчення розділу «Служби інтернету».....69

Білоус О. С., Федорук О. А.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) при вивченні географії у загальноосвітній школі.....70

Гаврилець Я. О.

Використання сучасних мультимедійних технологій на уроках англійської мови в основній школі з метою соціалізації.....72

Гостра К. В.

Використання інструментів веб-контролю для виявлення реакцій на прецедентні феномени.....74

Зеленкова Н. І., Кравець К. Ю.

Розвиток інформаційно-комунікаційних компетентностей магістрантів.....76

Коваленко В. С.

Створення адаптивної системи шкільної медіаосвіти на основі принципів наскрізного навчання в контексті діяльності закладу загальної середньої освіти.....78

Мошков І. Д.

Пізнавальна активність учнів – рушійна сила процесу вивчення шкільного курсу інформатики.....82

Станіславська О. В.

Підвищення мотивації учнів шляхом використання хмарних технологій на уроках іноземної мови.....83

РОЗДІЛ 5

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ ФАХІВЦІВ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Білозір О. С.

Формування мовної компетентності майбутніх учителів германських мов.....85

Васильєва О. К.

Засоби формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя математики при вивченні предметів математичної освітньої галузі.....87

Герман О. А.

Професійна підготовка фахівців з використанням дуальної форми навчання.....88

Дубель І. М.

Актуальні підходи до формування краєзнавчих компетентностей педагогічних фахівців шкільної географічної освіти.....90

Івченко В. І.

Професійна підготовка майбутнього вчителя: вимоги сучасної школи.....92

Квітка Т. В.

Підтримка самоосвітньої діяльності студентів ВНЗ за допомогою методу кейсів.....94

Мясоєдова Т. І.

Проблема використання педагогічних технологій у підготовці майбутнього вчителя історії.....96

Ступак К. Є.

Освіта дорослих в Україні та Фінляндії.....99

Щербина С. М., Квітко Г. О.

Формування комунікативної компетентності студентів як актуальна педагогічна проблема.....101

Іванова В. В.

Використання інформаційних технологій у навчальному процесі педагогічного вишу.....104

Коваленко І. А.

Традиції та інновації в сучасній українській школі: концепція НУШ.....105

РОЗДІЛ 1 ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ОСВІТИ

УДК 37.091.12:005.963

Бугаєва В. В.,
вихователь-методист,
Криворізький заклад «ДНЗ (ясла-садок) № 17 комбінованого типу»,
м. Кривий Ріг

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

У статті розкрито значення інклюзивної освіти для сучасної стратегії розвитку освіти в Україні; схарактеризовано ідеологію інклюзивної освіти, визначено її основний принцип та основну ідею; виокремлено позитивні сторони спільного навчання дітей з особливими освітніми потребами; названо педагогічні умови успішної реалізації концепції інклюзивної освіти в сучасній українській школі.

Ключові слова: інклюзія, інклюзивна освіта, педагогічні умови, розвиток дітей, діти з особливими освітніми потребами.

Бугаєва В. В. Инклюзивное образование как долгосрочная образовательная стратегия.

В статье раскрыто значение инклюзивного образования для современной стратегии развития образования в Украине; представлена характеристика идеологии инклюзивного образования; определены ее основной принцип и основная идея; выделены позитивные аспекты совместного обучения детей с особыми образовательными потребностями; названы педагогические условия успешной реализации инклюзивного образования в современной украинской школе.

Ключевые слова: инклюзия, инклюзивное образование, педагогические условия, развитие детей, дети с особыми образовательными потребностями.

Bugaeva V. Inclusive education as a long-term educational strategy.

The article reveals the importance of inclusive education for modern strategy of education development in Ukraine; the ideology of inclusive education is characterized, the main principle and the main idea of inclusive education are defined; the positive aspects of children's joint education with special educational needs are singled out; the pedagogical conditions for successful implementation of the concept of inclusive education in the modern Ukrainian school are named.

Key words: inclusiveness, inclusive education, pedagogical conditions, children's development, children with special educational needs.

Останніми десятиліттями в усьому світі відбуваються докорінні зміни у розумінні та забезпеченні якісної освіти для дітей з особливими потребами. В Україні також набувають поширення новітні освітні технології, в основу яких покладено принцип урахування інтересів таких дітей. Навчання дітей з особливими потребами спільно з їхніми здоровими однолітками сприяє їх соціальній адаптації. Таке навчання є корисним також і для здорових дітей, бо вони вчаться розуміти проблеми інших, стають добрішими.

Інклюзивна практика реалізує доступ до одержання освіти в загальноосвітньому закладі за місцем проживання та створення необхідних умов для успішного навчання для всіх без виключення дітей, незалежно від їх індивідуальних особливостей, психічних та фізичних можливостей.

Освіта дітей з особливостями психофізичного розвитку є однією із найважливіших завдань для країни. Це необхідна створення дійсно інклюзивного середовища, де кожен зможе відчувати затребуваність свого існування. Суспільство зобов'язане дати можливість кожній дитині, незалежно від її потреб та інших обставин, повністю реалізувати свій потенціал, приносити користь суспільству і стати повноцінним його членом. Водночас, наше сьогодення – це зміна ціннісних орієнтацій в освіті, визначення розмаїття кожної дитини, обумовлене зміною освітньої парадигми на гуманістичну «освіта для всіх, школа для всіх» [7].

Упродовж останнього десятиліття вітчизняні науковці, зокрема В. Бондар, А. Колупасва, Т. Євтухова, І. Іванова, В. Ляшенко, О. Столяренко, А. Шевчук, О. Савченко та інші, присвячують свої праці дослідженням проблеми

залучення дітей з особливими потребами до навчання в загальноосвітніх навчальних закладах, їх реабілітації та соціалізації до суспільних норм.

Значний вплив на розвиток системи спеціальних навчальних закладів, удосконалення їх структури, розробку методик ранньої діагностики психічного розвитку дітей мали праці психологів Л. Виготського, О. Венгер, О. Запорожця, О. Киричука, Г. Костюка, Б. Корсунської, С. Максименка, Н. Морозової, В. Синьова, П. Таланчука, В. Тарасун, М. Ярмаченка. В них обґрунтовано принципи положення щодо особливостей розвитку психічних процесів у дітей різного віку, ролі корекційного виховання у підготовці до шкільного навчання, механізмів формування їх соціально-комунікативної активності. В дослідженнях вчених вивчалася історія становлення і розвитку окремих напрямків спеціальної освіти дітей шкільного віку з різними психофізичними порушеннями. Одночасно аналізувалася історія виникнення наукових поглядів на ті чи інші прояви аномального розвитку та засоби їх психолого-педагогічної корекції.

Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами, зокрема дитини з особливостями психофізичного розвитку, в умовах загальноосвітнього закладу [5]. Інклюзивне навчання забезпечує доступ до освіти дітей з особливими потребами у загальноосвітніх школах за рахунок застосування методів навчання, що враховують індивідуальні особливості таких дітей.

В основу інклюзивної освіти покладена ідеологія, яка виключає будь-яку дискримінацію дітей; забезпечує рівноцінне ставлення до всіх людей, але створює спеціальні умови для дітей з особливими потребами. Отримані поза соціумом знання і вміння не можуть допомогти дітям з особливими освітніми потребами цілковито адаптуватися в суспільстві, підготуватися до подолання неминучих життєвих труднощів, а, отже, реалізуватися в повній мірі як рівноправні і повноцінні члени суспільства. В інклюзивних класах діти з особливими потребами включені в освітній процес. Вони освоюють основи незалежного життя, засвоюють нові форми поведінки, спілкування, взаємодії, вчаться виявляти активність, ініціативу, свідомо робити

вибір, досягати згоди у розв'язанні проблем, приймати самостійні рішення.

Основний принцип інклюзії: у всіх випадках, коли це можливо, усі діти мають навчатися разом, незважаючи на певні труднощі чи відмінності, які існують між ними. Розкриття потенційних можливостей дітей з психофізичними порушеннями залежить не стільки від форм навчання (інтернатна чи інклюзивна), хоча вони й визначають різний ступінь соціальної адаптованості, скільки від гнучкості системи спеціальної освіти, рівня та діапазону наданих послуг, які задовольняють їхні потреби (раннє виявлення порушень, єдність діагностики і корекції розвитку, наступність дошкільного, шкільного і після шкільного змісту освіти тощо).

Основна ідея інклюзивної освіти – від інтегрування у школі до інтегрування у суспільство. Спільне навчання має не лише гарантувати право дитини з порушеннями психофізичного розвитку не бути ізольованою від інших, а й забезпечити їй можливість відвідувати ту школу, яку б вона відвідувала, коли б була здоровою. Основний принцип інклюзивного навчання – якомога менше зовнішньої і якнайбільше внутрішньої диференціації. Інклюзивна освіта як сучасна інноваційна тенденція нині широко обговорюється в наукових колах, педагогічною та громадською спільнотами.

Прихильники спільного навчання вирізняють такі позитивні сторони інклюзивних процесів:

- стимулюючий вплив більш здібних однолітків;

- можливість для дітей з особливими потребами у ширшому діапазоні знайомства з життям;

- розвиток навичок спілкування та нестандартного мислення;

- можливість виявлення гуманності, співчуття, милосердя, терпимості у реальних життєвих ситуаціях, що є ефективним засобом морального виховання [2].

Інклюзивна освіта направлена на забезпечення якісної освіти для всіх. Загальноосвітній заклад повинен представити комплекс різноманітних форм і методів для індивідуалізації навчального процесу з тією ціллю, щоби всі учасники достойно брали участь у ньому і приймали та розуміли цю участь. Для інклюзивного навчального закладу характерна мобільність в залежності від індивідуальних особливостей дитини, спрямованої на створення та підтримку можливостей реалізації здійснення якісної та пізнавальної та поведінкової

діяльності кожного в навчанні і можливості бути успішними в цьому процесі.

Для дітей з обмеженнями життєдіяльності мають бути створені такі основні умови:

- регламентоване нормативно – правовими документами фінансове та юридичне забезпечення освітнього процесу;

- спеціально підготовлені для роботи з дітьми з обмеженнями життєдіяльності педагоги та фахівці (кадровий ресурс). При цьому рівні можливості в отриманні медичної, корекційної та психологічної підтримки в школі повинні бути створені для всіх учнів без винятку, що зазвичай вітається як батьками дітей з обмеженнями життєдіяльності, так і звичайних дітей;

- матеріально-технічне оснащення для створення безбар'єрного середовища (пандуси, підйомники, спеціально обладнані туалети, кабінети лікувальної фізкультури, психомоторної корекції, кімнати для логопедичних та корекційних занять з дефектологами і психологами, медичний кабінет, спортивний зал тощо);

- адаптовані освітні програми, складання фахівцями, педагогами та батьками індивідуальних планів занять;

- необхідний роздатковий та дидактичний матеріал для занять з дітьми [3].

Інклюзивна освіта – це довгострокова стратегія, що бере старт сьогодні і представляє собою побудову такого освітнього середовища, яке дозволить кожній дитині, включаючи дітей, що мають серйозні відхилення в психофізичному та/або емоційному, соціальному і інших аспектах розвитку, навчатися разом в загальноосвітньому закладі, але на рівні своїх можливостей. Інклюзивна освіта стосується всіх суб'єктів освітнього процесу: дітей з обмеженими можливостями здоров'я та їхніх батьків, нормально розвинутих учнів.

Успішна освітня інклюзія – це мультифакторний, багаторівневий процес, що потребує перебудови на всіх рівнях людського функціонування, починаючи з заміни установки пріоритету середньостатистичного вирівнювання середовища дітей на пріоритет різноманітності потенціалу учнів. При цьому неможливо допустити домінування інтересів якоїсь однієї (декількох) груп (наприклад, з інвалідністю) при реалізації ідей інклюзивної освіти. Впровадження ідеї інклюзивної освіти в практику конкретних навчальних закладів потребує введення в штат педагогів з обов'язковою підготовкою із спеціальної психології та спеціальної педагогіки, а також хоча б короткотривалих курсів підвищення

кваліфікації для всього колективу школи з спеціальних психології та педагогіки та технологій інклюзивної освіти.

Інклюзивне навчання передбачає створення освітнього середовища, яке відповідає потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку. Це – гнучка, індивідуалізована система навчання дітей з особливими потребами в умовах загальноосвітньої школи за місцем проживання.

Сучасні вітчизняні фахівці підкреслюють багатогранність проблем інклюзії, виділяють як її переваги, так і проблеми й перешкоди.

Переваги (за різними джерелами) проявляються у:

- подоланні ізоляції вихованців;
- можливості отримання освіти за місцем проживання без відриву від сім'ї;
- орієнтації дітей з особливими потребами на здорових однолітків;
- реальній соціальній адаптації з раннього віку.

Фахівці вказують на особистісне зростання всіх учасників процесу інклюзії [1; 4; 6]. Навчання в загальноосвітніх закладах дітей з особливими потребами, з одного боку, допомагає їм позбутися почуття ізольованості, відчуження, сприяє зникненню соціальних бар'єрів і сегрегації, а з іншого – навчає інших дітей спілкуватися і працювати разом, формує в них почуття відповідальності за товаришів, які потребують допомоги, емпатії, співчуття.

Разом із тим існує багато причин, які гальмують включення дітей з психофізичними вадами у масові школи. Л. Шипіцина основною серед них називає не складність дефекту (як прийнято вважати), а систему ставлення до таких дітей з боку соціального оточення [8]. Ідеться також про неприязнь до інвалідів усіх членів суспільства загалом, учнів і вчителів масових шкіл, невідповідність педагогів до навчання дітей з психофізичними вадами, відсутність адаптованих та індивідуальних програм для навчання інтегрованих учнів.

Одним із гальмівних факторів інклюзії на сучасному етапі розвитку освіти є її стихійність, нерозуміння дійсної сутності. Часто стихійна інтеграція здійснюється з ініціативи батьків або вчителів початкових класів і трактується ними спрощено – як спільне перебування дітей з психофізичними вадами зі здоровими однолітками без створення спеціальних умов і надання фахової допомоги. Такі явища призводять до дискредитації самої ідеї спільного навчання, оскільки гальмують розвиток учнів, ускладнюють процес засвоєння ними знань,

стимулюють формування негативних особистісних новоутворень невротичного та психотичного характеру.

Серед умов і шляхів подолання перешкод і труднощів у розв'язанні проблем інклюзії виділено такі:

- правильне діагностування розвитку дитини та врахування її потенційних можливостей;
- психологічна підготовка дитини з особливими потребами та її батьків до навчання спільно зі здоровими однолітками;
- розробка методики інтеграції дитини залежно від виду дизонтогенезу;
- тісна співпраця з батьками, надання їм необхідного мінімуму дефектологічних знань, психотерапевтичної та консультативної допомоги;
- відповідна підготовка педагогів загальноосвітніх закладів;
- створення спеціальних умов у класі, школі (необхідне обладнання, охоронний режим тощо);
- підготовка здорових учнів класу до взаємодії з дитиною з особливими потребами;

– супровід інклюзивного учня фахівцем-дефектологом, надання дитині кваліфікованої корекційної допомоги;

– забезпечення комплексного медико-психолого-педагогічного супроводу.

Розвиток сучасних інформаційних технологій, науково-технічний прогрес і глобальні зміни видів професійної діяльності різко розширили можливості соціальної інтеграції різних категорій дітей з відхиленнями в розвитку, поведінці, обмеженими можливостями здоров'я та особливими освітніми потребами. Люди, раніше приречені бути на утриманні держави, стають повноцінними членами суспільства. Кардинальне вирішення проблем забезпечення нормального розвитку і освіти даної категорії дітей вимагає суттєвих змін державної політики по відношенню до системи спеціальної освіти. Сучасне громадянське суспільство неможливе без активного залучення всіх своїх членів у різні види діяльності, поваги прав і свобод кожної окремої людини, забезпечення необхідних гарантій безпеки, свободи і рівноправності.

Література

1. Бондар В. І. Інтеграція дітей з обмеженими психофізичними можливостями в загальноосвітні заклади : за і проти. *Дефектологія*. 2003. № 3. С. 2–5. 2. Діти з особливими потребами : типологія. За матеріалами Всеукраїнського фонду «Крок за кроком». *Початкова освіта*. № 42 (570). 2012. С. 11–14. 3. Інклюзивна школа : особливості організації та управління / за заг. ред. Даниленко Л. І. Київ : Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», 2010. 128 с. 4. Колупасва А. А. Інклюзивна освіта : реалії та перспективи : монографія. Київ : Самміт-Книга, 2009. 272 с. 5. Кочерга О. Психологія шестирічних першокласників і адаптація до школи. Київ : Шкільний світ, 2010. 126 с. 6. Малофеев Н. Н. Реабілітація средствами образования : социокультурный анализ современных тенденций. Москва : ГНОМ и Д., 2001. С. 77–84. 7. Шевцов А. Г. Сучасні проблеми освіти і професійної реабілітації людей з вадами здоров'я. Київ : Соціформ, 2004. 126 с. 8. Шипицына Л. М. Интеграция детей с ограниченными возможностями здоровья. *Воспитание и обучение детей с нарушениями развития*. 2004. № 2. С. 7–9.

УДК 37.015.3:005.6

Волощук І. А.,

канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки

Гридіна О. О.,

студентка фізико-математичного факультету,

Криворізький державний педагогічний університет, м. Кривий Ріг

ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ УСПІШНОГО УЧНЯ

У статті розглянуто проблему формування успішності школярів, шляхом раціонального використання свого часу. Обґрунтовано необхідність ознайомлення учнів з основами тайм-менеджменту та актуалізовано питання розробки методики тайм-менеджменту для дітей та підлітків.

Ключові слова: тайм-менеджмент, учні, підліток, управління, режим дня.

Волощук И. А., Гридина О. О. Тайм-менеджмент как условие формирования успешного ученика.

В статье рассматривается проблема формирования успешности учеников, путем рационального использования ими своего времени. Обоснована необходимость знакомства учащихся с основами тайм-менеджмента и актуализирован вопрос разработки методики тайм-менеджмента для детей и подростков.

Ключевые слова: тайм-менеджмент, учащиеся, управление, распорядок дня.

Voloschuk I., Gridina O. Time management as a condition of a successful student's formation.

The article deals with the problem of formation of students' success, due to the rational use of their time. The necessity of familiarizing students with the basics of time management was substantiated and the issue of developing time management techniques for children and adolescents is updated.

Key words: time management, students, adolescents, management, day mode.

Сьогодні актуальною та основною проблемою є те, що більшість людей скаржаться, що нічого не встигають, але мало хто шукає шляхи вирішення цієї проблеми. В основному, як діти, так і підлітки є досить неорганізованими. Вони не вміють розподіляти свій особистий час, не вміють поєднувати корисні справи з відпочинком і встигати зробити все заплановане. Причому деякі діти можуть цілий день проводити в розвагах, абсолютно не займаючись навчанням або іншими більш складними діями, а деякі навпаки: весь час витрачають на справи, при цьому зовсім не відпочиваючи. Обидва варіанти не можна вважати правильними, і щоб допомогти дитині навчатися раціонально використовувати свій час, потрібно застосовувати методики тайм-менеджменту.

Класиками теорії тайм-менеджменту вважаються Ф. Тейлор, К. Макхэм, М. Мескон. Нині ця проблема досліджується науковцями з різних країн, які пропонують багато методів управління часом. Серед сучасних авторів пострадянського простору варто назвати: Г. Архангельського, А. Гастева, О. Горбачова, Є. Мерзлякова, В. Растимешина та ін.

Найбільш широкого поширення отримали роботи, дослідження та підходи зарубіжних фахівців – Л. Зайверта, Й. Кноблауха, К. Бішофа (Німеччина), П. Дойля, Ст. Кові (США), Б. Санто (Угорщина), Дж. Коулі (Австралія) та ін.

Сьюзен Уорд визначає тайм-менеджмент як набір принципів, навичок, інструментів і систем, які працюють разом, щоб допомогти отримати більше користі від часу з метою поліпшення якості життя. Це також управління часом для того, щоб витратити його менше на справи, які ми зобов'язані зробити так, щоб у нас з'явилося більше часу, на справи, які ми хочемо зробити.

За Стівеном Прентісом, тайм-менеджмент – це технології управління часом у реальних ситуаціях повсякденного життя, це безліч прикладів, прийомів і практичних рекомендацій, які роблять пропонувані концепції управління часом наочними і такими, що легко запам'ятовуються [2].

Брайан Трейсів вважає, що тайм-менеджмент – це мистецтво управління не тільки своїм часом, а й життям у цілому. Він порівнює його з сонцем, а всі складові життя людини – сім'я, стосунки з іншими людьми, доходи, заробіток, здоров'я, саморозвиток – це планети, які рухаються навколо нього [1].

Мета статті полягає в окресленні можливостей використання тайм менеджменту для дітей і підлітків, визначення сутності і

значення тайм- менеджменту з метою вирішення проблеми браку часу.

Варто зазначити, що передусім виникає питання необхідності «дитячого» тайм-менеджменту. Адже час дитини і так розписано до межі: дитячий садок, розвиваючі гуртки, спортивні секції, потім школа, знову секції тощо... Тим не менш, практика показує, що все набагато складніше. Діти не вміють грамотно спланувати час на виконання величезної кількості завдань, поставлених в школі, і не здатні розібратися з їх пріоритетами. Вони не знають способів боротьби з тим, що заважає їм все встигати, будь то зовнішні відволікання, втрачена із-за безладу зошит або власна лінь. Нарешті, мало хто з дітей вміє ставити цілі, і вже зовсім одиниці здатні організувати діяльність з їх досягнення.

Сучасний ритм життя диктує свої правила: хочеш бути успішним – навчися керувати часом. Вміння управляти часом є важливим і необхідним умінням, як для навчання в школі, так і для дорослого життя. Тайм-менеджмент дозволяє ефективно управляти не тільки власною діяльністю, але й життям у цілому.

Можна заперечити, що тайм-менеджмент – це завдання зовсім не дитячого віку, що до неї треба звертатися у підлітковому, юнацькому віці. Втім, це не зовсім правильно, оскільки в підлітковому віці може бути вже пізно вчити дитину планувати час на підготовку домашнього завдання, організацію корисної діяльності, на відпочинок: дитина звикне до того способу життя, який у нього був. Звичайно, можна змінювати звички і в підлітковому віці, але найлегше починати роботу над цим з молодшого шкільного віку.

Що таке тайм-менеджмент? По суті, це розпорядок дня в організованій формі. Завдання тайм-менеджменту полягає не в тому, щоб максимально завантажити свій день справами, а в тому, щоб розвантажити його від непотрібних. Більш якісно виконувати найважливіші з них і найбільш відповідальні.

Тайм-менеджмент – сучасне явище, яке стало основою для організації життя успішної людини. Тому з'явилася необхідність сьогодні говорити про тайм-менеджменті для школярів.

Варто підкреслити, що навчання дітей навичкам планування завжди було важливим завданням школи. Припускаємо, що майже у всіх дітей початкового ступеню навчання на стіні поряд з робочим столом висить плакат «Мій режим дня». Щоденник, який супроводжує дітей на всіх етапах навчання – типовий приклад планувальника. А ще є розклад уроків, план

підготовки до певних заходів... Все перераховане – елементи тайм-менеджменту. Але тих навичок організації діяльності, які традиційно отримують учні у школі, вже недостатньо.

Сучасна дитина росте і розвивається в інтенсивному середовищі, стикається з колосальним потоком нової інформації, яка постійно оновлюється, з великою кількістю ділових і особистих контактів (у тому числі віртуальних). Бути успішним у сучасному світі, не навчившись керувати цими потоками, неможливо.

У початковій школі на дітей лягає величезне навантаження. Однією з поширених у дітей є проблема, пов'язана з невмінням планувати та управляти своїм часом. Батьки стикаються з тим, що дитина не починає виконання домашнього завдання без нагадування, відкладає на невизначений відрізок часу виконання уроків, вважаючи за краще проводити час за переглядом телевізора. Багато дітей зовсім не знають, чим

можна зайняти себе у вільний час. Відсутність режиму дня і планування тягнуть за собою цілий ряд труднощів, які супроводжують дитину при виконанні домашньої роботи чи обов'язків по дому. Звідси випливають нарікання на складну програму, звинувачення батьками вчителів у перевантаженні дітей, тощо.

Проблеми, пов'язані з невмінням школярами управляти своїм часом, є одними з найбільш поширених, так як школярі не володіють достатнім умінням керувати часом. Таким чином, уміння організовувати свій час стало необхідною компетенцією сучасного школяра.

Ефективне управління часом дозволить дитині відчувати себе більш впевнено в сьогоденні і майбутньому. Необхідно уважно стежити за тим, щоб у житті дитини зберігалася рівновага. Таким чином, тайм-менеджмент для дітей допоможе зробити з дитини відповідальну і грамотну людину, яка отримає всі шанси реалізуватися та стати успішною особистістю.

Література

1. Трейсн Б. Результативний тайм-менеджмент: ефективная методика управлением собственным временем / пер. с англ. А. Евтеева. Москва: СмарТБук, 2007. 79 с. **2. Шлей М. В.,** Пирогов В. И. Тайм-менеджмент – управление временем. *ЭКО*. 2006. № 5. С. 135–159.

УДК 37.015.3:005.6

Волощук І. А.,

канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки

Дацька Н. І.,

студентка фізико-математичного факультету,

Криворізький державний педагогічний університет,

м. Кривий Ріг

ПОЗИЦІЯ ПЕДАГОГА ЯК ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ ЗНЕВАГИ СЕРЕД УЧНІВ

У статті актуалізовано питання підвищення авторитету вчителя як запоруки успішної співпраці із учнями; наведено основні проблеми появи зневаги до вчителів; наголошено на необхідності дотримання партнерських відносин в системі «учитель-учень».

Ключові слова: авторитет вчителя, конфлікт, зневага, позиція педагога.

Волощук И. А., Дацкая Н. И. Позиция педагога как способ преодоления ученического пренебрежения.

В статье актуализирован вопрос поддержания авторитета учителя как залога успешного сотрудничества с учащимися; определены основные проблемы появления у учащихся неуважения к учителю; акцентирована необходимость сохранения партнерских отношений в системе «учитель-ученик».

Ключевые слова: авторитет учителя, конфликт, неуважение, позиция педагога.

Voloshchuk I., Datskaya N. Teacher's position as the means of overcoming neglect in relations with pupils.

The article actualizes the issue of increasing teacher's authority as a pledge of successful cooperation with students; the main problems of neglect to teachers are presented; the need of partnership in the «teacher-student» system is stressed.

Key words: teacher's authority, conflict, neglect, teacher's position.

Вчительська професія, за останніми залишається байдужим. За 23 роки незалежності соціологічними дослідженнями, є однією з найменш престижних в Україні. Це дуже серйозна проблема, до якої суспільство

залишається байдужим. За 23 роки незалежності відбулося тотальне падіння авторитету вчителя в українському суспільстві. Поширеною стала теза, що гроші, сила і влада вирішують все, а

шлях до усіх земних благ аж ніяк не пов'язаний з високим рівнем освіти і культури. А відтак зневага до вчителя збоку учнів і батьків стала нормою нашого життя.

За твердженням В. Сухомлинського, педагогічне покликання також неможливе без гармонії серця і розуму, поєднання сердечності з розумом: «Холодна безпристрасність і скрупульозне зважування всього, що відбувається, побоювання допуститися неточності в дотриманні всіляких регламентацій викликає в дітей насторожене ставлення до вчителя, недовіру». Тому він застерігав педагогів від прийняття поспішних рішень, пов'язаних із помилковими, необачними вчинками учнів [3].

Метою статті є висвітлення позиції педагога як засобу подолання конфліктів у стосунках з учнями.

Існує кілька причин зневажливої поведінки дитини. По-перше, вона може просто не розуміти, що дійсно виражає свою неповагу у ставленні до вчителя. Наприклад, якщо дитина піддає сумніву рішення батьків, дорослими це розцінюється як грубість, але для дитини це просто спосіб задоволення своїх потреб.

Дитина діє під впливом моменту, орієнтуючись на те, чого хоче, не звертаючи уваги на свою поведінку, не бачить, що вона зухвала і призводить лише до погіршення ситуації.

Деякі діти відчують труднощі при управлінні стресом і своїми емоціями. Коли їх обмежують у чому-небудь або кажуть їм «ні», вони просто не можуть зупинитись і перетинають межу [2].

Учитель відповідає за розвиток, освіту і виховання учнів. Крім надання знань, він повинен бачити соціальні, моральні та емоційні проблеми школярів. Орієнтуватись в психологічній ситуації дитячого колективу, вміти визначити лідерів, мати з ними позитивний контакт, ставити самому собі високі моральні і професійні вимоги і власним прикладом пропонувати учням моделі поведінки або дій.

Тому для вчителя дуже важливо мати авторитет у класі. Саме він повинен чітко визначити для дітей, що дозволено, а що – ні, намагатися знайти баланс між авторитарним і демократичним стилем спілкування і роботи з дітьми. Товариські і довірливі відносини між вчителем і школярами мають співіснувати з усвідомленою субординацією, повагою і дисциплінованістю. Адже вчитель не повинен зловживати своєю владою і не ставати диктатором своїх власних ідей. Учні очікують, що педагог дасть їм відчуття безпеки, через те,

що він справедливий, може впоратися із проблемами, правильно розсудити складну ситуацію. Дуже важливо берегти і зміцнювати цю дитячу віру.

У ставленні дитини до педагога впливає відношення батьків до цієї теми. Більшість батьків час від часу стикаються із м'якою й помірною формою зневажливого ставлення своїх дітей. Батькам не слід забувати, як складно викладачам навчати дітей, різних за рівнем розвитку. А останнім часом вчителям стало ще важче працювати, бо діти не бажають звертати увагу на зауваження. Батьки не бачать нічого поганого в поведінці своїх дітей і ніяк не допомагають вчителю впоратися з проблемою неслухняності.

У дослідженнях Н. Кузьміної педагогічна ситуація визначається як «реальна обстановка в навчальній групі й у складній системі відносин і взаємин учнів, яку потрібно враховувати при ухваленні рішення про способи впливу на них» [1]. Концепція «Нової української школи» підкреслює необхідність створення та підтримання у школі, взаємовідносинах між вчителем та учнями партнерських відносин, побудова яких не можливо без взаємоповаги, що побудована на внутрішніх переконаннях і вчителя, і учнів. Переконаннях у цінності досвіду взаємодії, взаємодія, взаємозбагачення та взаємної праці. Тож виникає питання, співвіднесення партнерських відносин в системі учитель-учень та традиційної шкільної дисципліни.

Дисципліна у найбільш широкому розумінні, це суворе дотримання учнями правил поведінки та виконання вимог вчителя. Хороша дисципліна, з погляду самих педагогів, – це ситуація, в якій усі учні активно працюють за чітким планом учителя. Приміром, можливий на окремих фрагментах так званий «діловий шум», але він є результатом активної роботи. Втім, учень має право на особистісний шлях розвитку та вибір засобів навчальної діяльності в межах її завдань. Взаємодія між вчителем та учнем має будуватися на основі єдності позицій, бажань, а не вимушеного спілкування.

Найголовніше завдання вчителя: максимально активізувати внутрішні ресурси своїх вихованців, щоб вони самі могли успішно впоратися з різноманітними навчальними, а в подальшому – виробничими проблемами. Дітей слід навчити на оптимальному рівні виявляти свій інтелектуально-вольовий і моральний потенціал.

Особистість педагога – лише передумова виховання дитини. Трансляція його позитивних

якостей відбувається лише тоді, коли він, встановлюючи зв'язки з дітьми, створює й збагачує їхній досвід емоційних переживань. Якщо вчитель ставитиметься до учня без справжнього інтересу і поваги, у того не буде жодних підстав сприймати себе як особистість.

Отже вчитель головна особа в процесі втілення ідей науковців в життєву практику. Важко переоцінити його роль у моральному, соціальному вихованні школяра, адже педагог впливає на формування поглядів учнів та їх поведінку, і тим самим коригує процес формування майбутнього громадянина.

Література

1. **Психологія** – производству и воспитанию / редкол. : отв. ред. Е. С. Кузьмин. Ленинград : Знание, 1977. 304 с. 2. **Зневажлива** поведінка дітей і підлітків URL : <https://childdevelop.com.ua/articles/upbring/481>. (дата звернення : 24.02.18). 3. **Сидоренко В.** Феномен педагогічної майстерності вчителя в концептуальних вимірах творчої спадщини В. О. Сухомлинського URL : http://lib.iitta.gov.ua/26533/1/Сидоренко_%C2%A0_Сухомлинський.pdf. (дата звернення 24.02.18).

УДК 37.015.3:005.6

Волощук І. А.,

канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки

Загародько П. В.,

студент фізико-математичного факультету

Рубан В. Р.,

студент фізико-математичного факультету,

Криворізький державний педагогічний університет, м. Кривий Ріг

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР НА ДІТЕЙ

З огляду на значне поширення захоплення дітьми комп'ютерними іграми зроблено спробу виявлення їх негативних та позитивних впливів на дітей. Зроблено припущення щодо неоднозначності впливу комп'ютерних ігор та констатовано на можливість їхнього використання в навчальних цілях.

Ключові слова: фізичний та психічний вплив ігор, вплив ігор на дітей, комп'ютерні ігри, залежність від ігор.

Волощук І. А., Загародько П. В., Рубан В. Р. Исследование влияния компьютерных игр на детей.

Обращая внимание на значительное распространение увлеченности современных детей компьютерными играми, сделано предположение относительно неоднозначности решения вопроса об их влиянии на детей. Определены положительные и отрицательные последствия; актуализирован вопрос о возможности использования компьютерных игр в процессе обучения.

Ключевые слова: физическое и психическое влияние игр, влияние игр на детей, компьютерные игры, зависимость у детей.

Voloshchuk I., Zagarodko P., Ruban V. Investigation of computer games' influence on children.

According to the widespread children's involvement in computer games, an attempt has been made to identify their negative and positive influences on children. An assumption is made about the ambiguity of the impact of computer games and stated that they can be used for educational purposes.

Key words: physical and mental influence of games, influence of games on children, computer games, game addiction.

Основними проблемами комп'ютерних ігор, як вважає більшість – залежність, жорстокість, незмога існувати в реальному світі. Втім, це суперечливе твердження. Якщо порівняти звичайні ігри та комп'ютерні, то більшість батьків звісно ж скажуть, що звичайні ігри корисні для здоров'я та відчуття реальності.

Варто розглянути вплив комп'ютерних ігор більш детально, оскільки вони мають і позитивні впливи. Наприклад, якщо, розглядати комп'ютерні ігри, жанру «шутер», то неможна точно стверджувати їхній негативний вплив. Серед негативних проявів виділяють:

агресивність, залежність, звикання до вбивства, асоціальність, скорочення сну. Це значно впливає на дитину, але, чи можна говорити, що виникають ці проблеми, саме через ігри? Факторів, що впливають на дитину є чимало, тому говорити одразу ж про вплив ігор в даній ситуації – не можна.

Професор РМІТ Альберто Поссо провів масштабне опитування учні по різних предметам і зокрема, комп'ютерній грамотності. Вчений виявив, що учні, які кожного дня грали в комп'ютерні ігри, мали результати з математики на 15 балів вище середнього. Професор вважає,

що комп'ютерні ігри допомагають розвивати аналітичні здатності та навички.

Ще один із дослідів провів Андрій Пржибильський (Andrew Przybylski) з Оксфордського інституту інтернет-дослідів в журналі «Pediatrics». Результати дослідження дозволили констатувати:

1) ті, хто приділяв комп'ютерним іграм одну годину відчувають себе трохи краще, ніж ті, хто не грає зовсім;

2) ті, хто грав близько 3 годин в день не відрізнялись від попередніх;

3) ті, хто грав більше 3 годин, мали проблеми та зворотній ефект щодо першого дослідю. Вони відчували стрес, асоціальність, жорстокість.

Досліднику вдалось довести, що гравці, які витрачають менше часу на комп'ютерні ігри більш задоволені, ніж ті хто не грає взагалі.

Значимо, що сьогодні різні аспекти впливу комп'ютерних ігор детально проаналізовано у працях Ю. Бабаєвої, А. Бандури, Л. Валькової, А. Войкунського, Б. Крейхи, Н. Наріцина, М. Степанової та ін.

Метою статті є з'ясування можливого впливу комп'ютерних ігор на психічне та фізичне здоров'я дітей. Тому розглянемо, вплив ігор та комп'ютера з двох різних сторін: фізичної та психічної.

Фізична. Основна проблема ігор та комп'ютера з фізичної точки зору – сидячий спосіб життя та проблеми з очима. Це дві основні проблеми, що є на сьогоднішній день. Проблеми з очима можуть бути різноманітні. Найбільш актуальною є короткозорість. Вона виникає дуже просто, через те, що очі, велику кількість часу напружені. Що до сидячого способу життя, то тут загалом проблеми зі спиною, але, вони виникають лише через те, що дитина не вміє правильно сидіти на стільці.

Психологічні. В даному випадку, можна виділити такі шкідливі фактори: непристосованість до суспільства, депресія, агресивність, жорстокість. Наряду з фізичними проблемами, психіка теж страждає.

Проте варто зазначити і позитивний вплив ігор. Декілька років тому по новинах був сюжет про хлопчика, який врятував від вибуху гранати меншого брата. «Коли я йшов за печивом до кухні, помітив, що брат грається якимось м'ячиком неправильної форми, ще мить і я зрозумів – що це граната. Вона мала вигляд як граната з моєї гри». Виходить, завдяки грі він

знає, що таке граната і чим може обернутися гра з нею. Отже, ігри бувають корисні.

Страх для людини корисний, якщо він не переростає в фобію. Відчуваючи страх, людина не помічає плину часу, можна більше встигнути зробити, ніж при звичайних умовах. З'являється сенс життя, відчуття того, що воно є більш насиченим, зникає роздратованість, негативні емоції, депресія. При відчутті страху виділяється адреналін, після якого виникає відчуття ейфорії.

Визначимо вплив різних за жанром ігор.

Симулятор. Цей тип ігор допомагають здобути нові навички, такі як водіння автомобіля чи іншого транспорту в абсолютній безпеці. Але відразу після гри не слід сідати за кермо, потрібно щоб інструктор навчив певним аспектам водіння, адже гра дає основні поняття. В деяких країнах, планують навчати водіїв та пілотів військової техніки на іграх, додавши реалізму через пристрій віртуальної реальності та стендів, на яких вони сидять, відчуваючи всі вібрації та поштовхи.

Стратегії. Ігри також допомагають відволіктись, навіть вчителі можуть на перерві грати в такі ігри. Мій товариш говорив, що після важкого уроку, коли він був в пригніченому стані, завдяки грі він повернув позитивний настрій. Загалом більша частина опитуваних відповіли, що ігри – це позитив. Багато людей приїждять до міста Кельн на масштабну виставку «Gamescom», яка проводиться цілий тиждень в кінці серпня. На цій події море позитиву та зустрічей з персонажами ігор.

Після проведення опитування людей, які грають в гру «Dota 2», були такі результати. За віковими категоріями гравці розділились таким чином (табл. 1):

Таблиця 1

Результати опитування гравців в «Dota 2»

Вік гравців	Відсоток
Менше 15 років	5 %
Від 15 до 19	42 %
Від 20 до 24	37 %
Від 25 до 29	11 %
Від 30 до 34	3 %
Понад 35 років	2 %

Час, який користувачі проводять за грою (на тиждень), представлений в таблиці 2:

Таблиця 2

Час за грою (на тиждень)

Час гри	Відсоток
Від 1 до 4 годин	26 %
Від 5 до 9 годин	21 %
Від 10 до 14 годин	19 %
Від 15 до 19 годин	11 %
Більше 20 годин	23 %

Варіанти відповіді та їх відсоток, отримані щодо запитання щодо використання голосового зв'язку, висвітлені в таблиці 3:

Таблиця 3

Використання голосового зв'язку

Варіанти відповідей	Відсоток
Завжди використовують	38 %
Зазвичай використовують	26 %
Час від часу	17 %
Рідко використовують	10 %
Ніколи не використовують	9 %

Отже, дана тема буде актуальною, ще дуже довгий час, через те, що зараз розвиток інформаційних технологій достатньо швидкий. Завжди, треба слідкувати за собою, та за своєю дитиною, щоб просто ігри не перейшли в ігрову залежність. Неможна говорити впевнено, що ігри мають позитивний або негативний вплив, такі речі потрібно вирішувати індивідуально та за допомогою психолога.

Література

1. Попов В. А., Валькова Л. С. Влияние компьютерных игр на уровень агрессивности подростков. Молодой ученый. 2014. № 7. С. 279–281. 2. Войскунский А. Е. Развивается ли агрессивность у детей и подростков, увлеченных компьютерными играми? Вопросы психологи. 2010. № 6. 179 с.

УДК 37:159.922.76-056.45

Волощук І. А.,

канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки

Лисуненко А. В.,

студентка фізико-математичного факультету,

Криворізький державний педагогічний університет, м. Кривий Ріг

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ, НАВЧАННЯ Й ВИХОВАННЯ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ

У статті розглядаються проблеми виявлення та діагностики обдарованих дітей, проаналізовано сучасні підходи до визначення поняття «обдаровані діти». Представлені міркування стосовно утруднень, які пов'язані з розвитком обдарованості.

Ключові слова: обдарованість, обдаровані діти, потенціал особистості, творчі якості.

Волощук І., Лисуненко А. Проблемы развития, обучения и воспитания одаренных детей.

В статье идет речь о выявлении и диагностике одаренных детей, проанализированы современные подходы к определению понятия «одаренные дети». Представленные соображения относительно затруднений, связанных с развитием одаренности.

Ключевые слова: одаренность, одаренные дети, потенциал личности, творческие качества.

Voloshchuk I., Lysunenko A. Problems of development, education and upbringing of gifted children.

The article deals with the definition and diagnostics of talented children, modern approaches were analysed according to the determination of the concept «talented children». There are some opinions according to the difficulties connected with the development of a talent.

Key words: talent, talented children, personal potential and creative qualities.

Виявлення обдарованої дитини – одна з найважливіших і психолого-педагогічних проблем. Актуальність даного твердження зумовлена тим, що проблема дитячої обдарованості на сьогодні є глобальною. За останніми даними 20 % дітей вважаються обдарованими, але лише 2-5 % реалізують себе. Причиною цього є відсутність оптимальних умов для розвитку таких дітей. Обдаровані діти часто не можуть адаптуватися в соціумі, це служить причиною виникнення соціальних і особистісних проблем у їхніх взаєминах з однолітками.

Вивченню проблеми розвитку обдарованості присвячено чимало наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених: Ф. Гальтон,

В. Дружинін, Г. Костюк, О. Кульчицька, Н. Левітов, Н. Лейтис, О. Матюшкін, Б. Теплов, Е. Торранс та ін.

Мета статті полягає у тому, щоб розкрити підходи до виявлення здібностей обдарованої дитини та з'ясувати, який вплив мають шкільне та родинне середовище на розвиток дитини.

Найпоширенішим визначенням обдарованості є визначення німецького психолога В. Штерна. Він формує його так: «Обдарованість – це загальна здатність індивіда свідомо орієнтувати своє мислення на нові вимоги; це загальна здатність психіки пристосовуватися до нових завдань і умов життя» [3].

У педагогіці виділяють кілька типів обдарованості: раціонально-мисленевий (необхідний вченим, політикам, економістам); образно-художній (необхідний дизайнерам, конструкторам, художникам, письменникам); раціонально-образний (необхідний історикам, філософам учителям); емоційно-почуттєвий (необхідний режисерам, літераторам).

Якими ж повинні бути підстави, щоб дитина вважалася обдарованою? На наш погляд, відповідь не така проста, як здається. Всі діти талановиті. Але обдарована дитина – це дитина, яка виділяється яскравими, очевидними, іноді видатними досягненнями.

Існує декілька підходів до визначення обдарованості. Вчені розглядають його як:

- високий рівень здібностей особистості (В. Дружинін, Н. Лейтіс);

- якісне перетворення здібностей (В. Крутецький, Б. Теплов);

- синонім всіх здібностей людської істоти (С. Рубінштейн);

- характеристику ступеня вираження та своєрідності природних передумов здібностей людини (Н. Левітов);

- готовність особистості до розвитку в різних напрямках, так звана основа для виникнення й розвитку спеціальних здібностей у різноманітних видах діяльності (Б. Ананьєв).

Діти гостро відчувають все, що відбувається в оточуючому середовищі і надзвичайно допитливі відносно того, як влаштований той чи інший предмет. Вони здатні стежити за кількома процесами одночасно і схильні активно досліджувати все навколишнє. Але обдаровані мають здатність сприймати зв'язок між явищами і предметами і робити відповідні висновки; їм подобається в своїй уяві створювати альтернативну власну думку [2].

Характерні особливості обдарованих дітей:

1. зібраність, гарно розвинена увага, постійна готовність до напруженої роботи;

2. особливості мислення: швидкість розумових процесів, високий рівень аналітико-синтетичної діяльності, висока продуктивність розумової роботи;

3. диференційоване коло пізнавальних інтересів;

4. здатність краще за інших займатися самостійною діяльністю, особливо в галузі літератури, математики, проведенні дослідів.

Прагнення обдарованих зрозуміти, дослідити, знайти логіку – така сама важлива риса, як і здатність бачити можливості та альтернативні рішення. У дитини формуються уявлення, що саме завдяки успіху можна отримати

максимальну увагу та безумовну любов батьків, повагу навколишніх. На цій основі згодом і виникає життєва формула дорослого: головне в житті – успіх.

Якщо дитина «не дотягує» до завищених стандартів, які пропагує сім'я, у неї з'являється почуття провини, що теж породжує внутрішні проблеми. Тому важливо допомогти особистості виявити й реалізувати дані природою здібності зі значною користю для себе та навколишнього світу – першочергове завдання всіх. В. Сухомлинський, з цього приводу писав, що «немає абстрактного учня, потрібно розкривати сили й можливості кожної дитини, дати їй радість успіху в розумовій праці» [3, с. 1]. Адже кожна дитина – це унікал у своєму роді, неповторна індивідуальність, яка потребує особливого підходу. Це діамант, який потрібно відшліфувати, щоб у його гранях заграли веселкові барви.

Основним підходом у пошуку юних обдарувань варто визнати комплекс заходів: медичних, фізіологічних, психологічних, педагогічних, спрямованих на вирішення цих завдань сім'єю і школою. Важливо використовувати різноманітні методи виявлення інтересів і здібностей дітей і надалі спостерігати за їхніми успіхами.

Університет Чикаго провів дослідження розвитку ста найуспішніших учнів (математиків, музикантів, плавців і тенісистів), яке виявило, що на успішність дітей мають сильний вплив вчителі та батьки. Велику підтримку при розвитку дитячих здібностей надавали члени їх сімей або виключно віддані своїй справі вчителі, які вміли відрізнити звичайні здібності від видатних. Деякі з дітей були мотивовані проводити довгі години навчання й підготовки у фахівців власним рішенням і своєю сім'єю. Що доводить: обдарованість може бути не тільки природженою, а її можна й «виростити», тобто розвинути й виховати.

Обдаровані люди приносять велику користь суспільству, державі, є її гордістю. Тому перед навчальним закладом і сім'єю постає проблема навчання і виховання таких дітей.

Отже, обдарована дитина – це така дитина, яка демонструє розвиток здібностей, вищий за здібності однолітків, це сукупність здібностей, що дозволяє дитині досягти вагомих результатів в одному або декількох видах діяльності, що є цінним для суспільства. Ця якість формується і проявляється в діяльності.

Виявлення обдарованих дітей та подальший розвиток їх здібностей та обдарувань є однією з проблем сучасної психолого-педагогічної науки.

Робота з обдарованими дітьми вимагає належної змістової наповненості занять, зорієнтованості на новизну інформації та різноманітні види пошукової, розвиваючої, творчої діяльності. Чим раніше починається розвиток здібностей і талантів, тим більше шансів на їх оптимальний розвиток, саме тому так важливо виявити обдарованість у ранньому віці.

Література

1. Івануць О. Роль сім'ї у процесі соціалізації обдарованих дітей. *Психолог*. 2009. № 11–12. С. 56–58.
2. Мордюк Л. Творчий розвиток особистості учня. *Психолог*. 2015. № 3. С. 4–6. 3. Скрипченко О. В. Загальна психологія. Київ : Каравела, 2011. 640 с.

УДК 373.2.091.33-027.22

К. А. Гораздова,
вихователь КДНЗ № 1,
студента природничого факультету,
Криворізький державний педагогічний університет, м. Кривий Ріг

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті розглянуто проблему формування пізнавального інтересу дошкільників засобом дидактичної гри. Автор статті доходить до висновку, що дидактична гра – це діяльність дитини, яка спрямована на орієнтування в предметній та соціальній діяльності, в якій дитина відображає враження від пізнання.

Ключові слова: дидактична гра, пізнавальний інтерес, дошкільники, творчі здібності дошкільників, навчання і виховання дітей дошкільного віку.

Гораздова К. А. Дидактическая игра как средство формирования познавательного интереса дошкольников.

В статье рассмотрена проблема формирования познавательного интереса дошкольников средствами дидактической игры. Автор статьи приходит к выводу, что дидактическая игра – это деятельность ребенка, которая направлена на ориентацию в предметной и социальной деятельности, в которой ребенок отражает впечатления от познания.

Ключевые слова: дидактическая игра, познавательный интерес, дошкольники, творческие способности дошкольников, обучение и воспитание детей дошкольного возраста.

Horazova K. A. Didactic game as a means of forming the cognitive interest of preschoolers.

The article deals with the problem of formation of cognitive interest of preschoolers by means of the didactic game. The author of the article concludes that the didactic game is a child's activity aimed at orientation in the subject and social activities in which the child reflects the impression of knowledge.

Key words: didactic game, cognitive interest, preschoolers, creativity of preschoolers, education and upbringing of preschool children.

Дошкільна освіта покликане пробудити індивідуальні задатки і схильності кожної дитини. Ігрові технології володіють набором засобів, які активізують діяльність дитини. Саме в грі вихователь часто стає організатором самостійного навчального пізнання дітей. Особливо це стосується тих випадків, коли, дидактична гра використовується як метод вивчення нового матеріалу. У дитячі роки гра є основним видом діяльності людини. За її допомогою діти пізнають світ. Гра є одним з найцікавіших видів людської діяльності, провідною діяльністю дошкільника, засобом його всебічного розвитку, важливим методом виховання.

Метою статті є обґрунтування ролі дидактичної гри в формуванні пізнавального інтересу дітей дошкільного віку.

А. Макаренко писав: «Гра має важливе значення в житті дитини... Якою буде дитина в грі, такою вона буде і в праці, коли виросте. Тому виховання майбутнього діяча відбувається перш за все в грі...» [1, с. 17].

Так, наприклад, О. Дон визначав, що дидактична гра – це гра за правилами, підпорядкованими досягненню заздалегідь накресленого ігрового результату [2, с. 62].

У багатьох працях дослідників відображено різні підходи до визначення сутності дидактичної гри. Так, науковці визначають сутність гри як форму спілкування (М. Гончаров, Т. Ладивір, М. Лісіна, В. Семенов, В. Сушко, Н. Філатова), форму діяльності (Л. Виготський, Д. Ельконін), умову розумового розвитку (П. Каптерев, Є. Покровський, С. Рубінштейн, І. Сікорський, А. Смирнов).

Як зазначено в педагогічному словнику «дидактичні ігри» – ігри для навчання й виховання дошкільників і школярів. Дидактичні ігри розвивають сенсорні (чуттєві) орієнтації дітей, спостережливість, увагу, пам'ять, мислення, мову. Вони мають також важливе значення для морального виховання, сприяючи розвиткові цілеспрямованості, витримки, самостійності, виробляють вміння діяти згідно з певними нормами [4, с. 89].

У процесі навчання і виховання дитини слушною є порада В. Сухомлинського: «Дитина має справжнє емоційне і інтелектуальне життя тільки тоді, коли вона живе в світі ігор, казки, музики, фантазії і творчості. Без цього вона не краща за здавлену квітку» [5, с. 670].

Тому є очевидним, що батьки і вихователі у становленні дитини як особистості повинні дотримуватися цього правила. У процесі гри в дошкільників виробляється звичка зосереджуватися, самостійно думати, розвивати увагу. Захопившись грою, діти не помічають, що навчаються.

Дидактичні ігри поєднують елементи навчання з радісною для дітей ігровою діяльністю. Дидактична гра має сталу структуру, яка відрізняє її від інших видів діяльності дітей. Структура дидактичної гри – це основні елементи, які надають їй форми навчання і гри одночасно: дидактичні та ігрові завдання, ігровий задум, ігрові дії, правила, пізнавальний зміст, результат.

На прогулянці проводяться дидактичні ігри з природним матеріалом, будівельно-конструктивні ігри з природними матеріалами (снігом, піском, глиною, гілочками тощо), пізнавальні ігри. Останнім часом дуже популярними стали рольові ігри [2, с. 11].

Головною метою рольових ігор є розвиток здібностей дошкільників. Рольова гра формує у школярів здатність зіграти роль іншої людини, побачити себе з позиції партнера по спілкуванню. Вона орієнтує учнів на планування власного мовної поведінки та поведінки співрозмовника, розвиває вміння контролювати свої вчинки, давати об'єктивну оцінку вчинкам інших. Сюжетно-рольові ігри створюють самі діти при деякому керівництві вихователя. Через сюжетно-рольову гру, що передбачає перевтілення, учні мають можливість ідентифікувати себе з будь-яким героєм, «приміряти» на себе різні характери, манери,

поведінки, пережити безліч ситуацій. Це збагачує не лише естетичний досвід, а робить особистість більш гармонійною, духовно досконалішою. Саме ігрова діяльність вимагає творчих дій – умінь комбінувати, моделювати, уточнювати. В іграх-драматизаціях зміст, ролі, ігрові дії обумовлені сюжетом і змістом того чи іншого літературного твору, казки і тощо. Вони подібні до сюжетно-рольових ігор: в основі тих і інших умовне відтворення явища, дій і взаємин людей, а також елементи творчості. Своєрідність ігор драматизації є те, що за сюжетом казки чи розповіді діти виконують певні ролі, відтворюють події в точній послідовності [1, с. 17].

Найчастіше основою ігор – драматизації є казки. У казках образи героїв окреслені найбільш яскраво, вони приваблюють дітей динамічністю і ясною вмотивованістю вчинків, дії чітко змінюють одне інше і діти охоче відтворюють їх. Легко драматизують улюблені дітьми народні казки «Ріпка», «Колобок», «Теремок», «Три ведмеді» та ін. За допомогою дидактичних ігор – драматизації діти краще засвоюють ідейний зміст твору, логіку і послідовність подій, їх розвиток і причинну обумовленість. Рухливі ігри – важливий засіб всебічного виховання дітей. Правильно підібрані ігри сприяють гармонійному розвитку організму. Різноманітні рухи та ігрові дії дітей ефективно впливають на діяльність серцево-судинної, дихальної та інших систем організму, збуджують апетит та сприяють міцному сну. Рухливі ігри задовольняють потребу організму дитини в русі, сприяють збагаченню її рухового досвіду. За допомогою ігор закріплюються та вдосконалюються різноманітні вміння і навички з основних рухів (ходьби, бігу, стрибків, рівноваги), розвиваються такі важливі фізичні якості, як швидкість, спритність, витривалість. Рухливі ігри сприяють також вихованню свідомої дисципліни, волі, наполегливості у подоланні труднощів, виховують терплячість, привчають бути чесними та правдивими [1, с. 17].

Отже, проаналізувавши наукову літературу, можемо констатувати, що дидактична гра є важливою і найдоступнішою формою діяльності дошкільників. Вона найбільше відповідає їх фізичним і психічним можливостям, також дидактична гра виступає важливим засобом навчання і виховання дітей, підготовки їх до школи та майбутнього життя.

Література

1. Бугасова І. А. Гра як засіб підготовки дитини до школи. *Журнал для батьків*. 2001. № 1. С. 17–23.
2. Дон О. М. Ефективність застосування дидактичних ігор у навчально-виховному процесі. *Наша школа*. 2000. № 2–3. 86 с.
3. Лаврентьєва Г. Розвивальне предметно-ігрове середовище: Європейський досвід та новітні підходи. *Палітра педагога*. 2001. № 4. С. 11–13.
4. Педагогічний словник / за ред. Войтка В. І. Київ: Виш. шк., 1997. 373 с.
5. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: у 5 т. Київ: Рад. школа, 1977. Т. 3. 670 с.

СПЕЦИФІКА КООПЕРАТИВНОГО НАВЧАННЯ ЯК МОДЕЛІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті досліджується питання ефективності і доцільності застосування сучасним педагогом методів кооперативного навчання в організації освітньої діяльності. Оскільки перевагою кооперативного навчання автор вбачає у підвищенні навчальних результатів учнів. Подаються також відомості з історії виникнення кооперативного навчання.

Ключові слова: групи, діяльність, дослідження, кооперативне навчання, розвиток, функція вчителя.

Гура Т. О. Специфика кооперативного обучения как модели организации учебной деятельности.

В статье исследован вопрос эффективности и целесообразности применения современным педагогом методов кооперативного обучения в организации учебной деятельности. Поскольку преимущество кооперативного обучения автор видит в повышении учебных результатов учащихся. Представлены также сведения из истории возникновения кооперативного обучения.

Ключевые слова: группы, деятельность, кооперативное обучение, развитие, функция учителя.

Gura T. The specificity of cooperative studying as a model of educational activity's organization.

The article researches the issue of efficiency and expediency of using the cooperative studying in educational activity's organization by a modern teacher. As far as the author sees the advantage of cooperative studying in development of pupils' learning outcomes. There is also given historical information about the origin of cooperative studying. The article is designed for pedagogues and teachers.

Key words: groups, research, cooperative studying, educational activity, development, teacher's function.

Соціальні перетворення в українському суспільстві докорінно змінили орієнтації в галузі освіти. Нова освітня філософія визначила головну стратегію педагогічної діяльності: спрямування навчально-виховного процесу на формування духовного світу особистості, утвердження загальнолюдських цінностей, розкриття потенційних можливостей та здібностей учнів. Розв'язання цих актуальних проблем можливе лише на основі широкого запровадження нових педагогічних методів, технологій, спрямованих на розвиток творчих здібностей школяра.

В умовах глобалізації освіти та інтеграції України в європейський освітній простір особлива увага має приділятися вивченню та впровадженню в навчальний процес освітніх закладів України зарубіжного науково-практичного педагогічного досвіду. Так у країнах Європи, Ізраїлі та США актуальним і поширеним є кооперативне навчання, яке ефективно використовується на різних рівнях системи освіти завдяки дослідженням і практичним розробкам Е. Аронсона, Д. Джонсона, Р. Джонсона, С. Кагана, Е. Коен, Н. Медден, Р. Славіна, Е. Холубек, Ш. Шарана, Й. Шарана та інших науковців.

Тому, *мета статті* полягає в дослідженні ефективності і доцільності методів кооперативного навчання в організації освітньої

діяльності.

Вивченням кооперативних технологій займаються вітчизняні педагоги Т. Кошманова, Л. Пироженко, О. Пошетун, С. Ратовська, В. Сидоренко, Г. Сиротенко, В. Стрельников, Л. Тишаківа та ін. Однак в Україні кооперативне навчання, на жаль, не набуло широкого застосування.

Для вчителів і учнів більш звичною, на думку науковців, є конкурентна та індивідуалістична модель навчання, які призводять до високих результатів тільки окремих школярів, але не створюють умов для розкриття потенційних можливостей кожного індивіда та не сприяють розвитку соціально важливих навичок міжособистісної взаємодії. Конкурентна та індивідуалістична форми навчальної взаємодії характеризуються зацікавленістю учнів винятково власними успіхами, відсутністю співпраці та взаємодопомоги у процесі навчання; кооперація, навпаки, спрямована на поєднання навчальних зусиль школярів, підвищення ефективності навчання й отримання кожним із них найкращого результату.

Найбільш значущими перевагами кооперативного навчання, на яких наголошують науковці, є підвищення навчальних результатів учнів; розвиток здатності критично мислити, нестереотипно сприймати інших людей; позитивний психологічний клімат у групі;

прагнення до співробітництва та конструктивної соціалізації; наявність емпатійної реакції, взаємопідтримки, симпатії та тісних дружніх стосунків у колективі; позитивне ставлення до навчання, педагогів та навчального закладу; особистісне зростання; високий рівень самоповаги та психічного здоров'я, яке виявляється в емоційній врівноваженості, усвідомленні особистісної індивідуальності, прояві довіри, оптимістичному сприйнятті світу й оточення [3; 5].

Кооперативне навчання – це вид активного навчання, що передбачає кооперативну взаємодію учнів у малих групах для досягнення спільної навчальної мети. Сьогодні існує велика кількість різноманітних моделей та методів кооперативного навчання, серед яких найбільш відомими є навчання в команді (Student Team Learning), метод Е. Аронсона «Мозаїка» (Jigsaw) та його модифікація (Jigsaw 2), розроблена Р. Славіним, навчання разом (Learning Together), кооперативні структури Кагана (Kagan Structures), групове дослідження (Group Investigation), метод різнобічних здібностей Е. Коен (Complex Instruction) та інші.

Кооперативне навчання відкриває для учнів можливість співпраці зі своїми ровесниками, дає змогу реалізувати природне прагнення кожної людини до спілкування, сприяє досягненню учнями вищих результатів засвоєння знань і формування вмінь.

Кооперативне навчання передбачає таку організацію навчальної діяльності, при якій робота учнів, проінструктована вчителем, здійснюється в невеликих групах. Спільні зусилля учасників груп сприяють досягненню всіма членами групи взаємної користі, і, зрештою, виграють усі («Твій успіх іде на користь мені, а мій – на користь тобі»). Учні усвідомлюють, що всі члени групи приречені на спільну долю («Або ми потонемо, або вплинемо, але разом»). Успіх члена команди під час презентації результатів дослідження групою певної теми залежить як від його особистих зусиль, так і від внеску інших членів групи, котрі допомагають йому знаннями, вміннями й практичними можливостями. Жоден член групи окремо не має всієї інформації, вмінь чи можливостей, необхідних для забезпечення успіху групової діяльності.

Зарубіжні дослідження кооперативного, конкурентного й індивідуального навчання мають тривалу історію і безперечно доводять, що співробітництво, на відміну від конкуренції та індивідуальної діяльності, забезпечує:

а) вищий рівень досягнень і більшу

продуктивність;

б) панування турботливіших, чуйніших взаємин;

в) міцніше психологічне здоров'я дітей, соціальну компетентність і самоповагу [2].

Цінність кооперативного навчання була визнана впродовж розвитку історії людства. Організовувати окремих людей працювати, підтримуючи один одного, та ставити інтереси групи перед усім – це якості, що характеризують найбільш успішних особистостей нашого часу. Групове навчання, яке має коріння ще з часів існування давніх племен, є частиною освітньої практики. Його ефективність була доведена шляхом проведення багатьох дослідницьких робіт [4; 5; 6].

На сьогодні кооперативне навчання широко визнається у сфері освіти. Воно стало популярним завдяки багатьом причинам: кооперативне навчання допомагає вчителям працювати у класі з великою кількістю учнів, удосконалює академічні досягнення та соціальний розвиток. Навчання вимагає розумового, емоційного, духовного та фізичного залучення учнів. Лише лекції та демонстрація наочності не дадуть реальної змоги самостійно оволодіти пізнавальною інформацією, набути нових знань. На жаль, учителі часто покладаються на пасивні методи навчання, нехтуючи фактом, що учні бажають навчатися активно.

Кооперативне навчання – це технологія навчання в невеликих групах, коли створюється можливість обговорення кожної проблеми, доведення, аргументування власного погляду. Це сприяє не лише глибшому розумінню навчального матеріалу, а й розвитку мислення та мовлення. Члени великої групи або класу розподіляються на декілька малих груп і діють за інструкцією, яка спеціально була розроблена для них викладачем. Кожен з учнів працює над своїм завданням, своєю частиною матеріалу до повного розуміння питання, яке вивчається, та завершення роботи над ним. Потім учні обмінюються результатами таким чином, що робота кожного є дуже важливою та суттєвою для роботи інших, оскільки без неї завдання не буде виконане (частина важливої інформації буде втрачена, інші учні групи її не отримають).

Дещо спрощено кооперативне навчання називають поєднанням зусиль учнів і педагогів для швидкого та більш ефективного досягнення поставлених цілей. Виділяються цілі індивідуальні та спільні для всіх. Саме для досягнення спільної мети учні кооперуються між собою, поєднують свої зусилля, що, у кінцевому

підсумку, приводить до прискорення полегшення навчання.

Основними рисами кооперативного навчання є: об'єднання в групи для позитивної взаємозалежності; нові стилі організації роботи у класі; розвиток соціальних навичок; підвищення мотивації учнів; організація уроків з метою розвитку співпраці [1].

Кооперативне навчання здійснюється у спеціально створених підгрупах, що виділяються в межах класу. Основою для виділення підгруп є однакове бачення й розуміння мети. Ураховуються також рівень підготовленості, здатність до взаємодії, особисті симпатії та спільність інтересів. Головну увагу при цьому зосереджується не на змаганні, а на співпраці, що сприяє отриманню кращих результатів усіма учнями.

Американські дослідники Д. Джонсон і Р. Джонсон виділяють такі умови ефективності скооперованої діяльності:

- учні розуміють свою взаємозалежність від інших членів групи та відчують особисту відповідальність за досягнення групових цілей;
- учні здійснюють взаємодію, під час якої допомагають один одному навчатися;
- учні вчаться спільно працювати [4]

Кооперативно організоване навчання відрізняється певними особливостями:

- підгрупи виділяються на тривалу перспективу, а тому до їх створення вчитель підходить дуже виважено;
- розробляються свої стратегії, здійснюється планування для кожної з виділених підгруп;
- у процесі навчання члени груп діляться своїми знаннями, вміннями;
- кожен працює на повну силу, сумлінно, самостійно;
- за результат групи відповідальність несе кожен учасник;
- робота кожного члена групи оцінюється під кутом зору досягнення намічених цілей [4].

Кооперативне навчання було вирішено допустити у школи країн, де традиційно головними є індивідуальні схеми підготовки, позаяк педагогічний досвід і спеціальні дослідження переконливо довели, що групова робота учнів має низку переваг. Виявилось, що, працюючи у групі, учні швидше та легше досягають запроєктованих рівнів навченості, вихованості, розвитку. Необхідно лише, щоб робота була належним чином спрямована та

організована, а групи – відповідали певним вимогам. Основа диференціації – спільна мета, тобто її однакове бачення й розуміння учасниками групи. Важливо, щоб вона мала найвищий пріоритет і була в розумінні кожного учасника групи більш значущою за його індивідуальні цілі. Тому учителям при формуванні груп слід вникати глибше і виходити за межі традиційного поділу учнів за успіхами в навчанні.

Функції вчителя в кооперативному навчанні набувають дещо нових ознак. Основне його завдання – переконати учнів у спроможності досягнення поставленої мети та спонукати їх до самостійного пошуку розв'язання поставлених цілей. Надалі учителью належить роль помічника, який є рівноправним учасником групи.

Навантаження на педагога зростає. Адже він додатково має займатися формуванням в учнів здатності:

- координувати свою діяльність із діяльністю партнерів;
- ставати на позицію інших і змінювати свою позицію;
- надавати своїм партнерам допомогу та – користуватися їхньою допомогою;
- рефлексувати свої дії та дії інших членів групи;
- з повагою ставитися до кожної думки;
- вибудовувати міжособистісні взаємини з партнерами;
- надавати найвищого пріоритету досягненню колективної мети;
- не допускати переростання суперечностей у зіткнення позицій та інтересів;
- попереджувати виникнення конфліктів [1].

Одна з нових і найбільш відповідальних функцій учителя – здійснення спільного з учнями аналізу процесу навчання. Останній аналізується не тільки під кутом зору отриманих результатів, а й доцільності обраних шляхів, способів вирішення поставлених завдань, ефективності кооперування зусиль, міжособистісних взаємин тощо.

Успіх роботи групи напряму залежить від здатності педагога спланувати роботу груп і від умінь самих учнів побудувати свою навчальну діяльність, поєднуючи індивідуальну роботу з роботою в парах та групою в цілому. При цьому учні повинні розуміти, що це спільна робота, але кожен з них має в цій діяльності «своє обличчя», зберігає свою індивідуальність.

Література

1. Ворон М. Методична робота в умовах кооперативного навчання. URL : <http://osvita.ua/school/method/technol/1501/>. (дата звернення : 25.02.2018). 2. Гаріна Н. В. Кооперативне навчання у вищій школі. URL : <http://nniif.org.ua/File/12gnvkny.pdf>. (дата звернення : 25.02.2018). 3. David W. Johnson Circles of learning. Cooperation in the classroom. Alexandria, Va. : Association for Supervision and Curriculum Development, 1984. 89 p. 4. Johnson D. W. Cooperative Learning Returns To College: What Evidence Is There That It Works? *Change*. 1998. July/August. P. 27–35. 5. Kagan S. Kagan cooperative learning. San Clemente, CA : Kagan Publishing, 2000. 479 p. 6. Slavin R. E. Cooperative Learning : Where Behavioral and Humanistic Approaches to Classroom Motivation Meet. *The Elementary School Journal*. 1987. № 88(1). P. 29–37.

ПЕДАГОГІЧНІ ТРЕНДИ ПОЧАТКУ ХХІ СТ.: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ПЕРСПЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІКИ

У статті розглянуто Концепцію «Нової української школи» через теорію педагогічних систем (ПС), що дозволило констатувати увагу сучасної педагогіки до проблеми оновлення засобів педагогічної комунікації (як компонента ПС). На підставі здійсненого узагальнення визначено провідні тенденції подальшого розвитку педагогічної теорії та практики: «перевернуте» навчання, впровадження ТРВЗ, використання таксономії Б. Блума як засобу педагогічного цілепокладання, розширення педагогічних спеціальностей та спеціалізацій, формування педагогічного дизайну, розвиток емоційного інтелекту та дивергентного мислення учнівства тощо.

Ключові слова: педагогічна система, таксономія, тьютор, коуч, фалісатор, едвайзер, ментор, педагогічний дизайн, емоційний інтелект, дивергентне мислення.

Доронина Т. А. Педагогические тренды начала ХХІ века: практический аспект перспективного развития педагогики.

В статье рассмотрена Концепция «Новой украинской школы» через теорию педагогических систем (ПС), что позволило констатировать внимание современной педагогики к проблемам обновления средств педагогической коммуникации (как компонента ПС). На основе обобщения определены ведущие тенденции дальнейшего развития педагогической теории и практики: «перевернутое» обучение, внедрение ТРИЗ, использование таксономии Б. Блума как средства педагогического целеполагания, расширение педагогических специальностей и специализация, формирование педагогического дизайна, развитие эмоционального интеллекта и дивергентного мышления учащихся и пр.

Ключевые слова: педагогическая система, тансономия, тьютор, коуч, фасилитатор, едвайзер, ментор, педагогический дизайн, эмоциональный интеллект, дивергентное мышление.

Doronina T. Pedagogical trends at the beginning of the XXI century: the practical aspect of the pedagogy's perspective development.

The Concept of «New Ukrainian School» is reviewed in the article through the theory of pedagogical systems (PS), that allowed to pay attention of modern pedagogy to the problem of updating the means of pedagogical communication (as a component of PS). The main trends of further development of pedagogical theory and practice are defined on the basis of the accomplished generalization: «inverted» learning, the introduction of TSIP, the use of taxonomy by B. Bloom as means of pedagogical purpose-setting, the expansion of pedagogical specialties and specializations, the formation of pedagogical design, the development of emotional intelligence and divergent thinking of apprenticeship, etc. .

Key words: pedagogical system, taxonomy, tutor, coach, falisitor, advisor, mentor, pedagogical design, emotional intelligence, divergent thinking.

Сучасна вітчизняна освіта перебуває у Концепції «Нової української школи». Нашу перманентному стані реформування, що увагу привернула визначена в цьому документі торкається всіх освітніх рівнів. Головні напрями «формула нової школи», унаочнення якої подальшого розвитку чітко окреслені у наводимо на рис. 1.

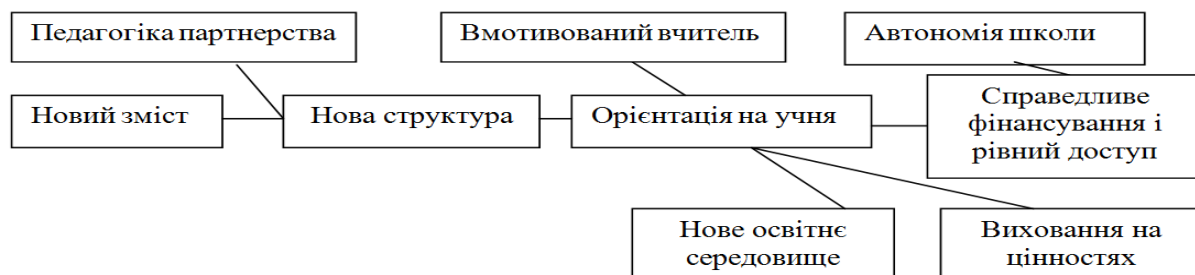

Рис. 1. Формула нової школи (відтворено на основі Концепції «Нова українська школа» [1, с. 10–11])

Наведена вище «формула нової школи» розвитку низки складових, частина яких досить демонструє зацікавленість сучасної освіти у легко вкладається у широковідому схему поняття

«педагогічна система» (далі – ПС), запропоновану Н. Кузьміною у роботі «Методи системного педагогічного дослідження»

(1980 р.). Відповідно до поглядів науковця було виокремлено низку взаємопов'язаних складників ПС, які узагальнено на Рисунку 2.

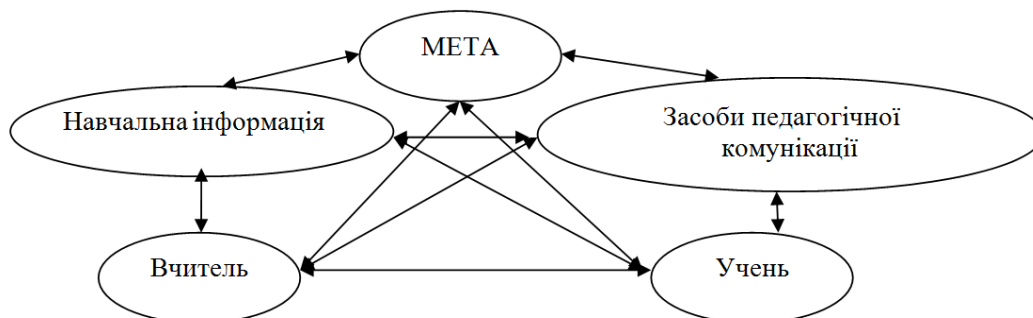

Рис.2. Педагогічна система (за Н.В.Кузьміною)

Порівняння двох рисунків-схем дозволяє зробити висновки: 1) формула нової української школи достатньо чітко теоретично обґрунтована; 2) значна увага у «формулі» приділяється саме засобам педагогічної (нова структура, нове освітнє середовище, педагогіка партнерства, орієнтація на учня). Вважаємо такий підхід не випадковим, а таким, що відображає загальний розвиток сучасної педагогіки, її переважне спрямування на модернізацію засобів педагогічної комунікації (тобто різноманітних форм, методів, прийомів тощо навчання). Тому нас зацікавило питання: що саме нового пропонує сьогодення педагогічна наука сучасній школі, та які напрями її розвитку саме сьогодні є пріоритетними.

Опрацювання значної кількості сучасних педагогічних публікацій, інтернет-ресурсів та різноманітних педагогічних форумів дозволило нам виокремити такі педагогічні тренди, що мають сьогодні найбільше поширення передусім у педагогічній практиці: впровадження різноманітних форм дистанційного навчання, медіа-освіти (цифрові ресурси, сервіси та додатки, онлайн-курси, що відкривають безмежні можливості для навчання різних вікових груп у зручний для навчання час; соціальні медіа, блоги, відеоблоги тощо) із поступовим переходом від підручника до освітнього контенту (проте, і традиційний паперовий підручник поступово відійде у минуле, його замінить підручник інтерактивний); методика «перевернутого класу» Салмана Хана; таксономія Б. Блума; поступове розгалуження педагогічного фаху за рахунок введення нових спеціалізацій (тьютор, коуч, фасілітатор, ментор, едвайзер тощо); педагогічний дизайн/педагогічний дизайнер; застосування технології TRPV3 на різних освітніх рівнях; увага до розвитку емоційного інтелекту та дивергентного мислення; широке обговорення

проблем інклюзивного навчання та поступове створення освітнього середовища позбавленого обмежень для учнів з особливими освітніми потребами.

У теоретичній площині набувають свого уточнення проблеми діяльнісного підходу, диференційованого навчання та адаптивності освіти. Відповідно актуалізовано проблему оцінювання учнів, оскільки поступово змінюється саме ставлення до оцінки. Сучасна педагогіка наголошує на необхідності переосмислення поняття «помилки» у бік ставлення до неї не як до неуспіху, невдачі учнів, а як до їх спроб, пошуків та набуття особистого досвіду (динамічне та подієве оцінювання). Тобто підсумкові оцінки повинні поступитися місцем оцінкам проміжним, саме вони будуть відігравати головну роль, оскільки свідчать про особисті досягнення учня/учениці та допомагають побудувати особисту траєкторію його розвитку.

До названих вище тенденцій вчені [3] додають світові освітні тенденції: введення нового педагогічного принципу – «все своє ношу із собою» (Bring Your Own Devices); Стопітеллінг (Learning Through Storytelling); подолання традиційних уявлень (Threshold Concepts); Бриколаж (Bricolage) та «тематична освіта» (Thematic Education); адаптивна освіта (Adaptive Learning) та гейміфікація освіти (Educational Gameplay) тощо. Втім це дійсно, питання сьогоденної педагогіки.

Зважаючи на зміни к місії вчителя та переходу до суб'єкт-суб'єктної взаємодії учня та вчителя, дослідники прогнозують появу та розвиток нових педагогічних професій – коуч, тьютор, едвайзер, фасілітатор, ментор тощо. У цілому вони відображають різні аспекти педагогічної діяльності – від допоміжної роботи вчителя до допоміжної роботи учня. Це консультанти (індивідуальні, групові), що

здійснюють супровід навчання, допомагають визначити індивідуальний маршрут розвитку учня/студента чи розвиток певної групи учнів/студентів (тобто колективів тих, хто навчається). Контролююча функція вчителя заміниться функцією допомоги у навчанні. З огляду на інтенсивний розвиток та поширення комп'ютерних технологій деякі науковці передбачають появу таких спеціальностей, як куратор онлайн-платформи, інструктор по інтернет-серфінгу, веб-психолог, міждисциплінарний тьютор, брейн-тренер та лайфстайл-тренер, технік освітніх завдань, ігротехнік/ігромайстер, розробник освітніх технологій та електронний асистент [5].

Педагогіка майбутнього відкриває нові горизонти наукового мислення, це проблеми: цілеспрямованого керівництва роботою

різновікових груп; формування нового типу організації (бірюзова організація) як варіант учнівського колективу; проблеми створення сприятливого комунікаційного клімату в навчанні та вихованні; поглиблення диференціації навчання у бік його персоналізації та індивідуалізації; розвиток вмінь роботи з інформацією (особливості сприйняття, систематизації, обробки, узагальнення та засвоєння інформації); розвиток програмованого навчання та навчання комп'ютерній безпеці, тощо.

Саме ця педагогіка повинна відповідати головній зміні в освіті – зміні її мети, яка на сьогодні не вичерпується простим передаванням знань, а розуміється як підготовка молодого покоління до повноцінного та щасливого життя.

Література

1. Концепція Нової української школи. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>. (дата звернення : 25.02.2018). **2. Методи** системного педагогического исследования : учеб. пособие / под ред. Н. В. Кузьминой. Москва : Народное образование, 2002. 208 с. **3. Неборский Е. В.** Образование будущего: ключевые педагогические инновации и тенденции в развитии образовательной среды. *Интернет-журнал «НАУКОВЕДЕНИЕ»*. 2015. Том 7. № 2. URL : <http://naukovedenie.ru/PDF/166PVN215.pdf>. (дата звернення : 25.02.2018). **4. Педагогические** профессии будущего URL : <https://newtonew.com/school/future-professions>. (дата звернення : 25.02.2018).

УДК 373.3.091.2: 351858

Ланецька Ю. А.,
аспірантка кафедри педагогіки,
Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг

ПОДОЛАННЯ ДИСКРИМІНАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ

У статті розкриті поняття «дискримінація», «гендерна дискримінація». Висвітлено основні причини дискримінації молодшого школяра. Окреслено можливість подолання дискримінації молодших школярів в умовах Нової української школи.

Ключові слова: дискримінація, гендерна дискримінація, молодший школяр, гендерна рівність, рівноправ'я, Нова українська школа.

Ланецкая Ю. А. Преодоление дискриминации младших школьников в условиях современной школы.

В статье раскрываются понятия «дискриминация», «гендерная дискриминация». Освещаются основные причины гендерной дискриминации младших школьников. Очерчивается возможность преодоления гендерной дискриминации в современной школе.

Ключевые слова: дискриминация, гендерная дискриминация, младший школьник, гендерное равенство, равноправие, Новая украинская школа.

Lanetskaya Yu. Overcoming the discrimination of junior pupils in the conditions of modern school.

The article deals the concept of discrimination, gender discrimination. The main reasons for the discrimination of primary school children are described. The possibility of overcoming discrimination against primary school children in the conditions of the New Ukrainian School is outlined.

Key words: discrimination, gender discrimination, primary school children, gender equality, equality, New Ukrainian School.

Проблема дискримінації, рівноправ'я, свободи думки постійно постає на кожному етапі розвитку людства. В умовах незалежного суспільства людина має право на свободу вибору

будь-якого аспекта свого життя, тому необхідно навчати і виховувати дитину з розумінням її потреб та бажань.

Реформування освіти в Україні – рушійна сила, яка допоможе виховати та виростити таке нове покоління, яке буде соціально рівне та згуртоване для усіх. Навчати дітей рівноправ'ю потрібно з початкової школи. Тому *метою статті* є окреслення можливості подолання дискримінації молодшого школяра у контексті Нової української школи.

Поняття дискримінації у Законі України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» вживається у такому значенні: «дискримінація – ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі(!), віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними (далі – певні ознаки), зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі...» [3].

Поняття «гендерна дискримінація» подано у Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей чоловіків і жінок» як «дискримінація за ознакою статі». Це – ситуація, за якої особа або група осіб за ознаками статі, <...> зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами або привілеями в будь-якій формі [2].

Згідно цих визначень дискримінація може відбуватися тоді, коли людина зазнає обмеження у своїх бажаннях. Однією з причин цього обмеження може бути стать. Тому, гендерна рівність та гендерне виховання вимагає додаткової уваги з боку освіти, вчителів та батьків.

У Концепції Нової української школи зазначається: «Нова українська школа буде працювати на засадах особистісно-орієнтованої моделі освіти. У рамках цієї моделі школа максимально враховує права дитини, її здібності, потреби та інтереси, на практиці реалізуючи принцип дитиноцентризму» [1, с. 17]. Особистісно-орієнтований підхід передбачає орієнтування на індивідуальний розвиток дитини, її здібності, нахили, вподобання, можливості у навчанні, зацікавленості. Тому, вчителі повинні навчитися дотримуватися цього підходу, адже це крок до подолання дискримінації.

Дискримінація дітей у залежності від статті може відбуватися, наприклад, на уроці фізичної

культури, коли вчитель пропонує хлопцям виконати 20 присідань, а дівчатам – 15. Але кожна дитина різна, і тому виходить, що деяким дівчаткам виконати це завдання буде легко, а деяким хлопчикам навпаки – важко».

Трапляються і такі ситуації, коли хлопчик виявляє інтерес до вишивання чи бісероплетіння, але батьки, вчителі та й однолітки починають його за це принижувати. З часом цей хлопчик перестає займатися справою, яка приносила йому задоволення. Це і є дискримінацією, адже ми орієнтуємося на стереотипи, які говорять нам, що хлопчики не можуть займатися вишиванням, бісероплетінням чи будь-яким іншим «дівочим» заняттям.

Саме із врахування інтересів, нахилів та бажань дитини розпочинається подолання дискримінації молодшого школяра. Школа повинна стати для молодшого школяра тим освітнім середовищем, у якому вона зможе спробувати себе у різних видах діяльності. Дитина повинна знати, що вона вільна і рівна у правах з іншими, що вона може займатися тим, чим хоче, і що ніхто не може принижувати її за це.

Концепція Нової української школи передбачає те, що «буде забезпечено неупереджене та справедливе ставлення до кожного учня, подолано будь-яку дискримінацію» [1, с. 18]. Це – той шлях, який надасть змогу кожному проявити себе, сформувані рівноправне суспільство. Вчителі мають подолати усталенні, стереотипні, консервативні уявлення про соціальні ролі жінок і чоловіків, формувати у дітей гендерну компетентність, яка тісно пов'язана з подоланням дискримінації та справедливим ставленням до кожного учня. В умовах Нової української школи життя в освітньому середовищі «буде організовано за моделлю поваги до прав людини...» [1, с. 20].

Нова українська школа має стати школою, яка не тільки буде виявляти задатки, здібності, індивідуальні нахили кожної дитини, а й підтримувати її вибір незалежно від статті. Вчитель має створити атмосферу довіри, взаєморозуміння, поваги, підтримки, щоб молодший школяр був упевнений, що він буде почутий, і його зрозуміють. Для подолання дискримінації молодшого школяра потрібно освітянам навчитися поважати права людини, використовувати принцип дитиноцентризму, подолати стереотипне мислення, запроваджувати гендерночутливі технології.

Література

1. Концепція Нової української школи. URL : <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf>. (дата звернення : 22.02.2018). **2. Про** забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 2005 р., зі змінами. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (дата звернення : 22.02.2018). **3. Про** засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України від 13.05.2014 р., № 1263-VII. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>. (дата звернення : 22.02.2018).

УДК 37.011.3-051:159.942

Побоча Т. Д.,
*старший викладач кафедри виховання, культури здоров'я, професійної
та позашкільної освіти,
КВНЗ «Дніпровська академія неперервної освіти»,
м. Дніпро*

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ НЕПЕРЕРВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

На основі визначення поняття «емоційний інтелект» у сучасній психолого-педагогічній науці встановлено його місце в інтелектуальній структурі особистості вчителя та наголошено на значенні тренінгової роботи в розвитку аналізованого феномену.

Ключові слова: емоційний інтелект, сучасний вчитель, Концепція Нової української школи, вмотивований вчитель, педагогічна діяльність.

Побоча Т. Д. Развитие эмоционального интеллекта современного учителя в условиях непрерывного педагогического образования.

На основе определения понятия «эмоциональный интеллект» в современной психолого-педагогической науке определено его место в интеллектуальной структуре личности учителя и подчеркнуто значение тренинговой работы в развитии анализируемого феномена.

Ключевые слова: эмоциональный интеллект, современный учитель, Концепция Новой украинской школы, мотивированный учитель, педагогическая деятельность.

Pobocha T. The development of modern teacher's emotional intelligence in the conditions of continuous pedagogical education.

The place of «emotional intelligence» is defined in the intellectual structure of the teacher's personality on the basis of its definition in modern psychological and pedagogical science and the importance of training work in the development of the analyzed phenomenon is emphasized.

Key words: emotional intelligence, modern teacher, Concept of New Ukrainian school, motivated teacher, pedagogical activity.

Система неперервної педагогічної освіти сьогодні знаходиться на етапі свого значного реформування, що підтверджується ухваленням нового Закону України «Про освіту», підготовкою законопроекту «Про освіту дорослих». Значну увагу ролі вчителя у нових сучасних умовах приділено в Концепції Нової української школи [1]. Тут зпоміж іншого говориться, що сучасний «вчитель не має справжньої мотивації до особистісного та професійного зростання», а отже школа потребує нового *вмотивованого вчителя*.

Проблема професійної мотивації (зокрема у педагогічній сфері) ґрунтовно висвітлена у вітчизняній науково-педагогічній думці. Значну увагу цьому питанню присвятили Л. Карамушка, В. Семиченко, Е. Винославська, В. Сич, О. Гульбас, Ж. Вірна, Т. Панчук,

О. Бондарчук, Н. Худякова, К. Кальницька, С. Вершловський, В. Симонов та ін.

Зважаючи на чисельність наукових розробок, основою для нашого вивчення питання стало визначення професійної мотивації, представлене Ж. Севаст'яною, яка запропонувала розглядати проблему з точки зору її впливу на виконання професійних дій, та запропонувала поділ мотивації на внутрішню та зовнішню [5, с. 153]. Крім того, дослідниця проаналізувала вплив визначених мотиваційних чинників та констатувала негативний вплив на процес професійної діяльності вчителів рівня їх емоційної нестабільності. За таких умов, на думку Ж. Севаст'яної «мотиви уникання критики та покарань превалюють над мотивами, пов'язаними з цінністю самої педагогічної

діяльності, а також над зовнішньою позитивною мотивацією» [5, с. 158].

Багаторічна практика спілкування із вчителями, які проходили підвищення кваліфікації у Дніпропетровському обласному Інституті післядипломної педагогічної освіти (нині – Дніпровська академія неперервної освіти), доводить виключне значення збереження вчителем емоційної стабільності в умовах неперервної педагогічної освіти. Психолого-педагогічною думкою доведено, що значна кількість вчителів (40-50 %) йдуть з професії впродовж перших п'яти років, інші констатують постійне перебування у стресовому стані. Таким чином, ми можемо говорити про суттєве значення емоційного інтелекту (EQ) в структурі особистості вчителя.

Проблема збереження емоційного інтелекту (а також його розвитку) на сьогодні є однією із пріоритетних у психолого-педагогічному дискурсі. Проводячи ретроспективний аналіз концепцій емоційного інтелекту О. Лящ констатує, що емоційний інтелект розуміється як інтелектуальна здатність, пов'язана з розумінням і управлінням емоційними проявами особистості [3, с. 330]. І. Матійків пояснює емоційний інтелект як сукупність когнітивних здібностей: розпізнавати власні емоції та інших людей, використовувати емоції для підвищення ефективності розумової діяльності, управляти ними [4, с. 3]. Вчений також наголошує на необхідності розвитку емоційно компетентної і творчої особистості фахівця професій типу «людина-людина». Ми поділяємо точку зору вченого про те, що вказана компетентність необхідна для ефективного здійснення професійної діяльності та вирішення соціальних завдань. Розвиток емоційної компетентності майбутніх фахівців професій типу «людина-людина» сприятиме їхньому професійному становленню й особистісному вдосконаленню, актуалізації адаптивних здібностей, збереженню здоров'я та запобіганню «професійного вигорання», гармонійному функціонуванню у соціумі, життєвим досягненням [4, с. 3].

Зважаючи на сучасне розуміння емоційного інтелекту як підструктури інтелекту соціального, наголошуємо на тому

факті, що здатність особистості до управління своїм емоційним станом та розпізнавання емоційного стану інших людей формується протягом життя у спілкуванні та професійній діяльності (О. Науменко). Вчитель повинен вміти справлятися із стресовою ситуацією, відсутність цього вміння пришвидшує процес емоційного вигорання вчителя. Емоційна стабільність вчителя це не лише запорука його особистого здоров'я та професійного зростання, це й умова плідної роботи учнів, та загалом роботи всього педагогічного колективу. Отже щоденна педагогічна діяльність, яку здійснює вчитель, це ситуація постійного випробування його емоційного інтелекту, стабільний розвиток якого може і повинен забезпечуватися системою неперервної освіти.

Сучасна психолого-педагогічна наука пропонує такі напрями розвитку емоційного інтелекту у визначених освітніх: розвиток самосвідомості та вміння керувати емоціями, формування здатності усвідомлювати і оцінювати свої емоції та їх інтенсивність; навчання визначенню витоків емоцій та ступеню їх інтенсивності; розвинення діапазону емоцій, тренінгові робота. Вчені підкреслюють, що знання своїх емоцій, їхнє розуміння та вміння ними керувати, – є надзвичайно важливими для професії вчителя. Ігнорування емоційного боку педагогічної діяльності наразі неможливе. Тому навчання технологіям опанування емоціями проводиться від розуміння емоційного стану (проговорити свої відчуття) до з'ясування можливих дій, що матимуть найбільш позитивні наслідки як для самої людини так і для її оточення (у нашому випадку, це переважно учні). Опанування цими вміннями може відбуватися шляхом інформальної (самоосвіти), неформальної та формальної освіти, що здійснюється переважно у закладах післядипломної освіти. Найбільш ефективною серед названих напрямів вважаємо системний підхід до організації та проведенні циклів соціально-психологічних тренінгів, які здатні підготувати вчителя до емоційної взаємодії у системах: вчитель-учень, вчитель-батьки, вчитель-вчителі, вчитель-керівник освітньої установи.

Література

1. Концепція Нової української школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>. (дата звернення: 25.02.2018). 2. Костюк А. В. Емоційний інтелект та шляхи його розгляду. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 2. Т. 1. С. 85–89. 3. Ляш О. П. Емоційний інтелект як предмет психологічних досліджень. *Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка*. 2013. Вип. 22. С. 324–335. 4. Матійків І. М. Тренінг емоційної компетентності: навч.-метод. посібник. Київ: Педагогічна думка, 2012. 112 с. 5. Севастьянова Ж. В. Професійна мотивація викладача вищого навчального закладу як психологічна проблема *Правничий вісник Університету «Крок»*. 2011. № 10. С. 153–159.

УДК 37.0:930

Селищева І. А.,
аспірантка кафедри педагогіки,
Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг

ШКІЛЬНА ІСТОРИЧНА ОСВІТА У СВІТЛІ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

У статті розглянуто значення історичної освіти крізь призму сучасних державних нормативно-правових документів. Звернено увагу на місце історичного компоненту в реалізації актуальної нині освітньої реформи, ідеологією якої має стати концепція «Нова українська школа».

Ключові слова: освіта, реформа, історична освіта, середня загальноосвітня школа, «Нова українська школа», компетентності, випускник нової школи.

Селищева И. А. Школьное историческое образование в свете Концепции «Новая украинская школа».

В статье рассмотрено значение исторического образования через призму современных государственных нормативно-правовых документов. Обращено внимание на место исторического компонента в реализации актуальной сегодня реформы образования, идеология которой отражена в концепции «Новая украинская школа».

Selischeva I. School Historical Education in the Light of the Concept of «New Ukrainian School».

The article considers the significance of historical education through the prism of modern state legal documents. The attention was paid to the place of the historical component in the implementation of the current educational reform, the ideology of which should be the concept «New Ukrainian School».

Key words: education, reform, historical education, secondary school, concept «New Ukrainian School», competence, graduate of a new school.

Питання шкільної освіти в контексті реформи Нової української школи (далі НУШ) все більше набуває актуальності в сучасному освітньому просторі. Згідно концепції «Нова українська школа» кожен випускник школи – особистість, інноватор, патріот. Але саме навчання історії й сприяє формуванню в учнів ідентичності та почуття власної гідності, що спонукає до осмислення соціального та морального досвіду минулих поколінь, розуміння історії і культури України в контексті історичного процесу. На цьому акцентується увага в державних нормативних документах, які регулюють освітні процеси. Тож, зважаючи на актуальність та підвищений інтерес до означеного питання в науково-освітніх колах, розглянемо детальніше значення та місце історичної освіти в реалізації освітньої реформи «Нової української школи».

Реформа шкільної освіти викликала значний інтерес серед людей, які прямо чи опосередковано причасні до освітнього процесу. Серед тих, хто долучився до обговорення питання

впровадження реформи «НУШ» в життя, варто назвати освітян: І. Беззуб, В. Луначек та інш. Значення історичної освіти в навчально-виховному процесі зазначено в державній нормативно-правовій базі щодо розвитку освіти в Україні (Законах України, Державному стандарті, освітніх концепціях тощо).

Мета статті – схарактеризувати зміни у галузі історичної освіти в контексті реформи «Нової української школи» через призму положень державних документів.

Уряд ухвалив Концепцію реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. Реалізація Концепції має створити умови для реформування загальної середньої освіти, враховуючи досвід провідних країн світу. Мають бути розроблені нові стандарти змісту загальної середньої освіти, які ґрунтуватимуться на компетентнісному та особистісно-орієнтованому підході до навчання. Передбачається перехід до 12-річної середньої школи із трирічною профільною школою, що

матиме академічне або професійне спрямування. Реформується система управління загальною середньою освітою, зокрема, школа отримає право розробляти і впроваджувати власні освітні програми. Концепція також передбачає стимулювання особистого і професійного зростання педагога, надання йому академічної свободи, матеріального стимулювання [4].

У відповідності до цього у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» (2016 р.) з урахуванням положень Концепції реалізації державної політики в 2017 р. було оновлено навчальні програми з історії. Метою оновлення проголошено стратегію прогресу в навчанні через формування предметних умінь і визначених Концепцією ключових компетентностей (10 ключових компетентностей). Зміст історичної освіти в оновлених програмах виступає не як самоціль, а як інструмент для досягнення результатів, що забезпечують формування життєво важливих навичок.

Учителів надається можливість самостійно планувати навчальну роботу з учнями як за змістом, так і за видами. Для підвищення ефективності навчання (зокрема доцільного розподілу навчального часу) рекомендується синхронізувати вивчення історії України та всесвітньої історії. У навчальній програмі звертається увага на суттєве «розвантаження» в змістовому плані. Відібрано відповідні до віку учнів навчальні досягнення, частину з них сформульовано наново, декілька тем об'єднано. Відтак учні зможуть здобути знання (базові відомості), розуміння (ключові ідеї/поняття) і вміння (тобто дії, що забезпечують систематизацію, застосування й поглиблення знань і розуміння) на основі опрацювання менших обсягів інформації [5].

У концепції «НУШ» апелюється до того, що випускник нової школи – це особистість (цілісна, усебічно розвинена, здатна до критичного

мислення), патріот (з активною позицією, діє згідно з морально-етичними принципами і здатний приймати відповідальні рішення), інноватор (здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку, конкурувати на ринку праці, вчитися впродовж життя). Тож, Концепція реформування середньої освіти й оновлені навчальні програми орієнтують учасників освітнього процесу на результат [4].

Але, поряд з цим, реформування педагогіки загальної середньої освіти передбачає перехід до педагогіки партнерства між учнем, вчителем і батьками, а це потребує підготовки вчителів за новими методиками і технологіями навчання. Тож, студенти, які навчатимуться на педагогічних спеціальностях впродовж наступних років, мають розуміти, якою буде «нова українська школа», у своїй освітній діяльності вони повинні опанувати компетентнісні методики викладання, розвинути ключові навички, які їм знадобляться в майбутньому. Апелюючи до думки міністра Л. Гриневич, І. Беззуб зазначає, що заклади вищої освіти педагогічного спрямування мають можливості, «щоб вже зараз адаптувати навчальні програми до нових викликів часу та фахово підготувати педагогів до викладання у «новій українській школі» [1].

Отже, реформа української середньої школи передбачає консолідовану співпрацю всіх гілок влади і українського суспільства у цілому. Концепція «Нової української школи» – це нова програма у системі середньої освіти, згідно якої школа має не лише озброїти учнів знаннями, а й навчити ними користуватися, тобто реформа орієнтована на те, щоб випустити зі школи всебічно розвинену, здатну до критичного мислення цілісну особистість, патріота з активною позицією, інноватора, здатного змінювати навколишній світ і вчитися впродовж життя.

Література

- 1. Беззуб І.** Реформа середньої освіти в Україні. URL : http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2367:reforma-serednoji-osviti-v-ukrajini&catid=8&Itemid=350. (дата звернення : 25.02.2018).
- 2. Державний** стандарт базової і повної загальної середньої освіти. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-п>. (дата звернення : 25.02.2018).
- 3. Закон** України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року. URL : <http://osvita.ua/legislation/law/2231>. (дата звернення : 25.02.2018).
- 4. Концепція** реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/249613934?print>. (дата звернення : 25.02.2018).
- 5. Навчальна** програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Історія України. Всесвітня історія (5-9 класи) URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>. (дата звернення : 25.02.2018).
- 6. Нова** українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / за заг. ред. М. Грищенко. Київ, 2016. 34 с.

**ПЕДАГОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ: ПРОБЛЕМИ
ВПРОВАДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ**

У статті розкрито сутність понять «моніторинг», «педагогічний моніторинг», проблеми та перспективи його впровадження у шкільний навчально-виховний процес.

Ключові слова: моніторинг, педагогічний моніторинг, навчально-виховний процес.

Чупилко М. В. Педагогический мониторинг в учебно-воспитательном процессе: проблемы внедрения и перспективы.

В статье раскрыта сущность понятий «мониторинг», «педагогический мониторинг», проблемы и перспективы его внедрения в школьный учебно-воспитательный процесс.

Ключевые слова: мониторинг, педагогический мониторинг, учебно-воспитательный процесс.

Chupilko M. Pedagogical monitoring in the educational process: problems of implementation and prospects.

The article reveals the essence of the concepts of «monitoring», «pedagogical monitoring», problems and the prospects of its introduction into the school educational process.

Key words: monitoring, pedagogical monitoring, educational process.

Наша держава визначила нову стратегію реформування освіти, яка спрямована на забезпечення державних гарантій рівного доступу до якісної освіти на різних етапах навчання та організацію наукового аналітичного супроводу всіх управлінських рішень. Дана стратегія має бути забезпечена адекватними сучасними механізмами вимірювання досягнутої якості освіти, виявлення факторів впливу, оцінювання ефективності та результативності освітніх реформ і державних освітніх програм. Національна доктрина розвитку освіти України проголосила створення системи моніторингу освітнього процесу та ефективності управління освітою.

Для прийняття ефективних і своєчасних управлінських рішень, що відповідають реальному станові функціонування й прогнозування розвитку об'єкта управління – учня, навчального закладу чи системи освіти загалом, необхідна об'єктивна інформація про різні аспекти їхньої діяльності. Тому для розв'язання зазначених проблем останнім часом управліннями різних рівнів все активніше поряд з контрольно-оцінювальними заходами застосовується система регулювання якості освіти, а саме моніторинг.

Теоретико-практичні засади моніторингу якості освіти достатньо викладені у працях І. Булах, Ж. Ганєвої, Г. Єльнікової, В. Кальнея, О. Локшиної, Т. Лукіної, О. Майоров, І. Маслікової, Н. Мельник, В. Приходько, З. Рябової, С. Шведова, С. Шишова, Р. Яковлевої та ін. Розробкам і використанню педагогічного

моніторингу присвячені роботи О. Каянова, О. Орлова, О. Островерха. Поняття кваліметричного моніторингу в системі освіти обґрунтоване О. Крахмальовим, Н. Кулеміним та ін. Перш ніж розглядати можливості моніторингу як засобу дослідження та інструменту вимірювання різних складових багатогранного й складного об'єкта – якості освіти і виховної діяльності – здається доцільним з'ясувати сутність поняття «моніторинг».

Звертаючись до витоків поняття «моніторинг» зазначимо, що слово «моніторинг» походить від лат *monitor* – наглядач, контролер.

У дисертаційному дослідженні З. Рябової науково підтверджується відмінність понять «моніторинг» і «контроль». Поняття «моніторинг» вважається більш ємким, ніж поняття «контроль», оскільки моніторинг органічно пов'язаний з усіма функціями управління. Він не тільки створює наукову об'єктивну базу для прийняття управлінського рішення, але й забезпечує поточне регулювання та прогнозування подальшого розвитку об'єкта [3, с. 31]. Контроль вважатимемо необхідним процесом під час здійснення моніторингу.

Ми поділяємо думку Г. Єльнікової, яка розглядає моніторинг як комплекс процедур спостереження, поточного оцінювання, перетворень керованого об'єкта і спрямування цих перетворень на досягнення заданих параметрів його розвитку [1, с. 7].

Моніторинг завжди характеризується систематичністю спостережень і має превентивний характер. Моніторинг трактують як емпіричне дослідження, яке має три етапи: 1) підготовчий

(визначення програми та інструментарію); 2) збір інформації; 3) систематизація, узагальнення та інтерпретація інформації.

Моніторинг – не данина моді, а стиль сучасного науково-педагогічного мислення, яке включає в себе безперервне і тривале спостереження, аналіз, синтез, порівняння, класифікацію, вміння здійснювати розумові операції, необхідні в усіх випадках, що вимагають висновків, узагальнень, визначення належності явищ або предметів до певного класу, оцінювання стану виховання, розповсюдження інформації про діяльність освітньої виховної системи, а також прогнозування динаміки та основних тенденцій її розвитку. Моніторинг – це інформаційно-кореляційний супровід системи освітньо-виховної діяльності будь-якого навчально-виховного закладу.

Оскільки педагогічний моніторинг – це діяльність, яка лежить в основі цілісного педагогічного процесу, то об'єктом педагогічного моніторингу є якість освіти і виховної діяльності навчального закладу.

Педагогічний моніторинг як метод спостереження за освітнім процесом має таку структуру: прогноз – мета – інформація – аналіз – прогноз. Моніторинг є невід'ємною частиною навчального процесу, завдяки якому реалізується зворотний зв'язок у навчанні, зв'язок, що дозволяє оперативно регулювати і коригувати хід навчання, ставити конкретизовані завдання на новий урок.

І. Макаренко виділяє *дидактичні умови моніторингу якості процесу навчання*, серед них:

- «побудова моніторингу якості навчання на бінарно-рефлексивній основі (оскільки процес навчання двосторонній має оцінюватися як навчально-пізнавальна діяльність учнів, так і педагогічна діяльність вчителя);

- використання кваліметричного підходу в ході моніторингу якості процесу навчання (в основі якого лежать теорія вимірювання, математична статистика та експериментальні методи);

- використання особистісно-орієнтованого підходу в ході моніторингу якості освіти (при якому створюються умови для переходу учнів на вищий рівень їхньої самостійної діяльності, продуктивного оволодіння стратегіями й способами навчання на свідомому рівні, а також удосконалення способів самоактуалізації та самореалізації);

- забезпечення комп'ютерної підтримки моніторингу якості процесу навчання (що дає змогу оперативно здійснювати не лише систематичний аналіз результатів процесу

навчання, але й аналізувати навчально-пізнавальну діяльність учнів та професійну діяльність учителів)» [2, с. 29].

Складовою моніторингових досліджень є педагогічний аналіз. *Педагогічний аналіз* – це функція управління, яка спрямована на вивчення стану, тенденцій розвитку, на об'єктивну оцінку результатів педагогічного процесу й вироблення на цій основі рекомендацій щодо упорядкування системи чи трансформації її на якісному рівні. Ретельно проведений *педагогічний аналіз дає можливість*: учням визначити свій рівень у опануванні навчальним матеріалом; учителям встановити рівень освіченості учнів і розділити їх на групи з характерними для кожної з них системи корекційної роботи.

Педагогічний аналіз розподіляється на:

- *оперативний* – щоденний аналіз основних показників педагогічного процесу, визначення причин недоліків, розробка рекомендацій щодо їх усунення;

- *тематичний* – дозволяє більш глибоко вивчити ті чи інші позитивні чи негативні явища педагогічного процесу: предмет аналізу – певна проблема;

- *підсумковий* – здійснюється по закінченню семестру чи навчального року; спрямований на вивчення всього комплексу основних факторів.

У шкільній практиці найбільш поширеним є кількісний аналіз (наприклад, встановлюється скільки учнів досягають того чи іншого рівня навчальних досягнень під час контрольної роботи, іспитів, тощо). Але найбільш ефективним є параметричний (поелементний) аналіз, який дозволяє об'єктивно визначити рівень індивідуальних навчальних досягнень за параметрами оцінки (наприклад, рівень предметної навченості на підставі якісних характеристик (за І. Лернером): повнота знань, глибина знань, оперативність застосування знань, гнучкість знань, конкретність та узагальненість знань, систематичність і системність знань, усвідомленість знань).

Таким чином, оперативне використання інформації, набутої за сприяння моніторингу навчання, дає можливість приймати поточні організаційні рішення. З накопиченням і систематизацією даних учителів і адміністрація отримує унікальний матеріал з розвитку навчального процесу, що виступає основою для покращення навчального процесу (за рахунок знання конкретних механізмів взаємозв'язку його компонентів); вивчення навчальних досягнень учнів. Застосування педагогічного моніторингу дає можливість: встановлювати рівень навчальних досягнень, характер пізнавальної

діяльності учнів (високий – продуктивний чи творчий, або достатній – репродуктивно-продуктивний); планувати корекційну роботу; виявляти здібності учня з певного предмета

Література

1. Єльнікова Г. В. Основи адаптивного управління. Харків: Видавнича група «Основа», 2004. 128 с.
2. Макаренко І. Моніторинг якості процесу навчання як засіб поліпшення підготовки старшокласників до зовнішнього незалежного оцінювання. *Рідна школа*. 2011. № 7. С. 28–32.
3. Рябова З. В. Моніторинг розвитку навчальної діяльності учнів 6-7 річного віку: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 2004. 20 с.

УДК 37.0:7.012

Шепілев Д. С.,

студент фізико-математичного факультету,
Криворізький державний педагогічний університет, м. Кривий Ріг
науковий керівник – д-р пед. наук, професор Дороніна Т. О.

ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИЗАЙН ЯК ПРОФЕСІЯ МАЙБУТНЬОГО

У статті розкрито сутність поняття «педагогічний дизайн» та зроблено припущення про можливість появи нової педагогічної спеціалізації – педагогічний дизайнер.

Ключові слова: педагогічний дизайн, інформаційно-комунікаційні технології, медіа-грамотність.

Шепілев Д. С. Педагогический дизайн как профессия будущего.

В статье раскрыта сущность понятия «педагогический дизайн» и сделано предположение про возможное появление новой педагогической специализации – педагогический дизайнер.

Ключевые слова: педагогический дизайн, информационно-коммуникационные технологии, медиа-грамотность.

Shepiliev D. Pedagogical design as a profession of future.

The essence of «pedagogical design»'s concept is revealed in the article and assumptions about the possibility of a new pedagogical specialization – a pedagogical designer are made.

Key words: pedagogical design, information and communication technologies, media literacy.

Концепція Нової української школи одним із пріоритетних напрямів розвитку вітчизняної системи освіти визначає «наскрізне застосування інформаційно-комунікаційних технологій», наголошуючи, що «запровадження ІКТ в освітній галузі має перейти від одноразових проєктів у системний процес, який охоплює всі види діяльності» [3, с. 14]. Розв'язання цього завдання вбачається в формуванні у випускників шкіл інформаційно-цифрової компетентності, яка «передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні. Інформаційна й медіа-грамотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, роботи з базами даних, навички безпеки в Інтернеті та кібербезпеці. Розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо)» [3, с. 14].

Виходячи із викладеного вище та спираючись на сучасні науково-педагогічні розвідки (О. Абизова, В. Биков, С. Денисенко, С. Кокарева, О. Красовський, В. Кухаренко, О. Мокрогуз,

А. Уварова, О. Чирва, О. Яременко-Гасюк та ін.) можемо стверджувати про продуктивність визначеного напрямку у вітчизняній науці та необхідність його значного наукового та практичного розроблення. Особливо зважаючи на те, що в сучасному науковому дискурсі існує спрощена дефініція педагогічний дизайн та його тлумачення лише як створення сприятливого, комфортного для учнів навчального середовища.

У своїй роботі ми спиралися на визначення педагогічного дизайну подане О. Уваровим: «галузь у межах якої пропонуються конкретні педагогічні дії для досягнення бажаних педагогічних результатів; процес прийняття рішень про найкращі педагогічні методи для здійснення бажаних змін у знаннях і навичках з урахуванням конкретного змісту курсу і цільової аудиторії» [7, с. 8]. Дослідниця проблеми педагогічного дизайну з позицій розвитку сучасної педагогіки О. Абизова, пропонує таке визначення поняття: «педагогічний дизайн – це науково-практична галузь педагогічного знання, яка займається розробкою, застосуванням та оцінкою освітніх ситуацій (умов) та сучасних навчальних матеріалів, що є актуально. У межах

сучасного реформування освіти: під час переходу ввід знанієвої парадигми до компетентнісної, за умов інтенсифікації та інформатизації сучасної освіти» [1].

Отже, розуміючи аналізоване поняття як перспективний напрям міждисциплінарних (педагогіка, психологія, ергономіка та інформатика) досліджень, вважаємо за необхідне визначити його засадничі основи, спираючись на наявні теоретичні обґрунтування проблеми.

Передусім зазначимо, що поняття «педагогічний дизайн» (instructional – освітній; design – дизайн; ID) має до педагогіки опосередковане відношення. Цікаві зауваження з приводу перекладу терміну наводить О. Абізова. Вчена зауважує, що у англомовній літературі «instructional design» означає розробку інструкцій, проте у педагогічній дійсності, це скоріше – дизайн навчальної діяльності учнів, а отже, його переклад повинен звучати так – «learning activities' design» [1].

Він відіграє визначальне значення в організації процесу дистанційного (електронного) навчання. Це технологія створення певного електронного/ інформаційного (навчального) продукту/ ресурсу (розробка навчального курсу, електронного підручника, лекції тощо) за визначеним алгоритмом та в межах визначених моделей. Серед останніх сьогодні називають: ASSURE, Backward Design, Dick and Carey, Gerlach-Ely Model, Instructional Systems Design (ISD), Spiral Model, Rapid Prototyping, Kemp Design Model, Organizational Elements Model (OEM); 4C-ID Model, ADDIE Model (Analysis, Design, Development, Implementation, Evaluation); ARCS; SAM (Successive Approximation Model, Послідовна модель наближення), SMART; ALD (Agile Learning Design) та ін. [4; 8].

До принципів педагогічного дизайну, що були розроблені Робертом Ганье (Robert Mills Gagne) відносять: залучення уваги учнів, пояснення мети та завдань навчання, представлення нового матеріалу, супровід навчання, практика,

зворотній зв'язок, оцінка та практичне використання. Зважаючи на педагогічний аспект явища, О. Мокрогуз, провідними принципами педагогічного дизайну називає – принцип індивідуалізації, принцип мультимедійного представлення інформації, принцип системності, принцип мінімізації, принцип інтерактивності та принцип ергономічності. Очевидно, що системне дотримання всіх вказаних принципів у розробці навчального продукту потребує фахової (педагогічної) підготовки спеціаліста [5].

Серед низки функціональних обов'язків, якими повинен відповідати фахівець із педагогічного дизайну можемо визначити такі: розробка дизайну інтерфейсу, програмне забезпечення, графічний дизайн, розробка мультимедіа та відео / фото. Крім того необхідно володіти системою педагогічних та фахових знань з певної навчальної дисципліни. Таке розгалужене представлення завдань, що стоять перед педагогічним дизайнером обумовлюють необхідність командної роботи, а отже залучення декількох спеціалістів для підготовки якісного продукту. І тоді лише на етапі впровадження проекту виокремлюють такі індивідуальні ролі: системний адміністратор, програміст баз даних, координатор он-лайн курсів, інструктор / електронний тьютор, асистент, технічна підтримка, консультант тощо [6, с. 8].

Стрімкий розвиток комп'ютерних технологій, значне оновлення та розширення навчальних ресурсів, їхнє функціональне різноманіття та специфіка програмної розробки потребують підготовки фахівців, що здатні швидко реагувати на всі можливі зміни навчального контенту. Можемо передбачити у недалекому майбутньому появу нової педагогічної спеціалізації – педагогічний дизайн, за якої будуть готувати фахівців, здатних розробляти навчальний продукт, відповідний запитам замовника та сучасному рівню розвитку інформаційного простору.

Література

1. Абызова Е. В. Педагогический дизайн: понятие, предмет, основные категории. *Вестник Вятского государственного гуманитарного университета*. 2010. №3 (3). С. 12–16.
2. Биков В. Ю., Кухаренко В. М., Сиротенко Н. Г., Рибалко О. В., Богачков Ю. М. Технологія створення дистанційного курсу: навч. посіб. – Кив : Міленіум, 2008. 324 с.
3. Денисенко С. М. Педагогічний дизайн у сучасному освітньому процесі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2015. №3 (81). С. 79–83.
4. Концепція Нової української школи URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>. (дата звернення : 25.02.2018).
5. Мокрогуз О. П. Педагогічний дизайн у контексті застосування мультимедійної презентації. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2012. № 2. С. 103–105.
6. Педагогический дизайн в онлайн обучении. URL: http://e-tutor.sml.zhaw.ch/pluginfile.php/705/mod_resource/content/3/...pdf. (дата звернення : 25.02.2018).
7. Уваров А. Ю. Педагогический дизайн. *Информатика*. 2003. № 30. С. 2–31.
8. Что такое педагогический дизайн? URL: <https://www.ispring.ru/elearning-insights/cto-takoe-pedagogicheskiy-dizayn/>. (дата звернення : 25.02.2018).

РОЗДІЛ 2

ІДЕЇ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ

УДК 373.3.015.311

Антоненко Л. С.,

вчитель початкових класів Криворізької
загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 72, м. Кривий Ріг

**ВІД ІДЕЇ В. СУХОМЛИНСЬКОГО ПРО ЗНАЧЕННЯ КАЗКИ У ФОРМУВАННІ
ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА ДО ВПРОВАДЖЕННЯ КАЗКОТЕРАПІЇ В
ПРАКТИКУ РОБОТИ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

У статті розкрито сутність понять «казка», «казкотерапія», висвітлено ідеї В. Сухомлинського про значення казки у формуванні особистості молодшого школяра та особливості впровадження казкотерапії в практику роботи сучасної початкової школи.

Ключові слова: казка, казкотерапія, формування особистості молодшого школяра.

Антоненко Л. С. От идеи В.Сухомлинского о значении сказки в формировании личности младшего школьника до внедрение сказкотерапии в практику работы современной начальной школы.

В статье раскрыта сущность понятий «сказка», «сказкотерапия», раскрыты идеи В. Сухомлинского о значении сказки в формировании личности младшего школьника и особенности внедрения сказкотерапии в практику работы современной начальной школы.

Ключові слова: сказка, сказкотерапия, формирование личности младшего школьника.

Antonenko L. From V. Sukhlylinsky's idea about the meaning of a fairy tale in the formation of younger pupils' personality to the introduction of fairy-tale therapy into the practice of modern elementary school.

The article reveals the essence of the concepts of «fairy-tale», «fairy-tale therapy». The article also highlights the ideas of V. Sukhomlynsky about the meaning of the fairy-tale in the formation junior pupil's personality and the peculiarities of the introduction fairy-tale therapy into the practice of the modern elementary school.

Key words: fairy-tale, fairy-tale therapy, formation junior pupil's personality.

Особливе місце у спадщині В. Сухомлинського відведено невичерпним можливостям казки у розвитку уяви, фантазії, образності мислення й мовлення молодшого школяра, для емоційного, розумового, морально-етичного та естетичного виховання учнів. Саме через слово казки, переконує В. Сухомлинський, – найближча дорога, шлях до серця учня. Казку він називав колискою слова. Видатний педагог радив: «якщо ви хочете, щоб слово рідної мови назавжди увійшло в духовний світ дитини, щоб воно жило як засіб пізнання й творчості, – пробудіть у дитини захоплення казкою. Навчіть її не тільки слухати, переказувати, а й творити – складати казку» [1, с. 16].

Вчений доводить, що без живої, яскравої казки, що оволодіває почуттями, уявою, фантазією, свідомістю дитини, неможливо уявити і її мовлення; будучи невіддільною від краси переживань, казка сприяє розвитку естетичних смаків, нахилів, здібностей дітей.

Педагог наголошував: «найголовніше – це те, щоб у казці була глибока думка» [2, с. 57]. Як такого роду робота здійснювалася В. Сухомлинським і його колегами у Павлівській середній школі, показано у його книзі «Серце віддаю дітям» (Кімната казки, Острів чудес тощо).

Аналіз педагогічної спадщини В. Сухомлинського надав змогу виділити основні форми роботи з казкою у Павлівській школі, які, на думку педагога, найбільш ефективно сприяли вихованню і навчанню молодших школярів, серед них: слухання казок, читання казок, бесіди про казки, виготовлення і добір ілюстрацій до казок, інсценізація казок (театралізація), творення казок. Такий підхід є дійовим засобом впливу казки на розумовий розвиток, моральні, естетичні почуття молодших школярів.

Основне В. Сухомлинський вбачав у тому, щоб учні вчилися самостійно створювати казки з метою збагачення власного словникового запасу, правильної побудови

словосполучень і речень, логіки і краси послідовної розповіді. Навчити не окремих з учнів, а кожного творити казку – це справді гідний наслідування шлях і результат, що заслуговує на поцінування.

В. Сухомлинський – дитячий письменник, який написав для малечі чимало казок, об'єднані у збірку «Казки під Голубим небом» і кожна з них має значний виховний потенціал, сприяє формуванню особистості молодшого школяра.

Мета статті полягає у висвітленні поглядів В. Сухомлинського на казку у навчанні і вихованні молодших школярів та впровадженні в практику роботи сучасної початкової школи казкотерапії як одного із напрямів артпедагогіки.

У наш час усе більшої популярності набуває такий напрям педагогічної науки, як артпедагогіка, що передбачає залучення дітей до різних видів діяльності (слухання музики, казки, малювання, ліплення, танцю тощо). Сутність артпедагогіки полягає, передусім, у тому, що вона впливає на морально-етичні, естетичні та комунікативно-рефлексивні основи особистості і сприяє формуванню в учнів навичок соціальної поведінки за допомогою мистецтва. Артпедагогіка допомагає молодшим школярам долати власні психологічні труднощі, відновлювати емоційну рівновагу, перемикається з негативних переживань на позитивні почуття й думки. Одним із найпопулярніших і цікавих напрямів артпедагогіки є казкотерапія, що дозволяє педагогу працювати з молодшими школярами через казку.

Казка – незмінний супутник дитинства. Вона впливає на духовний світ учня, заохочує її до набуття нових знань і умінь, створює певні зразки поведінки, сприяючи формуванню високих моральних цінностей та позитивного світогляду.

У дитячій казкотерапії найчастіше застосовують чотири види казок: художні, дидактичні, психокорекційні та медитативні.

До художніх казок відносять народні, авторські казки, а також притчі, байки, легенди, билини. Саме з них дитина дізнається, що життя – це активне протиборство двох важливих елементів: зла й добра.

Причому добро завжди винагороджується, а зло – неодмінно карається. Художня казка пропонує малюкові модель певної життєвої ситуації й допомагає осмислити її, дати оцінку героям й тим самим визначити для себе правила поведінки в реальному житті. В основі всіх художніх казок лежить мораль, як то: «Колобок», «Котик та півник» (неслухняність та розважливність призводять до біди), «Попелюшка» (доброта й працьовитість завжди винагороджуються), «Кіт у чоботях» (вірний друг кращий від багатства), «Хлопчик-мізинчик» (кмітливості та розум перемагають силу) тощо.

Дидактичні казки застосовують для подання в ігровій формі навчального матеріалу. Причому їхніми героями зазвичай стають абстрактні поняття або явища природи (Доброта, Сила, Вітер, Сонце), неживі предмети (іграшки), символи (цифри, букви, звуки), для яких спеціально створюється казковий образ світу. Ці казки можуть розкривати зміст і важливість певних знань. Тобто у формі дидактичних казок вихователі можуть реалізовувати навчальні завдання.

Психокорекційні казки створюють з метою м'якого впливу на поведінку учня. Вони дозволяють коригувати поведінку школяра або її особистісні риси характеру (сором'язливість, неохайність, примхливість, жадібність тощо). Також психокорекційна казка може навчати чемності, доброзичливого та дбайливого ставлення до оточуючих і природи. Створити подібну оповідку неважко: слід визначити героя (казкового двійника дитини); описати його життя (дуже схоже на життя самої дитини); поставити героя в проблемну ситуацію, яка є нагальною для дитини; розповісти, як казковий герой вирішив її (запропонувати альтернативну модель поведінки).

Медитативні казки створюють для того, щоб допомогти дитині зняти психоемоційне напруження, налаштувати її на позитивне сприйняття навколишнього світу тощо. Головна особливість медитативної казки – відсутність конфлікту й негативних героїв. Найпоширеніша її форма – подорож.

Для того щоб створити медитативну казку, необхідно створити для учня таку ситуацію, у

якій вона почувалася б щасливою, спокійною, радісною. І по ходу розповіді формувати позитивні образи (зорові, слухові, смакові, нюхові й тактильно кінестетичні). Наприклад, можна разом з дитиною «вирушити» до казкового лісу та поспілкуватися з квітами, деревами, пташками й добрими тваринами.

Під час знайомства з казкою важливо пам'ятати, що молодший школяр здатний концентрувати увагу протягом 15-20 хвилин. Отже, щоб захоплива подорож казкою не перетворилася на неприємне випробування, бажано через кожні 15 хвилин робити паузу, яку можна заповнити веселою фізкультхвилиною або пальчиковою гімнастикою.

На кожному уроці діти повинні вчитися не тільки читати, писати, рахувати, а й почуватися громадянами, шанувати батьків, допомагати тим, хто цього потребує: людям, тваринам, рослинам. А формується почуття співпереживання через казку, бо, як стверджував В. Сухомлинський, казка – свіжий вітер, що роздмухує вогник дитячої думки.

Без казки – живої, яскравої, яка засвоюється свідомістю і почуттям людини, неможливо уявити дитячого мислення і дитячої мови, як певної сходинки людського мислення і мовлення. Завдяки казці учні оволодівають різноманітними знаннями у сфері щоденної практики, моральності, естетичних відчуттів. Для молодшого

школяра казка стає засобом усвідомлення, обдумування і пояснення явищ дійсності.

Під впливом почуттів і думок, викликаних казкою, учні вчаться образно і творчо мислити. Необхідно пропонувати маленьким школярам не тільки слухати казки, а й самостійно складати їх, записувати, розповідати. Слід радити складати казки про все: звірів, рослин, про загублену дідову рукавичку, про листочок, що впав з дерева, про сонечко...

Учні складають спочатку казки всі разом, а потім поодиночі. Це не просто оповідання про фантастичні події, це цілий світ, в якому дитина живе, змагається, протиставляє злу свою доброту. Симпатії школярів завжди на боці позитивних героїв. Добро торжествує, зло карається.

Використовуючи на уроках казки В. Сухомлинського, не потрібно моралізувати школярів, а вчити естетично сприймати природу, співпереживати слабшим, допомагати меншим, творити добро і словом, і ділом.

Таким чином, як продовження роботи над казкою слід застосовувати майже всі методи артпедагогіки: можна намалювати свої враження від казки (кольоротерапія) або ілюстрацію до її сюжету; добирати мелодії, що за настроєм відображають події або характеризують героїв; виготовляти ляльок (героїв); складати продовження казки або змінювати її сюжет (фінал), проводити інсценування твору.

Література

1. Сухомлинський В. О. Джерело невмирущої криниці: 3 листів до словесника. Київ: Радянська школа, 1976. С. 15–18. 2. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. Вибрані твори: в 5 т. Київ: Радянська школа, 1977. Т. 1. С. 55–209.

УДК 373.3.015.31:82-343

Білоус О. С.,

канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки

Архіпова А. І.,

студентка факультету географії, туризму та історії,

Криворізький державний педагогічний університет

м. Кривий Ріг

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КАЗОК В. СУХОМЛИНСЬКОГО

У статті розкривається сутність впливу казок В. Сухомлинського на виховний процес. У практиці В. Сухомлинського казка виконує багато функцій: вона є засобом патріотичного виховання, засобом розвитку дитячої творчості, вона сприяє формуванню основ світогляду.

Ключові слова: вчитель, учні, казки, виховання, спілкування.

Белоус Е. С., Архипова А. И. Воспитательный потенциал сказок В. Сухомлинского.

В статье раскрывается сущность влияния сказок В. Сухомлинского на воспитательный процесс. В практике В. Сухомлинского сказка выполняет много функций: она является средством патриотического воспитания, средством развития творчества детей, она способствует формированию основ мировоззрения.

Ключевые слова: учитель, ученики, сказки, воспитание, общение.

Bilous O., Arkhipova A. Educational potential of tales V. Sukhomlynsky.

In the article the essence of the influence of Vasilii Sukhomlynsky's fairy tales on the educational process is revealed. In practice, V. Sukhomlynsky's tale performs many functions: it is a means of patriotic education, a means of development of children's creativity, it contributes to the formation of the foundations of the worldview.

Key words: teacher, children, pupils, fairytales, upbringing, communication.

Василь Сухомлинський – видатний український радянський педагог, публіцист, письменник і поет. Напевне, не залишилось жодного вчителя, який би не був ознайомлений зі спадщиною цієї великої людини.

Педагогічна спадщина В. Сухомлинського привертала увагу таких вчених, як О. Губко, Ф. Кузнецов, В. Кумарін, Є. Лебедева, А. Левшин, Б. Лихачов, О. Савченко, С. Соловейчик.

Все своє життя В. Сухомлинський присвятив дітям та їх вихованню, намагаючись знайти найкращі варіанти викладу матеріалу, вихованню у малюків певних якостей та формування естетичного почуття і емоційної культури учнів.

Мета статті – розкрити вплив казок Василя Сухомлинського на процес навчання та становлення особистості

У своїй книзі «Серце віддаю дітям» він писав: «Що було найголовнішим у моєму житті? Не роздумуючи, відповідаю: «Любов до дітей». Це і справді так. Василь Олександрович волів дати кожному своєму вихованцю щасливе дитинство, дитинство, яке має бути, яке може дати дорослий [1, с. 12].

Якщо говорити відверто, то ми вважаємо, що дитячі роки – це найкращий період у нашому житті. Так, саме дитячі, не студентські, оскільки маленькими ми віримо у казки, наші думки ще не обтяжені буденними справами і ми можемо бачити прекрасне у звичайнісіньких речах.

Далі, коли ми дорослішаємо, як би не було прикро, але діти забувають себе тих, якими вони були. Тут мені відразу згадується радянський фільм Мері Поппінс і сцена, коли дорослі сиділи на великій каруселі разом із собою маленькими і згадували чудернацькі моменти свого дитинства.

Василь Сухомлинський намагався діяти так, щоб не забирати у дітей цих щасливих років дитинства і при цьому дати їм ті знання, які згодом стануть основою їх життя. Саме так виникла «школа під блакитним небом», де діти навчалися на природі. У такій формі їх мислення, уява та фантазія (притаманні дитині) не втихали у процесі навчання, а навпаки бурхливо працювали і давали змогу бачити прекрасне у природі.

Якщо порівняти сучасну школу, де панує теорія і навчання в класах, а все що може вплинути на уяву замінюють технології, то тодішня школа Василя Олександровича була більш успішною. Вона давала неабиякий поштовх до розвитку розумового виховання, на чому письменних і намагався зосередити значну частину своєї праці.

Вже на четвертому місяці існування «Школи радості», було створено кімнату казок, у якій дитяча фантазія була невичерпною.

У практиці В. Сухомлинського казка виконує багато функцій: вона є засобом патріотичного виховання, засобом розвитку дитячої творчості, вона сприяє формуванню основ світогляду.

У Кімнаті казки діти не лише розповідали, а й самі створювали нові казки. Сама обстановка стимулювала дитячу творчість.

Важливим джерелом творчості дітей є навколишня дійсність. В. Сухомлинський часто ходив милуватися природою з ними. І завжди його вихованці відкривали щось нове, непомічене. «Одного разу на світанку, – зазначає він, – ми з дітьми сиділи на березі ставка, заворожені народженням ранкової зорі. Я розповідав казку про чарівника, який посіяв у небі рожеві маківки». Це була казка про макове поле. Вона пробудила дитячу думку. Тут же я почув десять нових казок про сонце й місяць, про небо й жайворонка. Заговорили найнесміливіші, заграла думка у найслабших. Я ще раз переконався: казка – це радість мислення... [2, с. 120].

Багаторічний досвід педагогів Павлівської школи переконує, що складання казок позитивно впливає на розвиток творчих можливостей дітей, зближує їх з природою і життям, сприяє вихованню спостережливості. За такої творчості інтенсивніше відбувається всебічний розвиток особистості дитини.

Також казки сприяють розвитку естетичних почуттів, вони – джерело естетичної насолоди.

Василь Олександрович приділяв пильну увагу виразності читання казки, оскільки вона викликає у слухачів багаті уявлення, пробуджує емоційний

відгук на прочитане. Виразне читання допомагає дітям зафіксувати у пам'яті образи персонажів, збагнути, що той чи інший герой виявився добрим товаришем чи злим ворогом.

Педагогічна спадщина В. Сухомлинського в наш час має велике і неоціненне значення. Використання принципів екологічного виховання в практиці сучасної початкової школи, допомагає дітям сприймати, аналізувати, порівнювати нову інформацію та збільшує інтерес до природи, бажання спілкування із нею.

Використання педагогічної спадщини В. Сухомлинського є актуальною сьогодні, оскільки допомагає інтелектуальному, духовному і фізичному розвитку дитини, допомагає формувати духовне багатство, вчить відчувати, сприймати, аналізувати, порівнювати. Науково-педагогічний та практичний доробок

В. Сухомлинського, його ідеї щодо спілкування та взаємодії школярів з природою є актуальними для сучасних навчальних закладів. Багатогранність творчої спадщини видатного педагога глибоко вивчається в багатьох країнах світу та збагачує сучасну педагогічну думку.

Отже, підсумовуючи все вищесказане можна зробити тільки один висновок, що Василь Сухомлинський був неперевершеним педагогом, який заслуговує на всі свої винагороди.

Він зміг зробити навчання не просто щоденним процесом оволодіння новими знаннями, а справді цікавим для учнів. Він перетворив його на казку. Казку, у якій кожна малеча змогла б стати частиною чогось особливого, невідомого їй раніше і тоді вона обов'язково захоче це дослідити.

Література

1. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям: у 5 т. Київ: Радянська школа, 1976. Т. 3. 278 с.
2. Сухомлинський В. О. Казки школи під голубим небом: казки, притчі, оповідання. Київ: Радянська школа, 1991. 191 с.

УДК 37(477)(092)

Білоус О. С.,

канд. пед., наук, доцент кафедри педагогіки

Карашук Є. О.,

студентка факультету географії, туризму та історії,

Криворізький державний педагогічний університет,

м. Кривий Ріг

В. СУХОМЛИНСЬКИЙ У ДІАЛОЗІ З СУЧАСНІСТЮ

У статті розкриваються основні педагогічні проблеми в творчості В. Сухомлинського та їх актуальність для сучасних вчителів.

Ключові слова: вчитель, учні, творчість, людяність, добро.

Белоус Е. С., Карашук Е. О. В. Сухомлинский в диалоге с современностью.

В статье раскрываются основные педагогические проблемы в творчестве в. Сухомлинского и их актуальность для современных учителей.

Ключевые слова: учитель, ученики, творчество, человечность, добро.

Bilous O., Karaschuk E. V. Sukhomlinsky in the dialogue with modernity.

The basic pedagogical problems in Sukhomlinsky's creativity and their relevance for modern teachers are considered in the article.

Key words: teacher, children, creativity, humanity, goodness.

У час глобальних перетворень, появи нових соціально-економічних відносин, інтеграції у світовий освітній простір одним із найактуальніших завдань сучасного суспільства є виховання підрастаючого покоління, формування творчої особистості. Якщо поміркувати, для чого потрібна творчість, то відповідь буде очевидною. По-перше, творчість – це засіб власного духовного розвитку особистості, це можливість робити кожен день життя цікавим і неповторним.

По-друге, творчість – це рушій прогресу. Творчий розвиток школярів виявиться запорукою розв'язання кількох соціальних проблем одночасно – починаючи від культурного і технічного зростання нації і завершуючи соціальною сферою (боротьбою з наркоманією, алкоголізмом тощо).

Втілення педагогічних ідей В. Сухомлинського до вирішення проблеми виховання підрастаючого покоління вивчали М. Антоненко, М. Богуславський, А. Богуш,

Ю. Грицай, Н. Калініченко, Г. Клочек, Л. Пироженко, О. Сухомлинська, Л. Хлебникова.

Метою статті є висвітлення основних ідей педагогічної спадщини В. Сухомлинського у контексті їх упровадження в інноваційній розбудові школи.

Багатий досвід розвитку творчих здібностей молодших школярів представлений у працях Василя Олександровича Сухомлинського. Його педагогічна спадщина потребує вивчення та переосмислення [2].

В. Сухомлинський зазначав: «Хочеться розповісти педагогам – і тим, хто трудиться в школі зараз, і тим, хто прийде в школу після нас, – про великий період свого життя – період, який дорівнює десятиріччю. Від того дня, коли маленька дитина-нетяма, як часто ми, педагоги, називаємо його, приходить в школу, до тієї урочистої хвилини, коли юнак чи дівчина, отримуючи з рук директора атестат за середню школу, стає на шлях самостійного трудового життя. Цей період є періодом становлення людини, для вчителя ж він – величезна частина його життя. Що найголовніше було в моєму житті? Без роздумів відповідаю: любов до дітей» [4, с. 1].

У своїх працях В. Сухомлинський розповідає про те, як важливо вчителю направити учня на шлях істинний. Вихователю повинен готувати вихованця до важливої та серйозної праці, навчити його відволікатися від оточення, щоб направити свої думки на досягнення цілей. Василь Олександрович ставив за мету зробити розумову працю учнів їх улюбленою справою. Сама таку мету ставлять перед собою вчителі сьогодні.

Багато сучасних педагогів та вихователів погоджуються, що приклад позитивного досвіду педагогіки В. Сухомлинського, перевіреної десятиліттями, дав прекрасні результати і заслуговує на особливу увагу сьогодні. Його впровадження в сучасну систему освіти – важливий етап на шляху становлення суспільства, яке побудоване на високоморальних принципах. Адже, незважаючи на те, що часи змінилися, головна мета виховної діяльності залишилася такою ж – навчити дітей людяності.

Кожен педагог розуміє мудрість В. Сухомлинського який стверджував, що навчати людяності – дуже складна й неймовірно важка справа. Педагог з власного досвіду знав, як багато уваги та сил вимагає виховання Справжньої Людини, і разом із цим він був глибоко переконаний у необхідності такого виховання. Нехай нас не лякає, що доведеться приділити багато часу й докласти максимум старанності для того, щоб посіяти й зібрати

зерна людяності в дитині. Адже, як доводить багаторічна практика Василя Олександровича, – це того варте.

Усіх досягнень, нововведень та ідей мудрого педагога не перелічити. Василь Олександрович Сухомлинський – яскравий приклад людини, яка не просто віддала своє серце дітям, а віддала своє серце Людям. Адже завдяки його науковим працям, розробкам та новаторським ідеям відбулася величезна кількість позитивних змін не тільки в освіті, а й у ціннісній системі суспільства.

Сьогодні, напередодні ювілею, відзначається ще одна хвиля підвищеного інтересу до ідей Василя Олександровича. Усе більше й більше вчителів та викладачів звертаються до його досвіду, усе більше батьків читають його педагогічну спадщину: «Серце віддаю дітям», «Як виховати справжню людину?», «Батьківська педагогіка» тощо. Треба визнати, що праці В. О. Сухомлинського є прекрасними провідниками добра в нашому світі, оскільки допомагають нам стати кращими й змінювати на краще світ.

Багатозначні слова педагога: «Ідея добра стає орієнтиром життєвої практики й мірилом вчинків лише тоді, коли сенсом життя людини є прагнення до добра!» [3, с. 3]. Бажання виховати у своїй дитині, як і в собі, Справжню Людину, що прагне до добра, – дуже своєчасне в будь-які часи. І особливо зараз, адже настав період, коли суспільству необхідно ствердитися в високоморальних та духовних цінностях на благо мирного розвитку майбутнього всієї цивілізації.

Усе починається з окремої людини. Адже щоденна робота над собою передбачає самовдосконалення, моральний, духовний розвиток людини, збагачення її внутрішнього світу. А внутрішній світ завжди відбивається на зовнішньому. Творче прагнення кожного – джерело благих досягнень багатьох. Людина сама іноді до кінця не може усвідомити масштабності результатів своїх дій [1].

На прикладі Василя Олександровича Сухомлинського ми бачимо, як світлі ідеї однієї людини, втілені в життя, і справді здатні протягом довгих років запалювати тисячі людських сердець. Адже слова великого педагога й донині нагадують нам про те, що ж означає бути справжньою людиною, надихаючи нас на добрі думки та справи: «Бути справжньою людиною – значить віддавати сили своєї душі в ім'я того, щоб люди навколо тебе були красивішими, духовно багатшими; щоб у кожній людині, з якою ти стикаєшся в житті, залишилося щось гарне від тебе, від праці твоєї душі!» [3, с. 91].

Література

1. Дубровська Г. Спадщина Сухомлинського. Совість. Краса. Праця і Колектив. Міжнародна громадська організація «Лагода». Київ, 2013. – URL : <http://lagoda.org/uk/publications/articles/175-nasledie-suhomlinskogo>. (дата звернення : 25.12.2017). 2. Коломійченко О. В. О. Сухомлинський у контексті сучасної дійсності : пед. та літ. творчість педагога. Початкова школа. 2009. № 9. С. 1–2. 3. Сухомлинский В. А. Как воспитать настоящего человека : (Этика коммунистического воспитания). Педагогическое наследие / сост. О. В. Сухомлинская. Москва : Педагогика 1990. 288 с. 4. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям. Киев : Радянська школа, 1972. 244 с.

УДК 373.3:613

Лакшинська З. В.,
вчитель початкових класів Криворізької
загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 72,
м. Кривий Ріг

ВІД ІДЕЇ В. СУХОМЛИНСЬКОГО ПРО ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ДО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті розкрито сутність понять «здоров'я», «здоров'язбережувальні технології», висвітлено ідеї В. Сухомлинського щодо необхідності збереження та зміцнення здоров'я учнів та особливості впровадження здоров'язбережувальних технологій в навчально-виховний процес сучасної початкової школи.

Ключові слова: здоров'я, технології, здоров'язбережувальні технології.

Лакшинская З. В. От идеи В. Сухомлинского о сохранении и укреплении здоровья младших школьников до здоровье сберегающих технологий в современной начальной школе.

В статье раскрыта сущность понятий «здоровье», «здоровье сберегающие технологии», представлены идеи В. Сухомлинского о необходимости сохранения и укрепления здоровья учащихся и особенностях внедрения здоровьесберегающих технологий в учебно-воспитательный процесс современной начальной школы.

Ключевые слова: здоровье, технологии, здоровье сберегающие технологии.

Lakshinskaya Z. From V. Sukhomlynsky's idea about younger schoolchildren's saving and strengthening of health to health-saving technologies in modern elementary school.

The article reveals the essence of the concepts of «health», «health-saving technologies». The article also highlights the ideas of V. Sukhomlynsky about the necessity to preserve and strengthen the students' health and the peculiarities of the implementation of health-saving technologies in the educational process of modern elementary school.

Key words: health, technologies, health-saving technologies.

Проблема збереження та зміцнення здоров'я молодших школярів пронизує всі твори В. Сухомлинського. Видатний педагог наголошував: «Я не боюсь ще і ще раз повторити: турбота про здоров'я – це найважливіша праця вихователя. Від життєрадісності, бадьорості дітей залежить їхнє духовне життя, світогляд, розумовий розвиток, міцність знань, віра у свої сили. Якщо виміряти всі мої турботи і тривоги про дітей протягом перших чотирьох років навчання, то добра половина їх – про здоров'я» [1, с. 87].

Молодший шкільний вік – це період активного формування особистості, тому вкрай необхідно виховувати в учнів культуру здоров'я. «Дати початкову освіту за чотири роки можна, але за умови постійного піклування про здоров'я дітей і нормального розвитку дитячого організму. Джерело повноцінної розумової праці не в темпі і напруженості, а в правильній, продуманій її організації, у здійсненні багатогранного

фізичного, інтелектуального, естетичного виховання» [2, с. 147].

Аналізуючи педагогічну спадщину В. Сухомлинського, слід зазначити, що турбота про здоров'я учнів займала пріоритетне місце в побудові навчально-виховного процесу Павлівської школи.

Мета статті – розкрити як ідея В. Сухомлинського про необхідності збереження та зміцнення здоров'я учнів реалізується в практиці роботи сучасної початкової школи.

За останнє десятиріччя зросло навчальне навантаження учнів, що є однією з причин погіршення стану здоров'я, а саме: гіподинамії, зростання рівня хворобливості, розвитку відхилень у роботі внутрішніх органів, підвищення артеріального тиску, ожиріння, порушення постави, зору. Тому особливої актуальності для вчителів набувають питання про те, як допомогти учневі зберегти здоров'я, як викликати бажання бути здоровим і навчити

школярів піклуватися про своє самопочуття ще в початковій школі.

Спираючись на праці В. Сухомлинського можна визначити два взаємопов'язані напрями діяльності, спрямовані на збереження здоров'я молодших школярів: по-перше, це створення комфортних умов не тільки для навчання, але й для збереження їх здоров'я; по-друге, впровадження здоров'я у навчально-виховний процес. Так, відповідно до першого напрямку, усі навчальні кабінети нашої школи відповідають санітарно-гігієнічним нормам: правильно підібрані меблі, колір стін і дошки, забезпечено оптимальне освітлення, вологість повітря, температурний режим.

Використання здоров'язбережувальних технологій як другий важливий напрям роботи допомагає раціонально організувати освітній процес, а саме: визначити оптимальний обсяг навчальної інформації та способи її подання, враховувати інтелектуальні та фізіологічні особливості кожної дитини відповідно до її віку, рівня підготовки, планувати різні види роботи, які сприятимуть поліпшенню самопочуття учнів. Здоров'язбережувальні технології передбачають зміну видів діяльності, зокрема чергування інтелектуальної, емоційної, рухової діяльності, групової і парної форм співпраці, які сприяють підвищенню рухової активності учнів, формуванню вміння поважати думку інших і висловлювати власну, засвоєнню правил спілкування.

Розкриємо детальніше особливості впровадження комплексу здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховний процес упродовж дня. З перших хвилин робочого дня ми використовуємо музикотерапію, релаксацію – слухаємо твори відомих композиторів: музичні композиції Ф. Гойї, «Пори року» П. Чайковського, «Місячну сонату» Л. Бетховена. Враховуючи, що учні мають інтуїтивну здатність відчувати емоції та настрої учителя, з перших хвилин уроку створюємо доброзичливу, позитивну емоційну атмосферу. Усвідомлюючи, що психологічний стан учнів впливає на стан їхнього фізичного здоров'я, вчитель починає день з усмішки, що створює мікроклімат взаєморозуміння – це і є першим етапом підготовки до робочого дня. Важливо, щоб відносини в учнівському колективі вибудовувалися на основі доброти, співчуття, тому перед уроками учні дарують усмішки одне одному, говорять комплементи, діляться позитивними емоціями.

Обов'язковим елементом на початку першого уроку є виконання ранкової зарядки, що

стимулює увагу учня, розвиває її опорно-руховий апарат, підвищує розумову працездатність. Здійснюємо масаж точок, які відповідають за імунну систему. Оскільки людина – невід'ємна частина довкілля, то після імунної гімнастики пропонуємо взяти силу від природи (квітня, сонця, неба, дерева, землі, повітря): долонями учні торкаються рослин, тягнуться ручками до сонця, неба, складають руки біля серця й енергію природи передають тілу. Починається урок з чистомовок, скоромовок, вимовлянок, які є своєрідною арт-терапією, що спрямована на досягнення позитивних змін в інтелектуальному, емоційному та особистісному розвитку учня.

Більшу частину дня учні проводять за партами, тому формування в них правильної постави є важливою складовою збереження їхнього здоров'я. У цьому допомагає використання сольових мішечків з морською чи йодованою сіллю, виготовлених з натуральної тканини.

Під час організації навчально-виховного процесу проводимо комплекси фізкультхвилинок для очей та вправи для розвантаження зору. Віршовані ігрові фізкультхвилинки дають можливість учням на деякий час змінити вид діяльності й наповнити організм додатковою фізичною енергією. У разі виявлення в учнів перших ознак втоми робимо перерви, під час яких вони виконують нескладні фізичні вправи. Такі хвилини відпочинку на уроці сприяють поліпшенню функціонування мозку, відновлюють тонус м'язів, допомагають підтримувати правильну поставу, знімають напругу з органів зору і слуху, з утомлених від письма пальців.

На останньому етапі уроку використовуємо дихальні вправи, завдяки яким посилюється кровообіг, насичується киснем кров, покращується обмін речовин. Дихальні вправи сприяють активному виведенню з організму шкідливих продуктів життєдіяльності, поліпшують роботу серцево-судинної системи. Для збагачення повітря класної кімнати киснем, іонами солі протягом уроку працюють сольові лампи, що сприяє попередженню захворювань органів дихання.

На перервах молодші школярі роблять масаж для рук. Для проведення цікавої нескладної гімнастики для рук використовуємо різні природні матеріали (волоські горіхи, жолуді, камінці, шишки тощо): спочатку невеликий масаж долонь, потім учні стискають разом пальці обох рук, м'яко вигинають пальці і по черзі у напрямку від себе малюють ним коло, горішок тримають долонями упродовж всієї вправи.

У початковій школі учні вчать писати. Під час письмових занять у них швидко втомлюються м'язи рук. Саме тому до фізкультхвилинок додаємо вправи пальчикової гімнастики, адже вченими доведено, що розвиток дрібної моторики позитивно впливає на інтелектуальний та емоційний розвиток молодших школярів. До кожного руху додається віршик, що корисно для розвитку пам'яті, мовлення та уяви.

Правильне харчування – це запорука здоров'я, тому щоденно у школі учні забезпечуються гарячим сніданком. До їх послуг у шкільній їдальні працює фітобар, де можна випити за власним вибором чай із лікарських трав. Обов'язкова фруктові терапія та вітамінізація забезпечують організм школяра життєво необхідними речовинами.

На перервах черговий учитель організовує настільні та рухливі ігри в спортивній кімнаті за таким розкладом: у понеділок – гра в шахи та шашки, у вівторок – нордична ходьба, у середу –

ритмічні танки, у четвер – гра в кеглі, у п'ятницю – ігри малої та середньої рухливості. Такі ігри сприяють розвитку кмітливості, уяви, спонукають до активної дії, вчать нестандартно мислити.

Отже, ефективність позитивного впливу на збереження та зміцнення здоров'я молодших школярів різних оздоровчих заходів визначається не хаотичністю методів, а їх системною роботою. Процес формування свідомого ставлення до власного здоров'я потребує обов'язкового поєднання інформаційного й мотиваційного компонентів із практичною діяльністю учнів, що сприятиме оволодінню ними необхідними здоров'язбережувальними технологіями.

Педагогічна спадщина В. Сухомлинського глибинна, і сучасному вчителю слід не копіювати його ідеї, а аналізувати та, враховуючи потреби сучасного учня, завдання освіти, відбирати ті, які потрібні для оптимізації навчально-виховного процесу в сучасній школі.

Література

1. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: у 5 т. Київ: Радянська школа, 1976. Т. 2. 668 с.
2. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: у 5 т. Київ: Радянська школа, 1977. Т. 3. 649 с.

УДК 373.3.017:17

Могущая В. В.,

*вчитель початкових класів Криворізької
загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 72,
м. Кривий Ріг*

ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ ДУХОВНОСТІ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО ТА СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ СІМ'Ї

У статті розкрито сутність понять «дух», «духовність», «духовний світ», «духовне життя», висвітлено проблеми виховання духовності в педагогічній спадщині В. Сухомлинського та сучасній українській сім'ї.

Ключові слова: дух, духовність, духовний світ, духовне життя.

Могущая В. В. Проблемы воспитания духовности в педагогическом наследии В. Сухомлинского та современной украинской семье.

В статье раскрыта сущность понятий «дух», «духовность», «духовный мир», «духовная жизнь», освещены проблемы воспитания духовности в педагогическом наследии В. Сухомлинского и современной украинской семье.

Ключевые слова: дух, духовность, духовный мир, духовная жизнь.

Mogutchaya V. Problems of spirituality's education in the pedagogical heritage of V. Sukhlomlinsky and modern Ukrainian family.

The article reveals the essence of the concepts of «spirit», «spirituality», «spiritual world», «spiritual life», it also highlights the problems of education of spirituality in the pedagogical heritage of V. Sukhomlynsky and modern Ukrainian family.

Key words: spirit, spirituality, spiritual world, spiritual life.

В педагогічній спадщині В. Сухомлинського особливо важливе місце посідає гуманістичний підхід до проблем виховання особистості, зокрема до формування громадянської свідомості, патріотизму, духовності. Через всі праці В. Сухомлинського провідною ідеєю проходить проблема формування духовності в

учнів на різних етапах їх розвитку, а найбільш глибоко розглядаються в творах «Серце віддаю дітям», «Духовний світ школяра», «Пависька середня школа», «Народження громадянина».

В поняття «духовний світ», «духовне життя» В. Сухомлинський вкладає наступний зміст: «сфера духовного життя людини – це розвиток,

формування й задоволення її моральних, інтелектуальних і естетичних запитів та інтересів у процесі активної діяльності. Джерелом духовного світу людини є матеріальний світ, об'єктивна дійсність і особливо такі важливі її сфери як громадянське життя людини, її соціальний і моральний досвід» [1, с. 212].

В. Сухомлинський розглядає формування духовного світу людини в тісному зв'язку як з її розумовим та фізичним, так і з моральним та естетичним розвитком. Вирішальними умовами формування духовного світу людини є об'єктивні умови її фізичного розвитку, вплив суспільної свідомості на свідомість індивіда, родинне виховання.

Майстерність духовного і зокрема морального виховання, полягає в тому, щоб дитину з перших років її особистого життя переконували насамперед власні вчинки, щоб у словах батьків, вихователів вона чула відгуки власних думок, переживань. Багатство духовного життя особистості залежить значною мірою від того, як глибоко людина не лише розуміє, а й відчуває благородство ідей гуманності, людяності.

В. Сухомлинський вважає, що духовне багатство людини визначається багатством її справжнього ставлення до навколишнього світу, змістом і характером її взаємодії з природою і людьми.

Духовний розвиток, зазначає В. Сухомлинський, – процес багатогранний, безперервний і водночас цілісний. В дитини відбуваються постійні якісні зміни всіх психічних процесів, усіх компонентів духовного світу: мислення, почуттів, волі, здібностей, причому зміни ці відбуваються в тісному зв'язку й взаємодії. Досвід переконує, що окремі сторони дитячої психіки в той чи інший період розвитку проявляються помітніше, змінюється ставлення дитини до навколишнього світу, впливає на характер її діяльності. Все це свідчить про те, що в духовному світі школяра відбуваються нові якісні зміни. Активність духовного життя досягається лише при такій постановці виховного процесу, коли діти не відчувають себе об'єктом виховання.

В. Сухомлинський зазначав, що результативність виховання молодших школярів значною мірою залежить від того, як тісно поєднується в їхній діяльності глибина і благородство ідеї з конкретністю, яскравістю емоційного ставлення до дійсності. Вихователі і батьки повинні використовувати приклади із щоденного життя дітей для того, щоб активне емоційне ставлення до навколишньої дійсності формувало й зміцнювало в них насамперед

високі моральні почуття. На думку, видатного педагога, справжній вихователю тільки той, хто вміє проникнути в духовний світ дитини.

Сучасні соціально-економічні та суспільно-політичні умови життя українського народу характеризуються, з одного боку, піднесенням національної свідомості людей, з іншого – різким падінням життєвого рівня, дестабілізацією виробництва й безробіттям, деформацією суспільних, родинних та особистісних ідеалів і моральних цінностей, кризовими явищами в освіті та вихованні підростаючих поколінь у новому соціальному, освітньому й духовному просторі.

Духовність – звернення людини до духовних цінностей, науки, релігії; мистецтва, моралі, причому моральність – основа духовності. Духовність – стрижень, фундамент внутрішнього світу людини. Йому не можна навчити з допомогою настанов. Можна вказати шлях, але не можна примусити по ньому йти.

Духовність – це те, що відрізняє людину, що властиве лише їй одній. Духовність особистості – якість, що визначає спрямованість усіх її характеристик – розумових, емоційно-чуттєвих, вольових – і надає їй можливість вести осмислене життя.

Духовність – це психічна якість людини, складне поєднання таких особливостей інтелектуальної, почуттєво-емоційної та вольової сфер людської психіки, якій сприяють формуванню потреби у пізнанні світу, себе, інших людей та засвоєнню духовних цінностей.

Духовність – індивідуальна вираженість у системі мотивів особистості двох фундаментальних потреб: ідеальної потреби пізнання й соціальної потреби жити, діяти «для інших». Під духовністю переважно розуміють першу з цих потреб, під душевністю – другу. Душевність характеризується добрим ставленням особи до людей, які її оточують, увагою, готовністю прийти на допомогу, розділити радість і горе. З категорією духовності співвідноситься потреба пізнання світу, себе, смислу і призначення свого життя. Духовність – це є вищий рівень свідомості людини, розуміння нею свого призначення та діяльності в суспільному й матеріальному світі.

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що більшість вчених (М. Бахтін, З. Друзь, О. Зеліченко, О. Олексюк) на диво єдині в розумінні того, що дух і духовність, головним чином, відображають внутрішній, невидимий зміст якогось явища чи процесу, що міститься в людській природі особистості.

За словником С. Ожегова, духовність – це внутрішня моральна сила, свідомість і мислення, психічні здібності й мораль конкретної людини, її ставлення до самої себе, природного й суспільного довкілля та ін. О. Зеліченко [1] запропонував оригінальну концепцію духовного світу, який є вищим щаблем у ієрархії: фізичний світ неживої природи (біосфера) – психічний світ (ноосфера) – духовний світ (спіріосфера).

Духовність, професор О. Олексюк [2] правомірно визначає як сутнісну якість людини, яка втілює в собі активне прагнення знайти найвищий смисл свого існування, співвіднести своє життя з абсолютними цінностями, і самим, прилучатися до духовного універсалу загальнолюдської культури.

Більшість моральних якостей людини, які визначає християнська релігія, одночасно є і ціннісними орієнтаціями й незаперечними духовними цінностями людини, сім'ї, суспільства, визнаються і багатьма суспільними науками як такі, що позитивно впливають на формування внутрішнього світу людини, її почуттів та ставлення до себе, природного й людського довкілля. Зрозуміло, що духовність має розглядатись тільки як внутрішня діяльність особистості, спрямована на досягнення своєї ролі й призначення у світі та зовнішнє виявлення цього через вчинки, діяльність.

Попри всі історичні перипетії, трансформацію первинного значення ідеї «духу», «духовності», «філософії серця» українська родина зберегла основи християнської культури, світогляду через дотримання багатьох традицій, звичаїв та обрядів.

Аналіз наших спостережень, анкетування та бесід дозволяє стверджувати, що існує чотири групи родин.

Першу групу представляють родини, де діти виростають в атмосфері батьківської любові, поваги і взаємоповаги. Залучення дітей до християнських традицій та обрядів сприяє формуванню у них високої духовної культури, поваги до людей. Діти з таких родин відзначаються особливим сумлінням у дотриманні моральних норм поведінки та етики, ставлення до людей, до праці, мистецтва. Вони складають від 5 до 15 відсотків (такий розрив частково пояснюється непропорційністю представників різних конфесій у матеріалах анкетування та бесід).

Другу групу складають родини, в яких духовною основою виховання є національні, вселюдські гуманістичні, освітні, культурні, моральні й трудові звичаї, обряди і традиції кожного народу в певній взаємодії з світоглядними цінностями християнської чи іншої релігії. Таких родин є абсолютна більшість. У загальній кількості 55 відсотків від опитаних. Ця частина є найбільш поширеним типом родини, яка намагається виховувати дітей здебільшого на

основі добрих традицій свого народу, підготовки їх до різних видів діяльності, до гармонійного життя індивіда та суспільства. Важливо зазначити, що для виховання дітей у родинах цього типу, характерним є послідовне дотримання як світоглядних основ, так і побутових звичаїв, традицій і обрядів народу, що несуть у собі значні елементи дохристиянської та християнської культур.

Третя група родин відображає власне невелику частину сімей, в яких батьки намагаються виховувати дітей на основі прагматичного підходу. Тобто добрим, духовним є все те, що допомагає людині вижити в природному та суспільному довкіллі при певному дотриманні юридично-правових та морально-етичних норм життя людини в суспільстві. Представники цієї групи в основу пріоритетів виховання ставлять інтереси особи у всіх її потребах і виявах. Такі сім'ї складають до 20 відсотків від опитаних. Незважаючи на певну практичну спрямованість такого виховання, воно не спроможне забезпечити гармонію душі й духу та людських матеріальних потреб. Діти з таких сімей бувають егоїстичними та егоцентричними, прагнуть певної автономізації.

Четверта група відображає досить складну соціальну строкатість сімей з характерними спрямуваннями. Вона складає 5-10 відсотків від обстежених. Головним чином, це люди байдужі до будь-яких моральних цінностей. У побутовому житті керуються принципами споживацтва або зовсім аморальними. До таких сімей найчастіше належать люди знедолені, т.з. «бомжі», з асоціальною поведінкою та ін. Проте трапляються й матеріально, соціально й суспільно добре влаштовані, але не маючи духовного стрижня, духовної опори, проповідуючи або маскуючи свої погляди під атеїзм, а іноді й вдаючи із себе віруючих тієї чи іншої конфесії, внутрішньо залишаються духовно бідними.

Таким чином, питання виховання духовності школярів ще ніколи не поставало у нашому суспільстві так гостро, як нині. Останнім часом досить часто в учнівському середовищі доводиться спостерігати прояви черствості, байдужості, невміння відчувати чуже горе, біль, виявляти діяльну турботу про інших людей, низький рівень культури спілкування. Усе це – надзвичайно сприятливий ґрунт для формування егоїзму, індивідуалізму, безпринципності, безвідповідальності та інших негативних якостей. Школярі сьогодення дня привертають увагу своєю жорстокістю, безсердечністю, пихою. Як зазначав В. Сухомлинський, виховання духовності розпочинається в родинному колі і продовжується на всіх етапах розвитку особистості, в тісній взаємодії з моральним, трудовим, естетичним вихованням. У творах

видатного педагога батьки, вчителі, вихователі, керівники школи, науковці знайдуть обґрунтовану систему форм і методів

формування духовності особистості в процесі її навчання і виховання та зможуть використати цю систему в своїй практичній діяльності.

Література

1. Зеличенко А. Психология духовности. Москва : Издательство Трансперсонального института, 1996. 400 с.
2. Олексюк О. Формування духовного потенціалу студентської молоді в процесі професійної підготовки. Київ : КДІКК, 1997. 253 с. 3. Сухомлинський В. О. Духовний світ школяра. Вибрані твори : у 5 т. Київ : Радянська школа, 1976. Т. 1. 651 с.

УДК 373.3.017:4

Мюллер М. І.,
вчитель початкових класів Криворізької
загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 122,
м. Кривий Ріг

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ КРІЗЬ СПАДЩИНУ В. СУХОМЛИНСЬКОГО

У статті розкрито сутність понять «громадянське виховання», «компетентність», «громадянська компетентність» та особливості формування громадянської компетентності молодших школярів під час організації навчально-виховного процесу.

Ключові слова: громадянське виховання, компетентність, громадянська компетентність.

Мюллер М. И. Формирование гражданской компетентности младших школьников: взгляд на проблему сквозь наследие В. Сухомлинского.

В статье раскрыта сущность понятий «гражданское воспитание», «компетентность», «гражданская компетентность» и особенности формирования гражданской компетентности младших школьников во время организации учебно-воспитательного процесса.

Ключевые слова: гражданское воспитание, компетентность, гражданская компетентность.

Muller M. Formation of junior schoolchildren's civil competence: a look at the problem through V. Sukhomlinsky's succession.

The article reveals the essence of the concepts of «civic education», «competence», «civic competence» and the peculiarities of forming the civic competence of junior pupils during the organization of the educational process.

Key words: civic education, competence, civic competence.

Сьогодні важливим залишається питання практичного забезпечення нової системи громадянського виховання, мета якого полягає у формуванні в учнів комплексу громадянських якостей, глибокого розуміння ними належності до українського народу, до своєї Батьківщини, готовності відстоювати і захищати її інтереси, реалізовувати свій потенціал на благо України.

Мета статті – висвітлити погляд В. Сухомлинського на громадянське виховання молодших школярів та особливості формування громадянської компетентності учнів в практиці роботи сучасної початкової школи.

В контексті ситуації сьогодення, особливої актуальності набуває концепція В. Сухомлинського. Неодноразово, у своїх роботах педагог стверджував, що «...в житті людини має бути щось найголовніше, що стоїть вище від усіх повсякденних турбот, тривоги, пристрастей» [3, с. 513], наголошував на тому, що «ставлення до ідеї Батьківщини як до священного й найдорожчого облагороджує всі людські почуття, зближує, ріднить людей, очищає душі від усього, що принижує гідність» [3, с. 513].

Майстерність виховання, на його думку, і полягає в тому, щоб громадянське виховання починалося для людини з малих років. «Ми домагаємося, – писав він, щоб у дитини і підлітка

боліло серце за те, що відбувається навколо неї і поряд з нею, щоб вона з дитинства пережила, відчула громадянські радощі, громадянські прикрощі» [5, с. 560], «щоб кожен вихованець... відчув особисту причетність до долі народу, пройшов урок громадського піклування про інтереси народу, пережив, перестраждав за те, що особисто його ніби не стосується» [3, с. 146].

У системі виховної роботи Павлиської школи чітко визначалася перспектива поступового розширення громадянського бачення світу – «від сім'ї, школи, села, району, області до горизонтів країни, Батьківщини» [4, с. 559], проводилися уроки громадянськості, вечори «Вчися бути справжнім громадянином», дискусії «Можна, не можна, треба» [3, с. 559]. В. Сухомлинський підкреслював думку про те, що вихованець стає громадянином тільки тоді, коли живе долею Вітчизни.

Одним із найактуальніших завдань сучасної початкової освіти в Україні є створення належних умов для формування молодшого школяра як особистості та громадянина. Результатом громадянського виховання є громадянська компетентність

Проблемі формування громадянської компетентності учнів присвячені роботи вітчизняних дослідників І. Іванюк, О. Овчарук,

О. Пометун, С. Рябова, О. Сухомлинської, І. Тараненко, К. Чорної та ін.

В Українському педагогічному словнику С. Гончаренко зазначено, що «громадянське виховання – формування громадянськості як інтегративної якості особистості, яка дає можливість людині відчувати себе юридично, соціально, морально і політично дієздатною... Основна мета громадянського виховання – виховання в людині моральних ідеалів суспільства, почуття любові до Батьківщини, прагнення до миру, потреби в праці на благо суспільства» [1, с. 75].

«Саме початкова школа виконує роль фундаменту, на якому базується вся система громадянського виховання, і в подальшому визначає успіх процесу формування особистості, її світогляду і загального розвитку. Набуті особистісні якості, знання, вміння і навички не лише забезпечують основу навчання і виховання школярів, а й значною мірою визначають особливості практичної, громадської та професійної діяльності дорослої людини» [2]. За роки навчання у початковій школі разом із предметною підготовкою учні мають оволодіти ключовими компетентностями, які передбачають їх особистісно-соціальний розвиток і формуються на міжпредметній основі. Саме громадянська компетентність, як ключова, має міждисциплінарний характер і спрямована на соціалізацію особистості, набуття навичок співжиття і співпраці в суспільстві, дотримання соціальних норм і правил.

Під поняттям «громадянська компетентність» розуміють «інтегративну якість особистості, що дозволяє їй усвідомлено, відповідально і ефективно користуватися громадянськими правами і свободами, виконувати обов'язки громадянина, займати активну громадянську позицію, поділяти цінності демократичного суспільства, бути патріотом своєї батьківщини, шанобливо ставитися до народів і культур інших країн» [2, с. 11].

Складовими громадянської компетентності є:

- громадянські знання (формування уявлень про форми і способи життя і реалізації потреб та інтересів особистості в політичному, правовому, економічному соціальному та культурному просторі держави);

- громадянські вміння та досвід (участь в соціально-політичному житті суспільства і практичне застосування знань);

- громадянські чесноти (норми, установки, цінності й якості, притаманні громадянинові демократичного суспільства).

У початковій школі формування громадянської компетентності здійснюється у навчально-виховному процесі під час вивчення різних навчальних дисциплін та зокрема під час вивчення курсу «Я у світі», а також під час проведення різноманітних виховних заходів.

Формування громадянської компетентності під час вивчення навчальної дисципліни «Я у світі» здійснюється через реалізацію таких змістових ліній: «Я – людина», «Я та інші», «Я – українець», «Я – європеєць».

При вивченні змістової лінії «Я – людина» молодший школяр усвідомлює себе частиною природи і суспільства, переконується у неповторності та індивідуальності кожної людини; розвиваються наполегливість та старанність.

Вивчаючи змістову лінію «Я та інші» відбувається знайомство з правами та обов'язками в сім'ї, шанобливе ставлення до старших членів сім'ї, розвивається ввічливість, доброта, чесність, справедливість, подільчивість.

Знайомство з поняттями «суспільство», «громадянин», «Україна – незалежна держава», «державні символи» буде здійснюватися при вивченні розділу «Я – українець». Молодший школяр вчиться встановлювати взаємозв'язки між вчинком і наслідком, розуміє поняття відповідальності.

Змістова лінія «Я – європеєць» знайомить школярів з поняттями «Україна – європейська держава», «Європейський Союз», «європейська спільнота», найближчими країнами-сусідами цим самим збагачуючи знання про світ.

У початковій школі доцільно проводити високоідейні свята, які б не залишили байдужим жодного учня, серед них: «Національні символи України», «Що для мене Україна?», «Ми – українці», «Наші обереги», «Український рушник у народознавчих звичаях і традиціях», «Славетні українці», «Мова рідна моя, не мовчи», «Моя Батьківщина – рідна Україна», «Я – громадянин України і гордий цим», «Українська осінь», «А вже весна, а вже красна», «Доброта – це краса людської душі», «Земля – планета, на якій я живу», «Ми – діти вільної України», «Наші українські обереги», «Свято осені», «Мовою віршів малюємо зиму (пори року)», «Вчимося, працюємо, творимо», «Рідна мати моя», «Тепло татусевих долонь», «Мамина пісня» та багато інших, які не тільки дають учням додаткову інформацію і знання, а й збагачують школярів емоційно і духовно.

Література

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с. 2. Доміна В. В. Формування громадянської компетентності молодших школярів у контексті національно-патріотичного виховання : метод. посібн. Хмельницький : ХГПА, 2014. 132 с. 3. Сухомлинський В. О. Народження громадянина. Київ : Радянська школа, 1977. Т. 3. 649 с. 4. Сухомлинський В. О. Павлицька середня школа. Київ : Радянська школа, 1977. Т. 4. С. 145–154. 5. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором школи. Вибрані твори. Київ : Рад. школа, 1997. Т. 4. 630 с.

РОЗДІЛ 3

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

УДК 371.382

Білоус О. С.,
канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки
Ізмайлова К. В.,
магістрантка кафедри педагогіки,
Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг

ДІЛОВА ГРА ЯК МЕТОД ІНТЕНСИФІКАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Представлено сутність, принципи, мету і завдання ділової гри. Обґрунтовано використання ігрових методів навчання як одного із сучасних методів активізації навчальної роботи студентів, підвищення ступеня засвоєння навчального матеріалу, інтенсифікації всього навчального процесу.

Ключові слова: ділова гра, метод, функції, навчальна діяльність.

Белоус О. С., Измайлова К. В. Деловая игра как метод интенсификации учебной деятельности.

Представлена сущность, принципы и задания деловой игры. Обосновано использование игровых методов как одного из ведущих методов активизации учебной работы студентов, повышение степени освоения учебного материала, интенсификации всего учебного процесса.

Ключевые слова: деловая игра, метод, функции, учебная деятельность.

Bilous O., Izmaylova K. Business game as a method of intensification of educational activity.

The essence, principles, purpose and tasks of the business game are defined. It is substantiated that the use of game teaching methods is one of the modern methods of activating the student's educational work, increasing the degree of material mastering, and intensifying the entire educational process.

Key words: business game, method, functions, educational activity.

Гра – це школа людських взаємовідносин. У грі немає особи, яка навчає. Процес навчання ведеться мовою дій, учасники гри вчаться і вчать через активні обопільні контакти. Використання ігрових методів навчання під час проведення занять у вищих навчальних закладах (ВНЗ) є одним із сучасних методів активізації навчальної роботи студентів, підвищення ступеня засвоєння матеріалу, інтенсифікації всього навчального процесу. Ігрова пізнавальна діяльність дозволяє відчувати досліджуваний механізм чи явище, що сприяє його більш глибокому розумінню, а там, де це необхідно, і практичному засвоєнню предмета, що підлягає вивченню. На ігрових заняттях відбувається закріплення і систематизація знань, удосконалення умінь через їх застосування, створюються умови для активного обміну досвідом між учасниками ігрових дій та глядачами. Тому актуальним є дослідження потреби та доцільності застосування ігрових методів навчання при викладанні дисциплін у ВНЗ.

Ігрові методи навчання та їх використання у навчальному процесі входять до кола наукових інтересів таких вчених, як О. Аксьонова,

Л. Вербицький, В. Виборнов, В. Глушков,
Д. Ельконін, С. Ільїн, О. Козлова,
Л. Кондрашова, М. Крюков, А. Лифшиць,
О. Павленко, І. Підласий, Л. Піроженко,
А. Поліщук, О. Пометун, В. Пугачов, А. Смолкін,
І. Сироежин, М. Разу, О. Юхимович та ін.

Метою статті є теоретичне обґрунтування можливості й доцільності використання ігрових методів навчання у ВНЗ.

При визначенні і класифікації імітаційно-ігрових методів навчання та визначенні різновидів ігор спостерігається значний різнобій [1]. Нерідко до таких методів відносять групу методів імітації індивідуальної діяльності, зокрема аналіз конкретної ситуації, метод інциденту, імітаційні вправи. Проте найчастіше під іграми розуміють групу методів колективної імітації оточуючої діяльності, до яких належать ділові ігри, рольові ігри або метод інсценування, метод «мозкової атаки», кейс-метод, метод «дискусія». Таким чином, єдиного підходу до визначення терміну «ділова гра» донині не склалося, але на думку Л. Піроженко та О. Пометун, під діловою грою слід розуміти

репетицію виробничої або суспільної діяльності людини.

Проведення ділової гри повинно базуватися на принципах ефективності (реалізації мети) і економії, тобто досягненні максимальних результатів при мінімальних часових, фінансових та інших витратах. Ділові ігри реалізують творчий стиль пізнавальної діяльності студентів, їх мислення. При ігровій формі навчання діяльність студентів набуває частково-пошукового, проблемного, дослідницького характеру, що неодмінно впливає на навички студентів.

Серед методичних особливостей практичного застосування ігрових методів у процесі навчання слід виокремити багатогранність ролі педагога при проведенні гри. До гри – він інструктор, у процесі гри – консультант, по завершенні – експерт-аналітик, суддя та, нарешті, керівник обговорення ігрового й рольового співробітництва. Будь-яка гра – це живе моделювання життєвих процесів. Тому тут інструкціями і правилами усього передбачити не можна. Кожного разу одна і та сама гра проходить по-різному, і завдання педагога – вести ігровий процес у потрібному напрямку. У той же час педагог не повинен активно втручатися у гру. Слід надати студентам самостійність. Лише у тих випадках, коли ігрова ситуація потрапляє у глухий кут, можливо дати пораду, усунути неясність, але в ніякому разі не допомагати студентам приймати самостійні рішення. Слід взяти до уваги, що ділова гра не є напруженим змаганням конкурентів. Надмірна серйозність сковує та втомлює студентів. За таких обставин вони побоюються помилитись, менше ризикують, подавляють у себе прагнення до оригінальних нешаблонних дій.

Чим більша кількість груп у ході гри взаємодіє між собою, тим складніше педагогу стежити за усіма їх діями. Тому доцільно прибігти до допомоги самих студентів, тобто організувати з їх числа спеціальні групи (журі, розрахункову групу, групу спостерігачів-експертів тощо).

Використання ігрових методів на заняттях повинно супроводжуватись атмосферою творчості, емоційного піднесення, що сприяє підвищенню ступеня засвоєння матеріалу.

До факторів ефективності застосування ігор у процесі навчання можна віднести: підвищення інтересу до навчальних занять взагалі й до тих

проблем, що моделюються й розігруються в їх процесі; отримання і засвоєння студентами більшої кількості інформації, що ґрунтується на прикладах конкретної дійсності (принцип зв'язку навчання з життям); підвищення об'єктивності самооцінки студентів; позитивний вплив на їх ставлення до навчального процесу та інших форм занять.

Важливо, що раціональне поєднання мотивуючої, дидактичної, пізнавальної, особистісно-формуючої, соціально-мотивуючої і компенсаторної функцій під час ігрового навчання сприяє досягненню очікуваних навчальних результатів, плануванню майбутньої діяльності студентів, відпрацюванню навичок самостійного прийняття рішень і адекватній оцінці ефективності здійснених гравцями дій та їх коригування.

Отже, найбільш чітко сутність ділової гри відображає її трактування як репетиції виробничої або суспільної діяльності людини, тому що у грі актуалізується, знаходить свій поведінковий прояв активна позиція її учасників. Визначено, що метою ділової гри є поглиблення знань і відпрацювання вмінь та навичок майбутньої професійної діяльності.

Ігрові методи проведення занять, імітуючи конкретну реальність, дають можливість виробити у студентів уміння осмислювати результати прийняття рішень залежно від обраних ролей з огляду на результат попередніх дій. У процесі гри виявляється фахова зрілість та активність тих, хто навчається, що безсумнівно сприяє удосконаленню самих учасників гри та глядачів як особистостей. Ігрові форми і методи організації навчання дозволяють не тільки засвоїти, поглибити та закріпити пройдений теоретичний матеріал, але й навчити студентів самостійно мислити, діяти, вести наукові спори, шукати та знаходити оптимальний вихід із запропонованих ситуацій, особисто відповідати за прийняті рішення.

Доведено, що педагогам у ВНЗ слід проводити більше занять з використанням ігрових методів. Вивчення окремих тем через проведення ігрових занять не тільки зробить процес навчання різноманітним і цікавим, надасть можливість закріпити теоретичний матеріал на практиці, але й призведе до зростання інтересу та обізнаності студентів в реальних суспільно-економічних процесах.

Література

1. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / за ред. О. І. Пометун. Київ : А.С.К., 2005. 192 с.

КВЕСТ ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті констатовано значення використання квест технології для розвитку соціально адаптованої особистості дошкільників.

Ключові слова: соціалізація, квест технологія, діти дошкільного віку.

Волошина Т. О., Дармостук Е. Ю. Квест технология как эффективное средство социализации детей дошкольного возраста.

В статье определено значение использования квест технологии для развития социально адаптированной личности дошкольника.

Ключевые слова: социализация, квест технология, дети дошкольного возраста.

Voloshina T., Darmostuk E. Quest technology as an effective means of socializing children of preschool age.

The article defines the importance of using quest technology for the development of a preschool child's socially adapted personality.

Key words: socialization, quest technology, children of preschool age.

Основне завдання освіти на сучасному етапі полягає у вихованні підростаючого покоління, формування у нього комплексу якостей, необхідних для життєдіяльності в суспільстві та нових соціальних відносин. Ця проблема знаходить своє вирішення завдяки спеціально організованому процесу соціалізації.

Виходячи з визначення «соціалізації» (від лат. *socialis* – громадянський) як процесу залучення індивіда до системи суспільних відносин, формування його соціального досвіду, становлення й розвитку як цілісної особистості, можна стверджувати, що цей процес передбачає формування індивіда як під впливом цілеспрямованих факторів (тобто виховання на різних рівнях), так і стихійних наприклад, безпосереднє спілкування людей тощо) [2].

Поняття «соціалізація» з'явилося в дошкільній педагогіці не так давно, замінивши більш традиційної поняття «соціальне виховання дошкільників». Соціалізація в сучасній дошкільній педагогіці є «процес становлення особистості, поступове засвоєння нею вимог суспільства, придбання соціально значимих характеристик свідомості і поведінки, які регулюють її взаємини з суспільством». Н. Гришаєва вказуючи на важливості соціалізації дошкільників, тобто вміння жити в соціальному суспільстві, вважає що, новим завданням дошкільної організації стає організація дружнього соціуму на території дитячого садка для розвитку соціальних навичок у дошкільників [4].

Сучасні вимоги, пред'явлені до педагогічного процесу в дошкільному навчанні, передбачають тісну інтеграцію всіх освітніх областей, широку різноманітність форм організації дитячої діяльності, спираючись на постійне співробітництво дітей та дорослих, як рівноправних партнерів. І все це знаходить широкий відклик у грамотно побудованій та проведеній квест-грі.

«Квест» або «Пригодницька гра» (трансліт. Англ. *Quest* – пошуки, *Adventure* – пригода) – це один з основних жанрів ігор, що вимагають від учасника рішення розумових завдань для просування по сюжету. Сюжет може бути визначеним або ж давати безліч результатів, вибір яких залежить від дій гравця [3].

«Квест» може використовуватися в роботі з дітьми старшого дошкільного віку. В її основі лежить діяльність по формуванню інформаційних і комунікативних компетентностей дошкільнят.

Будь-яка освітня технологія передбачає в якості результату засвоєння вихованнями певного комплексу знань, умінь, навичок. Сокіл І. розглядає Квест як технологію, яка має чітко поставлену задачу, ігровий задум, обов'язково має керівника (наставника), чіткі правила, і реалізується з метою підвищення у дітей рівня знань і умінь [7]. При застосуванні технології «Квест» діти емоційно проживають все стадії зацікавленості: від уваги до задоволення, знайомляться з матеріалом в нетрадиційній формі, який дозволяє їм

досліджувати, обговорювати і усвідомлено будувати нові концепції і відносини в контексті проблем реального світу, створюючи проекти, що мають практичну значимість. «Квест» поєднує в собі елементи мозкового штурму, тренінгу, командної гри.

Поняття «квест» в педагогічній науці визначається як спеціальним чином організований вид дослідницької діяльності, для виконання якої навчається здійснює пошук інформації за вказаними адресами (в реальності), що включає і пошук цих адрес чи інших об'єктів, людей або завдань. При цьому основним фоном такого гри є власне пізнавальна розповідь і обстеження світу. Все це характеризує ігровий «Квест» як унікальну форму освітньої діяльності, що об'єднує в собі різні види динамічної, науково-дослідної, виробничої, комунікативної та музично-художньої діяльності.

В яких би умовах не проводився «Квест», будь то окреме приміщення, дитячий майданчик, вулиця, веранда або спортивний майданчик, основні завдання його будуть:

- сприяння всебічному розвитку дітей;
- розвиток соціально-комунікативних якостей шляхом колективного вирішення загальних задач;
- порушення науково-дослідницької діяльності завдяки зануренню в різні ігрові ситуації;
- забезпечення інтеграції змісту різних навчальних областей: соціально-комунікативного, пізнавального, мовного, художньо-естетичного та фізичного розвитку;
- створення позитивного емоційного настрою [1].

Вибір сюжету «Квест» може диктуватися календарною або проектною тематикою, а також вирішенням конкретної педагогічної проблеми. Персонажі та їх кількість визначаються не тільки сюжетною лінією, але і необхідністю переміщення дітей декількома групами одночасно.

План підготовки гри-квест включає в себе такі обов'язкові пункти:

- написання сценарію, що містить інформацію пізнавального характеру;
- підготовка «продукту» для пошуку (карта скарбів, скарб, берестяну грамоту, підказки);
- розробка маршруту пересувань: по-перше, він повинен бути незвичним, але безпечним для дітей, по-друге, для підвищення інтересу дітей, способи пересувань можуть бути різними, по-третє, їх має бути достатня кількість з відвідуванням маловивчених «куточків»;

– при методичній розробці завдань необхідно спиратися не тільки на уже отримані знання, вміння і навички дітей, але і на зону найближчого розвитку дитини [6].

Основа успіху проведення будь-якого квесту залежить від обраної теми, наскільки актуальною та цікавою буде вона для 5-7 річних дітей. Володіючи навіть невеликими знаннями по цій темі, і отримавши певну свободу мислення і дій, при мінімальному втручання дорослого, діти зможуть самостійно досягти потрібного результату. Роль педагога в даному випадку зводиться до ненав'язливого напрямку дитячих міркувань в потрібне русло, а не до прямої підказки. Таким чином, квест-гра стимулює педагогів до переходу від авторитарного стилю роботи зі старшими дошкільниками до партнерських взаємин.

Під час проведення гри-квесту, отримавши великий емоційний заряд, діти стають більш розкутими у спілкуванні, підвищують пізнавально-мовну активність, вчаться разом вирішувати завдання, що призводить до згуртування дитячого колективу.

Величезним плюсом в проведенні такого заходу, є спільна робота всіх фахівців дошкільного закладу як єдиної команди (вихователь, педагог-організатор, інструктор з фізичної культури, психолог, музичний керівник).

Актуальність використання квестів сьогодні усвідомлюється всіма. Життя показує, що сучасні діти краще засвоюють знання в процесі самостійного добування і систематизування нової інформації. Використання квестів сприяє вихованню і розвитку якостей особистості, що відповідають вимозі інформаційного суспільства, розкриття здібностей і підтримки обдарованості дітей [7].

До освітніх квестів можна віднести проектну діяльність. Квест-проектна діяльність, заснована на синтезі проектного методу та ігрових технологій, полягає в тривалому цілеспрямованому пошуку, пов'язаному з пригодами або грою. Вона може мати різні форми реалізації: освітні веб-квести; пригодницькі, або ігрові квести; «живі» квести [6].

Особливий інтерес представляють «живі» квести, спрямовані на виконання певного проблемного завдання, що реалізує виховно-освітні цілі, з елементами сюжету, рольової гри, пов'язаного з пошуком місць, об'єктів, людей, інформації. При цьому для досягнення мети можуть бути використані ресурси території, в

межах якої відбувається переміщення, інформаційні ресурси.

Вдалим є використання на заняттях квест-проектів.

Перевагою квест-технології є використання активних методів навчання. Квест-заняття може бути призначене як для групової, так і для індивідуальної роботи.

Дитина в процесі роботи над таким квест-проектом осягає реальні процеси, проживає конкретні ситуації, долучається до проникнення всередину явищ, конструювання нових процесів, об'єктів. З точки зору інформаційної діяльності при роботі над квест-проектом його учаснику потрібні навички пошуку, аналізу інформації, вміння зберігати, передавати, порівнювати і на основі порівняння синтезувати нову інформацію.

У процесі захисту виконаних завдань по квесту дитина може усвідомити, що по кожній дії, задачі, проблемі може існувати кілька точок зору, кілька варіантів вирішення поставлених завдань. Дитина вчиться зіставляти, порівнювати, приймати інші точки зору. Використання на заняттях квест-технології сприяє формуванню в дошкільників інформаційних компетенцій, знань і умінь, що сприяють інформаційній діяльності, виховують самоповагу і емоційно-позитивне ставлення до себе, цілеспрямованість і наполегливість у досягненні цілей, припускають максимальну самостійність дитячої творчості.

Також варто відзначити, що як сучасна педагогічна технологія квест вирішує такі завдання.

Освітні – залучення кожного в активний пізнавальний процес. Організація індивідуальної та групової діяльності учасників, виявлення умінь і здібностей працювати самостійно по темі.

Розвиваючі – розвиток інтересу до предмета діяльності, творчих здібностей, уяви учасників; формування навичок дослідницької діяльності, умінь самостійної роботи з інформацією; розширення кругозору, ерудиції, мотивації.

Виховні – виховання особистої відповідальності за виконання завдання, виховання поваги до культурних традицій, історії, здоров'я заощадження [4].

Сутність дитячого квесту для малюків-квести – це така форма проведення розважальних заходів, яка представляє собою комплекс проблемних завдань, поставлених з певною метою. Таке свято нагадує театралізацію: складається «пригодницький» сюжет за участю популярних серед дітей казкових або

мультиплікаційних героїв. Продумуються декорації і матеріали для завдань. Нерідко квести для дітей проводяться на свіжому повітрі. Дошкільнята беруть активну участь в процесі гри, вони стають «шукачами», героями казкових сюжетів [3].

У дошкільному закладі Квест можна активно використовувати для спільної освіти дорослих та дітей, мотивації на створення тандему дорослий-дитина. Як приклад можна привести Квест до проекту «Лялечка улюблена моя», де діти з батьками щодня відправляються в подорож від однієї станції до іншої і виконують різні нескладні завдання: пазл «Одягни ляльку», листівка «День народження улюбленої ляльки», пісеньки для коханої ляльки та інше, що можуть реалізувати зацікавлені діти і батьки.

Таким чином, при використанні сучасних способів передачі та обробки інформації, індивідуальній роботі з батьками і дітьми, з огляду на їх особливості, стає можливим організувати роботу з батьками на новому рівні, з урахуванням вимог сучасного суспільства.

При роботі над Квестом у вихованців розвивається ряд компетентностей:

- самонавчання і самоорганізація;
- робота в команді (планування, розподіл функцій, взаємодопомога, взаємоконтроль);
- вміння знаходити кілька способів вирішення проблемної ситуації, визначати найбільш раціональний варіант, обґрунтовувати свій вибір;
- навички публічних виступів (обов'язково проведення презентацій проектів).
- формування потреби здобувати знання, вибудовувати роботу за алгоритмом;
- набуває навиків, використовуючи різні види діяльності, такі як пошук і систематизація інформації по темі, проведення дослідження в освітньому середовищі, формулювання виявленої закономірності у вигляді гіпотези, її доказ і представлення результатів роботи;
- робить власний вибір ролі, ресурсів;
- користується різноманітними інформаційними джерелами: матеріалами хрестоматій, посібників, ресурсами, розміщеними в Інтернеті.

Таким чином, квест-технології допомагають зблизити дітей, об'єднати їх загальною цікавою для всіх діяльністю. Регулярне використання квест-технологій збагатить дошкільнят новими враженнями, буде сприяти формуванню навичок соціальної компетентності, дасть їм новий соціальний досвід, який так важливий для розвитку їх особистості.

Література

1. Бурова А. Педагогічні інновації в дошкільній освіті. *Дошкільне виховання*. 1999. № 7. С. 5–6.
2. Голованова Н. Ф. Социализация и воспитание ребёнка. Москва : Речь, 2004. 272 с. 3. Гриневич М. С. Медіаосвітній квест. *Вища освіта України. Педагогіка вищої школи : методологія, теорія, технології*. 2009. № 3. С. 153–155. 4. Гришаева Н. П. Современные технологии эффективной социализации ребенка в дошкольной образовательной организации. Москва : Вентана-Граф, 2015. 184 с. 5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2004. 352 с. 6. Сокол І. Н. Классификация квестор. *Молодий вчений*. 2014. № 6 (09). С.138–141. 7. Сокол І. М. Квест як сучасна інноваційна технологія навчання. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. пр. *Наукові записки Рівенського державного гуманітарного університету*. Рівне, РДГУ. 2013. С. 168–171.

УДК [373.2.016:811.111]:316.61

Дармостук Є. Ю.,
вихователь-методист КЗ «ДНЗ(ясла-садок) № 6 КТ» КМР
Яковлева О. М.,
завідувач КЗ «ДНЗ(ясла-садок) № 6 КТ» КМР,
м. Кривий Ріг

ВПРОВАДЖЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОЦЕСУ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ В СЕРЕДОВИЩІ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Авторами актуалізовано питання вивчення дошкільниками англійської мови в аспекті їх соціалізації (формування життєвої компетентності). Визначено пріоритетні завдання дошкільної мовної освіти: формування навичок спілкування, роботи в групі, тренування пам'яті, аудитивних, фонематичних та імітаційних здібностей, розширення словникового запасу і попередження виникнення «мовного бар'єру».

Ключові слова: соціалізація, дошкільники, англійська мова, компетентність.

Дармостук Е. Ю., Яковлева О. М. Внедрение английского языка как составляющей процесса социализации дошкольников в современном учреждении дошкольного образования.

Авторами актуализирован вопрос изучения дошкольниками английского языка как средства их социализации (формирование жизненной компетентности). Определены приоритетные задачи дошкольного иноязычного образования: формирование навыков общения, работа в группах, тренировка памяти, развитие аудированных, фонематических и имитационных способностей, расширение словарного запаса и предупреждение «языкового барьера».

Ключевые слова: социализация, дошкольники, английский язык, компетентность.

Darmostuk E., Yakovleva O. Implementation of English language as a component of the process of preschool children's socialization in the modern institution of pre-school education.

The authors have updated the issue of studying English language by preschool children as a means of their socialization (the formation of life competence). The priority tasks of pre-school foreign language education are defined: formation of communication skills, work in groups, memory training, development of listening, phonemic and imitative abilities, expansion of vocabulary and prevention of «a language barrier».

Key words: socialization, preschool children, English language, competence.

Сучасність вимагає відповідності змісту освіти життєвим потребам. Вивчення англійської мови з дошкільниками має свої специфічні сторони, але є результативним за умов виконання законів ефективного вивчення іноземної мови. Освітня лінія «Іноземна мова» входить до варіативної частини Базового компоненту дошкільної освіти в Україні. Іноземна мова в освіті дошкільників розглядається як засіб розвитку, виховання та особистісного становлення дитини; засобом соціалізації [1].

Навчання англійської мови можна розглядати як один із засобів виховання дітей дошкільного віку. Іноземна мова виступає водночас предметом та засобом виховання і розкриває

особистий потенціал, враховуючи індивідуальні особливості кожної дитини. У процесі навчання англійської мови формується вміння спілкуватись у межах комунікативного мінімуму. Завдання вчителя – сформувати культуру спілкування і ввести у процес навчання позитивне сприйняття світу дитинства [5].

Навчання іноземної мови є важливим засобом гармонійного розвитку особистості, формування її життєвої компетенції. Побудований правильно з дидактичного та лінгвістичного поглядів, процес навчання сприяє реалізації змісту всіх сфер життєдіяльності дітей і має самостійне освітнє значення.

О. Леонт'єв цілком справедливо зазначав, що дошкільне дитинство є початком фактичного

становлення особистості, розвитку активності як чинника світопізнання, засвоєння соціального досвіду поколінь, видів і способів практичної діяльності. Саме завдяки питомим віковим особливостям цього вікового періоду – емоційній чутливості дітей, допитливості, здатності до наслідування, вразливості – створюються сприятливі умови для формування особистості як суб'єкта міжособистісних стосунків [4]. Саме у цей період дошкільнятам прищеплюються культура людських взаємин, вони вчаться взаємної поваги у спілкуванні та спільній діяльності, у них виробляється вміння дотримуватись простих норм співжиття, керуватись соціально значущими цінностями.

Про розвиток особистості дитини свідчить зміна її активності в соціальній ситуації розвитку. Л. Виготський розглядав цей розвиток як своєрідні, специфічні для дошкільного віку, виняткові, єдині та неповторні взаємини з навколишньою дійсністю, насамперед соціальною. Складовими цього процесу є вплив середовища та ставлення дитини до нього. За визначенням Л. Виготського, соціальна ситуація розвитку – це система стосунків, у яку дитина входить; це те, як вона орієнтується у суспільних взаєминах і до яких галузей суспільного життя долучається [2]. Відомо, що вже в ранньому віці починає складатися важливе особистісне утворення – базисна довіра до світу (Е. Еріксон) та уявлення дитини про надійність дорослих, емоційна близькість із ними. Завдяки цьому (звісно, за умов правильного виховання) у дитини формується відкритість до соціальних впливів, готовність сприймати інших людей, інтерес до спілкування з ними.

У дошкільному віці закладаються основи соціальної компетентності дитини: вміння орієнтуватись у світі людей; здатність розуміти інших, їх потреби, особливості поведінки; вміння поважати людей, допомагати їм, турбуватись про них, обирати відповідні ситуації спілкування та спільної діяльності. Соціально компетентна дитина здатна відчувати своє місце в системі людських стосунків, а отже, їй адекватно поводитись. Відкритість дитини до світу людей – це особистісна потреба, вона володіє навичками соціальної поведінки, свідомого ставлення до себе як вільної самостійної особистості та до своїх обов'язків, що визначаються зв'язками з іншими людьми; готовністю сприймати соціальну інформацію; вмінням співчувати й співрадіти, співпереживати, бажанням пізнавати людей, робити добрі вчинки.

На сучасному етапі навчання дітей іноземної мови в дошкільних навчальних закладах досить

актуальним є питання збагачення, розширення словникового запасу дітей за допомогою різних засобів, методів та прийомів навчання.

Завдання педагогів сформувати у дітей певні лексичні навички спілкування іноземною мовою, зорієнтувати їх на використання іноземної лексики у вільному спілкуванні з однолітками, з дорослими [3].

Сьогодні важливо, щоб заняття з іноземної мови не лише давали дітям нові знання, але й сприяли повноцінному розвитку і вихованню творчої особистості. О. Уланова стверджувала, що особистість – це своєрідний механізм, ланцюги якого пов'язані і, в свою чергу, впливають на процес засвоєння іноземної мови. В основі цього, «механізму» лежить уявлення дитини про себе.

Вікові особливості дитини дошкільного віку, її мовного розвитку обумовлюють специфіку цілей та змісту навчання іноземній мові, а також характер професійної діяльності педагога. Дослідження Ш. Амонашвілі, Л. Виготського, В. Давидова, І. Зімньої, А. Леонтьєва та ін. сконцентровані на центральних проблемах дошкільного віку: психічному і особистому розвитку, процесі засвоєння мови, мимовільності в засвоєнні соціальної дійсності, культури, в тому числі нерідної [6]. Таким чином, визначили ряд позитивних результатів, досягнутих засобами іноземної мови:

- забезпечення загального психічного розвитку (зокрема, мовних здібностей);
- формування цілеспрямованості, активності;
- мовний розвиток на рідній і іноземній мові.

Відзначається вплив іноземної мови на особистість дитини в цілому: ігровий характер процесу навчання дозволяє розкрити індивідуальні творчі можливості, сформувати навички спілкування, встановити невимушене спілкування (в контексті ситуації) і створити якісний стрибок в розвитку самооцінки (дитина виділяє себе як суб'єкта діяльності, як особистість).

Виділяють такі аспекти навчання іноземної мови:

- мотивація (особисте значення предмету спілкування);
- та чи інша установка;
- ставлення людини до мови;
- позитивна чи негативна установка на іноземне мовлення;
- самоактуалізація і самоствердження мовою;
- активна особистісна позиція, творчий початок, самостійність;
- рефлексивність навчаючого (невимушене управління).

Навчання іноземної мови в ДНЗ – це засіб соціалізації дошкільника. Т. Шкваріна (доцент кафедри практики іноземних мов Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини) визначає основні умови ефективного навчання іноземної мови [7]:

1. Формувати іншомовну комунікативну компетентність.

Дошкільний період результативний не стільки для навчання, скільки для розвитку, загальної освіти дитини. Метою вивчення іноземної мови в цей період має бути сприяння повноцінному, своєчасному розвитку дитини, її адаптації до життя в суспільстві. Тому важливо формувати саме іншомовну комунікативну компетентність.

2. Навчати іншомовного спілкування, а не іншомовної мови.

Процес навчання іноземної мови має бути організованим і керованим грамотним педагогом так, щоб у дитини виникла потреба вживати іншомовний матеріал у власному мовленні. Така сформована потреба забезпечить дитині іншомовне спілкування у професійній діяльності дорослого життя.

3. Зразки мовлення – основа для формування іншомовної компетентності дошкільнят.

Навчання іноземній мові базується не на повторенні певних слів за педагогом, а в процесі спілкування. Тому важливо спонукати дитину до використання мовленнєвих кліше та часто вживаних висловів за темами близького та зрозумілого дитині оточення: наприклад, привітання, подяка, називання себе, команди до виконання дій тощо. Такі зразки підбираються з урахуванням потреб спілкування і виступають опорою для засвоєння мовного матеріалу. Формування мовленнєвої компетенції дошкільників реалізується саме у процесі засвоєння зразків мовлення.

4. Гра – провідний метод і форма навчання дошкільнят іноземної мови.

На заняттях з іноземної мови діти повинні постійно перебувати в умовах уявної мовної ігрової ситуації. Важливо використовувати форми і методи, які базуються на різноманітних компонентах ігрової діяльності. Дидактична гра виступає провідним методом розвитку іншомовного мовлення дітей дошкільного віку.

5. Провідна роль пізнавальної та ігрової діяльності.

За теорією діяльності обґрунтованої Л. Виготським, П. Гальперіним, О. Запорожцем, О. Леонтьєвим, у діяльності виділяють три взаємопов'язані складові: мотив, мету та виконання. Вивчаючи з дітьми іноземну мову, учитель обов'язково мотивує мовленнєву

діяльність. Діяльність стає можливою лише тоді, коли є розуміння мети, яке породжується мотивом. А сам мотив залежить від потреби розмовляти іноземною мовою. Нажаль, така потреба у дошкільників відсутня. Тому й необхідно поєднати іншомовну мовленнєву діяльність із пізнавальною та ігровою, які є «рідними» видами діяльності дитини дошкільного віку [3].

6. Заняття в системі – базова форма навчання дошкільнят іноземної мови.

Однотипні комплексні заняття у вивченні іноземної мови не мають результативності. Слід практикувати цикли занять за типом домінуючої навчальної діяльності, коли заняття не розпадаються на окремі, де виконується конкретний новий програмовий матеріал, а забезпечується чітка низка взаємопов'язаних циклів – тем, що в результаті й сприяє успішному засвоєнню іноземної мови.

7. Успіх породжує успіх.

Завдання, які підбирає вчитель, мають бути посилюючими для дітей дошкільного віку й цікавими. Лише відчуваючи ентузіазм, керуючись внутрішньою мотивацією, дитина буде успішною. Навчання дошкільників іноземній мові слід організовувати таким чином, щоб ситуацію успіху дошкільник і вчитель відчували якомога частіше.

Дослідження педагогів і психологів показали, що дітям дошкільного віку подобається іноземна мова. Вони бажають познайомитися з життям країни, мову якої вони вивчають, з її народом та його духовними цінностями, що пов'язані з світом дитини. Передусім спрацьовує фактор новизни предмета і соціокультурної інформації, закладеної в ньому. На думку фізіологів, зустрічаючись з новизною, мозок людини «дивується». Внаслідок цього активізується величезна кількість нервових елементів, включаються зв'язки між різними ділянками мозку, збільшується обсяг пізнавально-корисної інформації, що надходить через очі, вуха, інші сенсорні входи і засвоюється дитиною. Отже, новизна предметного змісту соціокультурної інформації є вагомим чинником інтенсифікації навчального процесу і підсилення розумового розвитку дитини.

Помічено вплив навчання іноземної мови на особистість дитини в цілому: ігровий характер процесу навчання іноземної мови дозволяє відкрити індивідуальні творчі можливості, сформувати навички спілкування, створити довільне спілкування (в контексті ситуації) і зробити якісний стрибок в розвитку самооцінки (дитина

виокремлює себе як суб'єкта діяльності, як особистість).

В сучасних дослідженнях Ж. Роже, В. Леопольда та експериментальному навчанні іноземної мови дошкільників відмічають такі позитивні результати, що досягаються засобами іноземної мови:

- забезпечення загального психічного розвитку (зокрема мовних здібностей);
- формування таких якостей, як цілеспрямованість, активність;
- мовленнєвий розвиток у рідній і іноземній мовах;
- не тільки вивчення мови, але й особистісний розвиток;
- попередження виникнення «мовного бар'єру»;

– формування більш багатого словникового запасу і бази для більш раннього навчання читання та письма;

- соціалізація «домашніх» дітей;
- стимуляція інтересу до вивчення іноземної мови.

Таким чином, навчання іноземної мови в ранньому дитинстві – це один із шляхів соціалізації дитини. Серед пріоритетних завдань дошкільної мовної освіти більшість методистів називає формування навичок спілкування, роботи в групі, тренування пам'яті, аудитивних, фонематичних та імітаційних здібностей, розвиток мовної здогадки, розширення словникового запасу і попередження виникнення «мовного бар'єру». Але важливо, щоб перший лінгвістичний досвід виявився позитивним, тоді й подальше освоєння іноземних мов піде швидше за все успішно.

Література

1. **Базовий** компонент дошкільної освіти в Україні. К : Освіта, 2012. 2. **Выготский Л. С.** Воображение и творчество в детском возрасте. Москва : Просвещение, 1991. 285 с. 3. **Низовська О.** Іноземна мова в дошкільному закладі. *Дошкільне виховання*. 2007. № 4. С. 3–7. 4. **Котенко О. В.** Раннє навчання іноземних мов як чинник комунікативно-психологічної адаптації особистості у мовному просторі ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди – Додаток 1 до Вип. 31, т. 3 (45): Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». Київ : Гнозис, 2013. С. 341–349. 5. **Протасова Е. Ю.** Обучение иностранному языку дошкольников / обзор теоретических позиций. *Иностранные языки в школе*. 1990. № 1. С. 38–43. 6. **Прищепа Т. І.** Соціалізація дошкільників. *Психолог*. 2007. № 31–32. С. 31–46. 7. **Шкваріна Т.** Англійська мова для дітей дошкільного віку : метод. реком. Київ : Шкільний світ, 2008. 112 с.

УДК 371

Дробніца І. П.

магістрантка кафедри педагогіки,

Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНОМУ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ ЗАКЛАДІ

У статті розглянуто значення педагогічних інновацій (педагогічних технологій) на тлі реформування вітчизняної освіти; окреслено коло найбільш затребуваних педагогічних технологій; констатовано, що рушійною силою інноваційної діяльності є творча особистість педагога.

Ключові слова: інновації, інноваційний процес, педагогічні технології, критичне мислення, STEAM-освіта, модернізація.

Дробніца И. П. Педагогические технологии в современном общеобразовательном учебном заведении.

В статье рассмотрено значение педагогических инноваций (педагогических технологий) на фоне реформирования отечественного образования; очерчен круг наиболее востребованных педагогических технологий; констатируется, что движущей силой инновационной деятельности является творческая личность педагога.

Ключевые слова: инновации, инновационный процесс, педагогические технологии, критическое мышление, STEAM-образование, модернизация.

Drobnitsa I. Pedagogical technologies in a modern general educational institution.

The article considers the importance of pedagogical innovations (pedagogical technologies) against the background of reforming the national education; the range of the most popular pedagogical technologies is outlined; it is ascertained that the motive power of innovative activity is a teacher's creative personality.

Key words: innovations, innovative process, pedagogical technologies, critical thinking, STEAM-formation, modernization.

На сучасному етапі розвитку цивілізації особливу роль відіграє інноваційний потенціал суспільства, що потребує людей, здатних системно, конструктивно й критично мислити, швидко знаходити потрібну інформацію, приймати адекватні рішення, створювати принципово нові ідеї в різних галузях знання. А це, у свою чергу, формує соціальне замовлення на нові підходи в системі освіти, нове педагогічне мислення, нове ставлення педагога до своєї діяльності, результатом якої має бути виховання «інноваційної людини». Для цього в освітній сфері має панувати дух творчості, постійного пошуку, які є живильним середовищем для нових ідей, шукань, досягнень.

На сьогодні основним завданням викладача є саме створення умов для формування цілісної, усебічно розвиненої компетентної особистості, яка буде здатна реалізувати свій потенціал у суспільстві. Тому актуальним є перехід до компетентісно-орієнтованого навчання й виховання, упровадження нових більш ефективних педагогічних технологій, інтерактивних методів навчання.

Теоретичні основи інноваційної діяльності педагога висвітлені в дослідженнях Д. Алфімова, І. Бега, Г. Васяновича, А. Вірковського, І. Дичківської, О. Дубасенюк, В. Сластьоніна та ін.

Основу і зміст інноваційних освітніх процесів становить інноваційна діяльність, сутність якої полягає в оновленні педагогічного процесу, внесенні новоутворень до традиційної системи. Прагнення постійно оптимізувати навчально-виховний процес зумовило появу нових і вдосконалення використовуваних раніше педагогічних технологій різних рівнів і різної цільової спрямованості.

Відомо, що інноваційний процес – це комплексна діяльність по створенню, освоєнню, використанню та розповсюдженню нововведень. Для того, щоб викликати інтерес в учнів до навчання, вчителі повинні шукати нові, цікаві і результативні форми і методи навчання. Під час навчання потрібно використовувати такі методи, при яких:

- в учнів виникає бажання до творчої та результативної роботи;
- учні стають активними, розкутими, намагаються досягти успіху, при цьому не порушують поведінку у класі.

Для сучасного суспільства впровадження інноваційних технологій в освіту має не стільки теоретичне, скільки прагматичне значення, оскільки в умовах глобалізації воно стосується його історичного розвитку та перспектив, які

пов'язані з так званими «високими технологіями». Їхніми головними аспектами є:

- технологізація всіх видів наукових досліджень: природничих, математичних, хімічних, гуманітарних, соціальних, політологічних, культурологічних та ін.;

- зміщення державного фінансування зі сфери фундаментальних досліджень у сферу технологічних імплікацій, у розвиток соціальної та інформаційної інфраструктури науки;

- впровадження сучасних комп'ютерних і мережових технологій;

- створення нових гнучких організаційних форм у вигляді мобільних наукових організацій оперативного реагування на актуальні проблеми;

- безперервна модернізація та інтеграція науково-дослідних і освітніх систем, підвищення національного престижу освіти, технологій і науки, їхня орієнтація на вирішення проблем сталого розвитку й усунення загроз дестабілізації у глобальному і локальному масштабах;

- зростання і широке застосування нових інформаційно-освітніх технологій;

- у практиці прогнозування науки і технологій освіта розглядається як структурний елемент науки і механізм створення суспільства, побудованого на знаннях.

До основних понять інноваційних технологій відносять [5, с.44]:

- нестандартні уроки;
- індивідуальна робота;
- контроль і оцінка навчальних досягнень учнів (через контрольні роботи, тести, завдання, робочі зошити, тощо);
- кабінетне, групове і додаткове навчання;
- факультативи за вибором учнів (поглиблюють знання);
- проблемне і модульне навчання;
- запрошення вчених, діячів культури, мистецтва на уроки;
- економізація і екологізація освіти;
- науковий експеримент при вивченні нового матеріалу;
- нові підходи до формування навчальних планів.

Навчання з використанням інноваційних технологій якісно перевищує класичну освіту. Воно інтегрує процеси, які не можна об'єднувати в межах класичної освіти: навчання, працевлаштування, планування кар'єри, безперервну освіту.

Модернізація системи освіти пов'язується, насамперед, із введенням в освітнє середовище інноваційних технологій, в основу яких покладені цілісні моделі навчально-виховного

процесу, засновані на діалектичній єдності методології та засобів їх здійснення.

Найбільш поширеною в Україні є технологія розвивального навчання (В. Давидов, Д. Ельконін). Система розвивального навчання передбачає формування активного, самостійного творчого мислення учнів і на цій основі поступового переходу в самостійне навчання [3].

Інтерактивні технології (Л. Пироженко, О. Пометун), ідея якої полягає в тому, що процес пізнання відбувається за умови постійної активної взаємодії всіх учнів. Залежно від мети уроку, форм організації навчальної діяльності використовуються інтерактивні технології кооперативного навчання, колективно-групового навчання, ситуативного моделювання, опрацювання дискусійних питань.

Технологічний концепт проектних технологій (К. Баханов, В. Гузєєв, І. Єрмаков, О. Пехота) орієнтує на дієвий спосіб здобуття нових знань у контексті конкретної ситуації та їх використання на практиці. Метод проектів як технологія у сучасних умовах трансформувалася у проектну систему організації навчання, за якою учні набувають знань і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань проектів [4].

Технологія особистісно-орієнтованого навчання (С. Подмазін, О. Савченко, І. Якиманська) полягає у створенні оптимальних умов для розвитку й становлення особистості як суб'єкта діяльності і суспільних відносин, яка будує свою діяльність і стосунки відповідно до стійкої ієрархічної системи гуманістичних і буттєвих особистісних цінностей [3].

Одним з актуальних напрямів модернізації та інноваційного розвитку виступає STEAM-орієнтований підхід до навчання, який сприяє популяризації інженерно-технологічних професій серед молоді, підвищенню поінформованості про можливості їх кар'єри в інженерно технічній сфері, формуванні стійкої мотивації у вивченні дисциплін, на яких ґрунтується STEAM-освіта [6].

STEM-освіта – це категорія, яка визначає відповідний педагогічний процес (технологію) формування і розвитку розумово-пізнавальних і творчих якостей молоді, рівень яких визначає конкурентну спроможність на сучасному ринку праці: здатність і готовність до розв'язання комплексних задач (проблем), критичного мислення, творчості, когнітивної гнучкості, співпраці, управління, здійснення інноваційної діяльності. STEM-освіта ґрунтується на міждисциплінарних підходах у побудові навчальних програм різного рівня, окремих дидактичних елементів, до дослідження явищ і

процесів навколишнього світу, вирішення проблемно орієнтованих завдань [6].

Технологія розвитку критичного мислення – педагогічна система, спрямована на формування у школярів аналітичного мислення. Готуючись до занять, вчителю необхідно визначити коло проблем, що постануть перед учнями, а у подальшому, коли учні будуть до цього готові, допомогти їм сформулювати проблеми самостійно. Р. Джонсон визначає критичне мислення як «особливий вид розумової діяльності, що дозволяє людині винести здорове судження щодо запропонованої йому точки зору або моделі поведінки».

Для розвитку критичного мислення школярів вчителю слід забезпечити:

- 1) мотивацію (створення проблемної ситуації);
- 2) ознайомлення учнів з правилами критичного розмірковування;
- 3) систематичне розв'язування проблемних задач, що поступово ускладнюються;
- 4) регулярне створення для учнів ситуацій вибору;
- 5) діалог у процесі розв'язування ситуацій вибору;
- 6) поєднання методів контролю з наступною групою та індивідуальною рефлексією;
- 7) демократичний стиль спілкування, який надає учню право на помилку, моделює ситуації виправлення помилок [7, с. 17].

Перевернуте навчання – одна з ключових тенденцій освітніх технологій сучасності. Перевернуте навчання – це форма активного навчання, яка дозволяє «перевернути» звичний процес навчання таким чином: домашнім завданням для учнів є перегляд відповідних відео фрагментів з навчальним матеріалом наступного уроку, учні самостійно проходять теоретичний матеріал, а у класі час використовується на виконання практичних завдань.

Перевернутий клас – це така педагогічна модель, в якій типова подача лекцій і організація домашнього завдання міняються місцями. Учні дивляться вдома короткі відео лекції, у той час, як у класі відводиться час на виконання вправ, обговорення проектів і дискусії. Відео лекції часто розглядаються як ключовий компонент у «перевернутому» підході, вони створюються викладачем і розміщуються в Інтернеті.

Інформаційні технології навчання надають доступ учням до нетрадиційних джерел інформації. Створюють можливості для творчої діяльності, формування професійних навичок. Можливість реалізувати нові форми та методи навчання.

Педагогічну інновацію розглядають як особливу форму педагогічної діяльності і мислення, які спрямовані на організацію

нововведень в освітньому просторі, або як процес створення, упровадження і поширення нового в освіті. Інноваційний процес в освіті – це сукупність послідовних, цілеспрямованих дій, спрямованих на її оновлення, модифікацію мети, змісту, організації, форм і методів навчання та виховання, адаптації навчального процесу до нових суспільно-історичних умов.

Мета сучасної школи полягає в тому, щоб виховувати дитину, яка вмє самостійно та творчо працювати і жити.

На допомогу вчителеві можуть прийти уроки-казки, уроки-квести, уроки-подорожі, уроки-діалоги, уроки-ділові ігри та використовуватися елементи гри в ході уроку, диференційне навчання, інтегровані завдання, уроки-проекти, уроки з комп'ютерною підтримкою.

Нововведення (інновації) не виникають спонтанно, а постають результатом системних наукових пошуків, аналізу, узагальнення педагогічного досвіду. Стрижнем інноваційних процесів в освіті є упровадження досягнень психолого-педагогічної науки в практику, вивчення, узагальнення і поширення передового вітчизняного та іноземного педагогічного досвіду.

Рушійною силою інноваційної діяльності є педагог як творча особистість, оскільки

суб'єктивний чинник є вирішальним під час пошуку, розробки, упровадження і поширення нових ідей. Творчий викладач, учитель, вихователь має широкі можливості і необмежене поле для інноваційної діяльності, оскільки на практиці може експериментувати і переконуватися в ефективності методик навчання, коригувати їх, здійснювати докладну структурування досліджень навчально-виховного процесу, пропонувати нові технології та методи навчання.

Отже, в умовах впровадження Концепції Нової української школи в освітній процес де змінюється не тільки роль вчителя а й освітнє середовище, необхідно використовувати такі освітні технології, основною метою яких є пробудження і підтримка прагнення дітей до пізнання, що спонукає педагогічний колектив шукати шляхи підвищення інтересу учнів до навчання, урізноманітнюючи його зміст, форми та прийоми через використання інновацій.

Проте на даний час питання впровадження інноваційних технологій вимагає серйозного науково-методичного підходу, який забезпечує роботу педагогічного колективу над реалізацією науково-методичної проблеми.

Література:

1. Бондарева К. І., Козлова О. Г. Педагогічний аналіз інноваційної діяльності вчителя: наук.-метод. посіб. Суми, 2001.
2. Даниленко Л. І. Теорія і практика інноваційної діяльності в загальній середній школі. *Управління освітою*. 2001. № 3. С. 18-24.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ, 2004.
4. Ігнатенко М. Сучасні освітні технології. *Математика в школі*. 2003. № 4.
5. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність. Ужгород : Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2007. 364 с.
6. Методичні рекомендації щодо впровадження STEM-освіти у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах України на 2017/2018 н.р. Лист ІМЗО № 21.1/10-1470 від 13.07.17 року
7. Терно С. О. Методика розвитку критичного мислення школярів у процесі навчання історії : посіб. для вчителя. Запоріжжя : ЗНУ, 2012. 70 с.

УДК 373.3.016:004

Мицик Л. В.,
КЗ «НВК «КСШ І-ІІІ ступенів»»,
м. Кривий Ріг

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ

Проаналізовано стан досліджень щодо розвитку пізнавальної активності учнів початкових класів, надано рекомендації з використання інноваційних методів навчання на уроках інформатики у початкових класах.

Ключові слова: пізнавальна активність, початкова школа, навчання інформатики, інноваційні методи.

Мицик Л. В. Развитие познавательной активности учащихся начальных классов на уроках информатики.

Проанализировано состояние исследований по вопросу развития познавательной активности учащихся начальных классов, представлены рекомендации по использованию. Инновационных методов обучения информатике на уроках в начальной школе.

Ключевые слова: познавательная активность, начальная школа, обучение информатике, инновационные методы.

Mitsyk L., Development of primary school pupils' cognitive activity at computer science lessons.

We have analyzed the state of the researches about development of primary school pupils' cognitive activity, we have given the recommendations of using innovative methods of teaching at computer science lessons in primary school.

Key words: cognitive activity, primary school, teaching computer science, innovative methods.

Поточний стан розвитку інформаційних технологій та забезпечення комп'ютерними засобами учнів шкіл надає можливість припустити наявність високого рівня пізнавальної активності щодо вивчення інформатики. Проте досить часто інтереси й уявлення учнів (і не лише початкових класів, а й середніх та старших) про інформатику обмежуються ігровою сферою. Тому підвищення рівня пізнавальної активності учнів є актуальною проблемою.

Сутність пізнавальної активності та загальні питання даного поняття досліджено у працях Ш. Амонашвілі, Ю. Бабанського, Л. Виготського, П. Гальперіна, О. Леонтьєва, С. Рубінштейна. Різні аспекти розвитку пізнавальної активності у навчально-виховному процесі проаналізовано Д. Богоявленською, О. Вишневським, Д. Вількєєвим, М. Даніловим, Б. Єсиповим, М. Лісіною, В. Лозовою, О. Матюшкіним, М. Махмутовим, В. Моляко, Н. Половніковою, О. Савченко, Т. Шамовою та ін. Педагогічні аспекти проблеми пізнавальної активності учнів початкових класів висвітлюються у працях І. Вікторенко, Л. Воронцової, Л. Долинської, Г. Коберник, С. Козачук, О. Ноздрової, Т. Торчинської, Л. Хітяєвої, Л. Чосік та ін.

Оскільки вивчення інформатики у початкових класах в якості інваріантної дисципліни започатковано нещодавно, то дослідження процесу формування пізнавальної активності на уроках інформатики потребує детального вивчення.

Метою даної статті є аналіз методичних аспектів використання інноваційних методів навчання з метою підвищення рівня пізнавальної активності на уроках інформатики у початковій школі.

Проаналізувавши існуючі підходи до визначення пізнавальної активності, у своїй роботі будемо використовувати визначення В. Лозової: «Пізнавальна активність – риса особистості, що виявляється в її ставленні до пізнавальної діяльності, яка передбачає стан готовності, прагнення до самостійної діяльності, спрямованої на засвоєння індивідом соціального досвіду, накопичених людством знань і способів діяльності, а також знаходить вияв у якості пізнавальної діяльності» [2]. Формування

пізнавальної активності учнів початкової школи – непросте завдання. Тому протягом одного уроку необхідно використовувати цілий спектр різноманітних методів навчання: не лише традиційні, але й інноваційні. Одним із таких методів може бути модифікований метод капелюхів: чорний капелюх і білий капелюх (так би мовити «аргумент за» і «аргумент проти», або «добре-погано»). Для початкових класів можна обмежитись лише двома капелюхами, щоб не відволікати учнів від основної мети уроку.

Так, наприклад, перед першим уроком інформатики, коли учні ще не мають ніяких систематизованих у навчальному процесі знань про інформатику, можна з використанням методу «за» і «проти» виявити ставлення і рівень знань учнів про інформаційні технології й засоби: «Чи потрібні нам інформаційні технології та засоби і навіщо?». Діти піднімають руки і по черзі називають аргументи «за» і «проти». А вчитель виконує роль судді. Роль учителя у цьому опитуванні – не лише підраховувати кількість аргументів, але й спрямовувати думки учнів у потрібному напрямі. Так, спершу учнів необхідно спрямувати у напрямі, що інформаційні технології надають практично необмежені можливості щодо спілкування і навчання. Також учні обов'язково мають дійти до думки, що в їх оточенні набагато більше інформаційних засобів, ніж вони до цього звикли вважати: оскільки багато побутових приладів містять мікроконтролери, вони апriori вважаються інформаційними засобами. Далі необхідно розглянути питання майбутнього – безпілотні літальні апарати, безпілотні авто, роботи, розумні будинки й ін. Зазвичай учні після такого вступу бачать безперечну перевагу аргументів «за» щодо необхідності інформаційних технологій і засобів, ніж аргументів «проти». Проте, дуже важливо, щоб школярі зробили ще один висновок – лише педагогічно виважене, контрольоване, раціонально організоване використання інформаційних технологій і засобів може повною мірою сприяти досягненню усіх цілей.

Серед напрямів подальших досліджень виокремимо використання технологій доповненої реальності для підвищення рівня пізнавальної активності учнів початкової школи.

Література

1. Козачук С. А. Психолого-педагогічні умови розвитку пізнавальної активності молодших школярів у процесі вивчення іноземної мови : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2009. 236 с.
2. Лозова В. І. Пізнавальна активність школярів : Спецкурс з дидактики : навч. посіб. для вузів. Харків : Основа, 1990. 88 с.
3. Ноздрова О. П. Дидактична гра як засіб стимулювання пізнавальної активності учнів 6-7-річного віку : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 – Харків, 2008. 189 с.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті розкрито сутність понять «технології», «інтерактивні технології навчання» та особливості впровадження інтерактивних технологій навчання на уроках музичного мистецтва.

Ключові слова: технології, інтерактивні технології навчання.

Новікова В. Г. Внедрение интерактивных технологий обучения на уроках музыкального искусства.

В статье раскрыта сущность понятий «технологии», «интерактивные технологии» и особенности внедрения интерактивных технологий обучения на уроках музыкального искусства.

Ключевые слова: технологии, интерактивные технологии обучения.

Novikova V. Implementation of educational interactive technologies at music lessons.

The article reveals the essence of the concepts of «technologies», «interactive learning technologies» and it describes the peculiarities of the introduction of interactive learning technologies in musical art lessons.

Key words: technologies, interactive learning technologies.

Формування всебічно гармонійно розвиненої особистості забезпечується реалізацією багатьох напрямків виховної роботи, серед яких важливе місце посідає естетичне виховання. Будучи елементом естетичного виховання, музичне виховання передбачає цілеспрямований і систематичний розвиток музичних здібностей учнів, формування емоційної чутливості, здатності розуміти і глибоко переживати художні образи мистецтва.

Відомі діячі музичної освіти – Ю. Алієв, О. Апраксина, Н. Брюсова, О. Гумінська, Д. Кабалевський, Л. Масол, Н. Терентьєва, О. Ростовський та інші у своїх працях обґрунтовують використання різноманітних методів та технологій музичного виховання на уроках музики.

Для розкриття творчих можливостей учнів, задоволення їхніх особистих і суспільних інтересів, вчителю необхідно володіти методиками, які стимулюють конструктивно-критичне мислення, розвивають творчі здібності. Досягти цих завдань можливо тільки за умови інноваційного, творчого підходу до процесу навчання. Інноваційні методи навчання захоплюють учнів, пробуджують у них інтерес і мотивацію, навчають самостійно мислити і діяти, сприяють формуванню цінностей, створюють атмосферу співробітництва, взаємодії. Впровадження інноваційних методик навчання дає змогу докорінно змінити ставлення до об'єкта навчання, перетворивши його на суб'єкт. Такий підхід запропоновано ще в працях Л. Виготського, П. Гальперіна, В. Шаталова, В. Дяченка, Ш. Амонашвілі та ін.

На ефективність впровадження інтерактивних

технологій та інтерактивних методів навчання вказують у своїх працях вчені Т. Гергеа, І. Дівакова, О. Коструб, Г. Сазоненко, Л. Пироженко, О. Пометун, О. Удовенко, В. Федорчук, Н. Софій, В. Кузьменко, В. Химинець та ін. Науковці зазначають, що використання інтерактивних технологій навчання і, відповідно, інтерактивних методів має бути спрямоване на створення суб'єктно-суб'єктних відносин між вчителем і учнями, залучення їх до активної комунікативної взаємодії, встановлення атмосфери взаємоповаги.

Мета статті – розкрити особливості впровадження інтерактивних технологій навчання на уроках музичного мистецтва в практиці роботи сучасної загальноосвітньої школи.

Суть інтерактивного навчання полягає у тому, що навчальний процес відбувається тільки шляхом постійної, активної взаємодії усіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень, і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, уміють та здійснюють. Учитель в інтерактивному навчанні виступає як організатор процесу навчання, консультант, фасілітатор, який ніколи не «замикає» навчальний процес на собі. Головними в процесі навчання є зв'язки між учнями, їхня взаємодія та співпраця. Результати навчання досягаються взаємними зусиллями учасників процесу навчання, учні беруть на себе спільну відповідальність за результати навчання. Таке навчання передбачає використання

інтерактивних методів навчання.

Інтерактивним може бути названий метод, в якому той, хто навчається, є учасником, який здійснює щось: говорить, управляє, моделює, пише, малює тощо, тобто не виступає тільки слухачем, спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається. «Інтерактивні навчальні методи – це способи організації пізнавальної діяльності школярів, які забезпечують оволодіння знаннями, формують певні навички практичної діяльності, у ході яких здійснюється діалогова взаємодія вчителя й учнів, учнів з учнями. Інтерактивні методи забезпечують співнавчання (колективне, кооперативне, навчання у співпраці), в якому і вчитель і учні є суб'єктами, де вчитель виступає лише в ролі організатора процесу навчання, лідера групи учнів, що якнайбільше відповідає особистісно-зорієнтованому підходу до навчання» [2, с. 5].

О. Пометун, Л. Пироженко вважають інтерактивне навчання «моделлю, що передбачає сукупність часткових технологій, до яких належать інтерактивна технологія кооперативного навчання, технологія колективно-групового навчання, технології ситуативного моделювання, технологія опрацювання дискусійних питань» [1, с. 11].

Інтерактивна технологія кооперативного навчання передбачає, що парна і групова робота організовується як на уроках засвоєння, так і на уроках застосування знань, умінь та навичок. Інтерактивна технологія кооперативного навчання передбачає впровадження таких інтерактивних методів, як: «робота в парах» («один проти одного», «один – вдвох – всі разом», «думати, працювати в парі, обмінятися думками»), «ротаційні (змінювані) трійки», «два – чотири – всі разом», «карусель», «робота в малих групах», «синтез думок», «спільний проект», «акваріум».

Технологія колективно-групового навчання передбачає одночасну спільну (фронтальну) роботу всього класу і здійснюється через впровадження таких інтерактивних методів, як: «обговорення проблеми в загальному колі», «мікрофон» (що передбачає проведення міні-конкурсу на краще виконання куплетів пісні солістами), «незакінчені речення», «навчаючи – учусь» («кожен учи́ть кожного», «броунівський рух»), «ажурна пилка («мозаїка»), аналіз ситуації (case-метод), «вирішення проблем», «дерево рішень».

Технології ситуативного моделювання, що передбачає модель навчання у грі, тобто побудову навчального процесу за допомогою включення учня у гру (передусім ігрове

моделювання явищ, що вивчаються). Використання гри в навчальному процесі завжди стикається з протиріччям: навчання є завжди процесом цілеспрямованим, а гра за своєю природою має невизначений результат (інтригу). Тому завдання педагога при застосуванні гри у навчанні полягає у підпорядкуванні гри визначеній дидактичній меті. Учніма надається максимальна свобода інтелектуальної діяльності, яка обмежується лише визначеними правилами гри. Учні самі обирають власну роль у грі, висуваючи припущення про ймовірний розвиток подій, створюють проблемну ситуацію, шукають шляхи її розв'язання, беручи на себе відповідальність за обране рішення. Вчитель в ігровій моделі виступає як: інструктор (ознайомлення з правилами гри, консультації під час її проведення), суддя-рефері (коректування і поради з розподілу ролей), тренер (підказки учням для прискорення проведення гри), головуючий, ведучий (організатор обговорення).

Технології ситуативного моделювання передбачає розігрування ситуації за ролями та впровадження таких інтерактивних методів, як: «рольова гра», «програвання сценки», «драматизація».

Технологія опрацювання дискусійних питань використовує дискусію як важливий засіб пізнавальної діяльності учнів у процесі навчання. Технології опрацювання дискусійних питань передбачає впровадження таких інтерактивних методів, як: «займи позицію», «дискусія», «дискусія у стилі телевізійного ток-шоу», «дебати».

Урок музики, як і будь-який урок у школі, має свої особливості. Перша особливість – це урок мистецтва. Він характеризується особливою доброзичливою атмосферою – емоційністю. Це природно, адже музика – це «мова почуттів». Вона будить їх, викликає хвилювання. Під впливом емоційного пояснення чи розповіді вчителя про зміст музики у школярів концентрується увага, яка допомагає їм охопити цілісність мистецтва, увійти в світ музичних образів, яскравіше відчутти виразність твору. Друга особливість – урок музики має комплексний вплив на особу. Він активізує психіку, моторику, фізіологічні процеси. Адже музика змінює настрій, виникає певні почуття, змінює пульс, артеріальний тиск. Третя особливість – урок музики не може бути нудним. Одноразово він мусить бути наповненим навчальною інформацією. Саме єдністю емоційного та осмисленого кожен урок музики викликати́ме в учнів активне, зацікавлене ставлення до предмета взагалі і до конкретної

теми уроку зокрема. Четверта особливість – урок це поєднання емоційного і осмисленого та художнього і технічного. Це значить, що урок музики, як урок мистецтва має бути художнім і довершеним. П'ята особливість – це спільність дій колективу учнів: спів, слухання, гра в оркестрі, аналіз музики. Шоста особливість – творчий характер його побудови і проведення. Урок музики – це дія, у якій застосовується система навчальних принципів.

Сучасний урок музики має передбачати використання інтерактивних технологій навчання і, відповідно, інтерактивних методів навчання. На основі аналізу науково-методичної літератури, аналізу програми «Музика» (автори О.Ростовський, Л. Хлебнікова, Р. Марченко), затвердженої Міністерством освіти і науки України під час підготовки та проведення уроків ми вважаємо за необхідне використовувати такі інтерактивні методи навчання як: гра «Придумай супровід», гра «Композитор» (вчитель

пропонує учням уявити, що вони композитори і з'ясувати якою має бути музика на цей текст), гра «Ансамбль», гра «Упізнай мелодію», гра «Спів по черзі», гра «Упізнай мелодію», гра «Передай ритм», гра «Диригент» (вчитель пропонує учням уявити, що вони диригенти і передати пластичним рухом руки характер музики певного композитора), гра «Хормейстер», групова дискусія «Пісні зимових свят», виконання пісні з танцювальними рухами та ритмічним супроводом і переконалися в тім, що інтерактивне навчання дозволяє учням стати іншими – вільнішими, толерантними, розкріпаченими, оптимістично налаштованими, готовими до подолання труднощів навчання і життя, а використання інтерактивних методів дозволяє реалізувати ідею співробітництва тих, хто навчає і тих, хто навчається, сприяє оздоровленню психологічного клімату на уроці, конструктивній взаємодії.

Література

1. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок : Інтерактивні технології навчання. Київ : А.С.К., 2005. 192 с.
2. Пометун О. І. Інтерактивні методики та система навчання. Київ : Шкільний світ, 2007. 112 с.

УДК 373.2.015.31

Салиш О. В.,
вихователь-методист, КЗ «ДНЗ (ясла-садок) № 162»,
м. Кривий Ріг

ТЕХНОЛОГІЯ ТРВЗ У ДИТЯЧОМУ САДКУ

У статті визначено сутність педагогічної технології ТРВЗ (теорії розв'язання винахідницьких завдань), окреслено можливості її застосування в умовах дошкільної освіти.

Ключові слова: дошкільна освіта, технологія ТРВЗ, теорія розв'язання винахідницьких завдань, творчі здібності, нестандартність мислення.

Салиш О. В. Технология ТРИЗ в детском саду.

В статье определена сущность педагогической технологии ТРИЗ (теория решения исследовательских задач), очерчены возможности ее использования в условиях дошкольного образования.

Ключевые слова: дошкольное образование, технология ТРИЗ, теория решения исследовательских задач, творческие способности, нестандартность мышления.

Salish O. Technology trvz in kindergarden.

The article defines the essence of pedagogical technology of TSIP (the theory of solving inventive problems) and outlines the possibilities of its application in pre-school education.

Key words: pre-school education, technology of TSIP, the theory of solving inventive tasks, creative abilities, non-standard thinking.

Зміни освітньої вітчизняної освітньої системи відповідно до Підвищення вимог до Концепції Нової української школи [2] стосуються не лише шкільної ланки навчання, оскільки для вступу до початкової школи дитина повинна бути вже підготовлена, відповідно до особливостей освітнього процесу на першій сходинці загальної середньої освіти.

Сучасні педагогічні дослідження пропонують значну кількість різноманітних методик розвитку дітей дошкільного віку, з-поміж яких, на наш погляд, найбільш продуктивною, проте найменш

затребуваною у дитячому садку є технологія ТРВЗ (теорія розв'язання винахідницьких завдань). ТРВЗ вчить вмінню винаходити нестандартні рішення, розвиває асоціативне (метод вільних асоціацій) мислення. Завдяки ТРВЗ інтенсивно розвивається уява, творчість та фантазія, з рештою – мислення дитини. Оскільки під час ігор (різноманітних завдань) ТРВЗ припускаються різні варіанти розв'язання завдань, кожен з яких може бути підтриманий вихователем та спрямований на поступове

розуміння дітьми найбільш раціонального варіанту.

Створена у середині ХХ ст. Г. Альтшуллером («Алгоритм винаходу», «Творчість як точна наука») ТРВЗ спрямована передусім на активізацію винахідницького потенціалу вчених, згадувана технологія дозволяє розвинути творчі здібності дитини, вплинути на її інтелектуальний розвиток, сприяти її кращій адаптації у майбутньому. Теоретичні основи використання ТРВЗ у дитячому садку визначені у працях В. Богат, В. Загрицької, Л. Нестеренко, О. Нікашина, Н. Огнева, О. Синько, В. Ставицької, А. Страунинг та ін. До головних принципів роботи за методикою ТРВЗ вчені відносять: розв'язання суперечностей, системний підхід, тобто вміння бачити навколишній світ у взаємозв'язку всіх його елементів, а також уміння віднайти необхідний у даній ситуації резерв [1].

Огляд методичних напрацювань, дозволив нам виокремити ті форми роботи, які, на думку методистів, є найбільш продуктивними: ігри, вправи, казки, оповідання, загадки, творчі завдання, кільця Луллія, різноманітні прийоми фантазування та відповідей та ситуативні завдання. Крім того пропонуються питання різного ступеню складності, спрямовані на пошуки нестандартних рішень стандартних на перший погляд завдань чи життєвих ситуацій.

Серед ігор, які можуть бути проведені із використанням ТРИЗ, пропонуються: гра «Теремок» / «Знайди героя» (формується навички розпізнавання та опису предметів-персонажів казки); гра «Маша-растеряша» (тренується увага та уміння пропонувати різні варіанти розв'язання завдання; втрата предмету та його заміна); гра «Червона шапочка» (бабуся

«перетворюється» на будь-який предмет, таким чином пошуки її безпеки розвивають увагу дітей); «Добре – погано», «Користь – шкода», «Навпаки, зате», «Плутанина» (вчать знаходити протиріччя у співставленні предметів, явищ); «А що, коли б ...», «Уяви і розкажи», «Стара казка на новий лад», «Зміни сюжет» (ігри-припущення та ігри-аналогії) тощо. Спектр ігор залежить від готовності вихователя до творчої діяльності та позитивного настрою дітей, їхньої розкритості, вільного вираження власних думок.

Вивчення методичної літератури та власний досвід дозволяє нам повністю погодитися із думкою О. Синько про те, що «Методика ТРВЗ сприяє зниженню шаблонного мислення, розкриває пластичність думки, допомагає бачити й розуміти сміливі та неочікувані рішення, привчає до використання незвичних прийомів, допомагає зберегти широкий кругозір та передбачення, виховує вміння долати страх перед «безглуздою» ідеєю» [3, с.107]. Тому ця методика потребує свого широкого використання у сучасних дитячих садках, втім водночас необхідно майбутніх вчителів/вихователів також готувати до цієї діяльності. Отже, на нашу думку, теоретичне обґрунтування широкого методичного матеріалу, щодо впровадження ТРВЗ у практику виховання у дошкільному освітньому закладі також ще потребує своєї розробки. Можемо констатувати, що у цьому аспекті практичний досвід значно випереджає теоретичні напрацювання. Переконані, що впровадження ТРВЗ повинно мати системний характер та охоплювати і вихователів, і дітей, і їх батьків. Лише спільними зусиллями і тих, і тих можна розглядати творчі здібності дитини, зберегти та розвинути її здібності та таланти.

Література

1. Ігрова технологія ТРВЗ. URL : http://pryluky-dnz2.edukit.cn.ua/arhiv/igrova_tehnologiya_trvz.
2. Концепція Нової української школи. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
3. Синько О. В. Використання методики ТРВЗ в ігровій діяльності дошкільнят. *Таврійський вісник освіти*. 2013. № 2 (42). С. 102–107.

УДК 373.5.016:514.113

Слюзко Т. Р.,
вчитель математики, Криворізька Центральна-Міська гімназія,
м. Кривий Ріг

ВИКОРИСТАННЯ АНАЛІТИЧНОЇ ГЕОМЕТРІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ ШКІЛЬНОГО КУРСУ СТЕРЕОМЕТРІЇ

У статті розглядаються історичні факти розвитку координатно-векторного методу і застосування його для розв'язування стереометричних задач в геометрії.

Ключові слова: координатний метод, векторний метод.

Слюзко Т. Р. Использование аналитической геометрии при изучении стереометрии.

В статье рассматриваются исторические факты развития координатно-векторного метода и использование его решения стереометрических задач в геометрии.

Ключевые слова: координаторный метод, векторный метод.

Sluzyko T. Using analytic geometry in the study of stereometry school course.

The article deals with the historical facts of the coordinate-vector method and its application for solving stereometric problems in geometry.

Key words: coordinate method, vector method.

Мета статті: показати наступність між шкільним курсом геометрії і геометрією вищої школи.

Відомо, що сучасна аналітична геометрія обґрунтовується векторною аксіоматикою, а в основі її лежить метод декартових координат. Ця наука утворює міцний зв'язок між алгеброю і геометрією. В ній геометричні фігури можна представити рівняннями або нерівностями, а аналітичні вирази легко визначаються графічно.

У шкільній математиці теж вивчаються, у певній мірі, декартова система координат і вектори з їх властивостями, які є окремими темами аналітичної геометрії. Історія розвитку цих тем є важливими фактами розвитку математики, які повинні приваблювати учнів.

Відомо, що потреба у методі координат турбувала ще стародавніх греків. Найбільш цікаво це питання розкриває давньогрецький вчений Аполлоній Пергський (III ст. до н.е.) у своїй праці «Про конічні перерізи», будуючи відрізки діаметрів і відрізки спряжених з ними паралельних хорд еліпса, гіперболи і параболи. Проте, метод прикладання площ, яким користувався Аполлоній, привів до складних рівнянь, визначених у словесній формі. У зв'язку з цим його метод був «забутий» майже на 19 століть.

Лише у XVII ст., коли виникла потреба у дослідженні властивостей змінних величин, вчені зацікавилися працями своїх попередників. Праця Аполлонія і підказала їм на потребу встановлення зв'язків між полем дійсних чисел і полем відрізків прямих [1].

Французький вчений Рене Декарт (1596-1650) у своїй праці «Міркування про метод», опублікованій у 1637 році, вперше розглянув дві ідеї: введення змінної величини і використання прямолінійних координат.

Декартова система координат складалася із прямої, яка мала назву вісі абсцис, і точки O на ній. Від точки на прямій відкладалися відрізки, що називалися абсцисами: $ON_1=x_1$, $ON_2=x_2$, $ON_3=x_3$,..., де $x_1, x_2, x_3, \dots$ – числа, відповідні довжинам абсцисам. З кінців абсцис під певним кутом (частіше під прямим) до вісі Ox відкладалися інші відрізки: $N_1M_1 = y_1$, $N_2M_2 = y_2$, $N_3M_3 = y_3$,... – які називалися ординатами змінного процесу, $y_1, y_2, y_3, \dots$ – числа, відповідні довжинам ординат [2].

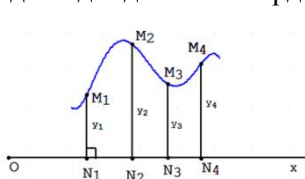

Рис. 1.

Якщо з'єднати плавною лінією точки $M_1, M_2, M_3, \dots$, то одержується лінія γ , яка визначає графічно змінну величину

(Рис. 1). Для кожної точки абсциси є незалежними змінними, а ординати – залежними від абсцис.

Знаючи рівняння змінних величин можна побудувати їх зображення в системі координат і навпаки, за графіком можна визначити рівняння, яке пов'язує незалежні і залежні змінні.

Така система координат мала недоліки. Вчені при перевиданні праці Р. Декарта удосконалювали його систему координат. Так, англійський вчений Дж. Валліс (1616-1703) запропонував брати абсциси і ординати не лише додатними, а й від'ємними числами. Швейцарський математик Г. Крамер (1704-1752) доповнив декартову систему координат віссю Oy і зробив її рівноправною із віссю абсцис Ox . Видатний французький вчений А. Клеро (1713-1765) ввів третю вісь – апплікат Oz , для використання декартової системи координат у трьохвимірному просторі. Назва «аналітична геометрія» була введена видатним французьким математиком С. Лакруа (1765-1843). В кінці XVIII ст. було завершено формування аналітичної геометрії.

Вектори – як напрямлені відрізки почали вивчатись у XIX столітті. Термін «вектор» походить від латинського слова *vector* – той, що несе, вперше був запропонований у 1845 році видатним англійським математиком У. Гамільтоном (1805-1865) з позначенням латинськими буквами із стрілками над ними: $\vec{AB}$ або $\vec{a}$. У. Гамільтон дослідив властивості векторів, ввів дії над ними, досліджував векторні функції.

Великий вклад у розвиток теорії векторів внесли видатні вчені: Г. Грасман (1809-1887), Дж. Максвелл (1831-1879), Дж. Гіббс (1839-1903), О. Хевісайд (1850-1925) та ін. У 1917 році для обґрунтування евклідової геометрії була розроблена векторна аксіоматика німецьким математиком Германом Вейлем (1885-1955).

В шкільному курсі геометрії суть векторного методу полягає в тому, що певне взаємне положення точок, прямих і площин виражають мовою векторів, у вигляді векторних рівностей. Одержані рівності перетворюють за допомогою апарату векторної алгебри до нового вигляду, а потім перекладають на мову геометрії [3].

Суть методу координат – це спосіб виражати положення точки або фігури відносно прямокутної декартової системи координат за допомогою чисел. Методом координат геометричні факти можна перекласти на мову алгебри, тобто надати їм вигляду алгебраїчних рівнянь, результати розв'язування яких знову інтерпретувати геометрично. Оскільки вектори

можна задати координатами, то векторно-координатний метод є об'єднанням двох методів: векторного і координатного.

Нехай дано вектори $\vec{a}$ ($a_1; a_2; a_3$), $\vec{b}$ ($b_1; b_2; b_3$), $\vec{c}$ ($c_1; c_2; c_3$) і точки $C(x_0; y_0; z_0)$, $A(x_1; y_1; z_1)$, $B(x_2; y_2; z_2)$. Представимо таблицею взаємовідповідність трьох мов:

Таблиця 1

№	Мова геометрії	Мова векторів	Мова координат
1.	$a \parallel b$	$\vec{a} = k \cdot \vec{b}$, $k - \text{const}$	$\frac{a_1}{b_1} = \frac{a_2}{b_2} = \frac{a_3}{b_3}$
2.	$a \perp b$	$\vec{a} \cdot \vec{b} = 0$	$a_1 b_1 + a_2 b_2 + a_3 b_3 = 0$
3.	$C \in AB$	$\vec{AC} = k \cdot \vec{CB}$, $k = \frac{\vec{AC}}{\vec{CB}}$	$x_0 = \frac{x_1 + kx_2}{1+k}$; $y_0 = \frac{y_1 + ky_2}{1+k}$; $z_0 = \frac{z_1 + kz_2}{1+k}$
44.	M – середина AB , O – довільна точка	$\vec{OM} = \frac{1}{2}(\vec{OA} + \vec{OB})$	$x_0 = \frac{x_1 + x_2}{2}$; $y_0 = \frac{y_1 + y_2}{2}$; $z_0 = \frac{z_1 + z_2}{2}$
55.	Скалярний добуток векторів $\vec{a}$ і $\vec{b}$	$\vec{a} \cdot \vec{b} = \vec{a} \vec{b} \cdot \cos \varphi$	$\vec{a} \cdot \vec{b} = a_1 b_1 + a_2 b_2 + a_3 b_3$
66.	Довжина відрізка a	$a = \vec{a} $	$a = \sqrt{a_1^2 + a_2^2 + a_3^2}$
77.	Кут між векторами $\vec{a}$ і $\vec{b}$, $\angle(\vec{a}, \vec{b}) = \varphi$	$\cos \varphi = \frac{\vec{a} \cdot \vec{b}}{ \vec{a} \vec{b} }$	$\cos \varphi = \frac{a_1 b_1 + a_2 b_2 + a_3 b_3}{\sqrt{a_1^2 + a_2^2 + a_3^2} \sqrt{b_1^2 + b_2^2 + b_3^2}}$
88.	AB – відрізок	$\vec{AB}$ – вектор	$(x_2 - x_1; y_2 - y_1; z_2 - z_1)$ – координати вектора $\vec{AB}$
99.	AB – відрізок між двома точками A і B .	$AB = \vec{AB} $	$AB = \sqrt{(x_2 - x_1)^2 + (y_2 - y_1)^2 + (z_2 - z_1)^2}$
110.	Відрізки a, b, c лежать в одній площині	Вектори $\vec{a}, \vec{b}, \vec{c}$ компланарні	$\begin{cases} c_1 = \alpha a_1 + \beta b_1 \\ c_2 = \alpha a_2 + \beta b_2 \\ c_3 = \alpha a_3 + \beta b_3 \end{cases}$

Розглянемо застосування властивостей векторів і декартових координат до розв'язання стереометричних задач [4].

Приклад 1. Довести, що коли в тетраедрі дві пари протилежних ребер взаємно перпендикулярні, то і третя пара ребер теж взаємно перпендикулярна.

Розв'язання: Дано тетраедр $ABCD$ (Рис. 2.). За умовою задачі нехай $AB \perp CD$ і $AD \perp BC$. Доведемо, що $BD \perp AC$.

Застосуємо векторний метод. Візьмемо довільно точку O і побудуємо вектори на кожному ребрі тетраедра і $\vec{OA}, \vec{OB}, \vec{OC}, \vec{OD}$. Запишемо векторні рівняння:

$$\text{Якщо } \vec{AB} \perp \vec{CD}, \text{ то } \vec{AB} \cdot \vec{CD} = 0 \text{ або } (\vec{OB} - \vec{OA}) \cdot (\vec{OD} - \vec{OC}) = 0; \quad (1)$$

$$\text{Якщо } \vec{AD} \perp \vec{BC}, \text{ то } \vec{AD} \cdot \vec{BC} = 0 \text{ або } (\vec{OD} - \vec{OA}) \cdot (\vec{OC} - \vec{OB}) = 0, \quad (2)$$

Додамо почленно рівняння (1) і (2). Після елементарних перетворень одержимо:

$(\vec{OC} - \vec{OA}) \cdot (\vec{OD} - \vec{OB}) = 0$ або $\vec{AC} \cdot \vec{BD} = 0$. Звідси слідує, що $\vec{AC} \perp \vec{BD}$, тобто пара протилежних ребер AC і BD , даного тетраедра, взаємно перпендикулярні. Твердження задачі доведено.

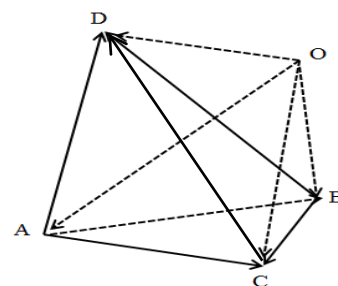

Рис. 2.

Приклад 2. Знайти рівняння сфери з центром у точці $C(1;2;3)$ і радіусом $R=4$ та побудувати її зображення в просторовій системі координат.

Розв'язання: Нехай дано прямокутну декартову систему координат $Oxyz$ (Рис. 3.). Побудуємо в ній точку $C(1;2;3)$ і виберемо довільну точку $M(x;y;z)$, яка належить сфері. Радіус сфери рівний відрізку $CM = 4$.

За формулою відстані між двома точками заданими своїми координатами, знаходимо:

$$CM = \sqrt{(x-1)^2 + (y-2)^2 + (z-3)^2} = 4;$$

Після елементарних перетворень одержимо рівняння сфери у такому вигляді:

$$x^2 + y^2 + z^2 - 2x - 4y - 6z - 2 = 0.$$

В результаті виділення повних квадратів при змінних, одержимо канонічне рівняння сфери з центром у точці $C(1;2;3)$ і радіусом $R=4$:

$$(x-1)^2 + (y-2)^2 + (z-3)^2 = 16$$

Відповідь: $(x-1)^2 + (y-2)^2 + (z-3)^2 = 16$ – рівняння сфери.

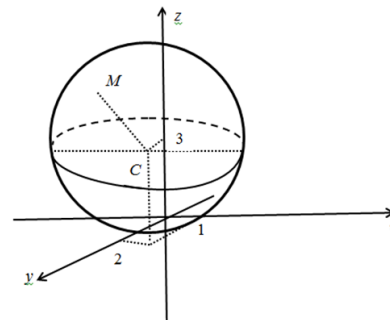

Рис. 3.

Література

1. Гельфанд И. М., Глаголева А. А., Нириллов Е. Г. Метод координат. Москва : Наука, 1973. 88 с.
2. Глейзер Г. И. История математики в школе IX-X классы : пособ. для учителей. Москва : Просвещение, 1982. 230 с.
3. Єгорова Г. О. Векторний і координатний методи розв'язування задач. Математика в школі. 2001. № 5. С. 5–11.
4. Сканаві М. І. Збірник задач з математики. Київ : Вища школа, 1992. 528 с.

УДК 377.016: 93/94

Щербина С. М.,

канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки

Микитенко М. В.,

магістрантка кафедри педагогіки,

Криворізький державний педагогічний університет,

м. Кривий Ріг

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ У ВНЗ І-ІІ РІВНЯ АКРЕДИТАЦІЇ

У статті розкрито сутність понять «методи», «інтерактивні методи навчання» та особливості використання інтерактивних методів навчання у процесі вивчення історії у ВНЗ І-ІІ рівня акредитації.

Ключові слова: методи, інтерактивні методи навчання, історія.

Щербина С. Н., Микитенко М. В. Использование интерактивных методов изучения истории в ВУЗ I-II уровней аккредитации.

В статье раскрыта сущность понятий «методы», «интерактивные методы обучения» и особенности использования интерактивных методов обучения в процессе изучения истории в ВУЗ I-II уровней аккредитации.

Ключевые слова: методы, интерактивные методы обучения, история.

Shcherbina S., Mikitenko M. The use of interactive methods of education in the process of studying history in higher education institutions of I-II accreditation level.

The article reveals the essence of the concepts of «methods», «interactive learning methods» and it describes the peculiarities of the introduction of interactive learning methods in the history of higher education institutions of the I-II level of accreditation are analyzed.

Key words: methods, interactive learning methods, history.

Постіндустріальне суспільство висуває нові вимоги до освіти. Освіта – це процес і результат вдосконалення здібностей і поведінки особистості, при якому вона досягає соціальної зрілості та індивідуального зростання [1, с.45].

Орієнтація на прискорення економічного

зростання України, гуманізація та демократизація суспільного життя, обсяг інформації, яка постійно збільшується, вимагають, щоб ВНЗ І-ІІ рівня акредитації підготували студентів, які здатні самостійно добувати знання, відокремлювати головне,

швидко орієнтуватись у конкретних ситуаціях. У навчальному процесі досягти ефективної співпраці викладачів і студентів, коли вони працюють разом заради досягнення спільної мети. Щоб сприяти підвищенню пізнавальної активності кожного студента у процесі вивчення окремої навчальної дисципліни слід подбати про пошук більш ефективних методів, прийомів та форм навчання.

У сучасній освіті поряд із традиційними фронтальними формами навчання останнім часом стали широко використовуватися нетрадиційні – парні, колективні, групові; поряд з традиційними методами навчання використовуються активні та інтерактивні методи. На ефективність впровадження інтерактивних методів навчання вказують у своїх працях вчені К. Баханов, Т. Герега, Л. Даниленко, О. Коструб, Г. Сазоненко, Л. Пироженко, О. Пометун, О. Удовенко, В. Федорчук, Н. Коломієць, В. Кузьменко та ін.

Мета статті – розкрити особливості використання інтерактивних методів навчання у процесі вивчення історії у ВНЗ I-II рівня акредитації.

Методи навчання – упорядковані системи взаємопов'язаної діяльності викладача і студентів, спрямовані на розв'язання навчально-виховних завдань. Правильний добір методів відповідно до цілей і змісту навчання сприяє розвитку пізнавальних здібностей студентів, формуванню умінь й навичок використовувати набуті знання на практиці, формує світогляд.

Аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що інтерактивні методи навчання – це методи, які навчають студентів успішно спілкуватися, висловлювати власні думки, переконувати й бути переконливими й толерантними, розуміти інших, ставити запитання і відповідати на них, це методи, які сприяють самореалізації особистості студента, значно підвищують якість навчання, які є важливою «рушійною силою» загального розвитку особистості студента.

На думку Н. Коломієць, «інтерактивними вважаються такі методи навчання, які реалізуються завдяки активній взаємодії тих, хто навчається і дають змогу на основі внеску кожного з них у спільну справу отримувати нові знання, організовувати спільну діяльність, ідучи від окремої взаємодії двох-трьох осіб до широкої співпраці всього колективу» [2, с. 9].

«Інтерактивність у навчанні можна пояснити як організацію цілеспрямованої взаємодії усіх учасників навчального процесу, засвоєння знань і способів навчальних дій, які відбуваються в

режимі діалогу та чітко спланованої спільної діяльності» [1, с. 14].

О. Пометун і Л. Пироженко запропонували класифікацію інтерактивних технологій навчання і «залежно від мети навчального заняття та форм організації навчальної діяльності тих, хто навчається, виділили їх чотири групи: інтерактивні технології кооперативного навчання, інтерактивні технології колективно-групового навчання; технології ситуативного моделювання; технології опрацювання дискусійних питань» [3, с. 33].

Інтерактивні технології колективно-групового навчання передбачають парну і групову роботу студентів та використання інтерактивних методів, таких як: робота в парах, ротаційні (змінювальні) трійки, два – чотири – всі разом, карусель, робота в малих групах, акваріум.

Інтерактивні технології колективно-групового навчання передбачають одночасну спільну (фронтальну) роботу всього студентського колективу та використання інтерактивних методів, таких як: обговорення проблеми в загальному колі, мікрофон, незакінчені речення, навчаючи – учусь, ажурна пилка, аналіз ситуацій, вирішення проблем, дерево рішень.

Інтерактивні технології ситуативного моделювання передбачають включення студентів у гру (передусім ігрове моделювання явищ, що вивчаються) та використання інтерактивних методів, таких як: імітаційні ігри, спрощене судове слухання, громадські слухання, розігрування ситуації за ролями.

Інтерактивні технології опрацювання дискусійних питань передбачають та використання інтерактивних методів, таких як: метод ПРЕС, займи позицію, неперервна шкала думок, дискусія, дебати.

У процесі вивчення історії у ВНЗ I-II рівня акредитації доцільно використовувати інтерактивних технологій навчання та інтерактивні методи навчання, оскільки це створює необхідні умови за яких студент сам відкриває, здобуває й конструює знання, має можливість самореалізуватися, самовдосконалюватися й, що надзвичайно важливо, самоствердитися. Студент не просто розв'язує поставлену перед ним проблему, а долає труднощі, що виникають у процесі роботи, шукає шляхи розв'язання, висловлює свою думку та відстоює її, робить висновки, розвиває свою пізнавальну діяльність, виходить на вищі форми співробітництва.

Використання у процесі вивчення історії у ВНЗ I-II рівня акредитації інтерактивних методів навчання дозволяє зробити навчання

диференційованим та особистісно-орієнтованим; сприяє формуванню у студентів здатності до моделювання і вирішення пізнавальних, соціальних питань; розвиває уміння будувати конструктивні стосунки у групі, уникати конфліктів, вирішувати їх, шукати компроміси; стимулює навички проектної діяльності, самостійної і творчої роботи.

Розкриємо особливості використання окремих інтерактивних методів навчання у процесі вивчення історії у ВНЗ I-II рівня акредитації.

Метод «кола ідей» використовується для вирішення гострих суперечливих питань або створення переліку ідей та залучення всіх студентів до обговорення поставленого запитання. При цьому всі групи мають виконувати одне і те саме завдання, що складається з декількох питань, які групи представляють по черзі після певного терміну часу на їх обговорення. Кожна з груп озвучує лише один аспект проблеми; продовжуючи по колу, викладач запитує групи доки не вичерпаються ідеї. Така вправа дозволяє кожній групі розповісти про результати своєї роботи. Цей метод є ефективним для вирішення проблемних питань, дає можливість скласти особистісну думку, розглянути всі можливі варіанти розв'язання навчального завдання.

Різновидом загальногрупового обговорення є *метод «мікрофон»*, яка надає можливість кожному сказати щось швидко, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію. У якості «уявного мікрофону» виступає будь-який предмет, який передається від одного до іншого учня, тим самим даючи йому можливість висловитися, причому в обмежений термін часу (не більше ніж за 0,5-1 хвилину). Часто цей метод поєднується з методом «незакінчені речення», що дозволяє ґрунтовніше працювати над формою висловлення власних ідей, порівнювати їх з іншими. Робота з такою методикою дає присутнім змогу долати стереотипи, вільніше висловлюватися щодо запропонованих тем, відпрацьовувати уміння говорити коротко, але за суттю й переконливо.

Метод «мозкового штурму» широко використовується для вироблення декількох рішень конкретної проблеми. Мозковий штурм спонукає студентів проявляти уяву та творчість, дозволяє їм вільно висловлювати свої думки. Мета «мозкового штурму» чи «мозкової атаки» в тому, щоби зібрати якомога більше ідей щодо проблеми від усіх учнів протягом обмеженого періоду часу.

Метод «займи позицію» корисний на початку роботи з дискусійними питаннями та проблемами. Його доцільно використовувати на початку заняття для демонстрації розмаїття поглядів на проблему, що вивчатиметься, або після опанування студентами певної інформації з проблеми і усвідомлення ними можливості протилежних позицій щодо її вирішення. Методика передбачає використання двох протилежних думок з питання, які не мають однієї (правильної) відповіді й вибір та захист учнем однієї з них.

Розглядаючи протилежні позиції з дискусійної проблеми, студенти: 1) знайомляться з альтернативними поглядами, різними типами історичних інтерпретацій; 2) прогнозують, які наслідки будуть мати індивідуальні позиції і політичні рішення для суспільства, для окремих людей; 3) на практиці використовують уміння захищати власну позицію; 4) вчаться вислуховувати інших; 5) отримують додаткові знання з теми.

Метод «дебати» є одним із найбільш складних способів обговорення дискусійних проблем, оскільки передбачає спеціальну технологію їх вирішення за заздалегідь засвоєної схеми. Дебати можна проводити лише тоді, коли студенти навчилися працювати в групах та засвоїли технології розв'язання проблем. У дебатах поділ на протилежні точки зору набуває найбільшої гостроти, оскільки студентам необхідно довго готуватися й публічно обґрунтовувати правильність своєї позиції. Кожна група має переконати опонентів і схилити їх до зміни своєї позиції. Однак можна поставити й інше завдання – спільно вирішити поставлену проблему. У такому разі студенти повинні будуть висловити свою точку зору, уважно вислухати протилежну сторону, знайти точки дотику.

Таким чином, використання інтерактивних методів навчання дозволяє значно збільшити відсоток засвоєння інформації, забезпечує співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і студент, і викладач є рівноправними, рівнозначними суб'єктами, які розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють, студенти також вчаться бути демократичними, спілкуватися з іншими, критично мислити, приймати продумані рішення. У процесі навчання викладач виступає як рівноправний партнер студентів, виконує організаційні та консультаційні функції.

Література

1. Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії. Київ : Генеза, 2004. 150 с.
2. Коломієць Н. А. Дидактичні засади застосування інтерактивних методів навчання молодших школярів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Київ, 2009. 19 с.
3. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок : Інтерактивні технології навчання. Київ : А. С. К., 2005. 192 с.

РОЗДІЛ 4

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

УДК 373.5.016:004

Бажан Л. В.,
Криворізька Центральна-Міська гімназія,
м. Кривий Ріг

ФОРМУВАННЯ ІКТ-КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ РОЗДІЛУ «СЛУЖБИ ІНТЕРНЕТУ»

Визначено зміст компетентностей з інформаційно-комунікаційних технологій, що формуються на уроках інформатики під час вивчення розділу «Служби Інтернету» за наступними складниками: знаннєва, діяльнісна, ціннісна, соціально-поведінкова.

Ключові слова: ІКТ-компетентності, знаннєвий складник, діяльнісний складник, ціннісний складник, соціально-поведінковий складник.

Бажан Л. В. Формирование ИКТ-компетентностей на уроках информатики во время изучения раздела «Службы интернета».

Определено содержание компетентностей по информационно-коммуникационным технологиям, которые формируются на уроках информатики во время изучения темы «Службы Интернета» по следующим составляющим: знаниевая, деятельностная, ценностная, социально-поведенческая.

Ключевые слова: ИКТ-компетентности, знаниевая составляющая, деятельностная составляющая, ценностная составляющая, социально-поведенческая составляющая.

Bazhan L. Forming ICT-competencies at computer science lessons during studying the section of «the internet service».

The content of competencies in the information- communication technologies, which are formed at computer science lessons during studying the section of «the Internet Service» is defined with the help of the following components: knowledge, active, valuable, social and behavioral.

Key words: ICT-competence, knowledge component, activity component, value component, social and behavioral component.

Однією з ключових характеристик інформаційного суспільства є динамічність, швидкість змін в усіх сферах суспільного буття. Звісно, що ці зміни не могли оминути й освітню галузь – в основі розробки навчальних курсів покладено розвивально-компетентнісний підхід, «що передбачає формування предметних та ключових компетентностей, а також розвиток певних мисленнєвих навичок» [1, с. 3]. Серед ключових компетентностей, що мають бути сформовані протягом навчання у школі педагоги виокремлюють [1, с. 5]: спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; спілкування іноземними мовами; математичну компетентність; основні компетентності у природничих науках і технологіях; інформаційно-цифрову компетентність; уміння вчитися впродовж життя; ініціативність і підприємливість; соціальну та громадянську компетентності; обізнаність та самовираження у сфері культури; екологічну грамотність і здорове життя.

Питання відбору ключових компетентностей вже узгоджені, а ось визначення змісту предметних компетентностей є питанням, що

гостро стоїть на часі, оскільки саме це визначення і є очікуваним результатом навчально-пізнавальної діяльності учнів за компетентнісного підходу.

Метою статті є визначення змісту ІКТ-компетентностей на уроках інформатики під час вивчення розділу «Служби Інтернету».

Погоджуючись з І. Мінтій щодо визначення «компетентність сформована особистісна якість, яка містить наступні складові:

- гносеологічну (знаннєву): знання;
- праксеологічну (діяльнісну): навички, уміння, досвід діяльності;
- аксіологічну (ціннісну): мотивація, ціннісне ставлення;
- соціально-поведінкову: комунікабельність, здатність до адаптації, здатність до інтеграції, вміння спілкуватися, розуміти, поважати та оцінювати різні підходи до розв'язання однієї задачі» [3, с. 20], визначимо зміст ІКТ-компетентностей, що формуються під час вивчення розділу «Служби Інтернету», за цими складовими [1, с. 14; 2, с. 5–27].

Знаннєва складова:

- пояснює значення термінів «логін»,

«пароль», «адреса», «контакт», «електронна пошта» «поштовий сервіс», «спам», «фішинг», «хмарні сервіси», «онлайн-середовища», «спільний доступ»;

– пояснює правила створення електронної адреси та наводить приклади;

– пояснює призначення електронної пошти, хмарних сервісів і переваги/недоліки їх використання;

– наводить приклади поштових сервісів, хмарних сервісів;

– пояснює небезпеки, пов'язані з використанням електронної пошти, хмарних сервісів;

– пояснює призначення адресної книги та переваги її використання.

Діяльнісна складова:

– створює поштову скриньку та використовує її;

– відповідає на листи, пересилає листи;

– додає/видаляє вкладення до листа, переглядає/завантажує/друкує вкладені файли;

– позначає листи як непрочитані/неважливі, переміщує до інших папок, створює мітки;

– видаляє/відновлює електронні листи;

– створює/редагує/видаляє контакти/групи контактів та надсилає листи за списком адрес із групи;

– створює папки в електронній скриньці, в хмарному сервісі;

– надає різні рівні та способи спільного доступу до ресурсів.

Ціннісна складова:

– усвідомлює переваги та недоліки електронної пошти як засобу спілкування;

– дотримується принципів електронного етикету та безпечного користування електронною поштою і хмарними сервісами;

– усвідомлює цінність персонального освітньо-комунікаційного середовища для навчання та саморозвитку.

Соціально-поведінкова складова: уміє працювати в команді й організовувати спільну роботу з використанням хмарних сервісів.

Серед напрямів подальшої роботи визначимо визначення змісту ІКТ-компетентностей за даними складовими за всіма розділами шкільного курсу інформатики.

Література

1. **Інформатика** 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів / Міністерство освіти і науки України. Київ, 2017. 24 с.
2. **Інформатика** : підруч. для 7-го кл. загальноосвіт. навч. закладів / за ред.: Н. В. Морзе, О. В. Барна, В. П. Вембер, О. Г. Кузьмінська. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2015. 224 с.
3. **Мінтій І. С.** Формування у студентів педагогічних університетів компетентностей з програмування на основі функціонального підходу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2013. 21 с.

УДК [373.5.016:91]:004

Білоус О. С.,

канд. пед. наук., доцент кафедри педагогіки

Федорук Ю. А.,

студентка факультету географії, туризму та історії,

Криворізький державний педагогічний університет,

м. Кривий Ріг

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ (ІКТ) ПРИ ВИВЧЕННІ ГЕОГРАФІЇ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

У статті розглядається необхідність впровадження інформаційно-комунікаційних технологій при вивченні географії у загальноосвітній школі. Розкриваються дидактичні можливостями інформаційно-комунікаційних технологій та різноманітні форми їх використання на уроках географії.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, презентація, проектна діяльність, віртуальні екскурсії, дослідження.

Белоус Е. С., Федорук Ю. А. Использование информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) при изучении географии в общеобразовательной школе.

В статье рассматривается необходимость внедрения информационно-коммуникационных технологий при изучении географии в общеобразовательной школе. Раскрываются дидактические возможности информационно-коммуникационных технологий и различные формы их использования на уроках географии.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, презентация, проектная деятельность, виртуальные экскурсии, исследования.

Bilous O., Fedoryk U. Use of information and communication technologies (ICT) while studying geography in a secondary school.

The necessity of implementation of the information-communication technologies in the study of geography in a secondary school is considered in the article. The didactic capabilities of information and communication technologies and various forms of their using at geography lessons is expanded.

Key words: information and communication technologies, presentation, project activity, virtual excursions, research.

Новітній період розвитку суспільства характеризується сильним впливом комп'ютерних технологій, які проникають в усі сфери людської діяльності, забезпечують розповсюдження інформаційних потоків у суспільстві, утворюючи глобальний інформаційний простір. Невід'ємною та важливою частиною цих процесів є комп'ютеризація освіти. Слід зазначити, що комп'ютерні технології покликані стати не додатковим «доважком» у навчанні, а невід'ємною частиною цілісного освітнього процесу, що значно підвищує його ефективність. Проблема широкого застосування комп'ютерних технологій у сфері географічної освіти в останнє десятиліття викликає підвищений інтерес у вітчизняній педагогічній науці.

Проблемами інформатизації освіти, застосування ІКТ, методологічними проблемами інформатизації освітнього середовища займалися такі вчені, як: О. Ахayan, Я. Ваграменко, А. Горячев, А. Тряпцина, А. Хуторський. Дидактичні аспекти становлення інформаційної компетентності вивчали Н. Вовковінська, В. Корнєєв, О. Пометун, А. Семенов.

Метою статті є виявлення необхідності впровадження інформаційно-комунікаційних технологій та визначення їх форм використання на уроках географії у загальноосвітній школі.

Дидактичними можливостями ІКТ є:

- індивідуалізація навчального процесу;
- високий ступінь наочності під час викладання географії;
- пошук необхідних ресурсів для занять;
- можливість моделювання природних процесів і явищ;
- організація групової роботи;
- контроль та перевірку засвоєння навчального матеріалу.

Серед шкільних предметів географія має дуже широкі можливості для навчання з використанням ІКТ. У межах викладання географії, разом із традиційними технологіями навчання, закладено величезні можливості для застосування комп'ютерних технологій, насамперед, загальнодоступних засобів MS Office: текстовий редактор MS Word, програми MS Power Point, MS Explorer, MS Photoshop. Проте, чи не найголовнішою програмою для вивчення окремих розділів географії є Google Earth. Сучасні комп'ютерні програми з географії можуть використовуватися як інформаційно-пізнавальний засіб навчання, виконувати різноманітні дидактичні функції у певних навчальних ситуаціях.

Яскравим прикладом використання інформаційно-комунікаційних технологій при вивченні географії у загальноосвітніх школах є використання презентацій, які можна застосовувати на різних етапах уроку, як-от:

– під час актуалізації опорних знань доцільно додавати відео фрагменти та моделі об'єктів вивчення з метою актуалізації особистого або опосередкованого життєвого досвіду;

– у процесі пояснення навчального матеріалу можна використовувати схеми, діаграми, малюнки, фото та відеоматеріали для ілюстрації явищ, законів, що вивчаються, з метою стимулювання пізнавального інтересу та пояснення певних природних процесів та природних явищ;

– при закріпленні вивченого на уроці слід застосовувати такі презентації, які містять тестову перевірку знань школярів або узагальнюють інформацію, що вивчалася на уроці [1].

Ураховуючи те, що структура та зміст презентацій можуть бути різноманітними, їх можна використовувати на різних типах уроків: уроках засвоєння нових знань – задля пізнання учнями нового матеріалу; уроках формування вмінь і навичок учнів – як засіб контролю за підготовкою та проведенням лабораторних та практичних робіт тощо.

Окрім презентацій, існують інші різноманітні форми використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках географії, а саме:

1. Дослідження – необмежені можливості комп'ютер відкриває для дослідницької роботи. Учні самостійно ведуть пошук, відбирають матеріал за завданням учителя. На цих уроках використовують Інтернет ресурси.

2. Віртуальні екскурсії дають можливість відвідати багато музеїв світу не виходячи з комп'ютерного класу. Важливою є організація роботи з одержаною інформацією. Необхідно, щоб результатом віртуальної екскурсії стала творча робота: доклад, повідомлення, презентація, заповнена таблиця тощо.

3. Проектна діяльність. Сучасний учень повинен не тільки використовувати існуючі інформаційні ресурси, але і навчитися створювати свої інформаційні ресурси. Проект комп'ютерного уроку, який учні повинні підготувати самі, дозволяє закріпити і поглибити знання, підвищити рівень опанування уміннями і навичками, головною з яких буде здатність привернути і організувати, докладну інформацію (дослідницький метод роботи), а також критично

осмислити інформацію (аналітичний метод роботи).

4. Тестування. Завдання можуть бути різних типів: запитання з одним варіантом відповідей; запитання, відповіді, на які повинен вводити учень, який проходить тест, з клавіатури; запитання, для відповіді на які потрібно встановити відповідність між елементами списків тощо. Комп'ютер дозволяє перевірити всі відповіді, а у багатьох випадках не тільки фіксує помилку, але досить точно визначає її характер, що допомагає вчасно усунути причину [2].

Отже, використання ІКТ дозволяє зробити урок географії привабливим і по-справжньому сучасним, відбувається індивідуалізація навчання, контроль і підбиття підсумків проходять об'єктивно і своєчасно. Таким чином, головна мета вчителя на уроці – створити сприятливі умови для активного розвитку пізнавальної діяльності та підвищенню якості знань учнів буде досягнута, і успіх значною мірою залежить від різноманітності пізнавального простору.

Література

1. Машбиц Е. И. Психолого-педагогические проблемы компьютеризации обучения. Москва : Педагогика, 1988. 192 с. 2. Гурін Р. С. Підготовка майбутнього вчителя гуманітарного профілю до застосування нових інформаційних технологій у навчальному процесі загальноосвітньої школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2004. 23 с.

УДК 371.31:004

Гаврилець Я. О.,
вчитель англійської мови
Криворізької загальноосвітньої школи № 52,
м. Кривий Ріг

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ З МЕТОЮ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

У поданій статті проаналізовані основні форми сучасних медіазасобів на уроках англійської мови, охарактеризовані деякі особливості використання ІКТ у процесі навчання учнів середньої ланки з метою соціалізації особистості.

Ключові слова: англійська мова, методика навчання англійській мові, інформаційно-комунікаційні технології, методи сучасного навчання іноземній мові, мультимедійні технології.

Гаврилець Я. О. Использование современных мультимедийных технологий на уроках английского языка в основной школе с целью социализации.

В представленной статье проанализированы основные формы современных медиасредств на уроках английского языка, охарактеризованы некоторые особенности использования ИКТ в процессе обучения учащихся основной школы с целью социализации личности.

Ключевые слова: английский язык, методика обучения английскому языку, информационно-коммуникационные технологии, методы современного обучения иностранным языкам, мультимедийные технологии.

Gavrilets Ya. The use of modern multimedia technologies at english language lessons among the middle – aged students with the aim of personality socialization.

Within this article the basic forms and ways of using information and communication technology in teaching English are analyzed. The author describes some of the features of interactive teaching methods on the example of the tasks at English lessons and formulates some proposals to expand the areas of using information and communication technologies in teaching.

Key words: «the English language», «methods of teaching English», «information and communication technologies», «modern methods of teaching foreign languages», «multimedia technology».

У наш час інформаційні технології стали невід'ємною частиною сучасного світу, вони значною мірою визначають суспільний розвиток людства. У цих умовах революційних змін вимагає й система навчання. Тобто актуальність даного питання має місце у сучасному освітньому середовищі, адже нині якісне

викладання дисциплін не може здійснюватися без використання засобів і можливостей, які надають комп'ютерні технології та Інтернет.

Мета даної статті – розкрити питання використання мультимедійних технологій на уроках англійської мови у учнів середньої ланки з метою їх соціалізації.

Інформатизація освіти – це процес забезпечення сфери освіти теорією і практикою розробки й використання сучасних інформаційних технологій, орієнтованих на реалізацію психолого-педагогічної мети навчання і виховання [3, с. 32].

В основі концепції «Нової української школи» однією з 10 ключових компетентностей сучасної нової школи є інформаційно-цифрова компетентність, що передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні [5].

Останнім часом методика викладання іноземних мов зазнала певних змін у організації процесу та методів навчання, його структурі та змісті. На сьогоднішній день найпоширенішим та дієвим методом викладання та навчання іноземних мов, безперечно, є комунікативно-орієнтований, який покликаний максимально наблизити учнів до реальних умов іншомовного середовища [1, с. 38]. ІКТ суттєво розширяють можливості педагога, оптимізують управлінські процеси, таким чином формуючи в учня важливі для нашого сторіччя технологічні компетентності.

Нову школу важко уявити без використання комунікативних технологій навчання англійської мови, які перетворюють навчання іноземній мові на живий творчий процес. Взагалі термін «мультимедіа» означає спектр інформаційних технологій, що використовують різноманітні програмні та технічні засоби з метою найбільш ефективного впливу на користувача.

Сучасна дитина, в силу своїх вікових особливостей, весь час шукає різні способи задовольнити свій пізнавальний інтерес. Її не цікавить навчання за допомогою книжок та слідування зразкам.

Характерна риса уваги учнів середнього шкільного віку є її специфічна вибірковість: цікаві уроки чи цікаві справи надзвичайно захоплюють підлітків і вони можуть довго зосереджуватися на одному матеріалі чи явищі. Однак, легка збудливість, цікавість до надзвичайного, яскравого часто є причиною мимовільного перенесення уваги.

Використання КТ у викладанні англійської мови дозволяє відійти від традиційних форм навчання; підвищити індивідуалізацію навчальної діяльності учнів; оптимізувати засвоєння мовних структур та граматичних правил; подолати монотонність заняття при

формуванні мовленнєвої та комунікативної компетенції учнів при навчанні англійській мові.

ІКТ також є засобом для вирішення ще одної проблеми сучасної школи – підтримка інтересу учня до навчання взагалі та англійської мови зокрема. Сучасним учням цікаві нові технічні засоби, оскільки вони досить привабливі і витримують конкуренцію з популярними серед школярів електронними пристроями, привертаючи їхню увагу до вивчення англійської мови.

З вищесказаного видно, що застосування ІКТ на даному етапі є вже вимогою часу, необхідністю. Таким чином, настав час озброїти вчителя новими засобами викладання англійської мови і результат негайно позначиться на наступних поколіннях.

Н. Кіргінцева вважає, що сьогодні можна виділити три основних шляхи використання ІКТ у навчанні іноземної мови [6]. Серед них автор виділяє наступні:

- використання вже готових програмних продуктів із вивчення іноземної мови (переважно, на CD, DVD);

- використання програмних продуктів, які створюються самим викладачем (викладачем та учнями) за допомогою різних комп'ютерних програм;

- використання ресурсів мережі Інтернет.

З метою кращого засвоєння знань учнями, а саме при вивченні нової лексики, широко використовуються мультимедійні презентації, дитячі пісні. Також на уроках використовуються навчальні відео- та аудіодиски з інформацією про визначні місця Великобританії, Шотландії, США та фрагменти мультфільмів та фільмів англійською мовою. Одним з найважливіших аспектів вивчення іноземної мови є лексика, і для пришвидшення її запам'ятовування, діти працюють з програмами «Lingua land» та «Hangman».

Мережа Інтернет є унікальним засобом, який надає можливість спілкування, наприклад, за допомогою електронної пошти або в режимі реального часу (on-line), отже головна мета навчання іноземної мови - це комунікативна діяльність, тобто практичне володіння іноземною мовою. Інтернет допомагає учням спілкуватися з носіями мови; брати участь у телекомунікаційних проектах, у різноманітних конкурсах і олімпіадах, текстових і голосових чатах; публікації творчих робіт учнів на освітніх сайтах тощо. При цьому відбувається цікавий повноцінний діалог або навіть полілог. Це створює унікальну автентичну ситуацію

діалогічного мовлення, що допомагає особистості соціалізуватися.

Отже, виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновки: всесвітня мережа Інтернет стає невід'ємним складником у вивченні іноземної мови і може бути використана як: засіб

автентичного спілкування з носіями мови на актуальні для учня теми за допомогою листування між окремими учнями і між цілими класами та школами, джерело додаткової інформації та засіб вивчення іноземної мови за допомогою спеціалізованих сайтів.

Література

1. Грещька О. О. Використання електронних енциклопедій у навчанні іноземних мов. *Іноземні мови*. 2002. № 2. С. 38–40. 2. Державний стандарт базової і повної середньої освіти (іноземні мови). *Іноземні мови*. 2004. № 1. С. 38. 3. Копил І. П. До проблеми застосування сучасних інформаційних технологій при вивченні іноземних мов. *Збірник наукових праць КНЛУ*. 2005. Вип. 28. С. 30–38. 4. Шклярчук Г. О. Інтенсифікація навчання іноземної мови з використанням комп'ютерних технологій. *Англійська мова та література*. 2011. № 22. С. 2–3. 5. Основи побудови нової школи. URL : <https://osvita.ua/doc/files/news/520/52062/new-school.pdf>. 6. Методична література щодо використання ІКТ. URL : http://megalibrus.tabu.ru/blog/metodicheskaya_literatura/464325_Metodika_vikoristannya_KT_na_uroc_anglysko_movi_po_tem_Bografya_u_8_klas_html.

УДК [373.5.016:81'243]:[37.091.26:004]

Гостра К. В.,
аспірантка,
Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ВЕБ-КОНТРОЛЮ ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ РЕАКЦІЙ НА ПРЕЦЕДЕНТНІ ФЕНОМЕНИ

Сучасна школа вимагає від учителя використовувати новітні технології, які сприяють цікавому викладенню та формують у учнів інтерес до навчання. В статті схарактеризовано використання інструментів веб-контролю на уроках мови для забезпечення зворотного зв'язку між учителем і учнем.

Ключові слова: веб-контроль, прецедентні феномени, мобільний додаток, фразеологізм.

Гостра Е. В. Использование инструментов веб-контроля для выявления реакций на прецедентные феномены.

Современная школа требует от учителя использования новейших технологий, способствующих обучению и формирующих у учащихся интерес к учебе. В статье дана характеристика инструментам веб-контроля на уроках языка для обеспечения обратной связи между учителем и учащимся.

Ключевые слова: веб-контроль, прецедентные формы, модильное приложение, фразеологизм.

Gostra K. Use of web-control tools for determining reactions for presential phenomenon's.

The modern school requires the teacher to use the latest technologies that contribute to interesting teaching and form students' interest in learning. The article describes the use of web control tools in language lessons to provide a bridge between teacher and student.

Key words: web control, precedent phenomena, mobile app, phraseology.

Сучасна школа – це школа нового покоління. В епоху цифрових технологій неможливо зробити освітній процес продуктивним не залучаючи передові технології.

Школа сьогодення вимагає від вчителя не просто подати матеріал учням, але і знайти такі форми та методи навчання, впровадження яких сприяло б активізації їх навчально-пізнавальної діяльності. Використання інформаційних технологій в освітньому процесі є актуальним, оскільки обумовлене необхідністю підготовки учнів до подальшої життєдіяльності у середовищі інформаційних технологій і збільшенням обсягу знань, що вони мають засвоїти [2, с. 394].

Сутністю освітнього процесу стає цілеспрямоване перетворення соціального досвіду в досвід особистісний, залучення учнів до всього багатства людської культури. У цьому аспекті чільне місце на уроках російської мови займають прецедентні феномени культури, які можна використовувати в якості навчальних текстів. У науковій літературі термін «прецедентні тексти» визначається як «значущі для тієї чи іншої особистості в пізнавальному і емоційному відношенні тексти, що мають понадособистісний характер, тобто добре відомі і широкому оточенню даної особистості, включаючи її попередників і сучасників, і, нарешті, такі, звернення до яких відновлюється неодноразово в дискурсі даної мовної

особистості» [1, с. 25]. Це можуть бути фразеологічні одиниці, крилаті вирази, цитати, значимі для тієї чи іншої особистості в пізнавальному і емоційному відношенні, добре відомі широкому оточенню даної особистості, включаючи її попередників і сучасників.

Зазначимо, що у сучасній лінгводидактиці проблема застосування прецедентних текстів плідно розробляється низкою вчених (В. Жуков, Є. Комлева, В. Корсаков, І. Литкіна, В. Мокієнко, І. Ненько). Але багато питань, особливо стосовних ефективного поєднання інформаційно-комунікаційних, культурологічних, інтерактивних технологій у процесі навчання російської мови, залишаються не розв'язаними, що і визначає актуальність даного дослідження.

Мета статті – охарактеризувати методику використання інструментів веб-контролю для виявлення реакцій на прецедентні феномени.

Без знання і вміння користуватися прецедентними текстами мовна особистість не буде цілісною, так як вони зберігають інформацію про культуру, історію, реалії народу, мова якого вивчається. Робота з прецедентними феноменами на уроках російської мови підвищить рівень мовної компетенції учнів, розширить їх кругозір, фонові знання, зробить мову більш виразною, що є дуже важливим для спілкування загалом. Але все більше вчителів задають собі питання: як урізноманітнити роботу з прецедентними текстами.

Дуже важливий компонент процесу навчання – це зворотній зв'язок, але ми знаємо, що на перевірку робіт і взагалі на зворотній зв'язок з учнем, учитель витрачає дуже багато часу. Сучасні мобільні телефони дозволяють оптимізувати процес надання і отримання зворотного зв'язку і значно заощадити час перевірки.

Пропонуємо використовувати на уроках російської мови мобільний додаток для викладачів, який допоможе влаштовувати опитування прямо у класі. Більш того, його регулярне застосування розвиває у учнів самостійність і почуття відповідальності за своє навчання.

Методика роботи з мобільним додатком. Учні видаються спеціальні бланки з варіантами відповідей (А, В, С і D). Почувши питання, вони піднімають потрібні картки, які вчитель сканує камерою смартфона Plickers. Це дозволяє аналізувати результати окремого учня або

вивчати статистику усього класу. Додаток працює на Android і iOS, а завантажується безкоштовно.

Робота з цим додатком проходить у три етапи: 1) підготовчий; 2) безпосереднє опитування із використанням платформи; 3) аналіз відповідей учнів.

Під час підготовчого етапу необхідно зробити наступне:

- зареєструватися на платформі Plickers;
- скачати додаток на свій смартфон;
- занести списки учнів в відповідному розділі платформи;
- скласти питання для опитування;
- роздрукувати спеціальні картки з індивідуальним QR-кодом для роботи у класі.

На другому етапі можна проводити опитування з будь-якої теми, наприклад, із фразеології, яка презентує різноманітні прецедентні феномени. Знання фразеологізмів, вміння ними користуватися у повсякденному мовленні свідчить про достатньо високий рівень володіння мовою.

Пропонуємо завдання: відповісти на питання, обравши правильний варіант відповіді:

- Учень – свет, неучень – :
а) тьма; б) доброта; в) злость.
- Любишь брать, люби и :
а) возвращать; б) отдавать; в) отвечать.
- Не было бы счастья, так ____ помогло:
а) несчастье; б) дружба; в) своенравие.
- Прожуй, прежде чем проглотить, послушай, прежде чем ____ :
а) написать; б) говорить; в) перебить.
- Ходил за делом, пришел с ____ :
а) работой; б) бездельем; в) предложением.

Перед опитуванням роздаємо учням картки, які відповідають їх прізвищам і номеру у списку. Задаємо питання, а діти піднімають картки відповідною стороною. Скануємо їх відповіді своїм смартфоном, зайшовши в мобільний додаток. Після опитування у відповідному розділі відкриваємо аналіз відповідей дітей і у зведеній таблиці отримуємо перелік відповідей кожного учня.

Використання методики опитування допомагає урізноманітнити роботу із прецедентними феноменами культури, забезпечити зворотній зв'язок учителя і кожного учня без виключення, економію навчального часу, а також дає можливість зробити освітній процес більш прогресивним.

Література

1. Дешериев Ю. Д. Теоретические проблемы социальной лингвистики. Москва : Наука, 1981. 368 с.
2. Манако А. Ф., Синица К. М. КТ в обучении : взгляд сквозь призму трансформаций. Образовательные технологии и общество. 2012. Т. 15. № 3. С. 392–414. URL: http://ifets.ieee.org/russian/depository/v15_i3/pdf/6.pdf.

Зеленкова Н. І.,
канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки
Кравець К. Ю.,
магістрантка кафедри педагогіки,
Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАГІСТРАНТІВ

У статті проаналізовано погляди науковців на проблему розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей магістрантів, запропонована класифікація ІКК, яка включає основні засоби роботи, якими має оволодіти фахівець.

Ключові слова: компетенція, компетентність; інформаційно-комунікативна компетентність; інформаційно-комунікаційні технології, компетентнісний підхід.

Зеленкова Н. И., Кравец К. Ю. Развитие информационно-коммуникативных компетентностей магистрантов.

В статье проанализированы взгляды ученых по проблеме развития информационно-коммуникативных компетентностей магистрантов, предложена система ИКК, которая включает в себя основные рабочие средства, которыми должен владеть специалист.

Ключевые слова: компетенция, компетентность, информационно-коммуникационная компетентность, информационно-коммуникационные технологии, компетентностный подход.

Zelenkova N., Kravets K. The development of the postgraduates' information and communication competences.

In the article were analyzed the views of scientists on the problem of the development of the postgraduates' information and communication competences, it is offered the classification of ICC which includes the basic methods of work which the specialist has to seize.

Key words: competence; competency; information and communication competence; information and communications technologies; competency-based approach.

Глобальний розвиток економіки, стрімка інформатизація суспільства зумовлюють необхідність широкого застосування інформаційних технологій в усіх сферах діяльності. Такі тенденції створюють серйозні проблеми для системи освіти. Магістранти вищих навчальних закладів мають бути відповідно підготовлені до використання сучасних технологій. Для цього необхідно змістити акцент із освітніх моделей, у яких навчання зводиться до заучування матеріалу, на моделі, які підкреслюють і стимулюють застосування, аналіз та синтез знань, умінь і навичок. Така система освіти передбачає навчання протягом усього життя. Інтеграція в сучасне суспільство, знаходження свого місця в житті вимагають дедалі більше зусиль і компетентності від кожної людини, тому що прогрес усіх галузей людської діяльності залежить від компетентних людей, які працездатні, творчі, досягають високих результатів. Сучасне суспільство вимагає від наукових кадрів умінь швидко адаптуватися до нових умов, удосконалювати професійні уміння

та навички, користуватися інформаційно-комунікаційними технологіями. Зважаючи на це, розвиток інформаційно-комунікаційних компетентностей магістрантів стає невід'ємним аспектом навчально-виховного процесу. Всі ці обставини зумовлюють потребу в оволодінні сучасними компетенціями.

Метою статті є проаналізувати стан проблеми розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей магістрантів.

Загальна інформатизація суспільства та стрімкий розвиток економіки зумовлюють необхідність упровадження інформаційних технологій в усі сфери діяльності. Для системи освіти такі тенденції створюють проблеми і тому магістранти мають бути підготовлені до використання сучасних технологій. На думку науковців В. Бубнова, А. Гуржій, М. Жалдак освітнім системам країн доцільно переорієнтувати акценти освіти з принципу адаптивності на принцип компетентності магістрантів. Проблеми інформатизації освіти тісно пов'язані з вимогами болонської декларації в Україні, у межах якої упроваджується

багаторівнева ступенева освіта. Вчені дискутують щодо того, як озброїти людину необхідними вміннями та знаннями для забезпечення її взаємодії з інформаційним суспільством. Тому компетентнісний підхід, який визнаний ключовим у реформуванні освіти країн Європейського Союзу та пострадянського простору розглядається як базова конструктивна ідея неперервної освіти.

Головні етапи становлення компетентнісного підходу в освіті можна окреслити таким чином: обґрунтування поняття «компетенція» та розмежування понять «компетенція» та «компетентність». Компетенція означає коло питань, в яких людина добре обізнана, усвідомила їх і має досвід використання, спроможна виконувати будь-яке завдання якісно і ефективно. Компетентність – це не тільки наявність знань і досвіду, але й вміння їх використовувати при здійсненні своїх функцій. За визначенням І. Фруміна, компетентнісний підхід – це спроба дати відповідь на запитання, чого і як навчати [3]. Такий підхід до організації навчально-виховного процесу передбачає розвиток професійних і особистісних якостей, вміння приймати рішення і брати на себе відповідальність. Особливістю методології компетентнісного підходу у вищій освіті є те, як зазначають науковці, що в її основу покладено ідею заміни традиційного репродуктивного навчання на креативне. Тому науковці, зокрема В. Бубнов, А. Гуржій, М. Жалдак, С. Тришина та інші висловлюють думку про те, що компетентнісний підхід пов'язаний з ідеєю всебічної підготовки та виховання індивіда не лише як спеціаліста, а і як особистості. Тобто компетентнісний підхід варто розглядати не лише як засіб оновлення змісту освіти, але і як механізм проведення його у відповідність з вимогами, які ставить сучасність. Саме використання інноваційних технологій освіти у навчально-виховному процесі – одна з умов реалізації компетентнісного підходу. Зважаючи на це, розвиток інформаційно-комунікаційних компетентностей магістрантів стає невід'ємною компонентою частиною підвищення

ефективності та якості програми магістерської підготовки відповідно до вимог сьогодення.

Розвиток інформаційно-комунікаційних компетентностей магістрантів стає невід'ємним аспектом навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах країни.

Інформаційно-комунікаційна компетентність, як зазначено у працях О. Овчарук, – це ключова категорія, що розглядається як комплексне поняття, а саме – сукупність знань і розуміння, умінь, навичок, а також особистісних ставлень і ціннісних орієнтацій людини у галузі ІКТ та здатність автономно і відповідально демонструвати їх для практичної, професійної діяльності та навчання упродовж життя [1].

Важливою, на наш погляд, є класифікація інформаційно-комунікаційних компетентностей, що запропонована Л. Петуховою, яка включає основні засоби роботи, якими фахівець має оволодіти для успішної реалізації компетентності з інформаційно-комунікаційних технологій у своїй професійній діяльності: інформатично-збиральна компетентність, що передбачає здатність до пошуку і накопичення даних за допомогою словників, книг, журналів; інформатично-перетворювальна компетентність, яка передбачає здатність до аналізу, класифікації та систематизації отриманих даних; інформатично-зберігаюча компетентність, що забезпечує вміння раціонально обирати програмне забезпечення та створювати оптимальну файлову структуру для зручного зберігання і швидкого пошуку необхідної інформації; інформатично-презентувальна компетентність, яка гарантує наявність умінь вибору необхідного програмного забезпечення для якнайкращого представлення інформації; інформатично-мережева компетентність являє собою сукупність знань, умінь і навичок роботи в комп'ютерній мережі, сформованість культури спілкування в соціальних мережах, участі в форумах і on-line конференціях [2].

Отже реалізація зазначених дій дає змогу зрозуміти, які навички, знання, вміння та ставлення необхідно розвивати у магістрантів з метою впливу на їх компетентності, зокрема на інформаційно-комунікаційну.

Література

1. Овчарук О. В. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти. *Стратегія реформування освіти в Україні : Рекомендації з освітньої політики*. Київ : «К.І.С.» 2003. № 3(11). 296 с.
2. Петухова Л. Є. Теоретико-методичні засади формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Херсон, 2009. 564 с.
3. Фрумин И. За что в ответе? Компетентностный подход как естественный этап обновления содержания образования. *Учительская газета*. № 36. URL : <http://www.uq.ru/old/02.36/t24.htm>.

СТВОРЕННЯ АДАПТИВНОЇ СИСТЕМИ ШКІЛЬНОЇ МЕДІАОСВІТИ НА ОСНОВІ ПРИНЦИПІВ НАСКРІЗНОГО НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У поданій статті розглянуте актуальне питання щодо організації і здійснення дослідно-експериментальної роботи в діяльності закладу загальної середньої освіти за темою: «Створення системи шкільної медіаосвіти на основі принципів наскрізного навчання». Провідна діяльність ЗСО на сучасному етапі реформування освіти полягає у формуванні навичок медіагігієни, медіаіммунітету, критичного мислення інформаційно-оточуючого середовища.

Ключові слова: наскрізне навчання, медіаосвіта, медіаіммунітет, Інтернет-залежність, медіакомпетентності.

Коваленко В. С. Создание адаптивной системы школьного медиаобразования на основе принципов сквозного обучения в контексте деятельности учреждения общего среднего образования.

У представленной статье рассмотрен актуальный вопрос об организации и осуществлении опытно-экспериментальной работы учреждения общего среднего образования по теме: «Создание системы школьного медиаобразования на основе принципов сквозного обучения». Обосновывается, что ведущая деятельность учреждений среднего образования на современном этапе реформирования состоит в формировании навыков медиагигиены, медиаиммунитета, критического мышления информационной среды.

Ключевые слова: Сквозное обучение, медиаобразование, медиаиммунитет, интернет зависимость, медиакомпетентности.

Kovalenko V. The creation of adaptive system of school media education on the basis of principles of exclusive education in the context of activity of general basic education institution.

The article deals with the actual issue of organizing and carrying out experimental and experimental work in the activity of the institution of general secondary education on the theme: «Creating a system of school media education on the basis of the principles of cross-curriculum education». The main activity of the IGSE at the present stage of education reform is the formation of skills of media hygiene, mediaimmunity, critical thinking of the information and environment environment.

Key words: cross-fertilization, media education, mediaimmunity, Internet addiction, media competence.

Впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних, web- та медіаосвітніх технологій актуальна проблема сучасної освіти. В умовах інноваційних освітніх змін перед закладом загальної середньої освіти висувається низка вимог щодо формування навичок критичного мислення, емоційного інтелекту, ключових медіакомпетентностей учнівської молоді профілактики Інтернет-залежності, вироблення у підростаючого покоління медіаіммунітету, медіагігієни.

В якості ключового пріоритету в діяльності закладу загальної середньої освіти визначено здійснення дослідно-експериментальної роботи на обласному рівні за темою: «Створення системи шкільної медіаосвіти на основі принципів наскрізного навчання». З цієї метою

до робочого навчального плану школи включені курси за вибором медійного спрямування:

1) школа І ступеня – курси за вибором: «Я у медіапросторі» (2А, 2Б класи), «Сходинки до медіаграмотності» (4А, 4Б, 4В класи);

2) школа ІІ ступеня – курси за вибором «Основи медіаграмотності (пропедевтичний курс)» (8Б, 9Б класи);

3) школа ІІІ ступеня – курси за вибором «Основи медіаграмотності» (10А, 11А класи).

У своїй роботі ЗСО «КЗШ № 52 КМР ДО» впроваджує модульну модель «Інтеграція медіаосвіти в систему базової шкільної та позашкільної освіти як фактор формування медіаграмотності і медіакомпетентності особистості учнівського контингенту» (див. рис. 1).

Рис. 1. Модульна модель «Інтеграція медіаосвіти в систему базової шкільної та позашкільної освіти»

Науково-методичний компонент реалізується через систему науково-методичної роботи закладу загальної середньої освіти у вигляді функціональної моделі «5 кроків до успіху». *Крок 1.* З метою вирішення проблеми підготовки вчителя, який має певні ІКТ-компетентності, у школі організовані постійно діючі майстер-класи «Сходінками до Олімпу: роботи вчителя». Результатами роботи вчителів на зазначених заходах є створені ними цифрові освітні ресурси для підтримки освітнього процесу (мультимедійні презентації, комп'ютерні тести, тощо). *Крок 2.* Для підвищення фахової компетентності педагога в галузі сучасних освітніх технологій у школі організовуються науково-методичні семінари щодо їх вивчення. *Крок 3.* Практична діяльність «Застосування Інтернет-, медіаосвітніх, інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі» включає в себе проведення уроків, позакласних заходів, батьківських зборів, із застосуванням сучасних освітніх ІК-технологій. Робота на даному етапі відбувається в творчій лабораторії, яка створена на базі методичного кабінету закладу. *Крок 4.* Дуже важливим аспектом науково-методичної роботи у школі є формування проектної культури вчителя та колективу в цілому. Проектування стимулює

педагога до отримання нових знань, до творчого пошуку, допомагає розвивати професійну компетентність. У закладі розробляється і реалізується система проектів, що спрямовуються на модернізацію системи освіти, керівництво педагогічними процесом, планування і розвиток освітньої установи, підвищення кваліфікації педагогів. Процес реалізації цих проектів дозволяє вирішити цілий ряд задач: 1) реалізувати стратегію інноваційного розвитку ЗСО; 2) підвищити проекту культуру педагогів; 3) створити необхідні умови для застосування методу проектів в освітньому процесі; 4) організувати соціальне партнерство між всіма учасниками освітнього простору: вчителям, учнями, представниками батьківської громадськості. *Крок 5.* Участь педагогів в семінарах, конкурсах, науково-практичних конференціях, публікації і розповсюдження досвіду своєї роботи. Робота на даному етапі вибудовується на акмеологічній концепції: в основі саморозвитку і самоорганізації лежить людська потреба в певних нових досягненнях, прагненні досягти успіху, до досконалості, активна життєва позиція, позитивне мислення, віра у свої можливості.

Найбільш доцільне використання наступних інноваційних технологій, які використовуються не лише в освіті, але й у бізнесі, економіці та інших сферах людської діяльності. Перелічимо їх: 1) Освітній консалтинг – це набір соціально-технологічних прийомів і методів, що застосовуються для проектування процесу інноваційного розвитку освітньої установи і галузі працівників освіти. Процес консультування включає в себе: по-перше, діагностику, вироблення рекомендацій, щодо апробації проекту; по-друге, спрямований на те, щоб структурна організація сама винайшла потрібні для її розвитку шляхи; 2) Освітній аутсорсинг – це залучення зовнішніх ресурсів для надання методичних послуг. Сьогодні аутсорсинг в освіті, застосовується поряд з власними системами методичної роботи, і являє собою один із найбільш ефективних підходів до формування системи навчання працівників безпосередньо в освітній установі. Сенса аутсорсингу зводиться до найпростішої формули: освітній заклад отримує можливість зосередити всі можливі ресурси на основних видах діяльності, передавши решту функцій надійному і професійному партнеру.

Діагностичний компонент реалізується через впровадження в практику роботи закладу загальної середньої освіти проектних робочих творчих груп.

У контексті здійснення дослідно-експериментальної роботи щодо запровадження медіа-освіти організовано роботу чотирьох проектних робочих творчих груп: 1) інноваційної діяльності (апробує функціональні моделі запровадження медіа освітніх технологій з метою підтримки освітнього процесу); 2) психолого-педагогічного забезпечення викладання курсів (забезпечує психолого-педагогічний супровід ДЕР шляхом розробки та стандартизації методик відстеження ключових медіакомпетенностей особистості школярів); 3) науково-методичного забезпечення (займається вивченням теоретико-концептуальних положень вітчизняної моделі медіа-освіти, розробкою заходів щодо запровадження медіа освітніх інновацій на основі принципів наскрізного навчання у практику роботи закладу, відпрацюванням дієвих рекомендацій щодо викладання суміжних з медіа-освітою навчальних дисциплін); 4) моніторингового розвитку ключових медіакомпетенностей особистості учнів (здійснює моніторинг розвитку ключових медіакомпетенностей в учнів різних вікових груп у ході проведення анкетувань та психолого-педагогічних досліджень). На засіданні науково-методичної ради закладу загальної середньої освіти затверджується план роботи кожної групи і визначаються пріоритетні напрямки та завдання на календарний рік і перспективу.

Розглянемо сутність змістовних компонентів моделі: мотиваційно-психологічного, дидактико-методичного, операційного. Мотиваційно-психологічний компонент формування медіаграмотності педагогічного працівника зумовлений значенням його вмотивованості на реалізацію завдань медіа-освіти та подоланням психологічного бар'єру при користуванні новітніми медіазасобами. Дидактико-методичний компонент пов'язаний із конкретним видом діяльності, яку здійснює педагог упродовж свого робочого дня: проведення уроків, додаткових занять, роботи з комп'ютером або інтегровані заняття.

Операційний компонент стосується інформаційно-технічного боку готовності до впровадження медіа-освіти вчителем і спрямований на набуття базових користувацьких знань, умінь і навичок з оволодіння комп'ютерною грамотою як важливим та необхідним елементом медіаграмотності, а також педагогічному працівнику потрібно навчитися працювати з периферійними електронними пристроями: мультимедійним проектором, сканером, інтерактивною дошкою, пошуковими системами Інтернету, здійснювати мережну взаємодію, створювати web-портфоліо, працювати з електронними журналами.

Змістовно-цільовий компонент реалізується через модульний принцип у вигляді наступної структурної схеми. Практична складова змістовно-цільового компоненту функціональної моделі медіа-освіти реалізується через блоки креативної діяльності та рецептивно-аналітичної діяльності.

З метою належного рівня психолого-педагогічного супроводу та ефективного здійснення дослідно-експериментальної роботи систематично здійснювалися психолого-педагогічні зрізи на початку та вкінці експерименту. З цією метою використовувався широкий арсенал методик та технологій, серед них можна відзначити наступні: 1) Таблиці Шульте; 2) Психогеоетричний тест; 3) 10 слів Лурія; 4) Тест КОС (українською КОЗ); 5) Діагностика потреби у спілкуванні (за Ю. Орловим); 6) Чи піддається ви навіюванню? 7) Визначення Інтернет-залежності; 8) Діагностика творчих здібностей (Є. Тунік); 9) Геоетричний тест П'єро-та-Рузера; 10) Тест на знання правил поведінки в Інтернеті.

Вплив медіаосвітніх курсів за вибором на рівень медіакультури учнів експериментальних класів здійснювався шляхом діагностування дітей на початку впровадження курсів за вибором і на виході. Інструментарій діагностування рівня медіакультури учнів розроблявся методичною та психологічною службою закладу. Результати діагностики виявили тенденцію зростання медіатворчості

учнівської молоді, розвитку їх критичного мислення, активного осмисленого перебування в інформаційному середовищі, формування медіакомпетентності.

Результати проведення вхідного анкетування учнів 8Б класу протягом 2017/2018 навчального року приведені на діаграмі (аналогічні дослідження проведені і по решті класів).

Під час проведення дослідження в рамках дослідно-експериментальної роботи із запровадження медіа-освіти, було проведено об'ємне анкетування і виявлено серйозні проблеми в розвитку інформаційної культури учнів.

Інформаційна культура – багатокомпонентна частина загальної культури особистості. Всі ми знаємо, що рівень загальної культури учнів бажає бути кращим, це саме стосується і інформаційної культури.

Найбільше занепокоєння в результатах анкетування викликають ознаки Інтернет-залежності (надмірного перебування у медіапросторі) в більшій половині учнів. Своєчасне виявлення та проведення відповідної корекційної роботи – один із ключових пріоритетів в діяльності ЗСО.

Формуванню критичних навичок та інноваційного потенціалу особистості сучасного учня сприяють інтелектуальні конкурси, які проводить КВНЗ «Дніпровська академія неперервної освіти», ДВНЗ «КДПУ», управління освіти і науки виконкому Криворізької міської ради, КЗ «Інноваційно-методичний центр» Криворізької міської ради.

Для висвітлення та популяризації медіаосвітніх інновацій у практиці роботи початкової, середньої та старшої школи педагогічними працівниками створені електронні портфоліо, які систематично поповнюються

відповідними матеріалами для підтримки викладання навчальних дисциплін. З метою фахового зростання та популяризації позитивних напрацювань, які отримані в ході здійснення дослідно-експериментальної роботи матеріали з досвіду роботи закладу подаються до друку у фахових виданнях обласного, всеукраїнського та міжнародного рівнів [2, 3, 4, 5, 6, 7, 8].

Для популяризації позитивних напрацювань педагогічного колективу та висвітлення позитивної динаміки в напрямку здійснення дослідно-експериментальної роботи вся інформація про хід експерименту висвітлюється на офіційному сайті закладу в розділі «Дослідно-експериментальна робота» за адресою: <http://krschool52.wixsite.com/school/eksperimentaln-a-roboata>.

З метою фахового зростання медіапедагогів, які викладають курси медійного спрямування, здійснюється курсова перепідготовка на семінарах-практикумах, конференціях, тренінгах на базі КВНЗ «Дніпровська АНО».

Альберт Ейнштейн стверджував, «Жодну проблему не можна розв'язати на тому ж рівні, на якому вона виникла...». Незважаючи на значні напрацювання в напрямку здійснення дослідно-експериментальної роботи, виникають певні проблеми та труднощі в діяльності закладу загальної середньої освіти. Хотілося б коротко зупинитися на них: 1) навчальна програма з курсів за вибором медійного спрямування не враховує психолого-педагогічних особливостей учнів початкової, середньої та старшої школи; 2) пошук матеріалів: ілюстрацій, демонстрацій, завдань, вимагає величезних часових витрат; 3) парк комп'ютерної техніки морально та фізично застарів.

Література

1. **Баришполец О.** Соціальне призначення медіаосвіти. URL : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppp/2009_9/Barishpoletz.htm.
2. **Деркач В. В.,** Коваленко В. С. Інтеграція медіаосвіти в систему базової шкільної та позашкільної освіти як фактор формування медіаграмотності та медіакомпетентності учнів : кат. експ. навч. закл. Дніпро : [б.в.], 2015. С. 52.
3. **Деркач В. В.,** Коваленко В. С. Інтеграція медіаосвіти в систему базової шкільної та позашкільної освіти як фактор формування медіаграмотності та медіакомпетентності учнів. *Інноваційні моделі та технології медіаосвіти в навчальних закладах Дніпропетровщини* : мат. обл. конкурсу на кращу розробку моделі медіаосвіти в сучасному навчальному закладі. Дніпро : 2015. С. 25.
4. **Задорожня В. С.** Фотографія, кіно, телебачення як медіапродукція. Урок з медіакультури для 10 кл. *Наук.-метод. журнал «Відкритий урок : Розробки. Технології. Досвід»*. 2013. № 5. С. 93.
5. **Коваленко В. С.** Інтернет і медіаосвітні технології. *Наук.-метод. журнал «Відкритий урок : Розробки. Технології. Досвід»*. 2014. № 7–8. С. 49–50.
6. **Коваленко В. С.** ІКТ у наук.-метод. роботі. *Наук.-метод. журнал «Відкритий урок : Технології. Досвід. Розробки* 2014. № 5. С. 18–24.
7. **Коваленко В. С.** Застосування Інтернет та медіаосвітніх технологій у навчально-виховному процесі в умовах збагачення інформаційної компетентності інноваційної особистості учня через здійснення дослідно-експериментальної роботи на базі загальноосвітнього навчального закладу. *Впровадження медіаосвіти в практику роботи навчальних закладів області* : мат. обл. наук.-практ. конф., м. Дніпропетровськ, 21 травня 2014 р. Дніпропетровськ, 2014. С. 28–34.
8. **Коваленко В. С.** Проектирование и направления внедрения Интернет-технологий, электронных медиа для обновления учебно-воспитательного процесса в инновационном образовательном пространстве. *Образовательные технологии XXI века: информационная культура и медиаобразование* : сб. ст. междунар. науч.-практ. конф. Санкт-Петербург : Нестор-История, 2013. С. 162–166.
9. **Медіаосвіта та медіаграмотність** : короткий огляд / за ред. В. Іванова та ін. Київ : [б.в.], 2012. 58 с.
10. **Медіакультура особистості** : соціально-психологічний підхід : навч. посіб. Київ : Міленіум, 2010. 440 с.

ПІЗНАВАЛЬНА АКТИВНІСТЬ УЧНІВ – РУШІЙНА СИЛА ПРОЦЕСУ ВИВЧЕННЯ ШКІЛЬНОГО КУРСУ ІНФОРМАТИКИ

Проаналізовано стан досліджень та педагогічні умови щодо розвитку пізнавальної активності учнів, надано рекомендації з використання інноваційних методів навчання на уроках інформатики.

Ключові слова: пізнавальна активність учнів, аспекти пізнавальної активності, умови освітнього процесу, способи активізації навчально-пізнавальної діяльності, інноваційні методи навчання.

Мошков И. Д. Познавательная активность учащихся – движущая сила процесса изучения школьного курса информатики.

Проанализировано состояние исследование и педагогические условия развития познавательной активности учащихся, представлены рекомендации относительно использования инновационных методов обучения на уроках информатики.

Ключевые слова: познавательная активность учащихся, аспекты познавательной деятельности, условия образовательного процесса, способы активизации учебно-познавательной деятельности, инновационные методы обучения.

Moschkov I. Students' cognitive activity is powerful force in the process of informatics's studying.

The state of research and pedagogical conditions concerning the development of cognitive activity of students are analyzed, recommendations on the use of innovative teaching methods in the computer science classes are given.

Key words: cognitive activity of students, aspects of cognitive activity, conditions of educational process, ways of activating educational and cognitive activity, innovative teaching methods.

Проблема пізнавальної активності учнів, успішне вирішення якої дає змогу досягти суттєвого підвищення ефективності та якості освітнього процесу, постійно перебуває в центрі уваги як дослідників, так і вчителів-практиків. Різні аспекти проблеми пізнавальної діяльності учнів у процесі навчання, а також педагогічний та дидактичний аспекти комп'ютеризації навчального процесу, розкриті в дослідженнях психологів та педагогів Л. Виготського, П. Гальперіна, Ю. Машбиця, Ю. Підкасистого, Н. Талізної. Питання вдосконалення змісту й методів навчання основ інформатики розглянуто в працях Н. Балик, А. Верляня, О. Гончарової, А. Єршова, М. Жалдака, П. Маланюка, Н. Морзе, Ю. Рамського. Актуальність проблеми теорії пізнання та детальне її вивчення обумовлене підвищенням ролі інформації в сучасному суспільстві, інтенсивним процесом розвитку самого наукового пізнання. Нова українська школа вимагає від випускника інформаційно-цифрової компетентності, яка передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні. Швидкі темпи інформаційного прогресу змушують проводити пошуки нових методик шкільного навчання, оскільки саме теперішні учні завтра житимуть в суспільстві, в якому домінуватимуть інформаційні процеси.

Метою статті є розкриття сутності пізнавальної активності та аналіз необхідних

педагогічних умов, спрямованих на підвищення ефективності освітнього процесу при вивченні шкільного курсу інформатики.

У педагогічній науці немає єдиного підходу до поняття пізнавальної активності. Аналізуючи визначення різними авторами [1, с. 7], можна сказати, що у психолого-педагогічних дослідженнях пізнавальна активність розглядається у таких аспектах:

– пізнавальна активність – компонент пізнавальної діяльності;

– пізнавальна активність – одна з рис особистості, яка проявляється у здійсненні діяльності, у виборі раціональних шляхів до досягнення мети;

– пізнавальна активність як готовність особистості до пізнання зовнішнього і внутрішнього світу.

Пізнавальна активність реалізується через пізнавальну потребу, ініціативу, пізнавальну надситуативність, перетворюваність, самоактуалізацію, саморегуляцію, які є її визначальними характеристиками. Управління освітнім процесом матиме позитивні результати в тому випадку, коли всі аспекти організації процесу навчання функціонують як єдине ціле. Цього можна досягти за умов чіткої структури освітнього процесу, визначення позицій та ролі вчителя, можливостей учня в самостійному виборі шляху здобування знань та детально продуманих вимог до засвоєного матеріалу. Саме за таких умов розкриваються індивідуальні особливості учня, активізується процес навчання.

Таким чином, пізнавальна активність у навчанні знаходиться в діалектичній єдності з усіма умовами освітнього процесу.

Нова українська школа спрямовує вчителя на оволодіння інноваційними методами навчання, пошук та упровадження ефективних педагогічних технологій. Надзвичайно цікавими та продуктивними видами навчальної діяльності на уроках інформатики є:

1. Електронні посібники;
2. Технологія індивідуалізації процесу навчання (метод проєктів);
3. Ігрові технології навчання;
4. Інтегроване навчання;
5. Мультимедійні технології;

6. Мережеві технології (онлайн-урок, скайп-конференція);

7. Веб-квест.

Цілеспрямована робота з формування і розвитку пізнавальної активності учнів є запорукою підвищення якості засвоєння навчального матеріалу на уроках інформатики, розвитку мислення і творчих здібностей школярів.

Серед напрямів подальших досліджень виокремимо пошук та використання технологій, які забезпечуватимуть не загальну активність учнів у пізнавальній діяльності, а їх активність, спрямовану на оволодіння провідними знаннями і способами діяльності.

Література

1. Козачук С. А. Психолого-педагогічні умови розвитку пізнавальної активності молодших школярів у процесі вивчення іноземної мови : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2009. 236 с. 2. Лозова В. І. Пізнавальна активність школярів : Спецкурс з дидактики : навч. посіб. Харків : Основа, 1990. 88 с. 3. Ноздрова О. П. Дидактична гра як засіб стимулювання пізнавальної активності учнів 6-7-річного віку : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Харків, 2008. 189 с.

УДК [373.5.016:81'243]:004.738.5

Станіславська О. В.,

вчитель другої категорії,

Криворізька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 65,

м. Кривий Ріг

ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

За останні роки однією з першорядних світових тенденцій у ІТ-галузі стало поширення хмарних технологій. Щодо їх використання на уроках, зокрема уроках іноземної мови, то це є вимогою сучасності, оскільки ми всі живемо у час стрімкого розвитку і використання інтернет-технологій, різноманітних онлайн ресурсів, соціальних мереж, тому є логічною і доречною робота щодо створення хмарно-орієнтованого навчального середовища та застосування його на практиці.

Ключові слова: хмарні технології, інтернет, онлайн ресурси, сервіси Google, хмаро орієнтоване навчальне середовище, віртуальний клас, «Google Форма», сервісні програми office 365, Power Point, Sway, хмари слів.

Станіславская О. В. Повышение мотивации учащихся путем использования облачных технологий на уроках иностранного языка.

В последнее время одной из ведущих мировых тенденций в IT-отрасли стало распространение облачных технологий. Относительно их использования на уроках, в частности уроках иностранного языка, то является требованием времени, поскольку мы живем во время ускоренного развития и использования интернет-технологий, различных онлайн-ресурсов, социальных сетей, поэтому логичной и целесообразной является работа по созданию облачно-ориентированной учебной среды и использование ее на практике.

Ключевые слова: облачные технологии, интернет, онлайн ресурсы, сервисы Google, облачно ориентированная учебная среда, виртуальный класс, «Google Форма», сервисные программы office 365, Power Point, Sway, облака слов.

Stanislavska O. Rising pupils' motivation by means of using cloud technologies at the foreign language lessons.

In recent years, one of the first world trends in the IT industry has been the spread of so-called «cloud technologies». The use of cloud technologies in the classroom, in particular at the lessons of a foreign language, is a requirement of the present. We all live in a time of rapid development and the use of Internet technologies, various online resources, social networks, therefore it is logical and appropriate to work on the creation of the cloud-oriented learning environment and its application in practice.

Key words: cloud technologies, Internet, online resources, Google services, cloud-based learning environment, virtual classroom, Google Form, Office 365 service, Power Point, Sway, Word Clouds.

«Хмарні технології» забезпечують користувачу доступність електронних освітніх ресурсів, що є компонентами змістовного наповнення сучасного навчального середовища.

Оскільки, сучасні технології відіграють значну роль у нашому житті, то виникає необхідність пов'язати їх з навчально-виховним процесом у загальноосвітніх навчальних

закладах з метою забезпечення рівного та якісного доступу до освіти.

Поєднання у навчальному процесі активних та інтерактивних методів з використанням комп'ютерних технологій є необхідним для розвитку досліджуваної якості особистості. Самостійна робота учнів із комп'ютерними технологіями – важливий стимул у навчанні, що створює передумови для застосування практичних та інтелектуальних умінь, бо знання, які учні здобувають у результаті самостійної діяльності, засвоюються значно краще, ніж ті, які подаються в готовому вигляді [2, с. 158]

Перевагами хмарних технологій для учителя-предметника є наступні: вчитель має доступ до своїх матеріалів і документів будь-де і будь-коли; з'являється можливість використання відео і аудіо файлів прямо з Інтернету, без додаткового завантаження на комп'ютер; організація спілкування з предметними кафедрами вищих навчальних закладів (проведення он-лайн уроків, тренінгів, круглих столів); он-лайн комунікація з учнями інших шкіл міста або інших країн.

Без сумніву, що використання новітніх технологій відіграє величезне значення у викладанні та вивченні мови. Значною мірою відбувається підвищення інтересу учасників процесу. Саме тому, плідна взаємодія вчителя з новітніми технологіями може сприяти ефективному підвищенню якості освіти.

Зразком хмарних технологій виступає блог вчителя, а також вправи, розміщені в ньому для роботи он-лайн у «хмарі». У додатку Google Диск є цікава функція «Google Форма», що створена для роботи із формуванням різного роду блоків питань. За допомогою Google Форми можна легко створювати опитувальники, вікторини, анкети. Підходить для організації засобів діагностики і моніторингу виконання домашнього завдання та самостійної роботи на уроці. Для поліпшення здатності читання можна використовувати кілька методів за допомогою використання технологій. Серед них використання хмаро орієнтованого навчального середовища. У зручний для учня час, маючи гаджет, він може відкрити електронну книгу чи інформацію та читати. Взаємодія з вчителем під час читання сприяє поліпшенню розуміння прочитаного, вживання лексики, швидкість, розуміння отриманої інформації. Комп'ютери також можна використовувати, щоб виправити

відповіді учнів та надіслати їм результати роботи.

Для більшості вчителів існує необхідність презентувати на уроках різні матеріали такі як інформаційні статті підручників, оповідання, вірші та газетні статті. Один із цікавих способів вводу матеріалу – це створення хмари тексту (або хмари слів) або Text Cloud or Word Cloud. Хмара тексту або хмара слів – це візуалізація частоти слів у тексті у вигляді зваженого списку. Останнім часом ця техніка все частіше використовується для візуалізації тематичного контенту. Розмір шрифту слів відображає їх частоту використання в тексті. Чим більше шрифт, тим більше частота використання.

Урізноманітнити роботу на уроці допоможе Learning Apps.org – це онлайн-сервіс, який дозволяє створювати інтерактивні вправи. Їх можна використовувати в роботі з інтерактивною дошкою, або як індивідуальні вправи для учнів. На сайті доступна велика база завдань, розроблених учителями з різних країн для усіх предметів шкільної програми. Кожен із ресурсів можна використати на своєму уроці, змінити під власні потреби, розробити схожий чи зовсім інший навчальний модуль.

Можливість отримати оцінку онлайн, використання мультимедійних комп'ютерних програм: Power Point та Sway, які поєднують використання тексту, графіки, звуку, відео, анімації і сприяють підвищенню мотивації учнів та розвитку їх словникового запасу і навичок читання.

Використовуючи комп'ютерні програми, навіть процес виконання письмового завдання може бути набагато простіше і приємніше, і може допомогти учням висловлювати свої думки більш чітко. Використання комп'ютера як інструменту у вивченні граматики сприяє підвищенню мотивації учня. Традиційне письмо з папером і олівцем відходить на другий план.

Використання технологій у вивченні іноземної мови стало реальною необхідністю в наші дні, так як вони полегшують процес пізнання. Сучасні хмарні технології допомагають ефективно навчати та викладати іноземні мови. Вчителі іноземних мов повинні заохочувати своїх учнів використовувати хмарні технології в розвитку мовних навичок. Навчальним закладам необхідно модернізувати свою матеріально-технічну базу за допомогою встановлення нового обладнання для підтримки навчального процесу.

Література

1. **Шилова О. Н.**, Лебедева М. Б. Как помочь учителю освоить современные технологии обучения : метод. пособ. (тьюторов) системы РКЦ-ММЦ проекта ИСО. Москва : Интуит.ру, 2006.
2. **Щербак Н. М.** Шляхи формування пізнавальної самостійності учнів. *Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер.: Психолого-педагогічні науки.* 2013. № 1. С. 156–159.
3. **Яцишин А. В.** Застосування віртуальних соціальних мереж для потреб загальної середньої освіти. *Інформаційні технології в освіті.* 2014. № 19. С. 119–126.
4. **Петрова О. Б.**, Попова Н. О., Акавець І. В. Застосування інтернет-ресурсів у навчанні іноземних мов як реалізація основних дидактичних принципів. *Сучасна україністика: наукові парадигми мови, історії, філософії:* зб. ст. III міжнар. наук. конф., м. Харків, 2012. С. 78–87.

РОЗДІЛ 5

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ ФАХІВЦІВ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.147:[37.011.3-051:811.11]

Білозір О. С.,
магістрантка кафедри педагогіки,
Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг

ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕРМАНСЬКИХ МОВ

У статті проаналізовано складники мовної компетентності учнів 9 класів; встановлено відповідність між дисциплінами підготовки майбутніх учителів за спеціальністю «Середня освіта (Англійська мова)», визначеним складовим.

Ключові слова: мовна компетентність, комунікативні вміння мовленнєвої діяльності, підготовка вчителів іноземних мов, германські мови, англійська мова.

Белозир О. С. Формирование лингвистической компетентности будущих учителей германских языков.

В статье проанализированы составляющие лингвистической компетентности учащихся 9 классов; установлено соответствие между выделенными составляющими и дисциплинами подготовки будущих учителей по специальности «Среднее образование (Английский язык)».

Ключевые слова: лингвистическая компетентность, коммуникативные умения речевой деятельности, подготовка учителей иностранных языков, германские языки, английский язык.

Bilozir O. The formation of language competence of future teachers of german languages.

The article analyzes the components of linguistic competence of the 9th form students; the correspondence between the disciplines of the training of future teachers in the specialty «Secondary education (English language)», determined by the components, is established.

Key words: language competence, communicative skills of speech activity, preparation of teachers of foreign languages, Germanic languages, English language.

Мовні компетентності – спілкування державною (і рідною, у разі відмінності) та іноземними мовами – науковці одноставно відносять до ключових компетентностей. І це й не дивно, адже повноцінна міжнародна інтеграція можлива лише за умов налагодження процесу спілкування. У зв'язку з цим вкотре постає питання необхідності подолання мовного бар'єру шляхом підвищення рівня володіння іноземними мовами.

На даний момент германські мови (найпопулярніші серед яких – англійська та німецька) досягли міжнародного поширення і в наш час є державними у багатьох країнах: німецька – в шести, англійська – більш, ніж у 50 країнах. Окрім цього, однією з шести мов Генеральної Асамблеї ООН є саме англійська мова. Швидко поширеність та затребуваність германських мов можна пояснити ще й тим фактом, що англосовітні країни виробляють до 1/3 світової промислової продукції, більше третини всіх книжок написано саме англійською мовою. Тут же можна відзначити ще й переважне

володарювання англійської мови у сфері інформаційних технологій. Тому фактично протягом останніх десятиліть англійська мова стала неофіційною світовою міжнародною мовою [1]. Отже, підготовка висококваліфікованих, компетентних вчителів є однією з найнагальніших потреб часу, оскільки мовленнєва компетентність сучасного випускника школи здебільшого прямо пропорційно пов'язана з відповідною компетентністю вчителя.

Метою статті є аналіз проблеми формування мовної компетентності майбутніх вчителів германських мов, зокрема англійської.

Проаналізувавши [3] та ввівши позначення КВМД – комунікативні види мовленнєвої діяльності; КУ – комунікативні вміння для учнів для 9-го класу, отримаємо схему комунікативної компетентності (рис. 1).

Здійснивши аналіз навчальних дисциплін підготовки майбутніх учителів іноземних мов за спеціальністю «Середня освіта (Англійська мова)» у Криворізькому державному

педагогічному університеті [2], співставимо відповідні КВМД та КУ з навчальними дисциплінами, що забезпечують переважний внесок у їх формування: «Аналітичне читання», «Практична фонетика» – Рецептивні КВМД; «Основи міжкультурної комунікації» – Інтеракційні КВМД; «Академічне письмо», «Академічне читання», «Практична Граматика», «Теоретична граматика» – Продуктивні КВМД; «Лексикологія англійської мови», «Стилістика англійської мови», «Практичний курс англійської мови», «Теоретичний курс англійської мови» – внесок у формування усіх КВМД.

Звісно ж, є дисципліни, що здійснюють узагальнюючий вклад у формування всіх КВМД,

наприклад, як «Методика навчання англійської мови», але акцент у даній дисципліні ставиться вже безпосередньо на методику навчання.

Отже, найважливішою місією університету є підготовка випускників до професійної діяльності, а якість даної підготовки у педагогічних вищих навчальних закладах безпосередньо пов'язана із відповідністю навчальних дисциплін навчальним планам нової української школи.

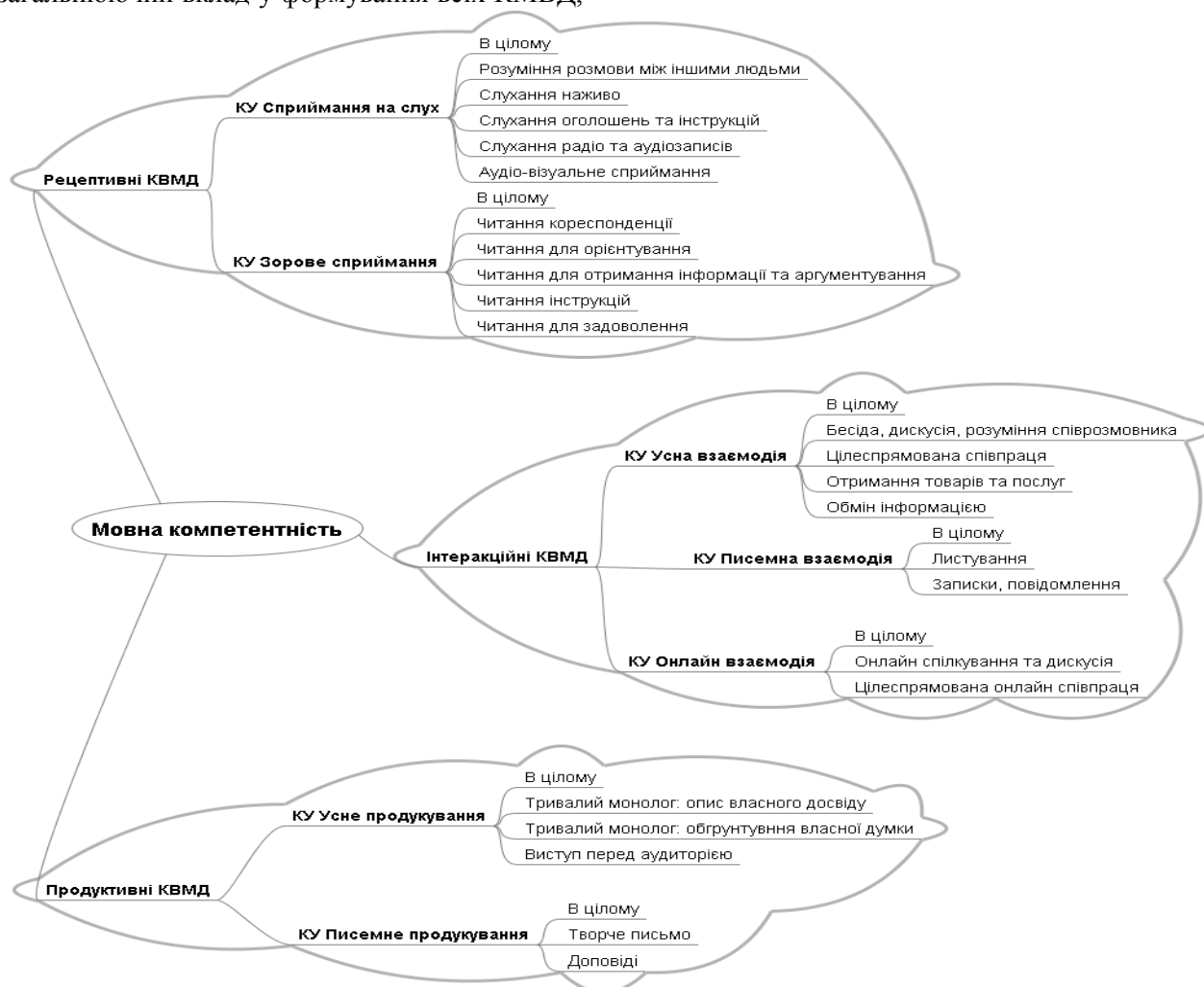

Рис. 1. Схема мовної компетентності з іноземної мови учнів 9 класів

Література

1. Германські мови – Вікіпедія. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Германські_мови. 2. Кафедра англійської мови з методикою викладання – навчальні дисципліни. URL : <http://kdpu.edu.ua/anhliiskoi-movy-z-metodykoiu-vykladannia/navchalno-metodychna-robota/navchalni-dystsypliny.html>. 3. Навчальні програми з іноземних мов (5-9 класи). URL : <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>.

Васильєва О. К.,
магістрантка кафедри педагогіки,
Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг

ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРЕДМЕТІВ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Проаналізовано дисципліни з циклу професійної підготовки для підготовки майбутніх учителів математики, розглянуто комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання для формування інформаційної компетентності та виокремлено в їх структурі електронні таблиці, системи комп'ютерної математики та системи управління електронними курсами.

Ключові слова: інформаційна компетентність, електронні таблиці, системи комп'ютерної математики, системи підтримки дистанційного навчання.

Васильева Е. К. Средства формирования информационной компетентности будущего учителя математики при изучении предметов математического цикла.

Проанализированы дисциплины, входящие в цикл профессиональной подготовки будущих учителей математики, рассмотрены компьютерно-ориентированные средства обучения для формирования информационной компетентности и выделены в их структуре электронные таблицы, системы компьютерной математики, системы обеспечения дистанционного обучения.

Ключевые слова: информационная компетентность, электронные таблицы, системы компьютерной математики, системы обеспечения дистанционного обучения.

Vasileva E. Means of formation of information compatibility of a future math teacher during studying of subjects of the mathematical educational department.

Disciplines from the cycle of professional training are analyzed for the preparation of future math teachers, computer-oriented learning tools for the formation of information competence are considered and separated in their structural electronic tables, computer systems mathematics and electronic course management systems.

Key words: information competence, electronic tables, systems of computer mathematics, remote support systems of teaching.

Компетентнісний підхід обумовлює розробку нових шкільних навчальних програм з метою формування ключових та предметних компетентностей у випускника школи [1, с. 3]. Але й вищі навчальні заклади теж враховують зміни, що стосуються результатів навчання, – навчальні програми дисциплін розробляються з метою підготовки компетентного фахівця. Серед ключових компетентностей науковці й педагоги одностайно виокремлюють інформаційну компетентність. Адже гаслом інформаційного суспільства можна вважати слова Глушкова В.: «Людина, яка на початку ХХІ ст. не буде вміти користуватися комп'ютером, уподобиться людині початку ХХ ст., яка не вміла ні писати, ні читати» [5].

Мета статті – аналіз чинних навчальних програм для підготовки майбутніх вчителів математики та обґрунтування комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання (КОЗН), що використовуються при вивченні математичних дисциплін, для формування інформаційної компетентності.

КОЗН математичних дисциплін розглянуто в роботах І. Мінтій, С. Шокалюк (MS Excel,

OOo Calc, Таблиці Google, Maxima, Sage), Н. Рашевської, С. Семерікова, К. Словак (Sage), М. Рафальської (Maple), Л. Фельдмана (Mathematica), Т. Кобильника, Є. Чичкарьова. (Maxima), Є. Алексєєва, О. Чеснокова (MatCAD, MatLab, Maple) [2; 3; 4]. Проте при виборі КОЗН необхідно враховувати специфіку освітньої галузі та навчальних дисциплін, що викладаються студентам педагогічних університетів – майбутнім учителям математики.

Розглянемо, які дисципліни викладаються при підготовці майбутніх учителів за спеціальністю «014 Середня освіта (Математика)» в циклі професійної підготовки у Криворізькому державному педагогічному університеті: фундаментальна (природничо-наукова) підготовка: «Диференціальна геометрія», «Математична логіка», «Комплексний аналіз»; психолого-педагогічна підготовка: «Методика навчання математики»; науково-предметна підготовка: «Математичний аналіз», «Аналітична геометрія», «Алгебра і теорія чисел», «Лінійна алгебра», «Дискретна математика», «Диференціальні рівняння», «Теорія ймовірностей та математична статистика»,

«Елементарна математика», «Історія математики» / «Історія математичної освіти», «Фінансова математика» / «Опуклий аналіз», «Загальна фізика» / «Теоретична фізика», «Шкільний курс інформатики», «Програмування», «Чисельні методи та моделювання», «Методика навчання інформатики», «Електронні освітні ресурси».

Для формування інформаційної компетентності при вивченні математичних дисциплін серед КОЗН здебільшого використовують електронні таблиці, оскільки ці засоби знайомі студентам ще зі шкільного курсу інформатики й, не зважаючи на їх простоту, мають достатньо широкий діапазон щодо їх застосування, та універсальні системи комп'ютерної математики, у тому числі й хмаро-орієнтовані, адже вони мають потужні можливості щодо підтримки практично всіх

розділів математики. Окрім цього, для дистанційної підтримки вивчення дисциплін необхідне використання системи управління електронними курсами.

Таким чином, у структурі КОЗН предметів математичної освітньої галузі можна виокремити: електронні таблиці, системи комп'ютерної математики та системи управління електронними курсами.

Педагогічно виважене поєднання використання декількох КОЗН сприяє мобільності майбутнього вчителя математики – для кожної конкретної задачі вибір буде здійснено, враховуючи переваги або недоліки того чи іншого засобу.

Серед напрямів подальших досліджень визначимо методику формування інформаційної компетентності при вивченні всіх розглянутих вище дисциплін.

Література

1. Інформатика 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Міністерство освіти і науки України. Київ, 2017. 24 с. **2. Мінтій І. С.**, Шокалюк С. В. Засоби реалізації чисельних методів розв'язування нелінійних рівнянь з однією змінною. *Актуальні питання природничо-математичної освіти: зб. наук. пр.* 2017. № 9. С.95–100. **3. Мінтій І. С.** Формування у студентів педагогічних університетів компетентностей з програмування на основі функціонального підходу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2013. 210 с. **4. Рафальська М. В.** Формування інформатичних компетентностей майбутніх вчителів інформатики у процесі навчання методів обчислень: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2010. 20 с. **5. Факультет інформатики**: Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. URL: <http://www.i.npu.edu.ua/>.

УДК 371.1:647.252

Герман О. А.,
Криворізький професійний будівельний ліцей,
м. Кривий Ріг

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

У статті аналізуються питання змісту, сутності та переваг дуальної форми здобуття освіти; визначається актуальність та доречність дуальної освіти в нових соціально-економічних умовах; виявляються особливості соціального партнерства закладів освіти і підприємств у організації дуальної форми навчання кваліфікованих кадрів.

Ключові слова: дуальна освіта, професійна освіта, виробниче навчання.

Герман О. А. Профессиональная подготовка специалистов с использованием дуального образования.

В статье проанализированы вопросы содержания, сущности и преимуществ дуальной формы обучения; определяются актуальность и целесообразность дуального образования в новых социально-экономических условиях; выявлены особенности социального партнерства учреждений образования и предприятий при организации дуальной формы обучения квалифицированных кадров.

Ключевые слова: дуальное образование, профессиональное образование, производственное обучение.

Herman O. Professional training of specialists using dual education.

In article questions of content, essence and advantages of a dual form of education are analyzed; the relevance and expediency of dual education in new social and economic conditions are defined; features of social partnership of educational institutions and enterprises in the organization of dual form of education of qualified personnel are defined.

Key words: dual education, professional education, vocational training.

Необхідність оновлення нормативно-правової бази вітчизняної системи освіти, передусім пов'язана з соціально-економічними перетвореннями, які відбуваються в Україні. У зв'язку зі значним розширенням ринку праці постає проблема пошуку нових шляхів

підготовки конкурентоспроможних кваліфікованих робітників. Водночас, загострюється протиріччя між вимогами роботодавців до рівня професійної компетентності випускників професійно-технічних шкіл і існуючими матеріально-технічними умовами, в якій здійснюється їх підготовка. Освітнянська спільнота, роботодавці й громадськість ведуть спільний пошук шляхів і засобів якісного оновлення системи освіти на всіх її рівнях. У нагоді став існуючий досвід дуальної освіти, що був започаткований у 1960-х рр. у Німеччині Фрідріхом Ебертом. Сьогодні ця система, витримавши перевірку часом, успішно використовується в Європі, Канаді та США і в біля 60 країн світу для підготовки кваліфікованих фахівців на засадах соціального партнерства, де заклад освіти і роботодавець є рівноправними партнерами, які спільно розробляють, координують і контролюють навчальний процес [2].

У новій редакції Закону України «Про освіту» дуальній формі навчання визначено певний статус поряд із інституційною та індивідуальною формами здобуття освіти. В Україні існує чималий досвід організації навчання у закладах професійно-технічної освіти. Зокрема, Н. Ничкало, Р. Гуревич, Г. Єльнікова, І. Лікарчук, П. Лузан, С. Нікітчина, В. Радкевич, В. Свистун, О. Щербак та ін. вивчають теоретико-методологічні аспекти цієї проблеми; Н. Абашкіна, Т. Десятов, Л. Сергєєва, А. Каплун, Н. Пазюра та ін. здійснюють порівняльний аналіз системи професійної освіти різних зарубіжних країн; В. Лозовецька, Г. Лук'яненко, Л. Петренко, Л. Пуховська, І. Савченко, Т. Стойчик, В. Ягунов та ін. опікуються питаннями підготовки робітничих кадрів. Однак, у світлі прийняття МОН України Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти в Україні (2018), потребує вивчення і дослідження конкретні механізми встановлення рівноправного партнерства закладів освіти, роботодавців та здобувачів освіти з метою формування в майбутніх фахівців професійних компетентностей і їх професійної адаптації в умовах реальної професійної діяльності [3].

Метою статті є огляд можливостей і переваг дуальної форми професійної освіти майбутніх кваліфікованих робітників.

Як указує академік Н. Ничкало, дуальна система (від лат. *dualis* подвійний) – провідна форма професійної підготовки у західноєвропейських країнах, яка охоплює виробниче навчання на підприємстві (3-4 дні на

тиждень), і відвідування державної професійної школи (1-2 дні на тиждень) [4, с. 125].

Дуальність у професійній освіті має на увазі узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфери з підготовки кваліфікованих кадрів певного профілю в межах визначених форм навчання. Особливостями європейської дуальної системи навчання є такі:

- укладання 3-стороннього договору про професійне навчання у межах підприємства, здобувача освіти й професійного навчального закладу;

- графік навчального процесу передбачає, що 70-80 % навчального часу (3-4 дні на тиждень) учень проводить на виробництві;

- основні витрати з професійного навчання несе підприємство – оплачує роботу інструкторів-наставників; виплачує учневі зарплату, що в середньому становить 80 % від зарплати кваліфікованого співробітника;

- підприємства – соціальні партнери одержують державні субсидії;

- підсумковий контроль знань учнів здійснюється незалежними комісіями торгово-промислових палат [1, с. 69].

Зазначимо, що в межах дуальної освіти відбуваються певні зміни в структурі навчально-виробничої діяльності. Передусім, це зміна в співвідношенні навчального часу: на теоретичне навчання виділяється тільки 30 %, а 70 % припадає на виробниче навчання та виробничу практику. По-друге, навчальний процес будується на блочно-модульній структурі, коли після засвоєння учнями базового модуля в закладі освіти, відбувається чергування теоретичного (1-2 тижні), практичного й модуля практики, де останній учні опановують на базі підприємств, установ і організацій визначеного соціального партнера протягом 4-8 тижнів. По-третє, змінюється спосіб оцінки й присвоєння кваліфікації випускників, що передбачає оцінювання результатів навчання відповідно до реальних показників професійної підготовки, підтвердженої в умовах виробництва.

Дуальна освіта, таким чином, сприяючи співпраці політиків, бізнесу, соціальних партнерів і закладів освіти, вможливає якісне оновлення змісту професійної освіти та освітньо-професійних стандартів. Не менш важливим аспектом такого соціального партнерства є залучення додаткового фінансування професійно-технічної галузі з боку роботодавців, які оновлюють матеріально-технічну базу закладів згідно з умовами сучасного виробництва, створюють навчально-методичні центри, лабораторії, вкладають кошти у

моніторингові дослідження ефективності функціонування професійної освіти, виділяють кваліфікованих інструкторів і викладачів з числа персоналу виробництва.

Упродовж 2015-2017 рр. здійснювався експеримент з упровадження елементів дуальної форми навчання на базі трьох Вищих професійних училищ України. За результатами першого випуску зафіксовано, зокрема, високий рівень працевлаштування – до 97 %, підвищення якості професійної підготовки на 12-17 %, додаткові фінансові надходження – до 50

тисяч гр. у кожному ПТНЗ. Як показав досвід, якість дуальної системи освіти тісно пов'язана з рівнем професійної та педагогічної кваліфікації викладацьких кадрів, які повинні добре володіти предметом викладання та вміти пробуджувати професійні інтереси учнів [2].

Перспективами подальших досліджень є теоретичні та методичні засади запровадження дуальної освіти до вищої професійної школи, формування статусу студентів-«дуалістів» і графіку їх навчання, нормативне забезпечення соціального партнерства вишу й виробництва.

Література

1. Бойчевська І. Роль системи дуальної освіти у професійній підготовці молоді в Німеччині. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2009. Вип.2. С. 68–74.
2. Дрозіч І. Використання елементів дуальної системи навчання при підготовці кваліфікованих робітників з професії «Кухар». *Молодь і ринок*. 2016. № 4 (135). С. 139–143.
3. Дуальна освіта в Україні. Презентація концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2390411-dualna-osvita-v-ukraini.html>. (дата звернення : 25.02.2018).
4. Професійна освіта : навч. посіб. / за ред. Н. Г. Ничкало. Київ : Вища школа, 2000. 380 с.

УДК 378:[37.011.3-051:91]

Дубель І. М.,

аспірант кафедри педагогіки,

Криворізький державний педагогічний університет

м. Кривий Ріг

АКТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КРАЄЗНАВЧИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПЕДАГОГІЧНИХ ФАХІВЦІВ ШКІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті обґрунтовано важливість краєзнавчого компоненту у процесі підготовки студентів географічних факультетів ВНЗ. Розглянуто сучасні засоби та проблеми формування краєзнавчих компетентностей у майбутніх педагогів шкільної географічної освіти.

Ключові слова: вища освіта, навчальний процес, компетентність, краєзнавство, географія.

Дубель И. М. Актуальные подходы к формированию краеведческих компетентностей студентов географических факультетов ВУЗ.

Рассмотрены современные средства и проблемы формирования краеведческих компетентностей будущих педагогов школьного географического образования.

Ключевые слова: высшее образование, учебный процесс, компетентность, краеведение, география.

Dubel I. Actual approaches to the formation of regional studies competences of pedagogical specialists in school geographic education.

The article substantiates the importance of the local lore component in the process of preparation of students of geography faculties of universities. Modern means and problems of the formation of local lore competences of future teachers of school geographic education are considered.

Key words: higher education, educational process, competence, regional studies, geography.

В останні декілька років проблеми розвитку вітчизняної краєзнавчої освіти набули особливої актуальності. Це спричинюється як внутрішніми факторами (актуалізація шкільного патріотичного виховання, поступовий перехід до постіндустріального типу суспільства), так і зовнішніми (євроінтеграційні прагнення України, популяризація культурного та історичного іміджу нашої держави, посилення міжнародної співпраці тощо). Як наслідок, проводиться відповідне реформування освітніх програм у контексті сучасних європейських наукових тенденцій. Нині

продовжує тривати гармонізація та уніфікація відповідного законодавства на основі концептуальних положень державних документів про стратегію розвитку освіти, викладених в Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», у Державній національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті [4, с. 90]. Такі вимоги ставлять перед вищою школою та її педагогами нові завдання щодо формування краєзнавчих компетентностей фахівців у галузі шкільної географії.

Метою статті є обґрунтування важливості формування краєзнавчих компетентностей у майбутніх фахівців шкільної географічної освіти, визначення актуальних проблем та підходів у цьому процесі.

Аналіз наукового дослідження процесу викладання дисциплін краєзнавчого циклу у вищій педагогічній школі дозволяє констатувати низку нерозв'язаних методичних та дидактичних проблем та вимог:

- потреба у патріотичному вихованні громадянина України має узгоджуватися із формуванням майбутнього фахівця-географа через отримання глибоких знань про рідний край, краєзнавчих компетентностей, навичок роботи з ними;

- потреба переорієнтації вітчизняної освітньої системи із знанневоорієнтованої на компетентність; нерозробленість дидактичного забезпечення цього процесу [3, с. 21];

- гармонійне співвідношення обсягу вузькопрофесійної (сюди можна віднести краєзнавство) та загальнонаукової складової у змісті навчання, їх недостатня уніфікація за принципом міждисциплінарних зв'язків;

- неузгодженість практичної та теоретичної складових у процесі формування краєзнавчих компетенцій у майбутніх фахівців-географів;

- ґрунтовні теоретичні напрацювання вітчизняних фундаторів компетентнісного підходу недостатньо поєднані із методологічними доробками вчених-краєзнавців.

Задля вирішення відповідних проблем та суперечностей, на нашу думку, слід:

- інтегрувати шкільне географічне краєзнавство в методологічну систему патріотичного виховання дітей – наряду із історичним, літературним, туристичним краєзнавством. Задля досягнення цього майбутні вчителі географії мають проходити фундаментальну підготовку на засадах патріотизму та поваги до своєї малої Батьківщини. Тут доцільним буде застосування міждисциплінарного, аналітичного, синтетичного підходів: заклавши майбутнім фахівцям широкі знання про рідний край, можна сподіватися на їх ефективну передачу учням, а як наслідок – прищеплення патріотизму;

- значна інформатизація суспільства не могла не вплинути на освітні процеси, адже нині педагогічному фахівцю важливо не лише мати набір академічних знань, а ще й вміти орієнтувати і спрямовувати учнів у пошуку інформації, допомагати їм працювати з нею. Компетентнісна модель освіти на перше місце висуває не процес, а результат навчання,

виражений у термінах компетентностей людини, і такий, що піддається оцінюванню за концепцією вимірюваної якості. Більшість європейських країн прийняли рішення щодо розроблення та співвіднесення національних рамок кваліфікацій з Європейською рамкою кваліфікацій для навчання впродовж життя (2008 р.). Такий підхід є продуктивним і для розвитку системи безперервної освіти в Україні [1, с. 149]. Тут доцільно застосовувати інформаційний, креативний та інноваційний підходи;

- у рамках процесу формування краєзнавчих компетентностей майбутніх вчителів географії слід обов'язково враховувати фактор органічного поєднання загальнонаукової професійної складової (знання із геології, геоморфології, гідрології, загального землезнавства та ін.) із навчанням основ краєзнавчо-дослідницької роботи. Дивергентний та асоціативний підходи при формуванні краєзнавчих компетентностей дозволять, в свою чергу, застосувати міждисциплінарний підхід. Адже при формуванні учнівських навичок краєзнавчої роботи сам вчитель географії має володіти загальними знаннями із екології, біології, хімії та фізики;

- у ході нашого наукового дослідження виявлено, що більшість ВНЗ України при формуванні програм теоретичного і практичного навчання студентів виділяють краєзнавчий матеріал окремими масивами. У теорії це спеціальні дисципліни краєзнавчого циклу (наприклад, «Краєзнавство», «Освітнє краєзнавство», «Географічне краєзнавство» і т.п.), а на практиці це, як правило, дослідницько-краєзнавчі практики. На наш погляд, розділення такого типу у першому випадку мають переважно позитивний ефект, але у другому носять дискусійний характер. Адже розділення практичного вивчення власне краєзнавчих та суто географічних знань може стримувати цілісне сприйняття географічної картини світу, ускладнювати формування комплексного географічного мислення у студентів-географів. Працювати над усуненням цієї суперечності слід з використанням синергетичного підходу та принципу поєднання теорії з практикою;

- недостатня теоретична розробленість проблеми формування краєзнавчих компетенцій у майбутніх фахівців-географів зумовлює потребу пошуку дидактичних механізмів узгодження загальнопедагогічних визначень із методологією власне краєзнавчого навчання. Терміни «компетенція» та «компетентність» були предметом наукових пошуків В. Байденко,

Н. Бібік, Л. Берестової, І. Зимньої, А. Маркової, О. Овчарук, О. Пошетун, О. Савченко, А. Хуторського [2]. Вони становлять основу досліджень цих явищ, за допомогою системного, структурного та функціонального підходів дають змогу визначити аналізовані терміни як загальнонаукові динамічні поняття. На рівні професійної підготовки студентів географічних факультетів шляхи формування краєзнавчих компетентностей у різний час досліджували такі науковці як В. Кубійович, Г. Карпов, П. Тронько, О. Гончаров, О. Топузов, Л. Жванко, А. Байцар, М. Мирош, Я. Івах та інші.

Проблематика вироблення сучасних підходів до формування краєзнавчих компетентностей педагогічних фахівців географічної шкільної освіти останнім часом актуалізована завдяки ряду державних процесів в Україні та у її громадянському суспільстві. Враховуючи явища глобалізації, міжкультурної співпраці, туристифікації світового простору та переходом до «економіки послуг», краєзнавчі

компетентності стають необхідним освітнім базисом для сучасного громадянина. Відтак, наразі триває процес теоретичного, дидактичного, методологічного забезпечення їх формування. Основними проблемами, з якими тут стикається педагогічна наука, наразі виступають: підвищення патріотизму учнів середніх через формування краєзнавчих компетентностей, удосконалення змісту навчальних програм географічних факультетів: поєднання теоретичної та практичної форм краєзнавчої роботи студентів при активному застосування міжпредметних зв'язків; необхідно науково обґрунтувати вирішення проблеми відповідного методичного забезпечення. Ефективному формуванню краєзнавчих компетентностей майбутніх фахівців-географів найкраще сприяють інформаційний, креативний, інноваційний, системний, функціональний та дивергентний підходи.

Література

1. **Десятков Т.** Рамкова система кваліфікації європейських країн Європейська кваліфікаційна рамка – як інструмент процесу реформування. *Неперервна професійна освіта : теорія та практика*. 2007. № 1–2. 256 с.
2. **Ключевые** компетенции и образовательные стандарты: доклад А. В. Хуторского на отделении философии образования и теоретической педагогики РАО URL : www.eidos.ru/news/compet. (дата звернення : 23.04.2005).
3. **Національна** доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ : Педагогічна думка, 2016. 448 с.
4. **Реформування** освіти в Україні : державно-управлінський аспект : навч.-наук. вид. / за заг. ред. Н. Г. Протасової. Київ : НАДУ, 2012. 456 с.

УДК 378

Івченко В. І.,

аспірантка кафедри педагогіки,

Криворізький державний педагогічний університет,

м. Кривий Ріг

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ: ВИМОГИ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ

У статті висвітлено основні вимоги до професійної підготовки вчителя в рамках Концепції «Нова Українська школа». Визначено сучасні підходи до підготовки фахівців педагогічної сфери у системі вищої освіти.

Ключові слова: підготовка вчителя, компетентісний підхід, індивідуально-творчий підхід, системний підхід.

Ивченко В. И. Профессиональная подготовка будущего учителя: требования современной школы.

В статье определены основные требования к профессиональной подготовке будущего учителя в рамках Концепции «Новая украинская школа»; основные подходы к подготовке специалистов педагогической сферы в системе высшего образования.

Ключевые слова: подготовка учителя, компетентностный подход, индивидуально-творческий подход, системный подход.

Ivchenko V. Modern approaches to the training of pedagogical specialists in the context of the renewal of education in Ukraine.

The article deals the main requirements for teacher training within the framework of the «New Concept of Ukrainian school». Determined the modern approaches to training of specialists of the pedagogical sphere in the system of higher education.

Key words: teacher training, competence approach, individually-creative approach, system approach.

Сучасний ринок праці потребує формування вчителів нової генерації, які мають високий рівень теоретичної й практичної підготовки та здатних забезпечити якісними знаннями підростаюче покоління, сформувати творчі особистості, які готові до розбудови суспільства майбутнього. Міністерство освіти і науки наголошує на тому, що потреба оновлення освіти на етапі приєднання України до євроінтеграційного процесу, зумовлює необхідність істотних змін у підходах до професійної підготовки майбутніх вчителів.

Мета статті – висвітлити найважливіші сучасні підходи до підготовки педагогічних фахівців в умовах оновлення системи освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні професія вчителя проголошується основоположною силою в державі, що забезпечує інтелектуальне й моральне здоров'я суспільства. Основні положення щодо національної освіти і ролі педагогічних кадрів знайшли відображення у законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про загальну середню освіту», Національній доктрині розвитку освіти в Україні у XXI столітті, Державній програмі «Вчитель», Концепції «Нова Українська школа». Проблему формування педагогічної майстерності, підготовки вчителів до педагогічної практики широко відображено в працях таких дослідників як О. Антонова, В. Вовк, В. Ковальчук, В. Кремень, Т. Семенюк, Л. Хомич та ін.

Вища освіта є обов'язковою умовою відповідності тій посаді, яку займає вчитель у навчальному закладі. На думку В. Г. Кременя трансформацію освіти забезпечує її рішуча демократизація, тому одним із підходів до забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців з педагогіки є відмова від антигуманної традиційної системи навчання, в межах якої учень і студент є об'єктами зовнішніх впливів, завдяки настанові на готові знання, емпіричний тип мислення, авторитарні методи організації навчального процесу. Л. Хомич наголошує, що на сучасному етапі динамічного розвитку суспільства потрібно відмовитися від набутих стереотипів у підготовці майбутніх спеціалістів і так організовувати навчально-виховний процес, щоб студенти пройшли всі стадії професійного становлення, які б забезпечували формування в них цілісного досвіду самостійної діяльності [2, с. 33].

Усунення протиріччя між необхідністю забезпечення якісної освіти та неможливістю

розв'язати це завдання традиційним шляхом, можливо через впровадження компетентнісного підходу до навчання. Це означає поступову переорієнтацію домінуючої освітньої парадигми з переважаючою трансляцією знань, формуванням навичок створення умов для оволодіння комплексом компетенцій, які означають здатність випускника до стійкої життєдіяльності в умовах сучасного багаточинникового насиченого простору. Професійне становлення педагога у закладі вищої освіти відбувається під впливом трьох циклів дисциплін: суспільних, психолого-педагогічних і спеціальних, а також в процесі проходження психолого-педагогічної практики, яка створює умови переходу від навчально-пізнавальної до самостійної майбутньої професійної діяльності та надає можливість адаптуватися до навчального середовища й розкрити свої професійні здібності у співпраці з педагогічним, учнівським та батьківським колективом. Навчитися останньому молодому спеціалісту вкрай необхідно, оскільки великого значення у оновленій школі набуває аспект педагогіки партнерства між усіма учасниками освітнього процесу. Учні, батьки та вчителі постають добровільними, зацікавленими та рівноправними соратниками які об'єднані спільними прагненнями та відповідальними за результат. Педагог повинен бути готовим до співробітництва та допомагати батькам здобувати спеціальні знання про розвиток дитини. Окрім того, В. Ковальчук вважає, що сучасний вчитель передусім має бути тонким психологом та свідомим й відданим патріотом України [2, с. 34]. Тому навчальний план закладу вищої освіти має будуватися на пріоритетній основі вивчення історії, культури українського народу, національної психології, народної педагогічної спадщини, що створює умови для гуманізації змісту усього спектру дисциплін та сприяє підвищенню статусу гуманітарної освіти.

Ще одним нововведенням, у Концепції «Нова Українська школа», є прояв постійної різнобічної творчості педагога. Умотивований вчитель зможе готувати власні авторські навчальні програми, обирати підручники, методи, стратегії, засоби навчання. Серед методів навчання переважатимуть: ігри, соціальні та дослідницькі проекти, експерименти, групові завдання. Це передбачає наявність умінь, серед яких важливе місце посідають ініціативність, спостережливість, мистецтво нестандартно мислити, багата уява, інтуїція, критичне мислення, дослідницький підхід до аналізу

навчально-виховних ситуацій й розв'язання педагогічних завдань. Прищепити інтерес до педагогічної творчості та сформувати означені якості на думку О. Антонова, В. Вовк, Т. Семенюк та ін. можливо лише при застосуванні у навчальному процесі вузу індивідуально-творчого підходу [1, с. 11]. Впровадження викладачем педагогічних дисциплін проблемно-пошукового методу та нових форм організації навчання («мозковий штурм», «лекції-пресконференції», ділові та рольові ігри, соціально-психологічні тренінги тощо) має захопити студентів актуальними проблемами виховання й освіти молоді, включити у науково-дослідну роботу, стимулюючи тим самим їх пошукову активність та перешкоджаючи формуванню догматичного, шаблонного мислення, яке було характерно для традиційного інформаційно-пояснювального викладу знань.

Успішність і результативність вищезазначених підходів забезпечуються завдяки здійсненню системного підходу, спрямованого на розв'язування дидактичних

проблем шляхом управління навчальним процесом із точно заданими цілями, досягнення яких повинно підлягати чіткому опису і визначенню. При цьому навчальний процес розглядається комплексно як система, яка потребує дослідження взаємозалежностей її складових. Системний підхід дозволяє створити єдину логіку побудови і розгортання не тільки кожної окремої дисципліни, але й змісту всієї підготовки майбутнього фахівця у вищому педагогічному закладі освіти.

Отже, перехід від традиційної до демократичної системи освіти, реалізація Концепції «Нова Українська школа» та підготовка особистості, яка орієнтована на багатогранну майбутню професійну діяльність, можливі лише за умови комплексного використання компетентісного, індивідуально-творчого та системного підходів.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямку вбачаємо у дослідженні та обґрунтуванні змісту інноваційних методів навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців педагогічної сфери.

Література

1. Дубасенюк О. А. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності. Житомир: ЖДПУ, 2003. 193 с. 2. Калюжна Т. Г. Сучасні вимоги до професійної підготовки майбутнього вчителя. *Наукові записки*. 2013. № 4. С. 32–37.

УДК 378.147

Квітка Т. В.,

Донецький національний університет економіки і торгівлі
ім. Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг

ПІДТРИМКА САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВНЗ ЗА ДОПОМОГОЮ МЕТОДУ КЕЙСІВ

Розглядається підтримка самоосвітньої діяльності студентів під час вивчення окремих розділів вищої математики та комп'ютерних дисциплін за допомогою методу кейсів.

Ключові слова: самоактуалізація, самореалізація, самостійна навчальна діяльність, самоосвітня діяльність, метод кейсів, вища математика, комп'ютерні дисципліни.

Квитка Т. В. Поддержка самообразовательной деятельности студентов ВНЗ при помощи метода кейсов.

Рассматривается поддержка самообразовательной деятельности студентов во время изучения отдельных разделов высшей математики и компьютерных дисциплин при помощи метода кейсов.

Ключевые слова: самоактуализация, самореализация, самостоятельная учебная деятельность, самообразование, метод кейсов, высшая математика, компьютерные дисциплины.

Kvitka T. Support of self-education activity students of high school by means of case methods.

The support of self-education activity in the study of higher mathematics and computer disciplines with the help of case method is considered.

Key words: self-actualization, self-fulfillment, independent learning activities, self-education activity, case method, case-study, higher mathematics, computer disciplines.

Зміна освітніх парадигм у сучасному суспільстві вимагає від випускника вищого навчального закладу крім знань гнучкості у прийнятті рішень та доборі засобів реалізації поставлених цілей. Актуальною є проблема підготовки майбутніх фахівців до таких дій. Перехід від просвітницької освітньої парадигми до рефлексивної носить революційний характер (наукова революція у сенсі Т. Куна) і знаменує собою зміну способу трактування сутності процесу пізнання і змісту поняття особистості, що, у свою чергу, впливає на розуміння способу організації взаємин між головними суб'єктами освітнього процесу: вчителем і учнем, викладачем та студентом. У зв'язку із цим перебудовуються взаємини між суб'єктами освітнього процесу, які організовуються за горизонтально-демократичним принципом, згідно якого студент є активним суб'єктом пізнання, що конструє власну систему знань, вчиться користуватись власним розумом як у сфері пізнання, так і в практичній сфері, а викладач організовує навчальне середовище для студента і культивує його особистість. Актуальним є побудова та організація такого навчального середовища.

Мета статті – запропонувати розв'язання даної проблеми, зокрема, за рахунок впровадження активних та інноваційних методів навчання, що сприяють активізації самостійної навчальної діяльності та самоосвітньої діяльності.

Невід'ємною частиною навчання в сучасному ВНЗ є самоосвітня діяльність студентів. Саме завдяки самоосвітній діяльності активуються такі процеси САМО: самоактуалізація, самомотивація, самоконтроль.

А. Адлер зазначав, що на всі впливи в нашому житті ми реагуємо активно і творчо, не залишаючись інертними, а активно шукаємо одні враження і ігноруємо інші. Ми вибірково систематизуємо і усвідомлюємо досвід. Формуємо чітку модель ставлення до світу, а це неможливо без актуалізації процесів самоефективності, самовдосконалення і певної частки самостійності, що сприяє самореалізації особистості.

А. Маслоу синонімом самореалізації вважає самоактуалізацію, що є прагненням людини до зростання, розвитку, самостійності, самовираження та активізації всіх можливостей організму.

Самоактуалізація набуває особливого значення у професійній діяльності, для цього необхідними є креативність, сміливість,

наполеглива праця, добре володіння професійним інструментарієм і знаннями. Все це разом дає можливості професійного зростання.

Організація самоосвітньої діяльності студентів ВНЗ повинна враховувати самоактуалізацію майбутнього фахівця. Для цього у процес перевірки результатів самостійної навчальної діяльності та самоосвітньої діяльності слід включати активні нетрадиційні методи навчання, які вимагають від особистості концентрації та активізації її здібностей, нетрадиційного підходу, вміння контролювати емоції та застосовувати свої знання.

О. Малихін досліджуючи проблему самоактуалізації студентів майбутніх педагогів приходить до висновку, що недостатні й недосить задовільні результати студентів у набутті знань шляхом самостійного їх засвоєння криються в неспроможності студентів до самоактуалізації, тобто в незнанні своїх слабких і сильних сторін, що призводить до неправильного розподілу своїх психологічних і фізіологічних сил і можливостей.

Часто студенти навіть тоді, коли вони досягають певного успіху, не здатні його усвідомити й розвинути, що призводить до відчуття безпорадності в самостійному пошуку, відчуття страху перед значними обсягами інформації, які постійно збільшуються й вимагають сформованості все більш високого рівня самостійності для їх засвоєння [1, с. 90]. О. Малихін вбачає наступні шляхи виходу з такої ситуації: по-перше, студента слід готувати психологічно до активної самостійності; по-друге викладачі під час аудиторних занять і проведення консультацій, що спрямовуються на надання допомоги й активізацію самостійної навчальної діяльності і самоосвітньої діяльності, повинні акцентувати увагу саме на позитивних надбаннях студентів, яких вони досягли під час здійснення попередньої самостійної діяльності.

На наш погляд добре сприяє самоактуалізації наступний прийом контролю за самостійною навчальною діяльністю та самоосвітньою діяльністю як метод кейсів. Метод кейсів (case-study) або метод конкретних ситуацій – метод активного проблемно-ситуативного аналізу, заснований на навчанні шляхом вирішення конкретних завдань-ситуацій (кейсів) [2].

За визначенням Wikipedia: Кейс-метод – техніка навчання, що використовує опис реальних економічних, соціальних і бізнес-ситуацій. Ті, що навчаються повинні досліджувати ситуацію, розібратися в суті проблем, запропонувати можливі рішення і

вибрати найкраще з них. Кейси ґрунтуються на реальному фактичному матеріалі або ж на наближені до реальних ситуацій [3].

Кейс-метод можна адаптувати для контролю за самостійною роботою та самоосвітньою діяльністю студентів при вивченні деяких тем вищої математики та комп'ютерних дисциплін. Вивчаючи вищу математику для самостійного опрацювання студенти отримують типові розрахунки за темами. Вивчаючи комп'ютерні дисципліни отримують індивідуальні завдання. Деякі теми з обох дисциплін є інтегрованими, саме для таких тем і пропонуємо застосовувати метод кейсів.

Під час контролю групу розбиваємо на команди так, щоб в ній були студенти різного рівня підготовки. Пропонуємо до розв'язування задачі, які потребують аналізу та можуть бути розв'язані як вручну, використовуючи знання з вищої математики, так і за допомогою комп'ютера з використанням вивченого пакету програмного забезпечення. Наприкінці роботи команди готують звіт та його захищають, наводячи необхідні обґрунтування та пояснення. Доробки виконані студентами в подальшому обговорюються в загальній дискусії, учасники мають змогу задавати питання і виступати з місця.

Наприкінці підводимо загальний підсумок, у якому бажано відобразити аналіз процесу

обговорення і отриманих результатів та якість роботи студентів над кейсом, звертаємо увагу на сильні та слабкі сторони виступу груп, досягнення студентів у самостійній навчальній діяльності і самоосвіті.

Спостерігаючи за роботою студентів у групах, викладач має можливість оцінити ступінь підготовки з даної теми, глибину розуміння вивченого матеріалу, володіння математичним апаратом та вміння розв'язувати поставлені задачі за допомогою програмного забезпечення.

Цінність застосування даного інноваційного методу для студентської аудиторії, на нашу думку, полягає у сприянні включення студента в навчальний процес, актуалізації знань з певної теми, групи тем, з'ясування міждисциплінарних зв'язків, сприянні творчому підходу до презентації результатів своєї діяльності, спонуканні до співпраці у колективі, стимулює організацію самостійної навчальної і самоосвітньої діяльності, підвищує рівень самооцінки студента і сприяє його самоактуалізації, підвищує рівень самостійності.

Для викладача такий метод дає можливість самовираження та самореалізації через організацію активних методів навчання, можливість реалізації міждисциплінарних зв'язків.

Література

1. **Малихін О. В.** Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів: теоретико-методологічний аспект: монографія. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2009. 307 с.
2. **Психологія і педагогіка.** Проведення індивідуального заняття за методом конкретних навчальних ситуацій (case-study): навч.-метод. посіб. Львів: ЛІБС УБС НБУ, 2012. 145 с.
3. **Вікіпедія.** URL: <http://uk.m.wikipedia.org/wiki/кейс-метод>. (дата звернення: 28.02.2018).
4. **Туркот Т. І.** Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Кондор, 2011. 628 с.

УДК 378.147:[37.011.3-051:93]

Мясоедова Т. І.,

магістрантка кафедри педагогіки,

Криворізький державний педагогічний університет,

м. Кривий Ріг

ПРОБЛЕМА ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ

У статті зроблено спробу ретроспективного відновлення процесу становлення «педагогічної технології» як засобу навчання; подано сучасне розуміння аналізованого поняття; наголошено на необхідності опанування педагогічними технологіями майбутньому вчителю історії.

Ключові слова: педагогічні технології, майбутній вчитель, вчитель історії, технологічна культура.

Мясоедова Т. И. Проблема использования педагогических технологий при подготовке будущего учителя.

В статье сделана попытка ретроспективного восстановления процесса формирования «педагогической технологии» как средства обучения; представлено современное понимание анализируемого понятия; подчеркнута необходимость освоения педагогических технологий будущим учителем истории.

Ключевые слова: педагогические технологии, технологии, будущий учитель, учитель истории, технологическая культура.

Myasoedova T. The problem of using pedagogical technologies during the preparation of a future teacher.

The article attempts to do a retrospectively restore of the process of «pedagogical technology's» formation as a means of teaching; modern understanding of analyzed concept is presented; the need of pedagogical technologies' mastering of a future History teacher is stressed.

Key words: pedagogical technologies, technologies, a future teacher, History teacher, technological culture.

Пріоритетом розвитку української освіти виступає впровадження в навчально-виховний процес сучасних педагогічних технологій. Вітчизняні та зарубіжні наукові дослідження і практичний досвід переконують, що сучасне суспільство все більше залежить від інформації, вміння її знаходити і працювати з нею, від правильності прийнятих рішень, особистої відповідальності та нестандартності мислення. Тому майбутній вчитель історії повинен вміти використовувати сучасні педагогічні технології, що забезпечить якість навчально-виховного процесу.

Історія технологічного підходу починається в 30-х роках минулого століття. Термін «педагогічна техніка» і поняття «педагогічна технологія» активно використовувалися в наукових роботах А. Макаренка. В. Сухомлинський звертав особливу увагу на індивідуальну своєрідність кожної особистості. Особливий внесок у вивчення педагогічної технології внесли В. Коротков і Б. Лихачев. Уже в 60-х роках поняття «педагогічна технологія» набула офіційного наукового статусу.

Але найбільший інтерес для нашого дослідження має сучасний етап розвитку педагогічних технологій, який розпочався у 80-х роках минулого століття і триває зараз. Він пов'язаний із фундаментальними і прикладними дослідженнями проблеми розвитку та впровадженню найбільш відомих і перспективних педагогічних технологій. Дану проблему досліджували такі відомі фахівці як В. Беспалько, В. Кларін, О. Пехота, І. Підласий Г. Селевко [4].

Метою статті є дослідження особливостей використання сучасних педагогічних технологій при підготовці майбутнього вчителя історії.

Само слово «технологія» давньогрецького походження й означає «знання про майстерність». Перше офіційне визначення пед. технології було опубліковане в США у 1979 році асоціацією з педагогічних комунікацій і технологій: «Педагогічна технологія є комплексний, інтегрований процес, що охоплює людей, ідеї, засоби і способи організації діяльності для аналізу проблем і планування, забезпечення, оцінювання і керування вирішенням проблем, що стосується всіх аспектів засвоєння знань» [5].

Педагогічні технології, зазвичай, відображають прийняту в різних країнах систему освіти, її загальну цільову і змістовну спрямованість, організаційні структури і форму, відображені в державних нормативних документах, зокрема – в освітніх стандартах.

Г. Селевко визначає таку структуру будь-якої педагогічної технології:

1. концептуальна основа;
2. змістовна частина навчання:
 - мета навчання – загальна і конкретна;
 - зміст навчального матеріалу.
3. процесуальна частина – технологічний процес:
 - організація навчального процесу;
 - методи і форми навчальної діяльності студентів;
 - методи і форми роботи викладача;
 - діяльність викладача з керування процесом засвоєння матеріалу;
 - діагностика навчального процесу.

Педагогічна технологія – своєрідна конкретизація, проект педагогічної системи, який можна реалізувати на практиці. Це інструмент педагогічної діяльності, яка має вищий рівень ефективності, надійності, гарантованості результату, якщо відповідним чином будуватиметься педагогічний процес [3]. Сучасні педагогічні технології характеризують інноваційний підхід в діяльності вчителя історії. Технологічна культура і майстерність педагога, його професійний рівень є вирішальним фактором в оволодінні новими вимогами і стандартами освіти європейського рівня.

Ознаками педагогічної технології є:

- системність, що означає гармонізацію цілей, змісту і дидактичного процесу (наявність наукової психолого-педагогічної основи);
- відтворюваність і гарантованість результату, які передбачають наявність діагностичних цілей, етапів, провідних від цілей до завдань і результатів;
- зворотний зв'язок, який полягає в системі контрольних завдань адекватних цілям навчання [8].

Проектування педагогічної технології полягає в розробці програми впливу на задуми і діяльність учасників педагогічного процесу шляхом виділення в процесі навчання етапів, представлених у вигляді особливої послідовності

процедур і операцій, виконання яких відповідає поставленим цілям і забезпечує досягнення передбачуваних результатів [2].

Отже, можна зробити висновок, що технологічність стає домінуючою характеристикою в сучасній науці про освіту. Технологізація освіти на даний момент – це не данина моді, а стиль сучасного науково-практичного мислення.

Особливої актуальності зміни в професійній підготовці сучасних фахівців набувають в контексті підготовки майбутнього вчителя історії, бо саме представники цієї професії повинні не тільки володіти даними характеристиками, але й бути готовими до діяльності з формування ключових (базових, загальних) компетенцій у підростаючого покоління.

Унікальність педагогічної діяльності вчителя історії в тому, що вона покликана заповнити прогалину, розрив між культурою і людиною, яка тільки формується, допомогти їй зробити те, що людина ще не вміє робити. Педагогічна технологія має допомогти учасникам навчально-виховного процесу вирішувати складні завдання, а для цього необхідно зробити перехід до нових форм діяльності [5].

Для реалізації цієї освітньої мети потрібен вчитель XXI ст., який здатний і готовий втілити в життя нові завдання в галузі освіти. У світлі нових перспектив учитель історії вже не може виконувати роль транслятора знань, його роль бачиться набагато ширше, вчитель має широкий світогляд, він не обмежується своєю предметною сферою. Це високо моральна, культурна людина гуманістичного спрямування, що дає можливість і допомагає в індивідуальному розвитку кожного учня. Від рівня професійної компетентності

педагога, від його громадянської позиції безпосередньо залежить розвиток ціннісних орієнтацій підростаючого покоління [6].

Перехід до підготовки майбутніх учителів шляхом упровадження сучасних педагогічних технологій відкриває великі перспективи в соціальному і педагогічному планах, що буде сприяти підвищенню престижу педагогічної професії в українському суспільстві.

Отже, ми можемо зробити висновок, що використання педагогічних технологій в порівнянні з традиційними методами навчання має явні переваги, що відіграє велике значення при підготовці майбутнього вчителя історії. Так, В. Гузєєв виділяє чотири основні дидактичні положення, які реалізуються при використанні педагогічної технології:

- збільшення дидактичних одиниць;
- планування результатів навчання і диференціація освіти;
- психологізація освітнього процесу;
- комп'ютеризація.

На наш погляд, велике значення має не тільки планування, але й отримання гарантованого позитивного результату. Бо саме цим відрізняється використання викладачем педагогічної технології від традиційної методики підготовки майбутнього фахівця. Для того, щоб стати справжнім спеціалістом у своїй галузі необхідно постійно вдосконалювати своє педагогічне мистецтво, переймати новітній педагогічний досвід, за рахунок сучасних технологій оновлювати методику викладання дисципліни. І саме технологічний підхід в освіті дозволяє значно прискорювати процес методичної підготовки майбутнього вчителя історії до виконання своїх професійних обов'язків.

Література

1. Гузєєв В. В. Основы образовательной технологии: дидактический инструментарий. *Директор школы*. 2006. № 4. С. 23–27.
2. Дубасенюк О. А. Технологічний підхід до професійно-педагогічної підготовки: пошуки та перспективи. Технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів: навч. посіб. / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: [б.в.], 2001.
3. **Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій** / авт.-укл. Н. П. Наволокова. Харків: Вид. група «Основа», 2009. 345 с.
4. Махмутов М. И. Проблемное обучение: основные вопросы теории. Москва: [б.в.], 1975. 368 с.
5. **Освітні технології**: навч.-метод. посіб. / О. М. Люборська та ін.; за ред. О. М. Пехоти. Київ: А.С.К., 2002. 255 с.
6. **Ортинський В. Л.** Педагогіка вищої школи. Види педагогічних технологій: URL: http://pidruchniki.com/17190512/pedagogika/vidi_pedagogichnih_tehnologiy.
7. **Трайнев В. А.** Информационные коммуникативные педагогические технологии (обобщение и рекомендации): уч. пособ. Москва: Дашков и К*, 2007. 280 с.
8. **Таубаева Ш. Т.** Педагогическая инноватика: теория и практика нововведения в системе образования: научный фонд и перспективы развития. Алматы: НИЦ, 2001. 296 с.

УДК 374.7(477+480)

Ступак К. Є.,

аспірант кафедри педагогіки,

Криворізький державний педагогічний університет,
науковий керівник – д-р пед. наук, професор Гаманюк В. А.

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ В УКРАЇНІ ТА ФІНЛЯНДІЇ

У статті розкриваються особливості освіти дорослих в Україні та Фінляндії. Різні аспекти оригінального «фінського шляху» можуть стати прикладом для вдосконалення функціонування освітньої системи України.

Ключові слова: система освіти, освіта дорослих.

Ступак К. Е. Образование взрослых в Украине и Финляндии.

В статье раскрываются особенности образования взрослых в Украине и Финляндии. Разные аспекты оригинального «финского пути» могут стать примером для совершенствования функционирования системы образования в Украине.

Ключевые слова: система образования, образование взрослых.

Stupak K. Education of adults in Ukraine and Finland.

The article reveals the peculiarities of adult education in Ukraine and Finland. Different aspects of the original «Finnish way» can serve as an example for improving the functioning of the educational system of Ukraine

Key words: the educational system, adult education.

У період оновлення всіх аспектів життєдіяльності суспільства та розширення міжнародних зв'язків зростає значення освіти дорослих, яка стає чинником розвитку соціуму, культури та економіки, засобом забезпечення демократичних свобод, стабільності та розвитку суспільства.

У Законі України «Про освіту» (2017 р.) наголошується, що головним завданням освіти дорослих в нашій країні є створення культурно-освітнього середовища, яке здатне забезпечити сприятливі умови для навчання і виховання на принципах Life Education (освіта впродовж життя) [4, с. 18].

Актуальні питання щодо проблем освіти і навчання дорослої людини висвітлено у роботах відомих українських дослідників, серед яких: С. Гончаренко, В. Кремінь, Л. Лук'янова, Л. Мартинець, Н. Ничкало, О. Оніщенко, О. Сухомлинська та ін.

Мета статті – проаналізувати законодавчі та організаційні засади функціонування системи освіти дорослих в Україні та Фінляндії.

У Національній доктрині розвитку України освіти, яка визначила основні напрямки політики в галузі освіти, передбачена необхідність створення в державі системи неперервної освіти, відомої як «навчання людини протягом усього життя» [3]. У Законі України «Про освіту», який Верховна Рада України ухвалила у серпні 2017 року, визначено державну політику у сфері освіти. У статті 5 зазначено, що освіта є «державним пріоритетом, а фінансування її є інвестицією у людський потенціал, сталий розвиток суспільства і держави». Стаття 3 визначає «необхідність реалізації права особи на

освіту на різних рівнях освіти, у різних формах, різних видах, у тому числі шляхом здобуття дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійної, фахової передвищої, вищої освіти та освіти дорослих» [4].

Освіта дорослих – це комплекс системних заходів, завдяки яким особистості, що розглядаються суспільством як дорослі, набувають нових знань, здобувають другу освіту, покращують свою технічну та професійну кваліфікацію або проходять перепідготовку.

У статті 18 цього Закону («Освіта дорослих») освіта дорослих визначається як складова освіти впродовж життя. Тут підкреслюється, що вона спрямована на реалізацію права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки. Відповідальними за створення такої системи навчання є органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Вони повинні створити умови для формальної, неформальної та інформальної освіти дорослих.

Згідно з Законом України структура освіти для дорослих включає: післядипломну освіту, професійне навчання працівників, курси перепідготовки або підвищення кваліфікації, безперервний професійний розвиток, будь-які інші складники, що передбачені законодавством, запропоновані суб'єктом освітньої діяльності або самостійно визначені особою.

Післядипломна освіта передбачає набуття нових та вдосконалення раніше набутих компетентностей на основі здобутої вищої, професійної (професійно-технічної) або фахової передвищої освіти та практичного досвіду. Вона

включає спеціалізацію, перепідготовку, підвищення кваліфікації та стажування.

Засади професійної (професійно-технічної) освіти працівників визначаються у статті 15 цього Закону. Відповідно до нього, підвищення кваліфікації може здійснюватися у різний спосіб (навчання за освітньою програмою, стажування, участь у сертифікаційних програмах, тренінгах, семінарах, семінарах-практикумах, семінарах-нарадах, семінарах-тренінгах, вебінарах, майстер-класах, тощо) та у різних формах (інституційна, дуальна, на робочому місці (на виробництві), тощо) [4, с. 59].

Таким чином, новий закон «Про освіту» законодавчо забезпечує право дорослих на одержання освіти.

Певний інтерес для педагогічної науки України представляє досвід навчання дорослого населення у Фінляндії. Адже, саме завдяки розвиненій освіті, високій компетентності робочої сили, сучасній інфраструктурі та великим інвестиціям в розвиток науки і техніки Фінляндію сьогодні вважають однією з найпрогресивніших і передових країн у Європі та однією з найбільш конкурентоспроможних країн світу [1]. Це питання стало предметом дослідження в українському науковому просторі й знайшло відображення у працях С. Гринюк, І. Жерноклеєва, С. Прохорової, Т. Пушкарьової, О. Щербак та ін.

Фінляндія належить до країн, що найбільш успішно демонструють реалізовану національну концепцію безперервної освіти (освіта протягом життя). Починаючи з 1998 року в Фінляндії діє Закон про професійну освіту дорослих, де закріплено особливості взаємодії системи освіти та ринку праці. Для цього в країні діють спеціальні комітети з професійної освіти, Консультативна рада з співробітництва, Рада з питань освіти дорослих, які підлягають під діяльність Міністерства освіти та культури Фінляндії [5].

За останні 20 років навчання дорослих стало у Фінляндії важливою складовою освітньої політики. Рівень освіти у старших вікових групах нижче, ніж у молодших, і викликає необхідність перепідготовки та підвищення кваліфікації старшого покоління. У зв'язку з виходом на пенсію старших вікових груп, які народилися в перші роки після другої світової війни, потреба в навчанні дорослого населення, імовірно, буде продовжувати зростати. За міжнародними даними, фіни беруть активну участь у курсах для дорослих: щорічно близько мільйона осіб зі своєї ініціативи навчаються на курсах, організованих в одному з більш ніж тисячі навчальних закладів, у

тому числі вищих. Загальний обсяг навчання нараховує майже десять мільйонів навчальних годин [2].

Навчанням дорослих займаються заклади вищої освіти (ЗВО), професійні навчальні заклади, центри професійного навчання дорослих, вищі народні училища та літні університети. Система навчання дорослих пропонує учням підготовку за різними програмами, спрямованими на здобуття базової, середньої або вищої освіти, а також відкритих для всіх курсів даного навчального закладу, підготовку до іспиту екстерном (наприклад, з мов), підготовку за місцем роботи на договірній основі, а також перепідготовку для набуття нових професійних навичок і підвищення кваліфікації. Крім того, навчання дорослих може спрямовуватися на отримання загальних суспільно-просвітницьких знань або набуття корисних навичок, пов'язаних із особистими інтересами та потребами учня.

Навчання дорослих з метою одержання нової спеціальності або вченого ступеня ведеться безкоштовно. Що стосується інших форм навчання, то поряд із безкоштовними курсами пропонуються й курси із частковою оплатою та з оплатою за ринковими цінами. Міністерство освіти і культури фінансує навчання дорослого населення й відповідає за його розвиток [7].

Дорослі можуть закінчити загальноосвітню школу або гімназію; можуть скласти студентські іспити в гімназіях для дорослих. Такі заклади займаються й навчанням іноземних учнів.

Переважає більшість дорослих учнів, працюючи, навчаються заочно. Щоб була можливість працювати й одночасно вчитися, постійно розвиваються самостійні та заочні форми навчання. За допомогою інформаційної технології можливості заочного навчання постійно розширюються.

Навчання дорослих за направленням служби зайнятості є важливою формою освіти. Її мета – підвищити пропозицію кваліфікованої робочої сили та полегшити безробітним повернення на ринок праці. Особливу групу при цьому утворюють особи, які тривалий час перебувають без роботи. Перепідготовка незайнятої робочої сили збільшувалася у Фінляндії, особливо в 1990-х роках, коли міжнародний економічний спад досяг і цієї країни, знижуючи рівень зайнятості в державі. За перепідготовку незайнятої робочої сили відповідає Міністерство праці, що надає субсидії різним навчальним закладам, які організують курси та навчання для безробітних і тих, хто перебуває під загрозою безробіття. Таке навчання для учнів є

безкоштовним [6].

Отже, у Фінляндії є багато навчальних закладів для дорослих, де можна вчитися, маючи на меті складання певного іспиту або просто для свого задоволення. У таких закладах навчання проводиться в денний і вечірній час. Це навчання відкрите для всіх і, зазвичай, порівняно недороге. Наприклад, вечірні народні та робочі університети (tyovaenopisto) майже в кожному регіоні країни надають можливість вивчати мови, музику, ремесла та рукоділля. У народних університетах і навчальних центрах можна, зокрема, покращувати базову освіту та навчатися на різних підготовчих курсах. У літніх університетах можна відвідувати курси вищої освіти або просто навчатися різним дисциплінам. Такі університети також організовують навчання у різних частинах країни. У більшості навчальних закладів для дорослих проводяться курси, спеціально розроблені для іммігрантів із урахуванням їхніх національних особливостей.

Таким чином, досвід цієї країни може стати у нагоді для розбудови освіти дорослих в Україні. До тих елементів позитивного досвіду, які були б корисні в Україні й могли б покращити умови навчання дорослих у системі освіти, слід віднести:

– розширення мережі закладів перепідготовки осіб старших вікових груп (літні університети, вищі народні училища та ін.);

– залучення закладів вищої освіти до забезпечення освіти дорослих, розширення пропозицій курсів дистанційного і змішаного навчання;

– розробка програм та організація курсів для навчання іммігрантів із урахуванням їхніх національних особливостей;

– відновлення діяльності університетів суспільно-просвітницьких знань, створення семінарів та майстер-класів для отримання дорослими навичок, пов'язаних із особистими інтересами та потребами.

Література

1. Гринюк С. П. Професійна підготовка майбутніх вчителів іноземних мов в університетах Фінляндії : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2013. 26 с. 2. Жерноклєєв І. Система освіти Фінляндії: досвід і здобутки. *Підручник для директора*. 2006. № 3. С. 5–48. 3. Національна доктрина розвитку освіти. URL : http://pidruchniki.com/15970122/pedagogika/natsionalna_doktrina_rozvitku_osviti_vityag. 4. Про освіту : Закон України. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page2>. 5. Прохорова С. Сучасна педагогічна освіта Фінляндії: структура та зміст. URL : <https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/.../Prokhorova.pdf>. 6. Смольська Л. Успіх фінської ступеневої освіти в контексті сучасного розвитку суспільства. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 1, ч. 1. С. 77–80. 7. Щербак О. Професійна освіта і навчання у Фінляндії. *Професійно-технічна освіта*. 2005. № 3. С. 41–44.

УДК 378.06

Щербина С.М.,

канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки

Квітко Г.О.,

магістрантка кафедри педагогіки,

Криворізький державний педагогічний університет,

м. Кривий Ріг

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЯК АКТУАЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розкрита сутність поняття «комунікативна компетентність», особливості формування комунікативної компетентності студентів у процесі вивчення іноземної мови у ВНЗ I-II рівня акредитації.

Ключові слова: компетентність, комунікативна компетентність.

Щербина С. М., Квітко Т. О. Формирование коммуникативной компетентности студентов как актуальная педагогическая проблема.

В статье раскрыта сущность понятия «коммуникативная компетентность», особенности формирования коммуникативной компетентности студентов в процессе изучения иностранных языков в ВУЗ I-II уровней аккредитации

Ключевые слова: компетентность, коммуникативная компетентность.

Shcherbina S., Kvitko T. Formation of students' communicative competence as an actual pedagogical problem.

The article reveals the essence of the concept of «communicative competence», it describes the formation of students' communicative competence in the process of studying foreign language at the higher education institutions I-II levels of accreditation.

Key words: competence, communicative competence.

Інтеграція України до європейської і світової спільноти, значне розширення професійних і культурних зв'язків зумовлює необхідність переходу до нової освітньої парадигми, що орієнтована на впровадження компетентнісного підходу, який передбачає спрямованість навчального процесу на формування і розвиток ключових компетенцій та компетентностей особистості. Освітні установи мають готувати багаторівневого фахівця, спеціаліста широкого профілю із можливістю реалізації себе у декількох суміжних професіях, який може швидко адаптуватися сам та мобілізувати свої знання, набувати нові знання, підвищувати власний професійний рівень. Зміни на ринку праці диктують вимоги до рівня підготовки та розвитку особистісних якостей майбутнього фахівця. На рівні з професійними навичками молоді фахівці повинні мати багате різноманіття особистісних якостей, серед них, за визначенням Всесвітнього економічного форуму, найбільш цінними на 2020 рік будуть такі: здатність до прийняття рішення та вирішення складних проблем, критичне мислення, креативний підхід, когнітивна гнучкість, управління талантами, взаємодія з людьми, емоційне сприйняття, орієнтація на послуги, уміння вести переговори. Майбутній фахівець повинен мати високу комунікативну компетентність яка є важливою інтегральною якістю і надасть можливість особистості для подальшої найкращої соціальної та професіональної реалізації.

Дослідженню комунікативної компетентності студентів присвятили свої праці вітчизняні науковці: Н. Бабич, Ф. Бацевич, А. Богуш, О. Божович, Ф. Буслаєв, М. Вашуленко, О. Горошкіна, С. Караман, О. Потебня.

Мета статті – на підставі аналізу наукової літератури розкрити сутність поняття «комунікативна компетентність» та особливості формування комунікативної компетентності студентів у період навчання у ВНЗ.

Визначаючи сутність комунікативної компетентності, з'ясуємо, насамперед, сутність понять «компетенція» і «компетентність». Звернення до словників, дозволяє стверджувати, що компетенція і компетентність – два різних поняття. Компетенція – це суспільна норма, вимога, яка включає знання, уміння, навички, способи діяльності, певний досвід. Компетенція сама по собі не є характеристикою особистості. Нею вона стає в процесі засвоєння і рефлексії учня, перетворюючись у компетентність.

Компетентність – це здатність застосовувати набуті знання, вміння, навички, способи

діяльності, власний досвід у нестандартних ситуаціях з метою розв'язання певних життєво важливих проблем. Компетентність є особистісним утворенням, яке проявляється у процесі активних самостійних дій людини.

Грунтовний аналіз цих двох понять провів український вчений М. Головань і відповідно до його висновків компетенція характеризує офіційно закріплені повноваження організації чи посади (робочого місця) конкретного працівника; компетенція визначається державою, певними установами або окремими особами, які уповноважені організовувати відповідний вид діяльності. «Компетенція стосується сфери професійної діяльності, в якій працівник компетентний. Компетентність – це інтегративне утворення особистості, що поєднує в собі знання, уміння, навички, досвід і особистісні якості, які обумовлюють прагнення, готовність і здатність розв'язувати проблеми і завдання, що виникають в реальних життєвих ситуаціях» [2, с. 228].

Поняття «комунікативна компетентність» детально аналізується в роботах Ю. Ємельянова, який тлумачить названу категорію як засновану на знаннях та чуттєвому досвіді здатність особистості орієнтуватися в ситуаціях спілкування, вільно володіти вербальними і невербальними засобами спілкування, наголошуючи на тому, що така здатність передбачає соціально-психологічне навчання, тобто подальшу можливість навчатися спілкуванню. До прояву комунікативної компетентності автор також відносить «уміння людини організовувати так званий міжособистісний простір у процесі ініціативного й активного спілкування з людьми» [3].

Є. Пассов, В. Царькова розглядають комунікативну компетентність як «рівень сформованості міжособистісного досвіду, необхідного індивіду, щоб у межах власних здібностей та соціального статусу успішно функціонувати у певному суспільстві» [5].

Л. Петровська вважає, що «компетентність у спілкуванні – це складне поєднання перцептивних, комунікативних, інтерактивних елементів спілкування творчого і репродуктивного, глибинного і поверхового, маніпулятивного і суб'єкт-суб'єктного. У структурі комунікативної компетентності автор виокремлює два компоненти (вони ж – типи компетентності):

1) суб'єкт-об'єктні, репродуктивні форми спілкування чи оволодіння зовнішньою, операційно-технічною стороною поведінки;

2) суб'єкт-суб'єктні, продуктивні, глибинні і особистісно-знаннєві утворення» [7].

І. Зимня трактує комунікативну компетентність як інтегративну якість, що проявляється в діяльності, у вирішенні різноманітних соціальних та професійних задач [4, с. 13]. Вперше в радянській науковій літературі поняття комунікативна компетенція відносилось до вивчення іноземних мов і було запропоновано саме І. Зимньою. Зараз вже відокремлюють іншомовну комунікативну компетенцію як комплекс знань, умінь, навичок, які дозволяють успішно використовувати іноземну мову як у професійній діяльності, так і для самоосвіти і саморозвитку особистості.

Таким чином, аналіз наукової літератури з проблеми дослідження дозволяє зазначити, що під комунікативною компетентністю розуміють здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, певну сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування. Вона передбачає вміння змінювати глибину і коло спілкування, розуміти і бути зрозумілим для партнера по спілкування.

Виокремлюють такі складові комунікативної компетентності:

- орієнтованість у різноманітних ситуаціях спілкування, яка заснована на знаннях і життєвому досвіді індивіда;

- спроможність ефективно взаємодіяти з оточенням завдяки розумінню себе й інших при постійній видозміні психічних станів, міжособистісних відносин і умов соціального середовища;

- адекватна орієнтація людини в самій собі, власному психологічному потенціалі, потенціалі партнера, у ситуації;

- готовність і вміння будувати контакт з людьми;

- внутрішні засоби регуляції комунікативних дій;

- знання, вміння і навички конструктивного спілкування;

- внутрішні ресурси, необхідні для побудови ефективної комунікативної дії у визначеному колі ситуацій міжособистісної взаємодії.

У процесі формування комунікативної компетентності, ми вважаємо потрібно орієнтуватися на елементи, які складають її структуру. Зарубіжні вчені Л. Баман, І. Бім, Б. Блум, М. Вітятнев, Дж. Гастінгс, Н. Гез, В. Коккота, Г. Мадос та Д. Норман, та інші працювали над визначенням моделі комунікативної компетентності та її компонентів. На думку науковців, «до компонентів моделі комунікативної компетентності належать: лінгвістична (мовна) компетентність, соціолінгвістична (вміння використовувати мовний матеріал відповідно до контексту), соціокультурна (вміння користуватися знаннями історії, культури, знати традиції, звичаї тієї країни мова якої вивчається), дискурсивна (вміння організувати мовлення, підтримати розмову, слухати співрозмовника, підтримати дискусію), стратегічна (вміння ставити мету спілкування, встановлювати контакт із співрозмовником), і соціальна (вміння поставити себе на місце співрозмовника та впоратися із ситуацією)» [6, с. 438]. Ми поділяємо точку зору І. Бім про те, що «всі компоненти знаходяться у тісному взаємозв'язку і лише взаємопов'язане формування усіх складових комунікативної компетентності має забезпечити розвиток комунікативних умінь в основних видах мовної діяльності у процесі оволодіння мовними, лінгвокраїнознавчими і соціокультурними знаннями та навичками» [1, с. 15].

Формування комунікативної компетентності студентів передбачає вибір найбільш ефективних форм і методів роботи, серед них: дискусії, дебати, виконання проєктів. У процесі вивчення іноземної мови необхідно створювати мовленнєве середовище під час роботи з текстом за фахом, залучати студентів до підготовки цікавих доповідей, до активної участі у ділових та рольових іграх.

Література

1. Бим И. Л. Немецкий язык. Базовый курс. Концепция, программа. Москва : Новая школа, 1995. 127 с.
2. Головань М. С. Компетенція та компетентність : порівняльний аналіз понять. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2011. № 8. С. 224–233.
3. Емельянов Ю. Н. Теория формирования и практика совершенствования коммуникативной компетентности. Санкт-Петербург, 1999. 403 с.
4. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Москва : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. С. 13–17.
5. Концепция коммуникативного обучения иноязычной культуре в средней школе : пособ. для учителя / под ред. Е. И. Пассова, В. Б. Царьковой. Москва : Просвещение, 1993. 125 с.
6. Машак С. О. Комунікативна компетентність особистості як соціально-психологічна проблема. *Проблеми сучасної психології*. 2010. Вип.10. С. 435–444.
7. Петровская Л. А. Компетентность в общении. Москва Изд-во МГУ, 1989. 216 с.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОГО ВИШУ

У статті висвітлено проблему впровадження сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі. Проаналізовано сучасні погляди науковців щодо означеної проблеми. На основі аналізу наукової літератури розкрито сутність поняття «інформаційні технології». Визначено актуальні напрями процесу впровадження інформаційних технологій у педагогічний процес ВНЗ.

Ключові слова: інноваційна освітня діяльність, педагогічний процес, інформаційна культура педагогів, інформаційні технології.

Іванова В. В. Использование информационных технологий в учебном процессе педагогического вуза.

В статье освещена проблема внедрения современных информационных технологий в процессе обучения. Проанализированы современные подходы к изучаемой проблеме. На основе анализа научной литературы раскрыта сущность понятия «информационные технологии». Определены актуальные направления процесса внедрения информационных технологий в педагогический процесс вуза.

Ключевые слова: инновационная образовательная деятельность, педагогический процесс, информационная культура педагогов, информационные технологии.

Ivanova V. The use of information technology in the educational process of pedagogical higher education.

The article deals with the problem of modern information technologies' introduction in education. The modern viewpoints of scientists about the identified problem are analyzed. The essence of «the information technologies» concept is disclosed on the basis of the analysis of scientific literature. The actual directions of the introduction of information technologies' process in the pedagogical process of higher educational institutions are determined.

Key words: innovative educational activity, pedagogical process, informational culture of teachers, information technologies.

Проблеми, які пов'язані з дослідженням сутності, форм і технологій професійної підготовки майбутніх учителів у нових соціально-економічних і соціокультурних умовах розвитку сучасного українського суспільства, спрямованого на інтеграцію у світовий простір, стратегій модернізації її змісту. Сучасний фахівець – це такий фахівець, який має високий рівень професійної та інформаційної компетентності для самовдосконалення та саморозвитку. Тому, одним із пріоритетних завдань викладача ВНЗ є створення такого освітнього середовища, яке забезпечить самостійну пізнавальну активність студентів.

Безумовно, навчальний процес у ВНЗ не можна звести лише до засвоєння студентами знань, треба спонукати студентів учитися і вміло використовувати знання та інформацію.

У сучасних умовах суспільству потрібен не сліпий виконавець адміністративних вказівок, а висококомпетентний, розвинений професіонал – педагог, який володіє глибокими педагогічними знаннями, надбаннями національної та світової культур, здатний до творчості, нестандартних рішень, готовий до роботи в умовах ринкових відносин.

Мета нашої статті – обґрунтування актуальності використання інформаційних

технологій у процесі навчальної діяльності майбутніх фахівців вищих навчальних закладів.

Останнім часом у педагогічній теорії та практиці відбувається активний пошук шляхів удосконалення проблеми впровадження інформаційних технологій у навчальний процес. У цьому контексті слід відзначити дослідження Н. Апатової, А. Вербицького, М. Голованя, І. Булаха, А. Гуржія, Н. Морзе, А. Олійника та ін.

Термін «інформаційні технології» виник у середині 70-х рр. та передбачав організацію навчального процесу на базі плівкових та паперових носіїв інформації. Нині інформаційні технології навчання за своїм змістом набули нового розвитку. Це можна пояснити тим, що останнім часом масово застосовуються в навчальному процесі комп'ютерні системи та персональні комп'ютери.

До складу інформаційної технології входить:

- програмне середовище – набір програмних засобів;

- технічне середовище – техніка для розв'язання основних завдань;

- методичне середовище – наявність інструкцій, оцінки ефективності тощо;

- предметне середовище – визначення змісту конкретної науки на рівні навчальної дисципліни [1].

Ефективність упровадження інформаційних технологій у навчальний процес ВНЗ нерозривно пов'язано з поняттям інформаційної культури. Формування інформаційної культури – це, насамперед, формування системи знань, навичок та вмінь, необхідних педагогам для використання інформаційних технологій у своїй професійній діяльності в умовах кредитно-модульної системи.

Крім того, під час проведення аудиторних занять систематичне використання мультимедійних засобів сприятиме розвитку перцептивної уваги, вдосконаленню сенсомоторної сфери студентів, формуватиме вміння сприймати інформацію, розвиватиме спостережливість, що, в свою чергу, сформує систему розумових дій та здатність до творчої самостійної роботи.

Аналіз напрацювань науковців щодо досліджуваної проблеми дає підстави констатувати, що використання комп'ютерних засобів навчання дозволяє збільшити обсяг аудіовізуальної інформації для засвоєння студентами, що, у свою чергу, сприяє розвитку їхнього мислення, формує систему розумових дій, здатність до самостійної творчої роботи.

Наприклад, завдяки використанню наочності при вивченні навчальних дисциплін «Загальна педагогіка», «Методика виховної роботи» студенти мають можливість отримувати

інформацію різного обсягу та рівня складності. Комп'ютер породжує середовище, а разом із роллю «постачальника» знань створює умови для їх закріплення та перевірки не тільки в навчальному закладі, але і вдома.

На нашу думку, найбільшу увагу необхідно звернути на розробку комп'ютерного навчально-методичного забезпечення, облаштованого з урахуванням психологічних особливостей сприйняття, пам'яті, мислення, які, в свою чергу, залежать від вікової категорії студентів. Бажано, щоб у комп'ютерних програмах були використані творчі підходи до складання сценаріїв, система цікавих завдань (підпорядкована правилу «від простого до складного»).

Проаналізувавши наукову літературу з поставленої проблеми, ми дійшли висновку, що використання нових інформаційних технологій у вищому навчальному закладі сприяє не тільки досягненню запланованих цілей навчання, але й дає можливість майбутнім спеціалістам розширити свої творчі здібності, спонукає до активної навчальної та наукової діяльності. При цьому, процес засвоєння знань набуває характер пошукової, конструктивної розумової діяльності, продуктивного творчого процесу, а це, в свою чергу, активізує вивчення предметів, які формують прихильність студентів до майбутньої професії.

Література

1. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології у навчальному процесі : посіб. для педагогічних працівників і студентів педагогічних вищих навчальних закладів. Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2002. 116 с.

УДК 37.091.3

Коваленко І. А.,
здобувач кафедри педагогіки,
Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг

ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ: КОНЦЕПЦІЯ НУШ

У статті визначається сутність понять «традиції» та «інновації» у сучасному науково-педагогічному дискурсі; визначено їх бачення авторами Концепції «Нової української школи».

Ключові слова: традиції, новаторство, сучасна школа, концепція «Нової української школи».

Коваленко И. А. Традиции и новаторство в современной украинской школе: концепция НУШ.

В статье определено значение понятий «традиции» та «инновации» в современной научно-педагогическом дискурсе; определено их видение авторами Концепции «Новой украинской школы».

Ключевые слова: традиции, новаторство, современная школа, концепция «Новой украинской школы».

Kovalenko I. Traditions and innovations in the modern Ukrainian school: the concept of New Ukrainian School.

The article defines the essence of the «tradition and innovation's» concepts in modern scientific and pedagogical discourse; the authors' visions of the Concept of «New Ukrainian School» were determined.

Key words: traditions, innovation, modern school, concept of «New Ukrainian school».

Ознакою розвитку освіти сьогодні є її надзвичайно швидке реформування, що позначається на змінах як формально-організаційного та змістового характеру. Особливістю педагогіки як науки у своєму практичному аспекті є її подвійне спрямування. З одного боку, педагогіка (та педагоги) транслює освітньо-виховний досвід минулих поколінь, а тоді ми маємо говорити про її традиційність. З іншого – формує покоління майбутнього, тобто повинна сформувати ті навички та уміння (як і компетентності), які забезпечать учням їх успішну соціалізацію в світі, якого ще не існує. Власне цю прагматичну функцію педагогіки повинні виконати інновації.

Педагогічна наука виходить із такого розуміння педагогічних традицій: система загальних стереотипів, що забезпечують відтворення теоретичної (мисленнєвої) та практичної освітньо-виховної діяльності кожного покоління; визначених, заданих соціокультурними детермінантами меж її реалізації, змістове наповнення яких залежить від конктерно-історичного стану цивілізації [1, с. 151].

У Концепції «Нової української школи» (далі – Концепція) наголошено, що призначена для нового покоління (покоління Y), якому притаманні нові риси, схильності, інтереси. Питання традицій (зокрема педагогічних) у Концепції окремо не розглядається. Втім, можемо припустити, що саме про них йдеться у 5 розділі «Виховання на цінностях». Власне ці (морально-етичні, соціально-політичні) цінності можна потрактувати як прояв традицій.

Готовність до інновацій визначено у Концепції одним з п'яти пріоритетних напрямів подальшого розвитку. З-поміж іншого у Концепції наголошено, що сучасна школа повинна дати відповіді на питання: Які зміни потрібні в змісті освіти і формах навчання? Чи готові до інновацій учителі, батьки, управлінці? Як підготувати агентів змін? Де розташуються пілотні майданчики інновацій? [2, с. 2]. Важливим вважаємо і те, що «інноватор» у згадуваній Концепції – проголошується провідною рисою випускника нової школи.

Зазначимо, що педагогіка зазвичай дуже обережно ставилася до будь-яких інновацій. Їхній значний розвиток, поширення та наукове вивчення прийшлося на 90-ті роки XX ст., що вважаємо, напряду пов'язане із бурхливими суспільно-політичними та економічними зрушеннями. Відповідно, сьогодні, яке також позначено серйозними змінами на всіх рівнях життя країни, також спонукає до інноваційної діяльності (у тому числі і в освіті).

З педагогічної точки зору, педагогічна інновація – це «1) цілеспрямовані зміни, що вносять до педагогічної системи стабільні елементи (новації), що поліпшують характеристики її окремих частин, компонентів та самої педагогічної системи у цілому: 2) процеси засвоєння інновацій (нового засобу, методу, методики, технології, програми тощо); 3) пошук ідеальних методик та програми, їхнє запровадження до загальноосвітнього процесу та їхнє творче використання» [1, с. 48-49].

Повинні зауважити, що у розглядуваному документі «інновації» мають дещо інше тлумачення. Це насамперед формування нових рис та якостей особистості, які дозволять майбутньому учневі/учениці стати інноватором, тобто ініціативним та підприємливим (уміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства і держави [2, с.12].

Звернення до Концепції «Нової української школи», задля встановлення місця в ній педагогічних понять «традиції» та «інновації» дозволило констатувати таке:

1) необхідність реформування школи призводить до практичного замовчування її традиційного аспекту; спонукаючи до заміни поняття «традиції» поняттям «цінності»;

2) попри те, що всю Концепцію можна вважати педагогічною інновацією, вона спирається на поняття інноватор та концентрує свою увагу навколо особистих рис майбутнього випускника.

Література

1. Коджаспирова Г. М., Коджаспиров А. Ю. Педагогический словарь : для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2001. 176 с. 2. Концепція Нової української школи. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>. (дата звернення : 03.03.2018).

Науково-методичне видання

ПЕДАГОГІЧНЕ КРИВОРІЖЖЯ: АЛЬМАНАХ

Засновник і видавець:
Криворізький державний педагогічний університет

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Міністерства юстиції України
серія ДП № 2087 – 825Р від 12.03.2015 р.

Головний редактор:
Дороніна Т. О., доктор педагогічних наук, професор, КДПУ.

Редакційна колегія:
Гаманюк В. А., доктор педагогічних наук, професор, КДПУ; *Мірошник З. М.*, доктор психологічних наук, професор, КДПУ; *Мішеніна Т. М.*, доктор педагогічних наук, доцент, КДПУ; *Волощук І. А.*, кандидат педагогічних наук, доцент, КДПУ; *Зеленкова Н. І.*, кандидат педагогічних наук, доцент, КДПУ; *Іванова В. В.*, кандидат педагогічних наук, доцент, КДПУ; *Щербина С. М.*, кандидат педагогічних наук, доцент, КДПУ; *Макаренко І. Є.*, кандидат педагогічних наук, доцент, КДПУ.

Альманах друкується за рішенням вченої ради
Криворізького державного педагогічного університету
(протокол № 8 від 15.03.2018 р.).

Підписано до друку 25.03.2018 р.
Формат 60×84/16. Ум. др. арк. 7,32
Тираж – 100 пр.
Замовлення № 25/03/18

Видавець: ТОВ «НВП «Інтерсервіс»
м. Київ, вул. Бориспільська, 9,
Свідоцтво серія ДК № 3534 від 24.07.2009 р.

Виготовлювач: Типографія «Айс Принт»
+38(063) 231-92-82, +38(048) 735-92-83

Site: www.ice.print.com.ua
E-mail: info@ice-print.com.ua